JOHANNIS JONSTONI DOCTORIS MEDICI

NOTITIA REGNI VEGETABILIS

Seu

Plantarum à veteribus observatarum, cum Synonymis Græcis & Latinis, obscurioribusq; differentiis in suas classes redacta series.

LIPSIÆ,
Sumptibus VITI JACOBI TRESCHERI, Bibliop. Uratisl.
Typis CHRISTIANI MICHAELIS,
ANNO M. DC. LXI.

Nobilissimis, & Excellentissimis Medicinæ Doctoribus, Archiatris, & Professoribus,

JOHANNI MICHAELIS, Celsissimi Principis Saxo-Altenburgici Archiatro, Therapeutices P.P. Facult. Med. Decano perpetuo, Utriusq; Principum Collegii Collegiato, & Acad. Lips. Decemviro.

JOHANNI SCHRODERO, Practico felicissimo, Poliatro & Physico Francofurti ad Mœnum primario meritissimoq;.

JOHANNI ANTONIDAE *van der* LINDEN, in Acad. Lugduno-Batava Professori.

LEONARDO URSINO, Physiol. P. P. Collegii Med. Lips. & Norimb. Assessori, Acad. Lips. Botanico.

Amicis integerrimis

Hoc quicquid est opellæ, amicitiæ tesseram addicit, & in templo Mnemosynes suspendit

J. JONSTONIUS, Doctor.

PROLEGOMENA.

NOtitia regni Vegetabilis, qvē titulum à *Notitia Utriusq; Imperii* ab Alciato primùm edita, â Pancirolla notis illustrata, mutuati sumus, nihil aliud est qvàm Plãtarum seu stirpium, qvæ â veteribus observatæ fuerunt, ἀπαρειθμήσεις, inventarium & rationarium. Qvia verò istæ corpore & animâ constant, corpus vero partibus etiam suis, tàm *solidis* qvàm *liquidis*, seu istæ *simplices* seu *composita*, instructũ est, (proprias sub suis speciebus dedimus) & in diversas *species* abeunt: ideò & istorum enumeratio, προλεγομένων locô præmittenda est, additis simul specibus.

I. *Partes solidæ simplices* qvæ à partium in animalibus similitudine denominantur, sunt *Caro* in qva aliqvando *pulpa*, *Nervus*, *Vena*, *Membrana*, *Cutis*

1. *Caro* in omnes dimẽsiones dividi potest, totumq; ex hac corpus fico. 2. *Pulpa* qvibus est, fissibilis illa, sine venis aliqvãdo, merô stamine & tenui cõstat, *trans versim pectinata*, sago, 3. *Nervus* continuum & fissile qvid in lõgitudinem sine adnatis, nullasqve propagines edit. *Intus* in abietis & palmæ caudice conspicitur; extra in plantagine extat. 4. *Vena* candidior, oblonga & cava, in ramulos finditur, humoremqve continet. 5. *Membranâ* seu cute caro tãqv ã veste integitur.

II. Ex *partibus solidis compositis* perpetuæ *Radix* & *Scapus*;

an-

anniverſariæ *folia*, *flores* & *fructus* cenſentur.

1. *Radix* ſundamentum ſtirpis & venter eſt, cortice, fibris & medullà inſtructa. In qvibusdam capitis, cervicis, loricæ, ventris, caudæ, nuclei, bulci, tuberis, & tori occurrũt voces. *Geniculatæ* notis protuberãtib9 modicô intervallô diſtingvuntur. *Cirratæ* brachia polyporũ mẽtiũtur ſeu cirros. Ὀρχοειδεῖς teſticulos. *Vivaciores* qvibusdam ſui ſuperficie. *Vetuſtate* minui, falſum. Ἐπιπολαῖοι per ſummã ceſpitum decurrunt, flexuosô vel rectè meatù. Sunt qvæ ex parte qva caulis emergit, eminent. *Cancellatæ* κεκαρηνομέναι, oleæ. *Admorſæ*, ſuccisæ. Ὀδοντοειδεῖς dentariæ. *Lignoſæ*, Nerio. *Squamoſæ* lilio; φλοιώδεις cœpis. *Nulla* viſco,

2. *Scapus* à radice aſſurgit ſupra terram, alimentumqve excipit: In arboribus & fruticibus dicitur *Caudex*; cum frondibus *ſtipes*; in herbis *caulis*, in frumentaceis *culmus* & *colliculus*; in aliis *ferulæ*, *ſurculi*, *virgæ*, *vincinis*, *ſarmenti*, *thyrſi*, *ſtipulæ*, *ſtraminis* venit titulis. In eô habes 1. *Truncum*, qvi pars inferior, qvæ validius ſidit, ramisq; exuitur. 2. *Corticem*, qvi extima cruſta eſt, carnoſus, membranoſus &c. in ſenecta rugoſior, inter qvem & lignum alimentum defertur; qviqve ſi velut ambiens membrana cingat, *Tunica* dicitur, ut pars illa qvæ presſius & interius ligno adhæret, *Liber*, at *Corium* ſtatumē qvoddam crasſius, cui & aliud ſubeſſe poteſt, nominatur â doctis 3. *Lignum*, fisſile & durū

arbo-

arboris corpus,qvód in longi-
tudinẽ fluctuatur, ſicciꝰ illis,
qvæ fructus magis alternant,
carnoſum qvæ minùs. Cujus
fragmenta ſeu aſſulæ in qvæ
disſilit *Schidia* vel *Schediæ*,qvod
ſerrâ deteritur, *Scobis,lanugo,*&
ſerrago. 4. *Alburnum* ſeu *Adipes,*
proxima ligno pars , à calore
ita dicta,eaqve mollis ac pesſi-
ma , etiam in robore facile pu-
treſcens , & teredini obnoxia
caro arga. 5. Subeſt huic *caro*
cui *oſſa* id eſt materiæ tortæ
qvandoqve nodisqve conci-
ſæ,optimum; in nonnullis *pul-
pæ* fisſibiles,in qvibus pectines
ſeu linearum tractus in longũ
excurrentes, aliqvando trans-
verſi, ſine venis, meró ſtamine
& tenui maximè fisſilibus; in
iis veró , qvibus nec vena nec
pulpa, qvodam callô carnis in

ſe convoluto, *Tubera*, ſicut ſunt in carne glandia. 6. *Matrix* ſeu *Cor* in medio reſidet, ferrea nō. nullis, nulla illis qvæ tota oſſa, in fungoſis *medulla* dicitur. 2. Foris ſunt *Nodi* verrucarum inſtar, qvia non germinãt cœci. *Rami* arboris brachia, & unde exeunt *ſcamna*. Ab arbore dejectus *Ramale* dicitur, cum frõdibꝰ decerptus Termes, exilior teneriorqve, *ſurculus*, germen, *Turio*, novellus qvi ad inſerendum inſpicatur, *inſitum*, *calamus*, & ſurculus: palmæ uni cum fructibus revulſus, *Spadix*, cum foliis virens, *frons*, *Stolones* colliculorum ſunt ſoboles, & inutilis è radibus fructificatio, qvi juxta caudices erumpunt, & plantati vivunt. 8. Huc & ab humanis partibus denominata veniunt, *Vertex* qvod & *fa-*

ſtigi-

ſtigium & *cacumen*, qvod à radice longisſimè diſtat, ut *Crux* qvod proximum eſt pedi, *oculus* à qvo inoculationis nomẽ, nemoroſus, comoſus: Coma enim qvicqvid hilari venuſtate crinium modô ſummum ramorum exornat. Cavus inter caulem & ramulos anfractus, *Alæ*, unde & ſinuatim nova proſilit ſoboles. Angulus in qvem coivere in utrumqve complexu *Sinus*. Partes in nodos qvaſi extuberantes *Articuli* & *Genicula*: inter artus & genicula medium, *Internodium*. Partes crasſiores nodis conglobatæ, in qvæ internodiorum extrema coeũt, *Vertebræ*: Unde laterales funduntur rami aut utrinqve in ordinem digeſti prodeunt, *Latera*. Teretes & oblongæ inqve capilli

modum extenuatæ partes, *Capillamenta*; & si contorta crispentur, *Cirri*. Delicatiores â prima pullulatione scaporum colliculos *Cymata*, radiatas in orbem *comas*, coactaq; in fasces cacumina, *Muscaria* vocant.

3. *Folia* ex crasſiore & crudiore succo proveniunt, plantasqve vestiunt & ornant, decidua plerisq;, haud paucis æterni viroris, capillata, peltata, ensiformia, aculeata, maculosa, perforata, & in qvibusdam labra, fascias, cymbas, galeros, rotas, sagittas, cristas, lunam &c. referentia. Observare in iis licet *lacinias*, *crenas*, seu *strias*, *dentes*, *pinnas*, *auriculas*, *costas*, *pediculos* deniqve seu *stylos* & *petiolos*, qvibus insident. Rejectamenta caducorum *quisquiliæ*.

4. *Flores* pleni veris judiciũ, &

anni

anni renaſcentis, gaudiumqve arborum. Tunc enim ſe alias qvàm ſunt oſtendunt: tunc variis colorum picturis in certamen uſqve luxuriant, illiq; galeati, calcariformes, lanuginei, foliati cucullati, tabuloſi, acinoſi, pileati, qviqve nolas, cyathos, tubas, favos, columbas, papiliones, oculos, arcus, culices, flagella, flabella exprimunt. Conſtant *extra* pediculis, calyce, qvi ſi cavus, theca; *intra* foliis; in qvibus ungves, ſtamina, in qvibus apices & ſtyli: Dependet à pediculis. *Calyce* primum continetur, & fœtus clauditur. *Stamina* ex intimo floris ſinu è calyce erumpunt. *Apices* ſtaminum ſummo inſident. Imæ foliorũ partes *Ungves* magna ex parte decolores. Pedamentum qvãdoq;

doq; & ejus & ſeminis in plures digeſtum pediculos, *Umbella* eſt. Racemus orbicularis ex cauliculi ſummo ſe diffundẽs, multis in orbem petiolis circumactis, in qvorum extremo ſinguli flores, *Corymbus*. Circinatus florum ambitus, qvi colliculos coronat *Verticillum*; rotudum in qvo ſtipantur, ut in bellide videre eſt, *Diſcus*. Capiti ſimile cui inſident, *Capitellum*.

5. *Fructuum* nomine illud intelligo qvod prætèr ſemen arbores & herbæ ferũt, in qvo & ipſum ſemen qvaſi in domicilió ſuô habitat, ſive hoc edule ſit, ſive nõ, ut ſũt *poma, nuces, nuci poma, glãdes, baccæ, aromarata, uvæ, grana, acini, corymbi*, & alia qvæ effigiẽ calvariæ, dẽtium, diſci, burſæ, veſicæ, ollæ, am-

ampullæ, calathi, clavæ, locu-
ſtæ, lucernæ, ſoleæ eqvinæ &c.
referunt.

6. *Semina* fructu obductum internâ ejus parte continentur ab eodemqve ſuo cortice vel libro ſeparari poſſunt, verè vegetantis animæ ſoboles, collecta in compendium plāta morientis fœtus & renaſcētis genio, canaliculata, ſtriata, echinata, cylindri effigie, ovalia ſed depreſſa, alterâ parte roſtrata, trigona in cuſpidem acuminata, qvadrata, & qvæ cerebri medullā, dentiū congeriem, oculi pupillam, genitalis caput, teſtes, cimices, pulices, ſagittas, ſecures &c. referunt. Qvia verò ea parte, qvâ plantis adhærent, cuncta ſua principia habent, indeq; primùm radix naſcitur, ideò pars

ea ὄμμα seu oculus & umbilicus vocatur. Omnia qvæ id ambiunt περικάρπια Græcis, *folliculi, conceptacula, thecæ*; & hæ in leguminibus & quibusdã aliis herbis *Siliquæ*; in fabis *Volvuli* seu *valvuli*, in aliis *vascula* qvæ si ea parvularum capsularum instar recludunt, *Loculamenta* dicuntur; si pecuniarii sacculi follicularem formam referũt, *Vulgæ*, Castaneæ includitur *Echino*.

III. *Partes liquidæ* sunt *Humores* seu succi, qvi vel *tenniores*, χύλοι, ὀποί, qvibus plantæ nutriuntur, & præmissâ expressione vel aliqvâ aliâ convenienti præparatione eliciuntur, eliciti coloris superventu inspissantur; vel *crassiores*, qvi aut *Lachrymæ*, *Gummata*, aut *Resinæ*, aut *Pix*.

I. *Succi* ergò *inſpiſſati* ſunt, *Ammoniacum*, *Galbanum*, *Opopanax*, *Sagapenum*, *Meconium*, *Opium*, *Aloe*, *Scammonium*, *Acacia*, *Manna*, *Elaterium*, *Euphorbium*, *Succus liqviritiæ*, & *Gummi Gotte*.

1. *Ammoniacum* in Lybiâ prope Jovis Ammonij templum ex ſuâ arbore ſtillat; θραῦσμα ſeu θραῦσον, *fragmentum*, thuris maſculi ſimilitudine, caſtorei odore, nullâ ſorde ſpurcatum. *Phyrama* ſeu *miſcella* calculorum & terræ particeps eſt.

2. *Galbanum*, χαλβάνη, liqvor ferulæ in Syria naſcentis, qvam nonnulli *Metopion* vocant, (Plinio *Stagonitis* falsò) thuris effigie, flavus, odore gravi, & cùm accenditur claram famã nutriens,

3. *Opopanax*, ſeu *Opopanacum* ex Panacis Heraceæ radice conciſa, intus cādidus aut ſubflavus, extus ad auri colorem inclinat, & dùm reſolvitur, propius ad lacteum colorem accedit.

4. *Sagapenum*, σαγάπηνον, officinis *Serapinum* ex ferulacea herba qvæ in Media naſcitur, pellucidum foris, rufis, intus cùm frangitur flavis aut candicantibus guttis compingitur, medió inter Sylphium & Galbanum odore.

5. *Meconium* μηκώνιον, μήκωνος ὀπὸς ex papaveris nigri foliis & vaſculis tuſis exprimitur & exſiccatur.

6. *Opium*, ὀπὸς τοῦ μήκωνος, liqvor lacteus ex papaveris nigri ſcapo leniter inciſo collectus.

Tur-

Turcæ ex albo depromunt, & *Maslach* vocant. *Album* ex Cahira adfertur, Thebiacum fortè. *Adenenſe* nigrum eſt & durum. *Cambiacũ* & *Decanenſe* flaveſcens & mollius.

7. *Aloe* ſuccus ex herba aloes apud Indos copioſisſima. *Caballinâ* veterinarii utũtur, qvia arenoſa & ſordibus conſpurcata. *Hepatica* hepatis modò cogitur. *Succo citrina* dictà, qvia ejus pulvis citrinus; *Soccotorina* qvia ex InſulaSoccototia, olim Dioſcoridis optima.

8. *Scammonium*, ſuccus radicis ſcammoniæ, plantæ lactariæ & volvuloſæ. *Antiochenum* optimum, caſtigatum *Dacrydium* qvaſi lachrymulam, & corruptè *Diagrydium* vocant.

Aca-

9. *Acacia* duplex. *AEgyptiaca* ex fructu maturô *nigra*, ex immaturo *subfulva*. Elicitur & ex foliis, floribus, & siliqvis. *Germanica* ex pruinis sylvestribus coctis exprimitur, insolatur & tessėlatim dividitur.

10. *Manna* octuplex 1. Ἀεροσομέλ qvæ & ἀερομέλι, *mel roscidum*, *Thereniabim*, *Trungibin*, vapor terræ succosus, qvi æstatis calore elevatur, & in aere in dulcem liqvorem excoctus, noctis frigore coactus, roris modo supra arborum & fruticum folia decidit. 2. *Liquida* seu *Mel Cedrium* Hippocrati, *Ros Libani* Græcis, in monte Sinai & Libano qvotannis in plantas & folia ὁμογενὴς τοῖς δρόσο delabitur. 3. *Manna officinarum*, qvæ vel *Laricea*, qvæ lary-

ce

ces pruinæ inſtar inveſtit. *Germanica* in Styria habetur, granis maſtichinis. *Gallica* Brianſona in alpibus colligitur, albicans, pingvis dulcedine ſaccarina. *Brigantina* à Brigantio oppido nomen habet, dulcis, candida vel liveſcens: Vel *Calabrina Manna arborea* qvæ ex fraxino & Orno in Calabria colligitur, nec tamen omni, ſub cane & ante canem. Emittitur aliqvando ſponte, aliqvando per inciſionem corticis, qvia Majo & Junio intra eum continetur, & qvidem majore copiâ, & poſt collectam reliqva exſudare ſolet. *Frondacea* quæ ex folijs dilutior & dulcior. *Stelechites*, qvæ ex trunco, corpulentior eſt. *Terreſtris* qvæ ex terra, liveſcit,

arenulis permiſta, & inſipida. *Granata* minoribꝰ granulis cõſtat. *Maſtichina* maſtiches in morem lenta, & oblonga; vel *Apeninna* in monte Apeninno in qvercu & ſalicibus Calabrienſi ſimilis: nunc concreta, nunc melli ſimilis invenitur. 4. *Perſica* tàm *granis Coriandri* colore inter ruſum & rubentem medio, qvæ in ſpinoſo frutice Agul habetur; qvàm Calabriæ ſimilis, magnis glebis. *Bombycina* floccorum effigiem refert. 5. *Armeniaca* fuſca, pugni magnitudine. 6. *Amyntha* fingebatur in modum maſſæ ex caricis pingvibus factæ. 7. *Israelitarum* miraculoſa, grano coriandri, colore Bdellij Arabici 8. *Polonica* tenuisſimorum & alborum granorum, ex foliis arborum

borum enaſci videtur. Eſt & genus ruri proſtratum, ſubtile & ſaccaro ſimile. 8. *Elaomeli Lobelii*, qvod ex olea emanat, colore, ſapore & duratione incorruptum.

11. *Elaterium* ex cucumere aſinino inſpiſſatur.

12. *Euphorbium* ex arbore eſt ferulacea, translucidum candidũ vel fulvum, acerrimum.

13. *Succus Liquiritiæ* ex radice liqviritiæ condenſatur.

14. *Gummi gotte*, aliis *gummi de Peru, Gummi de Goa, Chittagemou, Gutta Gambæ, Gutta Gamandræ, gutta mundi, gutta Gemu, gutta Cambodia*, ex ſpecie qvadam Tithymalli ſcandente, in vicina Chinæ Cambodia elicitur, coloreqve flavô tingit.

II. *Gummata* lachrymæ in arborum truncis concretæ &

coa-

coagulatæ, qvæ faciliùs aqveis ſolvuntur, & in igne crepitãt, ut *Gummi Arabicum*, *Tragacanthum*, *Sarcocolla*, *Cancamum*, *Lacca Officinarum*, *Anime*, *Sangvis Draconis Officinarum*, *Aſa fœtida Camphora Officinarum*, *Gummi Juniperi*, *Ceraſorum* & *Ulmi*.

1. *Gummi Arabicum*, κόμμι ἐκ τῆς ἀκάνθης, gummi *ex ſpina Ægyptia*, gummi *Acanthinum*, *Thebaicum*, *Babylonium*, funditur ab Acacia, & nonnunqvam eſt μηλινῶδες & ῥυπαρὸν, qvod inutile aliqvando κωληκοειδὲς, ὑαλίζον, διαυγὲς, ἄξυλον, qvod optimum; aliqvando album, qvod illi proximum.

2. *Tragacanthum*, τραγάκανθα, ex radice plantæ ſpinoſæ ejusdem nominis profluit, ſeu ſponte ſeu vulnere inflictô, pellucens, læve & ſubdulce.

3. *Sar-*

3. *Sarcocolla* arboris in Perſide lachryma, ſimilis thuri, cum qvâdam acrimoniâ dulcis, melior qvò candidior, vetuſtate maximè nigreſcit.

4. *Cancamum* ex Arabia eſt, myrrhamqve qvodammodo refert, βρωμώδης ἐν γεύσει. Uſus inter thyamata olim, veſtesq; eô cū ſtyrace & myrrhâ ſuffiebantur.

5. *Lacca Officinarum*, aliis *Chermes Arabum*, *Cajulaca*, â formicibus alatis, puniceis, qvæ ex floribus, herbis & arboribus non ſecus ac apes materiam ejus colligunt, in arbore ſua, in Pegu & Martavan elaboratur. Cavernoſa intus, pertinaciter bacillis concretione circumnata adhæreſcit. *Lac Sumetri* ex Sumatra habetur cum bacil-

cillis. *Lac Comberti* in glebis. *Trec* dicta optima.

6. *Anime* & qvidem *Orientale* ex Æthiopia Arabiæ contini adfertur, vel *fulvescens* & *pellucidum*, vel *album* qvod pellucet vitri instar, & mastichen cùm odoletur redolet: vel *nigricans*, *& taurino glutini seu Colophoniæ ferè simile*, qvod ungvibus nigricantibus respergitur: vel *pallidum, retorridum* & *resinaceum*, de qvo nihil occurrit. *Occidentale* ex arbore Jetaiba colligitur, nunc albicās, nunc flavens, succino simile; prunis impositum svavissimum fundit odorem.

7. *Sangvis Draconis Officinarum*, κιννάβαρι, αἷμα δρακόντιον, *Cānabaris Indica* ex arboribus in Insula Dioscoride olim colligebatur, nunc

nunc illis in locis, ubi Draco arbor provenit. *Unum* thuris magnitudine, flammam luculentam concipit, liqvescitqve. Alterum in offas ex rubricâ & pice colophonia formatur, nullô modô flammam concipiens.

8. *Asa fœtida* ex Laserpitii plantæ ferulaceæ radice & caulibus incisis elicitur: aliis à loco natali succus *Lybicus*, *Medicus*, *Syriacus*, *Cyrenaicus*. Ex caule profluentem καυλίαν, & *Scaparium*; ex radice ῥιζίαν, *radicaceum* vocant.

9. *Camphora Officinarum*, *Caphur* & *Capur Arabum*, *Caphura*, vulgô *Alcanfor* gummi resina, in panes pellucidos & candidos totos, qvæ pulsa tinnitum argutum reddunt, redacta,

flammam in mediis aqvis retinens. Colligitur ex arbore, ex qva & aliqvando per rimas exſudat. Evaneſcit in capſis, niſi in lini vel pſillii ſemine ſepeliatur. De *Borneo*, magnitudine milij, nec unqvam drachmâ major. *Rihach* coloris rubei, ſublimatione dealbatur. *Fauſen* bonitate proxima. *Carſab* vilior. *Chinenſis* in panes vel orbiculos redigitur,& ſi optima, cryſtalli inſtar ſplendet.

10. *Gummi Juniperi*, aliis *Sandarax*, *Vernix*, *Vernilago*, in ſtirias longas ex pallido flaveſcẽtes, ſuccini colore & perſpicuitate denſatur. Dentibus fricatæ nunqvam deinde coeunt. *Græcorum* Sandaracha eſt foſſitia. *Ariſtotelis* apum cibus.

11. *Gum-*

11. *Gummi Cerasorum*, notum omnibus, viscosum & mordacitatis expers.

12. *Gummi Ulmi*, humor in vesicis ulmi, lentus initio, mox Solis vi in gummi concrescés. Dùm desiccatur, cnipes, culices & muliones evolant.

III. *Resinæ* oleosi sunt liqvores, in oleosis & pingvibus dissolvi prompti; vel *liquidæ* vel *siccæ*.

1. *Liquidæ* sunt, *Terebinth-thina vera, Resina laricea, Resina lentiscina,* seu *Mastiche, Thus, Resina cupressi, Resina Cedri* seu *Cedrina, Myrrha, Styrax, Liquidambar, Bdellium, Belzoinum Officinarum, Tacamahaca, Caranna, Gummi Elemi.*

1. *Terebinthina vera*, aliis *Gluten Albotin*, Ferbentina. *Tre-*

bin-

bintina, Trementina, *Fermentina*, colligitur liqvida, mox arescit, cãdida, vitrea, cœrulei affectans, odoris svavis & gravis dùm ardet. *Chia* inter laudatissimas. *Cypria* cocta in placẽtas congeritur. *Arabica* qvia suffimigii locô in templis, *Incensum* vocatur, & cum thure adfertur.

2. *Resina laricea*, alijs *Terebinthina Officinarum Germaniæ*, Italis *Pargatum*, liqvida semper, flava, nonnunqvã vitrea & transparens, amarescit, odorata. *Splendidior* à juvenculis arboribus, *turbidior* ab annosis. *Pota* inebriat.

3. *Resina lentiscina* seu *Mastiche*, *Mastix*, *Gluten Romanum*, ex lentisco qvotannis profluit. *Chia* alba, & si bona pellucida, triabilis. *Ægyptia* nigra, magis

qve

qve deſiccat. *Pontica* viridis, bitumini ſimilior. *Cretica* flava & amara. *Braſilienſis* inſtar lapidis dura, inſtat vitri pellucida, incruſtandis vaſis adhibetur.

4. *Thus*, λίβανος, ſive *Olibanum Officinarum*, thuriferæ arboris lachryma eſt, *Novellæ arboris* candidius & ἀοδμότερον. *Veterum* odoratius & ξανθότερον. *Palmeâ* tegete *exceptum* purius, *Areâ circumpavitâ*, ponderoſius: *Corticoſum*, errô de arbore depectitur. Candidum autumno ex æſtivo partu legitur, puriſſimum: qvia feſtucaceæ levitatis *Corpheoton* dicitur. *Rufum* ex ſecunda vindemia habetur: *Diathiaton* idem, qvia incenſum tædam olet. *Maſculo* ſpecies teſtium. σταγονίας, rotundum & guttatim manans. *Indicum* ſubfulvum lividô colore.

Insulare Theophrasto. Dicitur & ἄτομον & σόχγρον. *Mammosum*, cui præcipua gratia cum hærente lachrymæ priori, consecuta alia miscuit se mammarum formà. *Orobium*, ὀρόβιος, in Amelo monte nascitur, Ervo æqvale, minus κιῤῥότερον *Arabicum* & κόπι-σιον qvibusdam. *Manna thuris* est frictura immũdior ex grumorum attritu decussa.

5. *Resina Cupressi*, liqvida & sapore acerrima, ex qva oleum *Caryinon*.

6. *Resina Cedri*, seu Cedria, ex Cedro conyfera labitur, resq; â carie & tineis conservat.

7. *Myrrha*, μύῤῥα, in Arabia ex arbore aliqvo loco incisa profluit. Στακτὴ liqvida est, qvalis ex arbore fluxit; πλαστὴ fictitia & depravata. πεδιάσιμος, campestris, pin-

pingvis, ex qva recente expres ſa *Stacte* etiam. *Gabiræa* λιπαρωτάτη ἐν εὐγέοις καὶ λιπαροῖς τόποις provenit. *Troglodytica* in Troglodytite gignitur, ὑπόχλωρος, per mediū lucida, Sylveſtrium prima. Καυκαλὶς ex ſoleta, nigra, expreſſæ fortè reſiduum. Ἐργασίμη deterrima, qvia ψαφαρὰ καὶ ἀλιπὴς ſqvalore obſita, acris ac minimè pingvis. *Minæa* cum Troglodytica eadem. *Aminæa* in paſtillis ad lichenas olim uſurpata. Eſt & *Atramitica*, *Auſatalis*; in Gebanitarum regno, *Dianitis*, *Collatitia* forte, hinc & inde collata, *Sembracena* à civitate regni Sabæorum mari proxima, *Duſartis* & *Candida* unó tantum locô qvæ in Meſſalum oppidum confertur. *Bœotica* ex radice qvadam inciſa in

Bœotia elicitur. In optima reperitur ſæpè *Opocalpaſum*, qvod exitiale.

8. *Styrax* ſeu *Storax Officinarum*, dum ex arbore deſtillat in parvas micas concreſcit, in longum ubi incaluit ductilis, odoratus imprimis ſi prunis imponatur. *Flavus* grumis ſubalticantibus, melleam dùm mollitur humiditatem remittit. *Niger* furfuri ſimilis. *Pellucidus* myrrham odore refert, & paucus gignitur. *Pamphylius* è Pamphylia in calamis adfertur, aridior. *Syrum* ex Syria revehunt, acri odore. *Calamitæ* cādicantes & ruſeſcentes grumi idem cum Pamphylio. *Liquidus* Arabibus perperam *Stacte*, duorum eſt generum. *Oleoſus* cum liqvido

fit. *Siccus* cortex ex arbore ipſa in ruſo nigricans, *Thymiama* qvibusdam. *Vermicularis* ex cera aromatis imbuta & Styrace ſpecie vermiculorũ cõſit. *Ex Aſſato* fuligo colligitur. *Chrymatias* rarus inventu, fortè cum Calamita idem. *Rubens* maci asſimulatur.

9. *Liquidambar* coloris eſt melini, nonnihil ſub obſcuri, odor Styracis liqvidi, qvi nullô modô celari poteſt; Nova Hiſpania patria.

10. *Bdellium* multiplex eſt. *Translucidum* glutinis tauri in modum, intus pingve, ſuffitu odoratum, & ungvi ſimile. *Saracenicum* tale, qvod circa Saracam Arabiæ urbem prodit. *Nigrum* ſordidum, uberioribus glebis, *Scoticum* Galeno. *Petræ-*

um à Petra Urbe defertur, ſiccum, ſublividum. *Peraticum* ê Media cruſtoſius. *Indicum* humidius & gummoſum. *Bactriano* nidor ſiccus, ungves multi candidi. *Judaicum* cum transIucido idem, fulgore coruſcans. *Scythicum* laudatur Galeno.

II. *Belzoinum Officinarum*, aliis Benzoinum, *Benzoi*, Aſa dulcis, *Ben Judæum*, *Benivi*, *Belzoe*, *Benivinum*, adfertur ad nos expreſſum, & in magnos paſtillos compactum, qvi malleô percusſi in grumos disſiliunt. Color aliàs rutilans, aliàs ad albedinem vergens, creberrimis ceu ungvibus aut amygdalarum friatura. Odor jucundus cùm teritur. *Amygdaloides* maculas candidas amygdalarum

larum inſtar habet. *De Boninas* è novellis arboribꝰ, nigrum & priori odoratius. *Amendoado* fragile & friabile.

12. *Tacamahaca* ex ungvibus veluti diverſis compingitur reſinæ ſtrobilinæ concretione, bullati alicubi ſcorbiculi; color partim rutilus, partim flavus, pallidior, odor maſtiches. Importatur ex nova Hiſpania, cucurbitinô cortice comprehenſa.

13. *Caranna* duplex eſt, *Oleaginoſa* una, Tacamahacæ colore, pauló limpidior, ſed gravior: *Altera* purior & cryſtalli modô limpida, ex interiore continentis parte.

14. *Gummi Elemi Officinarum*, vel cedri vel Oleæ Æthiopicæ lachryma eſt; *Enhæmon* qvi-

busdam. Color ceræ flavæ; odor fœniculi, ſubſtantia uniformis, Flammam facilè concipit.

II. *Sicca* ſunt qvatuor. 1. *Colophonia*, qvæ qvia ex multis ſimul congeſtis in maſſam induruit, qvæ igne liqvata, ſiccior evadit, φρυκτὴ, & aliqvando συγκομιστικὴ vocatur. *Veterum* è Colophone advehebatur. *Recentiorum*, qvibusdam *pix arida*, & *pix Græca*.

2. *Reſina ſicca*, qvæ ex abietina, ſtrobilina, pitiina absqve ignis ope citò concreſcit. Græcis ξηρὰ ἢ σύμπηξ πιτυΐνη.

3. *Reſina ſtrobilina*, στροβιλίνη, qvæ ex picea, pinu, vel ſtrobilis.

4. *Abietina*, ἐλατίνη, qvæ diu liqvida permanet.

III. *Pix* è maximè reſinoſis pin-

pingvisſimisq; Pini Piceæqve lignis viignis elicitur. *Liquida* ἀυλὴ, κῶνος, aqvæ modo canali fluit, aliũ ignẽ non experta, qvam cujus calore fluxit: in Syria *Cedrinum* vel Cedria, qvia pinu & piceâ carentes, Cedros urũt: alijs *Coracina*, qvia in Coriijs asſervari ſolet. *Brutia* liqvida acetô vel diuturnitate ſpiſſior, tuſca & pingvior, â Brutijs Italiæ gente. Βοσκὰς viſcoſa per coctionem, conditur in pellibus τῶν βοσκημάτων, earundemqve ſaniem ſanat: *Navalis*, qvia eâ naves picantur. *Lycia* in eadem regione paratur, reſinæ picisqve naturam habens. *Idæa* ab Ida Troadis monte nomen ſumſit, qvæ & *Pieria* â Piero Theſſaliæ. *Narcſia* â Nareſiis Liburniæ populis. *Naricia* â Na-

à Nariciis Locrorum gente. *Nemeturica*, qvæ liqvida, Nemeturi Alpini nomen indiderunt: conficiebatur & in Liguria. *Corticata* in loculis ex arborum cortice factis advehebatur, Allobrogibus ad vini cõdituras; ſicca & dura. *Raſilis*, qvæ & *raſis*, *Radulana*, *Rabulana*, *Raſulana* & *Rhætica*, vetuſtate ſic durata, ut contuſa in pulverem redigatur, & radi posſit. Παλιμπίσσα tàm viſcida, qvàm arida, qvaſi recocta & bis facta. *Zopiſſa* ex cera & reſina conflatur. Deraſa ex navibus, qvæ & *Apochyma*, qvod adjecto ſalis marini callo ſtimulata ſit. Ὀῤῥοπίσσα picis liqvidæ ſerum, Galeno πισσάνθος, & πισσέλαιον, qvod aliis ex pice & oleo componitur.

IV. *Species* plantarum ſunt *Arbor*, *Frutex*, *Suffrutex*, *Herba*.

1. *Arbor*, δένδρον, altiùs aſſurgit, truncum craſſum & ligno-ſum à radice fundens. Sunt *Pomiferæ*, ſeu acinos ferãt, ſeu oſſa; *Nuciferæ* qvibus fructus putamine includitur, *Glandiferæ*, *Aromaticæ*, *Bacciferæ*, *Lachrymiferæ*, *Siliqvatæ*, *Rhodofloræ*, *Miſcellæ*, qvibus *Admirandas*, cum *Venenatis* adde.

2. *Frutex* θάμνος multis â radice caudicibus ramisq; conſtat, πολυςέλεχες καὶ πολύκλαδον: Facesſit culturâ & locô in arborem.

3. *Suffrutex*, φρύγανον, minimæ inter lignoſas altitudinis, caudice ſimplici, multiplici ſarmentaceô, foliô minutô; cui par mutatio.

4. *Herba*, βοτάνη, πόα humilius ſubſidet, & ſtatim à radice folia fundit, & aliqvando ita ex-

crescit, ut fruticem & arborem altitudine æmuletur. Sunt qvoad radices *Bulbosæ* & *tuberosæ*, qvoad *caules* & *folia Longicaules*, tàm frumentaceo qvàm ab his diverso ; qvoad folia tantùm *Nervifoliæ*, qvibus prominentiores nervi, *Rotundifoliæ*, *Crassifoliæ*, *Asperifoliæ*, sub qvibus & *lanuginosæ*, *Mollifoliæ*, seu qvibus folia lævia & mollia ; à foliis & floribus *Stellatæ*; à radicibus & foliis *Capillares* ; *à* floribus *Discicorymbiferæ*, *Coronariæ*, *Umbelliferæ*, *Capitatæ* ; *à* fructu, *Siliquatæ* ; *à* modo crescendi *Scandentes* ; à viribus *Noxiæ*; ab usu *Oleraceæ*. Hinc vides nos omnes ad *Arbores* & *Herbas*, easqve *majores* vel *minores* retulisse, & ita frutices & suffrutices ipsis inclusisse. De *reliquis*

liquis Arborum & Herbarum differentiis in *præfatione* ad Hiſtoriam Arborum dicendi nobis locus erit. Hoc opusculum Hiſtoriæ plantarum *Prodromi* Philologici inſtar eſſe volui, ut & ſeriem earum cum Græcis & Latinis Synonymis, qvæ hoc ſtudium difficillimum fecerunt, unoqvoqve pro lubitu plantis nomen imponente, differentiisqve obſcurioribus in promptu habeas,& eandem in claſſes ſuas diſtinctam, (qvamvis id exactè fieri hucusqve non potuerit) menti imprimere posſis. Qvem ſecutus fuerim? Tutemet videbis, ſi Theatri *Bauhini* Catalogum noſti: cui viro qvamtum in hac re debeamus? prolixiùs, DEO volente,

te, in *Hiſtoria Arborum* exponam. Nunc *plantas* ipſas aggrediemur: In qvibus ſi qvid minus erratum eſt, Excellentisſimo *Urſino*, Academiæ Lipſenſis Botanico, viro eruditionis eximiæ, & candoris rari, adſcribes!

NOTITIÆ REGNI VEGETABILIS.

LIBER PRIMUS.

in qvo

ARBORUM SERIES.

CAPUT I.

ARBORES POM-ACINIFERAE.

ARbores (sub quibus & *frutices*) in aliquot genera abeunt, *Pomiferas* nempe, qvarum *fructus* ad rotunditatem vergunt, & carne pulposâ ac eduli, vel tali aliqva substantia, quamvis heterogenea, qvæ tota, vel magna ex parte sit edendo, constant, sive hi *acinos* intra fructum gerant, sive *ossa*, quod *vitium fructu cingi* dicitur, *Nuciferas*, *Glandiferas*, *Aromaticas*, *Bacciferas*, *Lachrymiferas*, *Siliquatas*, *Rhodofloras*, & *Miscellas. Pomiferæ, qvæ poma cum acinis ferunt*, in tres *classes dispescuntur.*

I. Ad primam Classem pertinent, *Pomus* seu *Malus*, *Malus Cydonia*, *Citria*

tria, *Limonia*, *Arantia*, *Punica*, & *Pyrus*.

1. *Pomus* seu *Malus*, μηλέα aquatione indiget & curâ, Folia carnosa, flores foliati, fructus ὑπέρφλοιος (*pomum*, μῆλον, *malum*) callo se commendat, ἀγλαόκαρπος, semen, qvod *acinus*, messibus redditur, tunica contentum, qvam *pericarpion* cingit. Quæ *mustea* (μελιμηλα, γλυκύμηλα) profert, tàm citò fructum perficit, ut iterùm se flore induat. *Orimalidibus* peculiare acerbitatis & improbitatis convicium, & vis tanta, ut aciem gladii perstringat. *Dionysiorum* in amoribus usus. *Dacica* prima adventu & decerpi properantia. *Orthomasticis* â mammarum effigie, *Spadoniis* à contritione castrati seminis, *Gemellis* (*melophyllis*) à foliis nomen. *Pannucea* celerrimè in rugas marcescunt, *Pulmonea* stolidè tument. *Melapia* cognationem cum pyris habent. *Syricis* rutilus rubensqve color. *Appiana*, *Scandiana*, *Claudiana*, *Sceptiana* seu *Sestiana*, *Cestiana*, *Cestomela*, *Pezomela*, *Quiriniaca*, *Volusina*, *Ameriana*, *Epi-*

Epirotica, *Martiana* seu *Mattiana*, *Delphica*, *Mordiana*, sui sunt generis; ut & *Scantiana*, *Petisia*, non longe ante Plinium adoptata, *Varina*, *Ograna* seu *Ogratia*, *Veriana*, *Setania* & *Platanaria*. *Lapidosa* calculos intus habent.

2. *Malo Cydoniæ* seu *Cotoneæ* à Cydone, Cotone, vel tomento nomen. Mala, (quæ *Cotonea*, *Cydonia*, *Hesperidum*, *aurea*, κυδώνια, λεξάμαλα) tenui lanugine teguntur, & incurvatos trahunt ramos, prohibentqve crescere parentem; *Αλεθινά* parva & odorata; *struthia* (*struthiomela*) magna, odorata, ûsque vibrant; *mustea* candidiora; *Chrysomela* incisuris distingvuntur, colore ad aurum inclinato. *Mulviana* strutheis insitorum genus.

3. *Malus Citria*, quæ & *Assyria*, *Citrus*, μηλέα μηδικὴ & περσικὴ, in Media & Persia olim freqvens, spinosis foliis hispida turgescit, & onere proventus semper gravatur. Nam proximus atqve poma deciderunt, maturitate alia protuberant; eaqve tantum est opimita-

timora, fœtus ut decidant antè nati. Fructui (qvi *malum Medicum*, *Persicum*, *Assyrium*, *Citrium*, κίτριον, κίτρον, μηλοκίτριον, νεράντζιον, κεδρόμηλον) tristes succi, tardusque sapor. Beneficium olim soli Mediæ datum, nec potuit, naturâ resistente, alia terra mutuari.

4. De *Limonia* nihil apud Veteres. Pomum aliqvando verrucosum, digitatum, racemosum, scabiosum. Præstabile Limonis genus *Lumia* est.

5. *Arantia* ignota priscis, hodiè *Aurantia*, *Arengia*, *Aurea*, *Anarantia*, *Nerantzia*, *Arangius* seu *Citreus* dicitur. In fructu, (qui *malum aureum*, *aurantium*, *arantium*, & *Rantium*,) aureus cortici color, nonnullis *malum Cestianum*. Est aliquando corniculatus, virgatus, striatus, nanus &c.

6. *Malus Punica*, apud Pœnos circa Carthaginem plurima ῥόια seu ῥόα, quia rhoi acinis, flore, pediculis respondet. Sangvineis & super fructum infidentibus se floribus induit, qvi mole corporis erumpentes, seriùs apparent,

rent. Fructus, qui *malum Punicum* & *Granatum*, ab interiore granorum multitudine, inter ἀκρόδρυα, constatque vasculis. Cortici *Malicorii* & σίδια nomen, novitque illô vulgus perficere coria; granis κοκκόνων; flori adulto, *Cytini*; sylvestri, *balaustii*. Calyces, in qvibus flos mox fœtus clauditur, *Ampullagia*, qvia turgidi ampullarum instar, ὀλόχοι ἀυχένιοι, qvia cervicem longam referunt. *Promeneis* à Promeno Cretensi vocabulum. Ἀπυρῆνα circa Solos surgunt, candidioribus & blandioribus à natura acinis. *Samia* & *Ægyptia*, *Erythrocomis*, & *Leucocomis*, vel potiùs *Erythrococcis* & *Leucococcis* distinguuntur. In Ponto amplæ opacitatis.

7. *Pyrus*, Ἄπιος, in Apia regione primùm nata esse creditur. *Sylvestris*, Latinè *Pyrastrum*, ὄχνη seu ὄγχνη, qvia fructus acerbitate suâ ferè suffocat: ἄχρας, qvia in mandendo strepitum quendam edit. Ἀχερὰς genus, quod tardè maturescit. Ex Urbanis *Phocensis*, mutilatione melior. Fructus, ἄπια, *Pyra*, pyramidis

dis quasi similitudine; Ex his *Hordearia* hordei messis tépore maturantur, *Syria*, coloris nigri, serissima omniũ. *Onychina* ungvis instar candicant; *Volæma* volam manûs implent. *Libralia* amplitudinem sibi ponderis nomine asserunt: Μυνάτοι Galeni magna; *Regia* minimo pediculo sessilia. Authores nobilitavére, *Decimiana*, (*decumana*, *decimana*) *Dolabelliana* longissimi pediculi, *Pompejana*, *Lyceriana*, *Severiana Tyranniana* seu *Turiniana*, *Lateriana*, Macrob. *Latercsiana*, Colum. *Lateritana*, *Anitiana*, *Tiberiana*, *Coriolana*, *Brutia*, *Tonsorina*, *Damejana*, *Ulbertina*. Patriæ nomina debent, *Crustumina*, *Tarentina*, quæ ad hyemem usqve ad matrem pendent, gelu maturescentia, *Amerina*, *Picentina*, *Alexandrina*, *Numidiana*, *Græca*, *Bergomatica*, *Forensia*, *Certolina* & *Signina*. Tempori, *Favoniana*, *Postautumnalia*, *Sementina*, à sementinis feriis, *Juniola*, *Uvacea*, *Fœnaria*. *Margarithana*. Colori, *lactea*, *testacea*. Odori, *myrapia*, *laurea*, *rosa-*

rosata, chrysotecalia, Herolina. Sapori *muftea, salerna* · Figuræ, *ampullacea* & *cucurbitina, campanacea, κωνάςρια, brassicana, dorsalia, trochapia.* Constitutioni, *hydrapa, sardina, ςεατάπια.* Præstantiæ *Regalia, Leonina, Papalia, Bonchristiana, Herilia.* Incertæ non minus causæ *Barbaricis Venereis, Patriciis, Pocornis, Superbis,* quæ parva, sed ocyssima. De Macrobii *Cerritis, Cervisis, Lollianis, Lanuvinis, Milesiis, Orbiculatis, Precianis, Rubelis, Fulvianis, Titianis, Rimasis, Mespilis, Sextilianis, Valerianis* nihil. Ab insitione sunt *Morapora, Pomapora, Pyrophilla.*

II. In classe secunda habemus *Ficum, Sycomorum, Morum, Arbutum, Mespilum, Sorbum.*

1. *Ficus*, σύκη, συκέα, fructûs rudimentum cum impetu repente expellit, propter fœmineam mollitiem ad crescendum prona: rami (κράδαι) lacteum succum fundunt. Folium τριπετές & quasi τριπέταλον, & θρῖον. Nullô flore exhilaratur, nec natales pomorum re-

cursus annuos versicolore nunciô promittit. Pomi admirabilis festinatio, unius in cunctis ad maturitatem properantis arte naturæ. Immaturum ὄλυνθον & ἐρίνεον, *grossum ficulam* vocant; falsam maturitatis speciem præferentem φηλῆκα, οἰνάδα; novellum συκά[illegible] maturum κόλυθρον σῦκον; maturum & siccatum ἰσχάδα; veterem sale conditum κοπτὴν & *Caricam*; nec recentem nec aridum *psytalliam*; interiora verò πῖον seu pingve. Fundus pomi est ὀμφαλὸς, hinc σῦκον ὀμφαλόεσσα; succus σάκλη, semina κεγχραμίδας, frumenta & interiora grani; folliculi *gluma* audiunt. *Sylvestris* est Diosc. ἄγρια σύκη Athen. ἐρινεὸς, Plutar. ἐρινεὸς Nicand. κραδὴ, Messeniis τράγος, qvia caprorum instar lascivit, & quia parietes, maceries & marmora scindit. *Caprificus* fructus *corcyga*, quòd simul cum cuculo verno tempore appareat. Maturatio ex culicibus, qui ex granis. Fraudati alimento in matre, putri ejus tabe, ad cognatam volant; & ubi avidiore pastu, coriis apertis

tis

tis penetravere, intus ſolem primum ſecum inducunt, aëraleſqve auras immittunt foraminibus apertis: tùm lacteum humorem, hoc eſt, infantiam pomi abſumunt. *Indicæ* ſupe io es rami in excelſum emicant, ſylvosâ multitudine, vaſtô matris corpore, ut ſexaginta paſſus pleræqve orbe colligant, umbræ bina ſtadia operiant. *Idææ* lignum contortum, ἀσταπὶς, ſuperiore parte in orbem comoſum. *Ficuum* de cætero *domeſticarum* plurima ſunt *genera*. A *Patria* denominantur, *Laconicæ, Tiburtinæ, Libycæ* quæ & ſciſſæ, *Africanæ, Cortanæ* (Coctanæ,) *Phibaleæ* ſeu *Myrrhinæ, Tarentinæ*, quæ & *Omæ, Saguntinæ, Tellanæ. Herculeæ. Chiæ* ſeni ſimiles Baccho. *Chalcidicæ* aliqvando, trifero proventu. *Cariæ* quæ placebant cute in Ægypto. *Cauneæ*, quibus patria, ubi mortui ambulant. *Alexandrinæ* candicante rimâ cognomine delicatæ. *Lydiæ* quæ & ἀμιάνιαι pictum tergum. *Phrygiæ* divinus cibus. *Hyrcanæ* ex arboribus, quæ modios

CCI XX. ferunt. *Ægilides* ex caricis amplissimæ, *Marinis* nullum folium.

2. Personis se debent *Livianæ* seu *Liviæ*. *Pompejanæ*, *Augustæ*, *Calpurnicæ*.

3. Qvæ tempestivè maturantur, præcoqvæ, πρόδρομαι, πρωτεραῖαι & *Theriacæ* audiunt. *Hybernarum* singularis ratio. Hæ arbores hyeme fimô conte&æ, deprehensæqve in his hyeme grossi, qvæ mitiore cœlo refossæ, cum arbore, atqve in lucem remissæ soles novos, qvàm qvibus vixere accipiunt.

4. *A coloribus* nomen habet *Leucomphalea*. (*umbilicalba*, λευκόφαια, *leucopulla*) *Porphyritis*, *Chelidonia*, (hirundinaria. Ἐρυθρομέλαινα, Αἱμόνια,) *Arundinea*, arundinum foliis macuiâ variata, *Albicerata* Albula λευκέρινος, *Coturnicina* pulla, cujus caricæ χύτραι, qvia instar olivarum nigræ. Athen. κορώνεια σῦκα, Hesych. κορωνεῖα Svidæ *corvina*.

5. *Accidentia* sibi vendicant *siccatas* (*caricas*, ἰσχάδας) qvæ senescunt in arbore, anusqve destillant gummi modô lachrymam, panisque simul & obsonii vicem

vicem implent, *Callistruthias* (*passerias Callistruthas*) qvæ roseo semine rident. *Scissas* quæ arundine & digiti in duas scindebantur partes. *Duplices* quæ inter præstantiores, cum *Mariscis*, eædem. *Mariscæ* autem βουνικοί, *Asininæ*, *Asinastræ*) pingves & fatuæ. *Regiæ*, cum ὀπωροβασιλίδαις & *Sycobasilicis* eædem. *Generosis* caro acini non pauca & solidior. *Toxaliæ* sagittæ instar palatum vulnerant. *Duricoriæ* (κυδωνᾶια κυδώνεα) duro sunt corio. *Mammillanæ* qvæ similitudinem *Lydiarum* habent. Taceo *Arateas* seu *Charitias*, *Bringidarides*, *Cucurbitinas*, *Ludias*. Apud Athenæum κιῤῥοκοιλάδια sunt flavæ & tanqvam excavatæ, ὑλάδια sylvestres; σαρκελάφια, carne cuti cervorum similes. δρακόντια more draconum contortæ; κρηναῖα fontanæ; μύλαικα molæ instar rotundæ; λαπύξια, πικρίδια, μελανοφία, ἀσκαλωνικὰ, ἀμάδεα, νικύλια, κολοῦρεις, μορμυνίους, φιλίας, κικίρδεις apud Græcos invenies.

2. *Sycomoro*, qvæ συκομορεία, similitudinem ad mori arborem & fici fru-

ctum habet, Celſo *Moroſycus*, Pandectis συκάμινος, *Ægyptia* nempe: aliis σύκα, qvia fructus ſimilis. Materia cæſa ſtagnis mergitur, cùm diu in liqvore deſederit, levior facta, ſuſtollitur, & (qvod natura in alio ligni genere non recipit) fit humore ſicca. Poma non ramis tantùm geſtitat, ſed & caudice. Usqve adeò fœcunditatis ſuæ auguſta eſt, ſeptiesqúe ea unico anno ſufficit, ita ut ſi pomum decerpſeris, alterum ſine morâ protuberet. Affinis ficus *Cypria* in Creta, qvæ poma qvaterna in caudice fundit, toties & germinat.

3. *Morus*, συκάμινος, συκαμινέα, μορέα Alexandrinis, συκῆ contractè Hippocrati ſapientiſsima arborum, noviſsimis floret, nec niſi exactô frigore: Sed cùm cœpit, in tantum univerſa germinatio erumpit, ut unâ nocte peragat etiã cũ ſtrepitu, calore phalangem qvaſi faciente. Flos fructui toti inſidet, in mediis inculcatus, fallens interdum propter lanuginem, ut concerni neqveat. Rudimentum fructûs ἄνθεια στάχυν Sophocles

cles dixit, *Pomum* Plinius, συκάμινον vetustissimi Græcorum μόρον recentiores ab Archigenis ævo. Minimùm in hac arbore ingenia profecerunt.

4. *Arbuto*: qvi κόμαρος, κόμαρος, *Epimelis* Galeni, *Chamacerasus* Myrleani, coma hyeme viridis, fructus minutis corpusculis qvasi paleaceis aut furfureis extat, fructui terræ similis ὀνίζων qvasi; plus justo comestus, vini instar caput aggravat. Maturescit anno pariterqve flore. subnascens prior coqvitur. Phavor. ἄκυλον s. ἄκυλος Polluc. μεμύκηλα; alis μαιμήκυλον, μεμύκοιλον, ἀπομάκυλα, μαιμαίκυλον, μεμύκηλον, rectissimè μεμαίκυλον, *Mismæcylon* Plin. *Unedo*. Similis *Adrachne*, qvæ aliis ἀνδράχνη, ἀνδράχλη, ἀνδράχλα, *portulaca potulaca*, cortice hyeme circumrumpi solito, & qui circumgelatus videri possit.

5. *Messpilus* (μεσπίλος, μεσπίλη) fructu qvi μέσπιλον est molliore, pulpa sordidâ, cristato capite Regum imitatur coronas. *Anthedon*, Dioscoridis *Aronia* trigrania est seu τρίκοκκος, qvia tria in-

 tus

tus ossicula continet. *Satanea* seu *Satania*, quæ & ἐπιμηλὶς, qvia juxta malo nascitur, iisdemqve feliciter inseritur. Pomum fert umbilico latiore, qvod ἐπιμηλὶς & *Amamelis* audit. Ανθηδονοειδὴς seu *Gallica* in orbem comatur, ligno nullam putredinem sentiente. *Chamæmespilus* pumila est. Ejus generis *Oxyacantha* ὀξυάκανθος, pyrastro similis, spinosa, fructu myrto simili rubro. Dicitur & πυρίνη ab urentibus aculeis, πυρράκανθη seu rubra spina, quia lignum ad hunc colorem inclinat, *Pyxacantha*, *Tyracantha* sed malè, *Spina acuta* & *spina appendix*, cujus baccæ appendices vocantur. *Cratægus*, κραταιγὼν, materia vesicolore fructu olivæ sylvestris magnitutine flavo & nigrescente, succo mespilaceo, & *Hypomelides* poma sorbo similia.

6. *Sorbo* coma concinna & verticem nucis pineæ repræsentans; folia condita in versus alæ modo à lateribus emicant, laciniis pennatim ad nervos deductis: Fructus ramos circumdat ex

ex omni parte uvarum modô, ovi formâ, colore luteum referente, hinc ὂν & ὒν Græcis, degravant. Fert & *Cachryodem* germinationem olivæ instar. Ex generibus *Torminale* remediô tantùm probabile, assiduum proventu, minimumqve pomo; Andromacho ἐφεκτικὸν vel ἐφεσινὸν.

CAPUT II.

ARBORES POM-OSSIFERÆ.

ARbores, qvæ poma ferunt, qvib⁹ vitium fructu cingitur, sunt: *Malus Persica*, *Armeniaca*, *Persea*, *Prunus*, *Myrobalanus*, *Sebestena*, *Zizyphus*, *Cornus*, *Lotus*, *Cerasus*, *Chamæcerasus*, *Oenoplia*, *Aria*, *Amamelis*, *Cotonaster*.

1. *Malus Persica* antiqvissimis περσιά, περσίκα, πέρσεα, seu à Perside, seu à Perseo, qui è Cephæi regno allatam Mycenis agris consevit: ῥοδακινὴ, qvia rosei floris est, & in Rhodo ad florem tantùm pervenire, sed perperam creditur, qvæ vox seqventibus temporibus in δωράκινον

ἀμυγ & ὁ ῥᾴχιοι fortè mutata. Pomis, quæ rara, in ramis non alia fugacia, longissima decerptis bidui mora est, coguntque se venundari. Foris corpus, intus lignum, vitium qve cinctum fructu, cùm alibi fructus munia ur vitio. Diosc. Περσικὰ μῆλα, aliis περσικὰ κοκκύμηλα. Macrob. *Nux mollusca*. Nucleos Nicand. κάρυα, quòd lignosum operimentum habeant, Dioscorid. περσικῶν τὰ ὀστᾶ vocat. *Duracinis*, quæ & *Adoptiva* Martiali, qvia ex arboribus insitis progignuntur, ῥοδακήνα vel ῥοδάκινα Nicandro, quia rosam olent, durum adhæret corpus à lignoqve avelli nequit, triceni nummi singulis Romæ pretium; hinc *Cara* Martiali. *Asiatica*, pigrô fœtû frigoribus veniunt. *Præcocibus* (*Præcoquis* flores antè folia. Intra triginta annos tempore Plinii reperta, denariisqve primò venundata singula. *Superantia* à Sabinis: *Popularia* undiq; veniebant.

2. *Armeniaca*, quæ & *Armenia*, Ἀρμενιακὴ, ab externa natione, & πρεκόκκια, proximè ab Amygdala floret. Fructum qui

qvi in eæ pruna Columellæ, Romani *Præcocia*, & ut apud Græcos legitur πραικόκκια, [illegible], πρεκόκκια, βερικόκκια, qvo vocabulo Sethi ulus dixerunt. Peculiaris impudentia nucibus insitarum, quæ faciem Parentis, succumqve adoptionis exhibent, appellata ab utroq; *Nucipruna*.

3. *Persea*, Ægyptia nempe, arbor adspectu formosa & ad pyrum accedens, folium lingvæ simile, fructus longioris pyri magnitudine herbidus, post rubescens, dulcis & innocuus, etiam largiorem mandentibus, inqve co [illegible], semper habet poma subnascentibus aliis, novus anniculum occupat, & Etesiarum flatu maturatur. Serò & cum difficultate transiit, nec in Rhodo quicquam tulit, quod primum ejus hospitium.

4. *Prunus*, κοκκυμηλέα, parvô post malum tempore, florem foliatum, & qui fructui insidet protrudit, ipsa ex radicibus pullulat sobole densâ & pariente matre qvas enecet. Ejus qvippè mole tur-

turba indigeſta premitur. Sylveſt
πρῦμα ἢ, ἀγριοκοκκυμηλία, *Spinus*, & *Sp*
dicitur. Poma rotũditate & magni
dine Cocci, qvæ ἀγριοκοκκυμῆλα Pruna q
κοκκυμῆλα, qvia citò maturantur ὀξύ
ἄδρια, μύλτων ex carne hujus dilutus h
mor nucleô & ſemine conſtant. *H*
dearia, & *Avenaria* à comitatu frug
dicuntur; *Aſinina* à vilitate. *Mali*
malis ſunt inſita. *Amygdalina* amyg
dalis, qvibus in ligno nucleus amyg
dalæ eſt; nec aliud pomum ingenio
ù geminatum. *Damaſcena*, qvæ
Syriaca ἀκρόδρυα Athenæo latè ſumto vo
cabulo μάδρυα qvaſi μαλόδρυα, ῥεάβυλα q
ſi alvum ducentia, à Syriæ Damaſc
cognominantur. *Cerina* nomine ce
colorem imitantur. *Onychina* ungvi
ſub meſſem matureſcentia. *Brignole*
ſibus à natali appellatio, nucleus par-
vus: *Nanis* & *Decumanis* à qvantitate
Tragorchidibus hircinorum teſtium for
ma, Portæ *Coglioprecora*. Naſcent
in *Italia* nunqvam in rugas ſiccaban-
tur; qvia ſui ſoles defuêre.

5. *Ex*

5. *Ex Myrobolanorum fructu, Citrina*, si frangitur gummosa & ossiculo exiguô. *Inda*, (μέλανον μυροβάλανον χελιλιξι) exos est. *Kebula*, (*Chebule*, κηβουλε) subnigra carne multâ, ut aquâ mergatur. *Emblica*, ἐμβλὲξ, ἐμβλιτζι, ἐμπελνίκι, ἀμβλέξ ἐμπλήκι) pulvinatis divisionibus scinditur. *Bellirica*, βελιλὲξ & βελιλὲ, multa & densa carne gravis. Affines, *Phœnicobalani Tralliani*, à qvibus ex posca potis vomitus. & *Chrysobalanus Galeni* ab Asclepiade ad singultum commendatus.

6. *Sebestena* (μύξα. *myxa*) Damascenæ pruno popularis propè Sebasten Syriæ urbem nascitur, fert μύξας qvæ μύξα, μυξάρια, ob mucosum pomi lentorem, Nixa μυχαῖτα, μυχαῖται *Sebastina* dicuntur. Syriacæ sunt σάτα vel potiùs σατέα, Hesychio μυαξάριa, qvæ post fluvii recessum colligebantur.

7. *Ziziphus* temporibus Augusti novissimis ex Syria in Italiam venit, aggeribus in qvibus serebatur, præcipuè decora, qvoniam tùm & in tecta sylvæ scandebant; fructus ζίζυφα, ζίνζυφα, *Zizipha*

phæ jujubæ, Ædesiana grandissima. *Affines* eis *Tuberes Plinii* de arboribus Nomentanis; *Syricum* (*sericum*) coloris Syrici puerorum edulium; *Paliurus Africana*, cui fructus rotundus, ruber, ceciri magnitudine, nucleo non mandendo, Cyrenaica patria; & *Connarus* seu *Paliurus Agathoclis*, cui bis qvotannis dulcis olivæ phauliæ magnitudine fructus, qvi siccatus in farinam, qvam pedibus calcant, molitur.

8. *Corno*, qvæ κρανεία & κρανία, qvòd rami cornibus & calvariæ duricie sint similes, medulla nulla, mediale totum osseum, flos subeunte fructu deciduus, lignum ad radios rotarum utile; aut si qvid in ligno cuneandum, vel clavis figendum est; fructus, qvi olivæ similis, rufus seu ruber conditur cadis, ne qvid non hominis ventri natum esse videatur. Agrescit culturâ. *Fœmina*, qvæ θηλυκρανία, ligno est fungosa, inutilis baccasq; acerbas & ingustabiles cunctis animantibus profert. Similis Corno mari *Opulus Columellæ*; fœminæ

vir-

virga sanguinea Plinii, cujus cortex interior cicatrices qvæ præsanavêre aperit.

9. *Lotis* quadruplex est, *Lotophagitica*, quæ in Africa *Celtis*, *Syrtica* Plinio ἀλικακκάβεα, ἀνακακκάβεα, folio incisuræ crebriores & qvæ ilices viderentur; tam dulci fructus, (cui fabæ magnitudo, color croci, sed ante maturitatem alius & alius, sicut in uvis.) circa Syrtes cibo, ut nomen etiam genti terræqve dederit, ni mis hospitali advenarum oblivione. *Italica* (qvæ Romanis *Faba Græca*) materies cariem non sentit, & præcipuè domibus expetitur, ramorum petulantiâ, brevi caudice, latissimâ exspatiantium umbrâ, & in vicinas domos sæpè transilientium. Nulli rami largiores validioresqve, ut dixisse totidem arbores liceat: Fructus quibusdam Διόσπυρος Theophrasti. Ad qvam Vestalium virginum capillus deferebatur, dicebatur *capillata*. *Cyrenaica*, coloris in ligno nigri, qvod ad tibias expetitur, radice cul-

cultellis capulos brevesqve alios usus excogitant. *Libyca Polybii* ex cujus baccis myrti similibus vinum, sed ultra decimum diem non perdurat.

10. *Cerasus* Cerasunti (Pontico municipio) nomen debet. Ante L. Lucullum in Italia non fuit; in Ægypto nullâ curâ olim potuit gigni. Ramosarum etiam XL cubitorum trabes, æquali duorum cubitorum per totum longitudine. Ex fructu, qvod *Cerasum*, κεράσιον, & inter baccas aliqvando reponitur, *Aproniana* maximè rubent, *Actia* nigerrima, *Ceciliana* rotunda. *Julianis* gratus sapor, sed penè tantùm sub arbore sua, adeò teneris, ut gestatum non tolerent. *Duracinis* seu *Campanis* principatus. *Macedonica* inter prima gratiam annuam colono adferunt, siccantur solibus, condiunturqve cadis. *Milesia* magis rubent & movent lotium. *Lusitanica* in Belgica & ripis Rheni dicebantur. *Laurea* non ingratæ amaritudinis, insita in lauro. *Imperialibus* callus carnis rotundior, osſibus

op-

oppressus, pars soli obversa rubescit, aversa cādicat. Cognatæ *Lacath. Theophrasti* auctu in Macedonia facillima; *Vaccinium Plinii* Italiæ aucupiis sata, Galliæ etiam purpurea, tingendi causa ad servitiorum vestes, & *Chamæcerasus petræa*, seu *Petrocerasum*, aliàs *Mahaleb*.

11. *Chamæcerasus* humilis est, qvi *fructu* gemino rubro, ocellis aut pupillis duabus insignito *frangula* dicitur; nullis punctis notatæ, fimbriati flores, baccæ testium instar gemellæ, qvæ *Cerasa canina*.

12. *Oenopliæ* (*Nabeca*, *Nabea* & *Napeca* Ægyptiis) *non spinosæ* fructus verò ad nullam frugem pervenit, qvia à vermibus corrumpitur: *Spinosæ* pomula corticis maturitate eleganti rubore purpurant. *Coccymelea* Theophrasti ejusdem generis, cujus fructus κοκκύμηλον, qvia cuculô ad suas latebras redeunte, floret, naturâ & magnitudine Mespilis similis.

13. *Aria* ex toto lauro similis, lignum roboris instar durissimum, naturâ perpetu-

petuum, & in opere *Νεσσύγων* carbones optimi. Myrti effigie foliô lanató majore *Oenaria* qvibusdam; minore, *Pyrus Cervina, & Myrtomelis.*

14. *Amamelides* seu *Amamellides* qvas Aëtius Samiorum *ὁμομηλίδας* vocat, genus fructus cujusdam Saporis grati, qvi in insula Coo provenit.

15. *Cotonaster*, qvi *folio oblongo serrato* [forte *Agriomelea Bellonii*] in Cretæ montibus exiguorum malorum pyris forma similium ferax; flores in umbellam digeruntur: qvi *rotundo non serrato* Gesnero *Cydonago* audit. Affinis *Cyanus arborea Cretensis*, folio rotundo argenteo, flore Cyani.

CAPUT III.

ARBORES NUCIFERÆ.

ARbores *Nuciferæ* nuces, *καρύα*, ferunt, qvibus corium durius & lignosum, ut fructum cingi vitis dicere possis. Atticis *ἀκρόδρυα* & *ἄδρυα*, Cre-

Cretensibus ἄχυλα, quia ἐν ἄχνῃ seu gluma nascuntur. Abeunt in tres classes.

1. *Prima classis* continet *Juglandem*, 2. *Avellanam*, & 3. *Castaneam*

(1) *Nuci juglandi* (quæ Διὸς βάλανος, seu quia Jovi sacra, seu quia glandem jugulat; *Persica*, quia è Perside allata; *Basilica*, quia à Regibus translata; καρύα seu à Caryatide Caryæ Dianæ fano, seu quia κάρα caput lædit, appellatur,) nova accessione jam enatum germen protruditur. *Villus*, grossis præciduis proportione respondet. Peculiaris naturæ nucibus honor, geminô protectis operimentô, pulvinati primû calycis, mox lignei putaminis, solumq; hoc pomum compactili operimentô natura clausit; sunt bifidæ putaminum carinæ, loculosæ aliquibus, nucleorum illis quadripartita distinctio, ligneâ intercursante membranâ. Spongiosa corpora ἴσκαι, fungi fructûs externum operimentum, *Culeola*, interius *Nauci*,

ipse κάρυον. *Mollusca* putamen rumpunt, quæ fortè *Tarentina*, seu potiùs *Terentina* à tereno, quod Sabinorum lingva molle, & *Persica*, *Basilica* ex optimis, Alexandri primùm temporibus Græciæ, cum Persicis cognitæ.

(2) *Nucis avellanæ* (quæ patriô nomine ab Avellis oppido *Abellina*, ab Heraclea Thracum, *Heracleotica*, à Ponto, ubi copiosè nascitur, *Pontica*, Sophocli καρύον καρύϊνον, Athen. & Nicandr. λεπτοκάρυον, διὸς βάλανος λύπεμος, Hesychio Ἄϋαρα, aliis *longa*, audit,) arbor *Corylus*, cujus cortex maculis albidis peculiariter variatur; fructum mollis protegit barba: Umbilicus intus in medio ventre. *Julus* floris vice præludium quoddam, nuci pineæ noveliæ similis, qui crescit hyeme, aperitur vere, callus totus. *Calva* summo apice nuda est, κάρυον πεφευγμένον Lexico. *Prænestinis* à Carytanis juxta Prænestinum agrum vocabulum, μιαστία Athenæo, quia putamen valdè lignosum. Hornotinæ quæ viri

viride & hujus anni. *Barbatæ* extremæ partes fimbriatæ barbæ instar: *Longæ* amictus longior.

(3) *Castaneæ* vel Castalis urbs Thessaliæ, vel Castana Magnesiæ, aut Apuliæ nomen dedit: Arbor roboribus proxima, materia quæ pandatur, & cujus solum pondus in cibis in vitio; fructui armatum echinatô calyce vallum, triniq; quibusdam ex uno partus, & mirum vilissima esse, quæ tanta naturæ cura occupavit. Molitur & præstat jejunio quàndam imaginem panis, Poëtis. Διὸς βάλανοι, Nican. λώπιμα. Gal. λόπιμοι à cortice, qui λέπος, aliis καρύα εὐβοϊκὰ & εὐβοϊκά quia ibi plurima, πλάτεα Athen. quia lata; Agelocho μότα, quia cortex interior linamenti instar concerpi & vulneribus indi potest; nisi malis ἄμοτα vel ἄμητα legere; quasi proventus ejus messis instar sit incolis. *Balanitis* oblongior, palmulis similis, sponte prosiliens, i. e. echino suo promta exui. *Coctiva* seu *popularis* triangularis est & nigra. *Tarentina*

plana, facilis nec operosa cibo. *Salariana* à Salariensi colonia in Hispania nomen. *Sardianae*, â Sardib⁹. Leucaenae, à loco Idae montis. Μαλακὸς, mitis, echinô minùs asperiore vestitur. Γυμνάλικος aliis τιμόλικος, γυμνόλικος potius dicenda. Αρκίερας quale genus sit? ignoratur.

II. *In Classe Secunda* sunt, *Amygdalus*, & Styrax.

I. Amygdalus ἀμυγδάλη (seu cum circumflexo cum acuto in penultima) & à Lycurgi Thracum Regis filia *Phyllis*, ex his quae hyeme Aquilâ exoriente concipiunt, floret prima omnium mense januario, hinc Hebr. שָׁקֵד vigilans, fructus Martiô maturatur, tenui ore, sed simili juglandium summo operimento, & secundo Putaminis, Latinis *Amygdala, & Amygdalum*, *Nux Thasia*, Varroni Nux Graeca, quia ex Graecia in Italiam allata; Αμύγδαλον, ἀμυγδάλη, ἀμυγδαλὶς Graecis, Atheneo μύκηρον, quò vocabulô μεγάλα κάρυα, Lacones vocant; Epicharmo

καπι-

[illegible] quia putamē à *vetri arrosum*. *Nates* molles, & Athenæus διαφορεῖ [illegible]. *Cypriæ* oblongæ & falcatæ. Amaris [illegible] à nimio potu noxæ.

(2) *Styrax rubea officinarum* quæ & lignum aquilæ *Tibormeorum*, *Thymiama Dioscoridi* fragmenta dicuntur exsucca, corticosa, libro Sycomori similia, quibus igni admotis vix aliquid sudoris; Flamma nec clara nec pertinax. Affinia, si non eadem [illegible] *scritatum*, *seu Syrechatum*. *Narcaphton*, *Nascaphton*. *Maurocapnum*.

III. Classis tertiæ sunt: *Pistacia* & *Glans unguentaria*.

(1) *Pistacia* quæ [illegible], fructus dum in ramis pendet ἀμυγδαλίδες, putamine quod nucleum ambit rubrô, qui *Fisticum*, *Fisticorum granum*, *Pistacium*, [illegible], φιστάκιον, [illegible] ut Cortices καυκαλίδες dicitur. Ipsa Italiæ è Syria sub Tiberio illata. *Mari* sub corio longi ossei veluti testiculi:

Sylvestris *Staphylodendron* forte Plinii.

(2) Glandi ungventariæ (quæ βάλανος μυρεψική) illæsa fidelisque sed contorta materia' fructus nucis Ponticæ magnitudine, odoratus, qui *Balanum*, *Myrobalanum* Plin. μυροβάλανος Græcis Medicis, φοινικοβάλανος Tralliano, *glans Ægyptia* aliis. Est à natali solo Syriaca, Thebaica, Troglodytica, Æthiopica, & Petræa. *Major* triangularis est, & nucis avellanæ magnitudine, medulla noxia. *Minor* Ciceri similis magis.

IV. Clasſi quartæ debentur *Acer*, & *Xylon*, seu *Gossypium*.

1. Acer Tiliæ amplitudinis, operum elegantia & subtilitate cedro secundum. Nervosum & album σφένδαμνος dicitur; flavum fissili lignò Platani modo crispò macularum discursu ζυγίας; crispiùs duriùsve, *montanum* & *Carpinus*; flavum & non crispum κλινότροχον, lectirota, quia ex eò tornò currente lecti fiunt; è viliore genere

Crasſi

Crassivenium, laxum candidum & minus crispum γλῖνον, γλεῖνον, *Campestre Gallicum*, è quo *Rumpotinum* fit. Affinis *Opulus*, de quo suprà, Philoxκιοσόφυλλα arbor maritandis vitibus, fronde rarâ.

(2) *Gossypium* seu *Xylon* (Theophrasto δένδρον ἐριοφόρον, *Gossampinus* Plin.) lanigera est. Glomus laneus pomi magnitudine inter virescẽtem membranam colligitur, quâ denticulatis veluti segmentis hiscente, candidus eluctatur fœtus, *Lanugo*, *bombax* & *Coton* officinis.

V. *Quintam Classem Palma* sibi vendicat, quasi sola inter arbores unicam in quolibet exortu frondem germinat, ut duodecim frondibus annum expleat, & comam in cacumine circumtonsam, remosque in digitorum modum protensos habet. φοῖνιξ Græcis, quia quarundam fructꝰ sangvineô colore tinguntur. *Medulla*, quæ in cacumine ἐγκέφαλος, κεφάλιον, κορυφή Cerebrum. Folia quæ arundinacea,

Cultrato mucrone lateribus in se bifidatis, θαλλὸς & θαλλία; quia omnis in cacumine coma, ἀκρόφυλλος καὶ ἀκρόβλαστος Theophrasto. Fructus quem sola in spathis racemis propendentem habet, & spicæ modo producit, cæsus à dorso pulvi natâ fissurâ, & in alvo medio plærisq; umbilicatus, *Dactylus, pomum, palmula*, φοίνιξ, ἐλάτη, βάλανος. [illegible] vel potius βάσταρος vocatur. Siccatus τραγήματος maturus *phœnicobalani*, immaturus πώματος nomine venit. Involucrum fructus florentium adhuc palma *elate* vel *Spatha*, σεβίνιον seu σπαθίον, ἀμφί[illegible]μα φλ[illegible]ᾶδες, μαχάλη, [illegible], & κωβάθιον audit. *Sylvestres* foliis pectinatim compositis, incesta libidine etiam mitioribus se miscent. *Fructiferas fœminas* non sine maribus gignere editò nemore affirmant, circaq; singulos plures nutare in eum blandioribus comis. Illum erectis hispidum afflatu visuque ipso & pulvere etiam reliquas maritare *Babylonicis* aërius stipes. Comarum aliæ

aliæ hinc illinc circumflexæ, & duplici ramorum dispositu utrinque capillatæ, instutum picturarum exhibent. Ex *Palmulis Caryotæ* globosæ, interque eas *Nicolai* magnitudine admirabiles. *Adelphides* Caryotarum sapore sorores: πάτηλαι, calcatis similes nimiò liquore abuudant, rumpitque se pomi ipsius in sua matre ebrietas. Inter alias Chydææ (balani) à sicciore turba. *Æthiopicæ* ex arbore *Cucus* dictæ, spissantur farinæ modo in panem. *Thebaicæ* assiduò vapore torrentes, crustam veriùs quàm cutim obducunt; celeriterque cum sui ardoris anima exspirant, nisi extemplò in cados condiantur, marcescuntq; non retostæ furnis. *Regiæ* Regibus tantum servabantur. *Syagri* fermi saporis, quem fermè in apris novimus. *Margarides* seu *Margaritides* acinis quàm balanis similiores. *Sandalides* suavitate mirabiles. ἄπυφοι nullo intus ligno. Sunt & *Nuciferæ* inter quas *Naldivensis* summi æstimii,
 & quæ

& quæ vinum conosque ferunt. *Nux vomica*, *Metel* olculata, *Cocculus* officinarum, & *Anacardium* huc pertinent.

CAPUT IV.

ARBORES AROMATICÆ.

ARbores Aromaticæ vocantur, quæ ἀρώματα ferunt. Ἄρωμα vero eſt, quod cibos aptat nec insuavi, quem efflat odore, fatiſcit. Suidæ θυμίαμα εὐωδίασμα μυρεψικόν. Arcadibus ſunt ἄρυμα ἀρμώματα, aliis ἀρμύματα. Hebræis pro aromate eſt בשם & סמים quorum illud LXX. est ἄρωμα, ἥδυσμα, θυμίαμα, σύνθεσις, μύρον; hoc σύνθετον, λεπτόν, ἥδυσμα, ἡδυσμός, θυμίαμα, & ἄρωμα. Sunt vero decem; *Nux* nempe *myriſtica*, *Caſſia*, *Cinnamomum*, *Malabathrum*, *Betre* ſeu Tembul, *Caryophyllus aromaticus*, *Piper*, *Cubebæ*, *Amomum*, *Cardamomum*.

(1.) *Nux myriſtica* priſcis ignota, ab

ab odore moschi nomen sortitur. Operimentum interius *Macis*, à quo Macer Abensinæ. *Talicafar* diversum quid. Affinia *Chrysobalanus* cui aureus color. *Comacum* quod probatissimis ungventis miscetur. *Cinnamon Caryopum* vicina à succo veri Cinnami gratiâ. (2) *Cassiæ.* (quæ & *Canella*, Casſia σύριγξ seu *fistula*, Caſsia ξυλίνη & Caſsia αὐλὸς veterinariis) frutex ramis permultis & surculosis, sarmento in montibus craſsiore, foliis piperis, cortice tenui, cui color, primò candidus, mox rubeſcens, tandem niger, singulari artificio decorticatur, coriis putreſcentibus à vermiculis erodit[illegible]r lignum. Ex *præstantiore* Dioſc. γίζερ, Galen. [illegible] Neoph. γισιρ. Græcis ξυλοκασσία, Aëtio [illegible], balſamodes forte brevi est tunicarum fistula: *Achi* quæ & *Ada* Plin. *Lacta* & *Isocinnamon*, aliis *Leda*, *Lada*, Alexandrinis *Daphnitis*, laureo enim cortice βλαστὸς [illegible], *Germen Mosyliticum*, documentum aliquod Cinnamommi præbet: *Ex*

vilione, Ἀφύσημον, quæ & *Asyphæmon* Peripli Authori Ἀσύφη Ruell. ἀφήμων nigra, & quæ disruptô cortice inflari non potuit. κιττὴ seu μοτὼ, & δακὰρ, δάρκα & δορκά. *Pseudocassia* est latior fistula, πλατεῖα σύριγξ.

(3.) *Cinnamomum*, (quod & *Cinnamum*, *Cinamum*, *Cimmomum*, κιννάμωμον) frutex quatuor cubitorum, surculosus, foliô origani cæduæ naturæ, imbre sterilior. *Messis* nec ortum Solis anticipabat, nec egrediebatur occasum; lignum *Xylocinnamomum*, quod in fastidia. *Mosyliticum* ex vinoso in cinereum vergens, tenuium virgultorum, à Mesylo oppido, *Zingiber* dictum lignoso, verò odore inferius.

(4) *Malabathrum*, (quod & *folium* Ovid. *Petalion* Plauto, *Herba Paradisi*. Isidoro, φύλλον κατ' ἐξοχὴν Plutar. μαλαβάθρου φύλλον, Gal. φύλλον Ἰνδικὸν aliis.) arbor foliô convolutô, aridô colore, & odoratiore croco. Non renascitur, nisi aquâ per æstivos ardores exsiccatâ,

cremiis

cremiis somitibusq; aridis terra per uratur. Virgularum quibus trajicitur nervi, κίτροι. Majore foliis *Hedrosphærum* : minore *microsphærum*, mediocri *mesosphærum* audit.

(5) *Betre* (*Tembul*, *Betel*) arboribus aliis maritare quæstuosum, subsidit, nisi sæpiùs rigetur: *Folii* maximus usus, mulieribus etiam tùm, cùm de conservando genere humano cogitant.

(6) Caryophyllus (Græcis καρυόφυλλος & καρυόφυλλον, quasi *Nucifolium*, cum quo tamen nulla similitudo, Arabibus *Karunfel*) mediæ demum ætatis Scriptoribus nota arbor, formâ lauri, floribus initio candidis, cum in fructum efformantur, viridibus, uti maturuere rubentibus, qui siccati nigri evadunt. Caryophillorum quarto liberior proventus triennio vacante vindemiâ. Ventricosa *anthophylla* sunt. Dentata *regia* dicuntur. Affinis μύρρηγεῖον seu καρπίον. *Garyophyllon Plinii* in India, est Piperis grano

grano simile, grandius, fragiliusve.

(7) *Piper* (quod & πίπερι *Peperi*) arbuscula foliis mali Assyrii, fructus racematim cohæret, semper virens, donec perfectè maturuerit: nec tamen vel baccæ vel pomi commendatio est, sola placet amaritudine, & ob hanc Indi petuntur. *Longum* fimbriis corylorum, qui primo erumpunt antequam pandantur, comparet Androm. δολιχὸν, Theophrasto ἀπομήκης Charitoni μακροπίπερι. *Candidum* rotundum est Diosc. στρογγύλον, Philoni apud Galen. πυρῶδες ὑγρὸν. Androm. senior ἀγλαὸν à colore. *Nigrum*, quod κοινὸν, & nobis in usu, carbunculatur cœli temperie, fiuntque semina cassa & inania, βρώματα vocant.

(8) De *Cubebis* nil apud veteres, arbor foliis piperis, sed angustioribus, simili modò in altum repens; fructus Actuario κομβέβαι. Affines iis *Myrtidanum*, Hippocratis, quod vicem piperis, præstabat. *Piper* Persis *Corsion* Strabonis, quòd fructꝰ piperi similis, ali-

aliquanto tamen major. Piper Theophrasti, *Caryophyllum* Plinii de quo *supra* & *Carpesium* Actuarii, Phu odore, sapore & viribus, virgultis vero Cinnamomi similia sarmenta.

(9) *Amomum* ἄμωμον, Amomia frutex in uvæ modum suopte ligno in seipsum convolutus, flos albus, veluti violæ, folia bryoniæ; odor reprehendi nequit, ideo pro quolibet ungvento odorato sumitur. Arrian' pro Cinnamomo accipit, Dyonisius Cinnamomum pro illo; adulteratur herba quæ *Amomis*, fructū *pulvis amomi* dicitur.

(10) *Cardamomo* (quasi nasturtium suave ita vocatus) folliculi albi. Viridissimum pingve est acutis angulis, fricanti contumax.

CAPUT V.

ARBORES GLANDIFERÆ.

GLandiferarum fructus glandes, & quinque recensentur, *Quercus*, *Phellodrys*, *Suber*, *Ilex*, *Fagus*. (1) *Quer-*

(1) *Quercus* δρῦς arbor non ignota, cui βρύον, papillis quæ veri fici faciem antecedunt proportione respondet. Littora ipsa obtinent aviditate nascendi; Suffossæque fructibus, aut propulsæ flatibus, vastas complexu radicum insulas secum auferunt; atq; ita libratæ stantes navigant ingentium ramorum armamentis. *Sylvestris* (quæ ἄγρια δρῦς, & Robur) cui μελάνδρυον, glans parva, fungi noxii, tota ossea, ἡμερίς, quæ Gazæ *placida*, aliis *domestica*, Macedonibus ἐθυμόδρυς, & cui novellæ φύλλακος nomen, brevior & in orbem commosa; glans Suem diffusam & gravidam facit. Αἰγίλωψ veteribus libris *Aezops* vel *Æezops*, Plin. *Cerrus* Maced. *Aspris*, materiam habet rectissimam, glandem tristem & horridam, φάσκον seu βρύον muscosô villô pannis arentibus simili, quod Hesych, σφακόν. Dioscor. σπλάγχνον, aliis *herba parasitica*, δορκάδειυ βοτάνη, Arab. *Usnea*. Gazæ *penis*. πλατυφύλλα lati folia rectitudo & ex celsitas à præcedente

dente ſecũda. Theocriti Schol. ἡμερίς. *Fagus* ſeu *Eſculus* (quæ Græcis φηγὸς, φηγὶς, φαγὸς, Baſſo γρανίτζα) minime in rectum aſſurgit, nec ita πλατύφυλλος; glans dulciſſima & quà obſeſſi duravere minus moroſa naſcitur. ἁλίφλοιος, Vitell. *Craſſicortex*, Gazæ male *falſicortex*, aliis εὐθύφλοιος, caudice & cortice eſt craſsiſsimô, ſed plerumque cavô & fungosô, ſummâ & ima parte n lapideam duritiem degenerat. Habet excrementa, συκαμινώδεις nempe ſpecie mori αἰδοιώδεις colis effigiem repræſentans, ταυροκέφαλον, (quod tauri caput quodammodo æmulatur.) *Sphagnon* ſeu *bryon* de *quo ſupra*, *gallas*, & *pillulas*. *Galla* noctu ſemper univerſa naſcitur. *Omphacitis* parva eſt & κ[illegible]λάδη; *plana* levis & perforata. *Pilulæ* ſunt lanatæ, capillatæ, μαχαλιγνεῖς, quibus *muſcum* & *nodos* ſeu *verrucas*, *coccos*, *uvam quercinam*, *hypodryn* &c. adde. *Viſcum* (quod ἰξία, ἰξὸς, Euboënſibus. *hyphear* Arcadibus) ſatum nullò modô naſcitur, nec niſi per alvum avium reddi-

redditum: Hæc eſt natura ut niſi maturatum, in ventre avium non proveniat.

(2) *Phellodrys* mediæ eſt inter quercum & Ilicem naturæ, mollior & ſubtilior iſtâ; durior ac Spiſsior illâ decorticati ligni colore candidior ilice, fulvior quercu, calyce glandis echinatô, verè *ſuberi quercus.* Eſt & *muricati folia.*

(3) *Suber* φελλὸς & ἴψ, quia aquis ſupernatat & ſemper ſummum petit, arbor caudicoſa & auctu inſignis, caudex detractô cortice (cujus in hyberno fœminarum calceatu uſus) in aquis non fluitat, hocque in orbem detracto juvatur. Craſſeſcens ſtrangulat, repleturque intra triennium.

(4) *Ilici* (quæ πρῖνος, quia ferri propter duritiem ſecanda eſt, & inſtar quercûs aſſurgit) aculeata folia, fructus ἄκυλον (quia ſerò matureſcit) novus cum annotino pendet, & veterem occupat, granum puniceum & à meridie *hyphear*: Italica Arcadib.
Smilax

Smilax religione olim digna. *Provinciali*, quæ & *Aquifolium* adhæret coccus ceu lens, *ὕσγη* aliis, & κοκκοβαφική, Arabibus *Kermes*. Granum hoc primoque ceu scabies fruticis, aquifoliæ ilicis *Coscylium & quisquilium* vocant.

(5.) *Fagus*, quæ ὀξύη & φηγός. Gazæ *Scissima* (quia facillime in laminas scinditur,) abieti est æqualis; folium celerrime flavescens, & media perte plerumque gignens superne tuberculum duriusculum baccæ simile. Recenti cortice scribit ad Duces explorator, incisas literas tegente succo, prodente si exaruerit. Ex foliis *Civica corona* militum virtutis insigne, & Clementiæ Imperatorum, Noluerunt cives saltem esse in pretio, clarâ professione, *servari hominem nefas esse lucri* causa. *Glans*, (quæ nucleis similis,) triangulâ cute includitur, suem hilarem facit.

CAPUT

CAPUT VI.

ARBORES BACCIFERÆ.

ARbores bacciferæ, minores fructus, nec admodum confertos, molliore cortice, qui *baccæ* vocantur, fundunt, ſuntque aliquot claſsium.

1. *Claſsis primæ* ſunt *Tilia, Oſtrys, Viburnum, Platanus, Ricinus, Saſſafras.*

(1) *Tilia* φιλύρα quia in tenues aſſulas diſpeſcitur, ſuntq; inter corticem & lignum interiores veluti membranæ, omnium pomorum adulterium geſtat, ſole ad Aquilonem ſcandente folia vertuntur, & ſolſtitium dicitur fieri. Ingeſsit hoc manibus ipſis agricolarnm natura, ut confectu ſyderis ſignum habeatur. Ex cortice tuguriorum prætexta.

(2) *Oſtryæ*, quæ & *Oſtrys* ὄστρυς, ὀστρύα, cottice & ramis fago ſimilis, materies dura, & qua domui illatà difficiles partus fieri produnt, per folia tota inciſuræ

incisuræ discurrunt: fructus uni in umbilicis foliaceis, alteri racemosus, lupulo similis.

(3) *Viburno Lantana*) folia pulvisculó albó infernè conspergunutur.

(4) *Platanus* πλατανος latè diffusis ramis & nemorosó vertice insignis. Hinc θερελεγχὴς & ἀμφιλαφὴς fructu χρήσιμος nullus, hinc ἄκαρπος ad Morinos usque pervecta, ad tributarium etiam pertinuit solum, ut gentes vectigal & pro umbra penderent. Tantùm postea honoris increvit, ut merô infusô enutrirentur, docerenturq; etiam arbores vina potare. Domicilii modo in Lycia cava, & se vastis protegens ramis, in qua ne aliquid deesset speluncæ imagini, saxea intus crepidinis corona, muscatos complexa pumices. Coactæ brevitatis *Chamæ platanus* est.

(5.) *Ricinus* κρότων καὶ, σήσαμον ἄγριον propter quandam similitudinem, *palma Christi*, & *pentadactylus*, quia folia palmam expansis digitis quodam-

dammodò æmulantur, *Seseli Cyprium* σιλλικύπρειον, *Granum Regium*, *Alaj* Mesus *Kerva*, & *ficus infernalis* vocatur. Semina ricinum animalculum repræsentant, in triquetris muricatis vasculis, Thyrso muscosorum nucamentorum glomus, semini Catapuciæ nomen.

(6) *Sassafras* veteribus ignota, *lignum Sassepes floridum*, *&c.* audit, luis Venereæ levamentum, pectines in materia tiliacea, sapor & odor anisi.

II. *Classis secundæ* sunt *Berberis*, *Grossularia*, *Ribes*, *Sambucus*, *Laurus*, *Laureola*, *Chamelæa*, *Thymelæa*, Cneooron.

(1) *Berberis* nemo inter antiquos meminit. Nec *Oxyacantha* est, nec Colythea. Quia trium spinarum ipsi ad singulos nodos perpetua series, ideò quasi trifurcato ordine prodire videntur.

(2) *Grossularia*, nec ἴσ@, nec *Canothum*

nethus ſpinoſa, flos ex herbaceo albidus.

(3) *Ribes* eſt groſſularia non ſpinoſa. Eſt & acino multiplici, μονόκλωνος. *Nigro* olet folium, baccæ *piper* olitoribus Gallis.

(4) *Sambucus* Q. Sereno *Sabuca* metri causâ. Græcus ἀκτὴ à littore, vel quia flexibilis, κυφοξυλέα Myrepſo, quia lignum inane & leve, δενδρῖτις quia magis ad arborem accedit quàm alia. Procerior ſentis faciendis aptiſſima quorum plaga ſe contrahat protinùs, eludatque ſuum vulnus, & ob id contumaciùs admittat ferrum. Racemoſa rubra *Cervina* dicitur, quia ejus foliis delectantur Cervi. *Roſea* flores pilæ in modum conglobatos gerit. Humilior *Ebulus* eſt, qui & *Chamæacte* & βοτανώδης ἀκτῆ Galeno, quia non altè ſurgit, Nicomedi Jatroſoph. ἐλεβόριον, Neophyto ἐλεβορὶς, Gloſsis ἐλέβορος, aliis ἔβορος, quia purgandi facultate helleboro non cedit *Elion* vel potius *Helios* quia in paluſtribus naſcitur,

nascitur, *Agria* & *Euboice* Actuario. Florem κανώπον Ægineta dixit. *Ex* affinibus πυγὸν Theophrasti montibus propria, & θηλύπαλος ejusdem, Επιπολιόταγος, quæ radicibus multis constat, & umbrosis locis gaudet.

(5) *Laurus* olim *Laudea* & *Laurea*, Græcis δάφνη, quòd inter urendum crepitum edat, μαντικὸν φυτὸν, quia à vaticinaturis admordebatur, κωμυς, κορυθάλη, & κορυθαλεία. quia οἱ κλάδοι κόρυς θάλλουσι, καλλιπέταλος seu pulchri folia. *Janitrix Cæsarum & Pontificum* quia ante eorum fores excubabat, ἀλεξίκακος quia fulmine non tangitur. *Ramus* dicitur αἴσακος quem manu Dco canētes tenebant: folia, καμμάτιδες, quibus liba obvolvebantur; hinc ἐπὶ ῥάβδω ᾄδειν; fructus δαφνίδες Theophr. βότρυον vel βοτρύδιον. Plinio *uva*; degenerat in sata. Ex λεπτοφύλλῳ igniaria remedia olim adversus tonitrua, quibꝰ vitiantur ova, pullique semiformes interimuntur antequam toti partibus suis consummantur. Ἄκαρπος fert aliquid voca-

uvæ inſtar; *gigartum* vocant. Sylveſtris eſt *Tinus*. *Muſtaci* folium maximum, flaccidum. *Regia*, qvæ & *Auguſta* arbore & folio ampliſſima. *Baccaliam* appellant qvæ baccarum fertiliſſima. *Triumphali*, quæ ſterilis, Triumphantes utebantur, miſſa Divo Auguſto è cœlo ſcilicet. *Taxa* excreſcit in medio parvulo folio veluti folii lacinia. *Spadoniæ* mira opacitatis patientia. De *Inſana* ſiqvid navibus inferebatur, jurgia fiebant.

(6.) *Laureola*, cui folia lauri ſimilia, putatur eſſe veterum *Chamædaphne* qvia laurum humilem mentitur; folia os adurunt, fructus rotundus niger, foliis annexus; εὐπέταλον, (qvia folia pulchra & ſplendentia) & *Daphnoides*, cui cortex viſcoſus valdè, folia lauri os accendunt, *peplium* ob vires ſimiles.

(7.) *Chamelæa* (qvæ χαμελαία qvaſi humilis olea, *oleago* & *Oleaſtella*) folia oleæ amara, qvæ arteriam abradunt. Plinio *frutex ſaxoſus*, qvia in

petris reperitur, recentioribus *Tricoccum* à fructu qvi talis, al is *Thymelæa, Cneorum Pyrosachne* seu ἄκνοστος, *Coccum, gnidium*, Mauris communi cum præcedente nomine *Mezereon.*

(8. *Thymelea*, θυμελαία, mixta qvasi ex Tithymalo qvoad vires, & olea, qvoad folia facies, qvæ gummosa, si mordeantur, Appellatur & *Chamelæa* ob affinitatem. πυρὸς ἄχνη, *ignis palea* ab urente natura, κέστρον, κνήστρον, κνίστρον & κνηστὸν, *qvod de foliis sumendum*, qvia tundenda erant ut fibræ tollerentur. Semen est *coccum gnidium* seu *Cnidium, granum gnidium, granum Cocci* κατ' ἐξοχὴν Plinio *linum* à similitudine Euboënsibus Ætolion, Græcis κνίδιον, κνίδεον, qvia urticæ instar urit, barbaris κόκκος, Hippocr. absolutè κόκκον. Hùc *Alypum* & *Empetrum* refer, qvæ qvibusdam Thymeleæ generibus sunt imposita. Et *Empetrum* qvidem in petris nascitur; aut φακοειδὲς Dioscoridi, qvia lentis speciem refert, aut πεπεροειδὲς ut qvidam legere malunt.

malunt, qvia Marrubio simile, ut Marcellus ait. Datur & qvod σαξίφραγον seu σαξίφραγγον, qvia in petrosis provenit, & calculos comminuit, vocatur.

(9.) *Cneorum* si album, est foliô δερματώδες, figurâ oleæ, si nigrum, specie Tamaricis valdè odoratum. Germinat floretqve post æqvinoctium Autumni & diei. Dicitur & χαμαιλέων qvia ad lædendum impellitur. Hygino *casia*, quia juxta agricolarum casas nascitur.

III. *Classe tertia* includuntur *Myrtus, Ruscus, vitis idæa, Buxus, olea, vitex, ligustrum & Phyllirea*.

1. *Myrtus*, qvæ & myrtea μυῤῥίνη, μυρσίνη præter baccas quæ recentes Myrrhæ odorem æmulum spargunt, profert & μυρτίδανον excrescentiam, qvæ qvasi manibus myrti caudicem amplectitur. Frutex olim Siculis ἀπεφσίλας, ob vim medicam insignem, recentioribus Græcis modernis μυρτία. *Maternus* Æneæ apud Virg. appellatur, qvia

Veneri ſacer, hinc ἀφροδίτης φυτὸν in Plutarcho & παρθένια μύρτα apud Ariſtoph. Parthica, qvia ej⁹ plura in Parthia genera. *Rami* dicuntur *floridi*, propter pulchritudinē, habebant olim inter delicias, ψαλιστοὺς μυῤῥινῶνας tonſilia myrteta, & Lesbiis ὑποθυμιάδες, qvibus ſe implexis coronabant, qvòd cerebrū ſuâ fragrantiâ refocillent. *Baccæ* Latinis *myrti & murta*, officinis *myrtilla*, Gr. μύρτα. *Exotica* ſeu potiùs ἐξάστιχα, ſenis foliorum verſibus. *Conjugalis* Veneri Sacra; Sylveſtris, *oxymyrſine*. In delubro Qvirini *Patritia* exuberans & læta qvamdiu ſenatus floruit; flacceſcente Marſicô bellô languida autoritas patrum facta eſt, ac paulatim in ſterilitatē emarcuit majeſtas. *Plebeia* ibidem retorrida & ſqvalida. Non invita in ſepulchris naſcitur.

2. *Ruſco* folium λογχοειδὴς lanceæ ſimile, cauliculi νεοθαλεῖς λαχανευόμενοι aſparagi vice comeduntur; ipſa naſcitur ἐν ὀχμοις. Nomina varia: Romanis eſt Ruſcum, qvod à Caſtore ſumſiſſe

fiſſe Plin. ſcribit, officinis & Medicis, *Bruſcus*, Marcello Empirico *Scopa Regia* qvia ex ea ruri ſcopæ, Plin. *chamæmyrſine* ſeu *chamæmyrtus*, quia planta brevis; confunditur cum alia myrto Sylveſtri, Myrepſo πρασινή, Diosc. μυρσίνη ἀγρία, qvia folium myrto ſimile, μυακάνθα, qvia arcendis murib⁹ aptisſima, κεντρομυῤῥίνη Theophr. quod idem cum ὀξυμυρσίνη, & *Myrtacantha*, quia folia myrti acuta & ſpinoſa. ἄγριον ἄκορον à radicis ſimilitudine, qvæ geniculata ſerpit, & ejusdem eſt nominis, incultisque locis provenit, qvidam ἀκαρὶς & ἄκαρος, legunt, qvia coronæ habet ſimilitudinem.

3. *Vitis Idæa*, ἄμπελος παρὰ Ἴδης, ex ea parte Idæ naſcitur, qvam vocant Phalacras; acini ad latera virgarum nigri, fabæ magnitudine, dulces; vocatur & *Myrtillus*, à forma baccarum, *vitis Alexandrina* Troadis, & *radix Idæa*. Affines ἀρκτοφύλλος, *uva Urſina* Gal. in Ponto foliô Arbuti, fru-

ctu rubrô auſt:rô,& *Samolus Plinii*, herba naſcens in humidis.

4. *Buxus*, πύξος, quia lignô denſô, Berecynthia, quia Berecynthiæ tractu plurimus naſcitur. Facilis auctu, & ex Sylveſtribus topiario operi arbor; radix aliqvando criſpans. Lenem qvietem habere dixit Plinius, ſilentiô quodam duritie ac pallore commendabilem. *Gallicus* in motus emittitur. *Noſtras* mitigatur ſatu, diffuſior & denſitate parietum, virens ſemper ac tonſilis.

5. *Olea*, ἐλαία Græcis, & qvidem ἱερὰ, qvia Sacra Minervæ, eâq; victores in feſto Panathenæorum coronabantur, *vernicoma*, qvia vere maximè ſuas comas ſpargit, radices cancrorum modô flexuoſæ, fimbricatæ. Germen θαλλὸς Polluci; ramus lanâ obvolutus εἰρεσιώνη, flos βρύον, cùm floret βρύει dicitur: Nucleus πύρην & ſυπωѣο Svidæ, κόκκος Heſychio: Nodi in arbore γόγγροι. Concipit Vergiliarum exortu; hoc ſydus illarum eſt. Fructus, qvi *oliva*, lignoſo putamini mo-

les carnea, tunicâ prætenui veſtita incumbit; Succus *oleum*, quod ſi ſitienti imbres copioſi acceſſere, in amurcam vitiatur: Media olivitas plerumqve medium menſis Decembris. Ex *olivis Drupæ* ſeu [illegible] ante maturitatem decerpuntur, exque illis prima unda preli laudatiſſima, δρυπεπεῖς ob maturitatem decidunt, ἰσχάδας & γεργέριμους vocant. Ἁλμάδες ſeu κολυμβάδες & νηκτρίδες ſine accerſita commendatione puræ oleo ſuo innatant, & murâ condiuntur, hinc conditivæ, iisque veteres edendi cupiditatem redintegrabant. *Orchitis*, quæ *Orchita, Orchas, Archemora* teſticulos refert nucis juglandis magnitudine; meliùs in eſcam, qvàm liquorem ſtringitur. *Pariſia* (qvæ & *Regia*, fortè & *poſca*) plurimum carnis, finditurqve antequam molæ ſubjiciatur, qvia vapores fert, optimè πρημαδίη dicitur. *Radium* qui à longitudine ita vocatur, cum præcedentibus ocyſsimè occupatum amurcæ cogit

decidere. Θλάσμαι, *contusæ*, qvas apud Pollucem πυρήνας Poëtæ vocant, Athenienses στέμφυλα. *Callosæ* in Martium mensem differuntur: contra humore pugnant, ob idque minimæ. *Liciniana* & *Licinia* ab inventore Licinio nomen accepit. *Cominia*, *Contia* quæ non ante Favonii afflatum nigrescit. *Phaulia*, quæ Sabinis *Regia*, aliis *Majorina*, grandissima & minimô succô. *Algiana* cum *Albiceri*, fortè & *Albigeri* eadem. *Nævia*, *Culminia*, Catoni *Colmiana*, Plinio *Comina*. Columellæ *Culminia*. *Circites*, *Murtea*, μυρτίνη, à magnitudine myrti. *Picena*, quæ in Piceno nascitur, *Sidicina*, *Aqvilia*, *Salentina*, cujus Varro meminit, & *Sergia*, seu *Sergiana*, qvæ plurimum dat olei, & frigus fert. καλλιστέφανος omnia folia reliqvis contraria in Pantheo produxit. *Moriæ* Jupiter Morios custos: *Lychniæ* optimum lumen dant. *Elæostaphylon*, *Ubolina*, *Uvolea*, olea-uva, uvas & olivas parit. Sylvestris, κότινος, *Oleaster*, ἀγρι-

ἀγριελαίου ἀλληλουιά, ...Diosc. ex sativæ nucleo nascitur. Insertæ ..., qvarum fructus Pherecrates ... vocat; ..., quia parum proferunt olei. Proferunt ...

6. *Agnus castus* frutex qui culturâ in arborem assurgit, nodi geminati, virgulta fractu contumacia folia olivæ, *flos* supra fructum sedet. Dicitur & *vitex*, qvia ex eo corbes viminei, *pentaphyllum*, propter qvinq; folia uni pediculo annexa. Græcis ἄγνος qvasi ἁγνὸς, id est *castus*, qvia etiam substrata folia castitatem conservāt; hinc θεσμοφοριαζούσαις lectus. Λύγος, *vimen* propter invictam virgarum flexibilitatem. ... ut Eustathius sæpè exponit ..., *multiflora* Nicandro, qvia flores verticillatim spicato ordine virgularum fastigia circumdatos fert. Semen à similitudine *piper agreste* apud Romanos.

7. *Ligustrum*, arbor foliis oleæ sed mollioribus, quia cum lacte multo florem muscosum fert ? *asione* aliqvibus;

bus: Eadem cum illa quæ in Oriente *Cyprus*. Flos Ægyptiis *Alcanna*. Græcis recentioribus χηνᾶ, inter coronarias.

8. *Phillyrea* Cypri magnitudine, folia oleacea sed nigriora; flores ex herbaceo candicantes, racematim nascentes: Fructus lentisci quasi racematus.

V. *Classem quintam* sibi vendicant *Philyca*, *Celastrus*, *Rhamnus*, *Lycium*, *Rubus* & *Capparis*, omnes ferè aculeatæ.

1. *Philyca*, φιλύκη semper fronde insignis, *Alaternus* Plinii cui nec semen quidem. Affinis apharca, ἀφάρκη Theophrasto, quæ fructum primum uvâ nigrescere incipiente maturat, alterum cum vitis floret.

2. *Celastrus* κηλάστρος & κηλάστρον, gelidis montium incola, nec ullius cultûs patiens. Quia tardissimè floret, ideò nec fructum propter ingruentem hyemem perficit: Bacca hic magnitudine myrti baccis similis.

3. *Rhamnus*, ῥάμνος frutex circa sepes

pes spinis aculeatis, & fructu ὡς βο-λεαῖον, rami januis & fenestris op-positi contra veneficia. Vocatur Rhamnus, quia spinis quæ ῥάμνον Pha-vorino, non secus ac gladius pungit. *Spina alba*. ἀμυνδρὰ contra noxia. *Virga Janalis*, qvia à Jano Cranæ Nymphæ pro amuleto cōtraStryges data. χερασεῖον, qvia eà suspensâ gen-tiles numen infernum pellebant. στιακεφαλις, *spina cervalis*, quia spi-nas cervi cornu ramalia præ se feren-tes gerit, φιλέταιρος apud Nicandrum à Lydis & Mysis. Εὔσομον seu rore ma-dens eidem, propter mollia & sub pinguia folia. Ex cognatis *Paliurus*, cui semina lini vel ... in duro os-siculo, vis movendi urinam. ... Nicandro qvia scopibus convenit.

4. *Lycium*, arbor spinosa simili-tudinem ferens p peris. Liqvor ex ea mellis crassitudine excoctus. *Ly-cium* etiam audit. Qvod colore cro-ceo e igni accenditur & rescindendum rubentem fumum edit, optimum.

Fit ex *Lonchite*. Appellatur Lycium, λύκιον qvia in Lycia plurimum, πυξάκανθα, seu *buxus aculeatus*, à similitudine foliorum cum buxo & spina. *Indicum* apud Myrepsum, κροκολύκη, & κροκολύκιον, à succo croceo, qvô tingebant capillos fœminæ.

5. *Rubus* vulgaris notitiæ, folium spinosum, fructus racemosus, serò & particulatim maturescit, qui erectus Græcis βάτος est, qvia ἄβατος, Latinis *Rubus*, qvia fructus primò rubent: *Sentis*, quia acuta, & vepres. *Fructus* βάτινα, μῶρα, μῶρα βατώδη, μῶρα τῆς βάτου, & μῶρα βάτινα, *mora rubi*, σφαιρία. Qvi propè à terra deorsum versus defigit capita radicatur, & ex se nascitur, χαμαιβάτος: Qvi rarioribus hamis innocentioribusq; *Rubus Idæus*, quia ibi plurimus. Cui fructus olivæ instar, intus ἐλαιώδης, *cynosbatus*, qvem Pythia in oraculo ξυλίνην κύνα, Didym⁹ Gram. κύναρον ἄκανθα, Hesych. κυνάδα, alii *cynospastum*, *oxyacantham*, *canirubum*, *sentem canis*, & *rubum caninum* vocant: folium

folium vestigio hominis simile.

6. *Capparis*, κάππαρις & *Cappar*, spinas gerit aduncas, lignum firmius & per terram in orbem sternitur. Fructus ut oleæ, cùm dehiscit, album florem promit: Delapso quoddam glandis oblongæ figurâ prorumpit, in coqve grana tanqvam Punica rubentia, Arabica pestilens, *ophæostaphyllon* qvibusdam.

VI. *Sextâ classe* continentur *Sabina, Cedrus, Juniperus, Thuja, Bruta,* & *Asparagus* cum *Corruda.*

1. *Sabina* coactæ brevitatis, & in latum magis se fundit, gravi odore, in Sabinorum regione copiosa; qvia tardè in altum crescit βράθυς, βράθυξ & βράθυ, vocatur. θεοῖς θυηλήν, quia ara dabat fumos herbis contenta Sabinis. Sunt qvi βόραθον, βάρυθον & βάρον vocant.

2. *Cedrus baccifera*, κέδρος, arbor parva, spinosa juniperi modô, fructibus (qvi *cedrides*) magnitudo myrti. Durâ acutô & spinosô folio, ramosam

mosam & nodis infestam *oxycedrum* dices.

3. *Juniperus*, quæ ἀρκευθος, & [illegible], quia ejus odorem animalia aversantur, sola fœtus suos (ἀρκευθίδας) in biennium prorogat. Unum [illegible], alterum [illegible], qui jam maturus & edulis, tertium [illegible]. *Major* [illegible] [illegible].

4. *Thuja*, seu *Thyjum*, Atlantica *Citrus* seu *Cedrus* est; enodis ipsi ut- [illegible] lanugo tenuis & mensarum insania debetur quas fœminæ viris contra margaritas regerebant. Græcis θύον & θεῖον, [illegible] & LXX Interpretibus standum; quibusdam *arbor vitæ*.

5. *Brutæ* (seu arbori vitæ) sinuosus est caudex, materies indiluti ruboris, qui in nigredinem degenerat; baccam perpetuo singuli rami suam ferunt, deceduntq; anniculæ, cùm aliæ ad maturitatem jam pervenere.

6. *Asparago* cauliculi qui primâ germinatione è terra prodeunt præcipui.

cipit. Ipse Græcis ἀσπάραγος, & ἀσφάραγος, qvia ex asperis virgultis nascatur, & sapore asperitatem gutturis lenit. Rami spinosi Scorpiones, qvorum olim in tormentis usus. Sylvestrem, qvi (qvia in Saxosis nascitur) πετραῖον, corrudam nuncupant. Qvia in Lybia freqvens, Lybicum, qvia Venerem excitat, horminium, qvia tàm tenuium & spissarum spinarum, ut mures arceat, Myacanthon. Talem natura fecerat, ut qvisqve demeteret passim. Citius qvàm asparagi coqvuntur, de re properata Augustus.

VII. *Septima Classe Taxum & Draconem includemus.*

1. *Taxus* qvæ Græcis μίλος, σμίλαξ, μίλαξ, θύμος, & qvia abieti similis, ἐλάτη, simulata alis est, minus virens, tristis, & ex omnibus sola baccifera, nullô succô. Arcus & Sagittæ ex ea, indè Latinis nomen. Tàm pestilentis in Arcadia veneni credita, ut, qui obdormiant sub ea, cibumve adsumant, moriantur.

2. Es

2. Ex *Draconis* trunco, qui vehementer ſcaber, & multis ramis dehiſcit, humor per Caniculæ æſtꝰ funditur, qui in rubram lachrymā denſatur; ſed *Sangvinis Draconis* nomine venit. Candelæ admotus, flammam concipit, liqueſcitque reſinarum inſtar.

VIII. *Octavæ Claſſi Fraxinus, Rhus, Cocconilea, & Azedaraeth* relinqvuntur.

1. *Fraxinus*, μελία, quia ex ea haſtæ quibus homines truncabantur, fiebant, non ignota arbor eſt, *Bumelia*, longa, & enodis, fert βρύα, ſingula per ſe in orbem circumacta, Platani Pilularum ſpecie. Materies ſub pondere non habet rigorem, ſed pandit celeriter, & vetuſtate emortuò ſtante liquore fit durior, & in commiſſuris ac coagmentationibus à lentitudine firmas recipit concatenationes. Floret priùs qvàm ſerpentes prodeunt, nec ante conditos dimittit folia.

folia: Fructus *lingua avis* à similitudine, ὀρνιθόγλωσσον.

2. *Rhus*, quæ ῥοῦς, Gazæ *Rodus* quia fluxiones compescit, Arabibus *Sumach*, à rubore, paribus intervallis conjugatim adhærent ramis folia, quorum nervus medius rubet, & planè è lateribus ordo versus conspicitur. *Coriaria*, ad βυρσοδεψίαν ramis & foliis inservit: μαγειρικὴ, quæ Syriaca, & obsoniorũ semine ad obsonia. *Rubens* semen immaturum.

3. *Cocconilea*, (*Coccygria, Cotinus*,) in Apennino visitur, ad lineamenta modò Conchilii colore in signis. Cortex densat coria; fructus in lanuginem abit.

4. *Azedarach*, (*Azedarach*, *Azedarach*) semine est adeò venenato, ut nec ab avibus quidem attingatur, attacta canes exanimet. Folia cubitô longiora; nuclei in baccis pentagoni, hexagoni sæpè, ex quibus precatorũ globuli. Hùc *Tuber* Plinii fortè spectat.

CAPUT

CAPUT VII.

ARBORES LACHRYMIFERÆ.

Arbores Lachrymiferæ, gummata, resinas, Olea & succos hisce similes fundunt, simulq; vel baccas, vel Conos.

I. Baccas cum lacrymis largiuntur Lentiscus, arbor thurifera, Terebinthus, Balsamum, Myrrhifera & Bdellifera.

1. *Lentiscus* est ramis vimineis & obsequentibus, folia octona, ab uno pediculo cohærent, contrariis inter se pediculis, tribus distinctis temporibus fructum (qui σχῖνος,) perficit, hinc plebi rusticæ arandi auspicia. Si gravida egregios acervos profert, largas sperabis ab omine messes. Sic dicitur quia folia lentore quodam lentescunt: Græcis σχῖνος, q. σχιστὸν, quod in dentiscalpia facilè findatur.

2. *Arbor Thurifera*, nullis præter Arabiam data, ac ne huic quidem uni-

universæ. Folium lentisci: Matrem enodi fruticare truncô proditum.

3. *Terebintho*, qui τέρμινθος, & τέρβινθος, materies nigra, morique nescia; præter fructum κόρυμβον, quædam κοῖλα, in quibus culicum instar bestiolæ & aliquod resinosum. Mas sterilis.

4. *Balsami*, (quod βάλσαμον,) folia rutæ proxima, sed candidiora; rami *Xylobalsamum*, fructus *Carpobalsamum*, & κάρφαμον, lacryma, quæ lapide vel osseis cultris elicitur *Opobalsamum*. Quod in ramis tenue & τριχῶδες, θερισὸν seu quasi demessile, dicitur: Ferrô lædi vitalia odit, & moritur protinus, super vacua amputari patiens: succus è plaga manat ploratu, sed tenui guttâ, lanis colligitur in cornua. Tenui & capillaceâ comâ *Eutheriston* Plinio scabrum adspectu, *Traby*. *Segadinum* Ægyptiorum præstantius.

5. *Myrrhifera*, folium extremo spinâ horridulum, caudex à radice quàm

quàm reliquâ ſui parte intortus, illasque refrigerata melior.

6. *Bdellifera*, foliô roboris, fructu caprifici naturaque. De *Cancamifera*, *ſarcocolla*, *benjuifera*, in Hiſtoria, & humoribus.

II. *Lacrymas* & *Conos* ſeu fructus hiſce æmulos ferunt *Cedrus Conifera*, *Pevce*, ſeu *Pinus*, *Larix*, *Pitys*, ſeu *Picea*, *Abies* & *Cupreſſus*.

1. *Cedrus*, in genti proceritate materie æterna inde δεινδρολίβανος, & *Cedrelate*, in altum abietis inſtar adſurgit, non ſentit cariem, vetuſtatemq; nec ſpontè rimam, fiſſuramque concipit. *Lacryma Cedria*, vitam aufert ſpirantibus, defunctis pro vita eſt. *Coni* in cœlum tendunt turbinati compactili ſquammarum congerie.

2. *Pevce* ſeu *Pino* quæ Græcis πευκη Arcadibus πίτυς, folium capillamenti modô prætenue, ſeu pinnatum, longum, & mucrone aculeatum, fructus *Strobilus* & *Pomum Cybeles*; τρίσχιδος quia ternâ germinatione genitali ſuccô

succô turgescit. Sæpè ubertate largissimâ strangulatur. Alii [illegible], [illegible], & [illegible] vocant. Nux alti simiè suspensa mittit exiles nucleos lacunatis includit oris, vestitos albâ ferruginis tunicâ, mirâ naturæ curâ molliter semina collocandi. *Tarentinæ* digitis fragilia sunt putamina. Nulla arborum avidius se promittit, quô mense ex ea nux decerpitur, eôdem maturescit alia, & sic dispensatur, ut nullo non mense maturescāt: Quæ se in arbore ipsa divisere *Zamiæ* dicuntur. *Pinaster*, pinus silvestris est, è medio ramosus, nuces *pityides*. Quadrifluviæ τετράοζοι ex altero medullæ latere contrariis ex partibus bini venarum cursus; bifluviæ δίοζοι unam tantum in utramque medullæ partem κτήδονα gerit; Μόνοζοι unam. Affinis *Tibulus*, nisi in Plinio mendum.

3. *Larix* (cujus nomen Gallo-Græcum fortè à pingvedine) materie emori contumax, interiusque rubescit:

ſcit: In Macedonia oritur maſcula, fœminæ radices tantum. Viſa ex ea trabs CCXX. pedes longa, bipedali longitudine. Sub conis nuclei foliati, alata intùs ſemina. Caudici adnaſcitur *agaricus* & vetuſtisſimæ medullæ vice album corio perſimile.

4. *Pitys* ſeu *picea* crebrum foliorum agmen, locô floris *cyttarus* nucamentum gradatum & ſquammoſum, grosſis proportione reſpondens. Adustis radicibus regerminat, decisô cacumine ſterileſcit. φθειρ[illegible] qvia pityocampas alit. Sativa ſi cæſa repullulat, *Sapinus* piceâ feritate paulum ſatu mitigata. Juli palleſcente farina turgent. Nux Sapinea cujus nuclei πιτ[illegible].

5. *Abies* (quæ ob celſitudinem ἐλάτη, & [illegible]ανομήκης, & à foliorum forma ἀπάτη) lignum ad inteſtina opera, pectabile [illegible]ntorum crinibus, pampinato ſemper orbe ſe volvens, ad incitandos runcinarum actus. Nodi qui in cœlum tendunt, non ad latera;

folium

folium pectinum modò infectum & pungens. Profert *cachrys*, seu [illegible] illam quae pilulae ferè forma ad urendum efficax, (*alburnum* [illegible] dictum) & *aegirem*: Quod si praecisa vel demutilata fuerit ἀκεφαλ[illegible] seu [illegible]. Ima pars (quia enodis ut supinus) *sapinia* vocatur, superior *fusternus*, quia nodosa, ut baculi solent. Ipsa arbor πολύλοπος, quia cortex tunicis multiplex. Vulnere φορεῖα & πολυφόρον reddi dicunt. Elegantior ascendit si detonderis. *Infernas* in Apennini ad mare Thuscum, *supernas* ad Adriaticum caeditur. Foeminae folia pinnarum modô & quae versus cacumen, [illegible] testudinem referunt, Boeotorum κεράμους similia, adeo densa, ut nec imbrem nec solem admittant. In conis *coccali*. Morbus *taeda* δᾶς omnibus πιτυοφόροις communis, cùm in succum & materiam resinosam vertuntur. Unde δᾶδες fiunt.

6. *Cupressi* seu *cyparyssi* (quae odore violenta) fructus bacca, pillula, gal-

galbulus, juglandi nuci pulvinatus calyce tectæ æqualis, qui confragosus rimas agit, in clavata tubera dehiscens. In Creta etiam *non appellato solo, & sponte*, seu non requisita terra naturali, sed quocunque in loco plurima, quamvis semper difficillima nascentium fuit, & verè natu morosa. Sacra in Arcadia, παρθένος ideò & ferro intecta. Mas fructu supervacuus; fœmina *metâ in fastigium convolutâ*, spreta diu, metæ demum aspectu non repudiata. Semina tam parva, ut vix perspici possint, non omittendô naturæ miraculô, è tam parvo gigni arbores. Trahitur & in picturas operis topiarii, venatus classesque & imagines rerum, tenui foliô breviquе semper vestiens. Quæstuosissima in satus ratione sylva, vulgoque *dotem filiæ plantare* Antiqui appellabant.

CAPUT

CAPUT IIX.

ARBORES SILIQUATÆ.

S*Iliquatæ* ſiliquarum varii generis feraces ſunt, falcatarum, teretium, compreſſarum, &c. continenturq; tribus claſſibus.

I. *Claſſis primæ* ſunt *Cytiſus*, *Anagyris*, *Laburnum*, *Acacia*, *Geniſta*, *Spartium*, *Scorpius*, *Geniſta non ſpinoſa*, *Chamægeniſta*, *Spartium*, *Coluthea*, *Sena*, *Jovis barba*.

1. *Cytiſus* (quem Græci τηλίνην, ξίας, τρύφερην, quidam λωτὸν μέγαν, τριφύλλον, à foliorum numero, κοριανόν, quia eô in ventô pecus victoriam quaſi canit, ἀρνόφυλλον (quia ab agnis & capris vehementer appetitur) magnô caſei proventu in Græcia colitur. Non æſtuum, non grandinum aut nivis injuriam expaveſcit; imò ne hoſtem quidem, propter nullam ligni gratiam: Adeò reliquis infeſtus, ut ſub-

aptô alimentô ferè omnes enecat. Est & sativus & suæ spontis.

2. *Anagyridi* (quam & *Anagyron* à loco, & ἄκοπον appellant, propter gravitatem odoris) folia [illegible] parturientibus periapton, flos [illegible] sicæ, semen in *corniculis*, renibus simile, quod per messes durescit.

3. *Laburno* cum aquis odium; floris cubitalem longitudinem apes non attingunt.

4. *Acaciæ* Ægyptiæ (quæ [illegible] & ἄκανθα Αἰγύπτια, quia spinosa, & in Ægypto nascitur) flos coronarius, fructui presso [illegible]. *Cappadocicæ* quæ & *Galatica, Pontica*, χαμαίζηλος, frequentior spina, semen in convexis *folliculis*, quarundam siliquæ angustæ & fragili isthmô intercipiuntur. Eadem cum illa *Theophrasti acantha*, tota, truncô exceptô, aculeis horrens, tecto idonea, & quæ tertiô anno renascitur. *Nigra* navium costis utilis, quia in aquis non corrumpitur.

5. *Genista*

5. *Genista sparrium*, modò foliatū, ex cuj' in ramis tuberculis crocei coloris animalia emergunt, flores in rigidioribus spinis: modò *aphyllon*, quod *chenopoda* & *echinopoda* vocatur.

6. *Scorpio* (genistæ spinosæ) folium nullum præter spinam, flos post autumnale æquinoctium, siliquæ cilindraceæ. Species *Ulex Plinii*. Datur & purgans.

7. *Genista*, si *Scoparia*, turbinati subnigricantibus squamis, pulpâ subluteâ, ad radicem tuberes, qui *Orobanche*, *rapum genistæ*, *hypoquistum* dicti: Si *tinctoria*, in Hispania gerit *Hæmodorum*, brachialis aliquando longitudinis, floribus magnis & luteis, totum pingui & oleosâ materia turgens; feruntur in tauros vaccæ si comedunt. Quæ in Germania crescit *Lutea* fortè *Plinii*, quam ad Luteolam reduximus.

8. *Chamægenistæ*, si *Sagittalis*, folium unum obtusum sine pediculo; pleræq; humi repunt.

9. *Spartium*, σπάρτιον, foliô carere dicitur, quia dùm primò germinare incipit exile hoc, & mox decidit. Virgæ fractu contumaces, quibus vites alligantur: Theophrasto λινόσπαρτον, Gazæ *Linogenista*. Est & *monospermon*, & triphyllon.

10. *Coluthea*, (quæ *arbor Judæ* nonnullis) Liparæ olim propria credita, foliô fœnu græci, fructu in siliqua magnitudine lentis: Seritur, cùm Arcturus occidit. *Cercis* fortè species; fert *Cachryn* clavatam, *gemmas*, circa folia, amentaceâ facie. *Vesicaria* folliculi membranei spiritû velut turgidi. *Siliquata* scorpioides est.

11. *Sene* (nonnullis hæc *Cercis* Theophrasti, Dioscoridis *Delphinium*, *Pellecinum*, *Empetrum*, *Peplium*, *Alypon*) *Alexandrinæ* siliquæ falcatæ, folia ex viridi in flavum declinant. In Septentrione vix trimestre vivit, nec flores nec siliquas promens aut maturans.

12. *Jovis barba* odit aquas, argenteô foliô, in opere topiario tonsilis, & in rotunditatem spissa.

II. Classis secundæ dicuntur *Siliqua* seu *Ceratia*, *Cassia fistularis*, *Tamarindus*.

1. *Siliqua* (quæ à corniculorum similitudine κεράτια, κερατώνια, recentioribus Græcis *Xylocerata*) plantigera imis partibus, & ideò superficie flavescens, succum auferente sobole. Pomô antecedentis anni intra Canis ortus detractô statim alterum parit, florem per Arcturum, hyeme flores enutriente. In siliquis semen, quod nec corpus, nec lignum, nec cartilago dici potest, nec aliud nomen inveniat. Κεράτια expressa porcorum pabulo servabantur, scrupulosâ quoque corticis inter nucleos ruminatione. Sylvestris vulgaris, *Siliquastrum*, *Fabago*, *Arbor Judæ*, & *Arbor amoris* nonnullis. Similis huic *Acacalis Dioscoridis*. Affinis *Ceratonia*.

4. *Cassiæ fistulosæ* & nigræ (quæ *Cassia fistula*, κασσία μέλαινα Actua[?] 10, *cassia purgans*, *faba Aristobuli*, & *denique Ægyptia* quibusdam audit) flores foliorum proventum anticipant: In medio capillamenta, quæ successu temporis in crassiores fistulas mutantur, cubitorum tandem duorum longitudine, crassitudine cannæ. Pulpa intùs membranulis intercipitur nigricans; maturitas spadiceas facit.

5. *Tamarindus*, quasi *Dactylus Indicus*, & *Siliqua Arabica*, quia ibidem provenit. Ex florum staminibus corniculorum instar siliquæ, in arcûs figuram, cui massa nigra & acidissima. Folia Occidente Sole siliquas arctissimè involvunt, Oriente panduntur. Habetur & in America.

III. *Classis tertia* complectitur *Evonymon* & *Nerion*.

1. *Evonymi* (quæ mali Punici est magnitudine, flore violæ albæ odore, & infesto) folium pecus enecat, si gustetur

gustetur, capras inprimis, nisi præcipiti alvi inanitione purgentur. Siliqua in *partes quatuor* dividitur: Qui [illegible] habet, *Tetragonia* fortè Theophrasti, seu *Quadr[illegible]* Gazæ.

2. *Nerii* (quod [illegible] & ῥοδοδάφνη à flore rosæ, & foliis lauriois) siliqua adulta lanuginosis tantum villis turget: Radix salsuginosa, flos roseus; vires ad noxia. Dicitur & *Oleander*.

CAPUT IX. ARBORES RHODOFLORÆ.

Rhodofloræ roseô flore coronantur, suntque ipsa *Rosa*, *Cistus*, *Chamæcistus*, *Cisthis*, *ledum*, & *Ledum Alpinum*.

1. *Rosa* (quæ ῥόδον, ἀφιέρωσοι [illegible] per excellentiam, [illegible] Anacreonti, Arcadibus [illegible] Homero [illegible]) spinâ veriùs quàm frutice nascitur. Et germinat omnis primò

 inclusa

inclusa granosô cortice, quô mox intumescente, & in virides *alabastros* fastigiatô, paulatim rubescens dehiscit, ac sese pandit, in calycis medio sui stantes complexa luteos apices. Partes ejus sunt *Calix* (*alabastrum*) globus nondum explicitus, sed conniyens. *Caput* globulus inferior lanugine refertus. *Capillamentum* tenuia & lutea stamina in medio, quæ ex intimo sinu prosiliunt. Quod capillamentis insidet *flos* & *anthera*. Pars infima folii albida *unguis* seu *fortex*. Ex sylvestribus est *Cynorrhodus*, in cujus mediis spinis spongiola bedeguar. *Prænestina* novissime desinit. *Alabandica* albicant folia. *Milesia*, quæ sera, color ardentissimus, nec duodena folia excedit. *Græca*, seu *Lychnis* violæ magnitudine, odore nullô. *Græcula* convolutis foliorum panniculis, semper nascenti similis. *Moscheutos* è caule malvaceo funditur, & plantatur surculis avulsis. *Coroneola* seu *autumnalis*. *Moschetta*

*ſchema*ſortè, à moſchi odore, quem mangoniô acquiſivit. His adde *Centifoliam*, *Spinolam* (*Spermoniam*) foliis minutiſſimis & plurimis, *Hierichuntinam*, *Memphiticam*, *Sipenſem*. Apud recentiores ultra quadraginta ſunt genera.

2. *Ciſto* quem κισὸν, & quidam κίσθαρον, & κισσαρον vocant) folia hirſuta, rotunda, acerba. *Mari* flos roſaceus; *Fœminæ* albus: Et in eo color tantùm oblectat, odor abeſt. Ad radices quiddam mali Punicæ cytino ſimile, quod *Hypociſtis*, nonnullis ἐρυθρόν, ἢ κύτινος, ſuccus ex eo ſi exprimatur, Kermeſinum ſericum diceres, ubi primùm emergit. Huc *Hydrophyllon* Athenæi, & *Tuberariam* refer.

3. *Chamæciſtus* multiplex, *vulgari* flos luteus longô thyrsô diſpoſitus, tripartitis folliculis circumſepitur. Sunt aliis vaſcula bifidè mucronata, ſemine paleaceô; aliis lucida in tres ſcutellas triquetras dehiſcentia, aliis

capitula trigona, pentagona, in quinque, capsellæ in tres carinas, abeuntia. Calyces hirsuti, folliculo turbinati & striati. Sunt & quibus semine deciduo rami exsiccantur. Affinis *Heliacantha* Plinii, quæ & *Heliocallis*, *Panax Chironium*, & *Helenium Ægyptium* Cratevæ.

4. *Cistus ledum* fert *ladanum*, quo & Arabia gloriabatur: Fortè casu, hoc, & injuriâ fieri odoris plures tradidere. *Foedicium* ex villis hircorum carpitur. Maleficum hoc frondibus animal, tanquam intelligat precia, germina caulium prædulci liquore turgentium carpit, destillantemque succum improbô barbarum villô abstergit. *Stabalon* vocatur, à *Strobo* arbore ad suffitus diversum. Quod nervis in arcum circumdatis trahebatur, adhærescente roscidâ lanugine, *Toxicum*. Habet & *hypocistidem* sobole fragosâ, ex luteo in puniceum granati bicoloris gemmante.

5. *Ledum*

5. *Ledum Alpinum* vel habet folia in ambitu villoſa & hirſuta, cum floribus campanulæ modo concavis; vel ferreâ rubigine nigricantia. Naſcunturque illis & ramis *tubercula*, nucis vel piſi magnitudine, quibus fungoſa pulpa.

CAPUT X.

ARBORES MISCELLÆ.

ARbores *miſcellas* ad ſex redegimus claſſes.

I. In *prima* eſt *Ebenus* & *Guajacum*.

1. *Ebeni* natura perpetua, lignum grave, arefactum etiam, ideò perit fundum, & nigrum; tota oſſea. *Æthiopica* venarum pectinumque expers, cornu elaborato lævore ſimilis, redditurque ſubfulva, ſi ad cotem teratur.

2. *Guajacum* veteribus ignotum,

aperto novô orbe nobis innotuit. Est & magnâ matrice, & nullâ.

II. Clasſis *ſecundæ* ſunt *Jaſminum* & *Syringa*.

1. *Jaſminum* (Gelſeminum) ſub nomine *Zambach* & *Sambach* Arabibus notum eſt. Erigitur ad ornamenta pergularum, pedamentis ad fornices. *Flores* vulgatiori veluti in umbella, ex oblongo & gracili tubulô in calathum quinque partitum explicantur. An *Pothon* Theophraſti? quod circa ſe pulchra ferebatur, ut ejus vagâ fronde & deciduis floribus tegerentur.

2. *Syringæ* cæruleæ (*Lillach*, *liguſtrum Orientale*) flores ex ſurculo imbricato, & foliorum ſtipatû obvallato in jubæ formam diſponuntur: Sine foliis eſt, & fruſtrà ei *Oſtriam* ſeu *Oſtryn* Theophraſti, vel *Philadelphum* Athenæi (cujus retis in morem compoſiti rami) jungas. *Arabica* ſarmentis ſerpendo altiùs ſe erigit. *Alba* capitula è numeroſis quaſi valvulis

vulis compinguntur: ſemen elapſum novellas plantas procreat.

III. Claſsis *tertia* habet *Ulmum*, *Betulum*, *Alnum* & *Populum*.

1. Ex *Vlmis* (quæ [illegible] quibusq; gummi ἐν κωρύκοις, & animalis [illegible] Cachryſque autumnô multæ, minuta, nigra) *Atiniæ* ſeu Gallicæ excelſisſimæ olim Italis: Nec ferebant vel rarò ſemen, quod Samara *Sicci-nas* præferebant, ſi non eſſent riguæ. Quæ campeſtres, *Noſtrates* & *vernaculæ* dicuntur, denſiore foliô. Ὀρεο-πτελέα Montiulmus eſt, præcedente auctior.

2. *Betula* mirabili candore atque tenuitate Cortex in ſubtiles philyras ductilis, intimus membranæ inſtar pelluceſcit. Juli ineunte vere locô ſeminis. Ex trunci ſubſtantia fungi ſubflavi, ex inciſo caudice limpidisſimus humor. Terribilis eadem Magiſtratuum virgis, flexilis circulis corbiumque ſpartis, bitumenque ex ea Galliæ excoquebant. Plaga ligni con-

contrahit se protinus, eluditq; suum vulnus, & ob id contumaciùs transmittit ferrum.

3. *Alni* (quæ κλῆθρα, & anne alitur) cortex intùs rubens, quò coria tingunt, suum quoque semen, sed inutile, ideo ἄκαρπος. Lignum in palustribus locis infra fundamenta ædificiorum palationibus crebrò fixa, permanet immortale ad æternitatem, & sustinet immania structuræ pondera. Quæ baccas fert *frangula*, & fortè *Siler* Plinii, cortice purgante.

4. *Populo* orbiculantur nova folia, vetera [illegible] evadunt. Lignum dùm uritur fumidum. *Alba* λευκὴ ætate dicitur ἐξαιγειροῦσθαι, seu similis nigræ evadere. Circumaguntur ei folia post solstitium, nec aliô argumentô certiùs intelligitur sydus confectum. Crispum *annosæ* lignum, fluviorumq; cursus & fluxus mentitur. *Nigra* (αἴγειρος hæc) in foliis gutta, ex qua propolis apibus primumque resino-

sum

ſum germen, quod Ægyptiæ σπίζαν Græcis vocant. *Lybica* (σφένδαμνον) nigerrima, fungis evaneſcentibus. Folia in cacumen inſtar radij textoris ſeu cunei exeunt. *Tremulæ* tremunt etiam ſudo cœlo.

IV. Claſsis *quarta* exhibet *Salicem* & *Spiream*.

1. *Salix* ἰτέα, citò in altum excreſcit, inter primas germinans, frugiperda eſt; ſed & in hoc provida natura facilè naſcenti & depaſcto ſurculo incurioſius ſemen dedit, in *araneam* ſeu ſpumam albicantem faceſcens. Lignum ictum contrahit plagam. Arbori cædua fertilitas, denſior tonſura ex brevi pugno (junco aliis) quàm ramo: Ideò nullius tutior eſt reditus, minoriſqve impendii, aut tempeſtatum ſecurior. *Virgæ* cuidam ſeqvacis ad vincula lævitiæ, aliàs ſpectabilis viminibꝰ texendis ſubtilitatis. Quibusdam folioſa capitula, tubercula ſubrubentia, nucamentum excrementum roſæ æmulum, & bom-

bombycinum, *pilulæ* ſcabræ. *Amerina* quæ & *Sabina* haud paulò flexibilior: *Græca* flavi coloris eſt. *Gallica* obſoleti, purpurei, & tenuiſſimi viminis. *Helice* ἑλίκη breviſſima: *Nitelina* rufa. Eſt & *perticalis*, *viminalis*, capillaris, vitrix, quòd vitri modò frangatur. *Caprea* fortè *Salix* Plinii: *Marina* quæ oſt earum teſtis innaſcitur. Affinis ἐλεάγνος Theophraſti ἐπὶ τῶν πλοκάδων νήσων, cui ἄνθος νάδες.

2. *Spiræa* fructum cacumine fundit, & inter coronamenta cenſetur.

V. Claſſe *quinta* continentur *Tamariſcus*, *Erica*, & *Camphorata*, *Scopariæ* omnes.

1. *Tamariſco* (quæ μυρίκη, *Tamarix*, *Myrica*) folia non decidua: Lignum in Arabiæ Tylo validum. *Sylveſtris* flos muſcoſus; hinc βρύα: *Sativæ* fructus ligoſus, gallâ major. *Germanicæ* ſemen in pappis minutiſſimum, coloris vari.

2. *Erica* (ἐρείκη, Athenienſibus *Tetralix*, Eubœæ *Siſera*) fert fructum

cacu-

cacumine. Sola post primos autumni imbres floret in silvis: ad æquinoctium plurima. Congener *Corv.* foliis Ericæ, sed pinguioribus: Quid si & *Pirea* Theophrasti?

3. *Camphorata* ab odore ipso nomen: Nonnullis *Selago* Plinii.

VI. Classe *sextâ* includuntur *Aspalathus*, *Santalum*, Agallochum.

1. *Aspalathus*, ἀσπάλαθος (aliis *Erysisceptrum*, vel potiùs ἐρυσίσκηπτρον, & Erisscepton, Sceptrum, διαθεν ab acumine spinarum, διαξυσσ, & σφάγνιον) spinosa est & lignosa, percussosq; eâ cervos mori scribunt: In purpurā si vergit & odoratus, optim⁹. Tradunt in quocūq; frutice curvetur arc⁹ cœlestis, eandem quæ sit aspalatho suavitatem existere. Sed si in aspalatho, inenarrabilem quandam.

2. *Santalum* Arabibus primò cognitum. *Albo* ex cœruleo niger flos. *Pallidi* lignum fundum petit, & moschum redolet. Cortex cæsus virosi quid

quid & cerebro inimici spirat. Rub- materies lapideâ duritie.

3. *Agallochum* fortè *Turi*, punctis maculisque distingvitur, si accendatur odoratum: Cute vestitur magis quàm cortice.

NOTITIÆ REGNI VEGETABILIS

LIBER SECUNDUS in quo HERBARUM SERIES.

CAPUT I.

HERBÆ BULBOSÆ.

HErbæ Bulbosæ bulbum vel tuber pro radice habent: *Folia & caules in longitudinem plerumq; protenduntur.* Sex inclusæ *classibus.*

I. *Prima* debetur *Iris bulbosa*, *Iris tuberosa*, *Sisyrinchium*, *Gladiolus*, *Hyacinthus*, *Bulbus eriophorus.*

I. *Iridis*

1. *Iridi Bulbosae* caulis aliquando nullus; folium saepe argenteis bullis respersum. Flores ex vaginulis ut plurimum novem. Capitulum plerumque triangulum, in quo semen.

2. In *Sisyrinchio* mirum quod partes hyeme crescere, verno tempore contrahi & minui, tum deinde pinguescere & mandi.

3. *Gladiolo* (ξίφιον & φάσγανον) folium in mucronem desinens: radix gemina, gracilis inferior, uberior superna.

4. *Hyacintho*, flos ejusdem coloris. Radix in vino dulci illita pubertatem cohercet, nec patitur erumpere; ideo mancipiis olim satus. Est *Medicus, Poeticus*, qvi & *Vaccinium*, *comosus, racemosus*, *Stellaris*, &c. Inter cognata *Pericarpus bulbus* Plinii, qvi vomitum ciet, & *Bulbine* vulneribus recentibus perutilis.

5. *Bulbo Eriophoro* inter corticem summum, eamqve partem qvi vescuntur

scuntur, lanea natura, ex qva impili & qvædam vestes.

II. *Secunda* classis continet *Narcissum, Leucoium bulbosum, Lilionarcissum*, seu *Tulipam*, & *Fritillariam*.

1. *Narcissus* torporem nervis incutit. Flores membranâ qvasi vasculo inclusi, orbe medio helisaceo vel purpureo, qui primis imbribus τοῖς πρώτοις ὕδασι funduntur. *Bulbocodium* seu *Codiaminum, Codanum*, affinia.

2. *Leucoium bulbosum* (*viola alba, Opitilion Theophrasti*) florum primi ver nunciantium, ubi cœlum clementius, cujus vita longissima est trimatus. Μονοφύλλον λευκόιον forte Theophrasti: Multorum *Acrocorion Plinii* qvibusdam.

3. *Tulipa* (*Narcissolilium*, λειμώνιον vel πόθον Theophrasti) florem Dalmatico pileo similem gerit; AlNoomani Arabum apud Hirenses Regis deliciæ: Primus enim communem esse voluit; ideò *flores variegati Alnoomani* dicti. Miranda varietas; nec ita

ita pridem bulbus bis mille florenis in Belgio vendebatur. Præcox purpurea putatur eſſe *Coſmoſandalos* veterum.

4. *Fritillaria* ſeu *Meleagris* fritillum in ludo ſcacchiæ, & Meleagridis avis plumas varietate, diſpoſitione, & maculis refert. At quia fritillus non tabula erat quadratis hujuſmodi areolis interpuncta, ſed vaſculum quoddam, in quod primum indebantur teſſeræ, ubi aliquandiu agitatæ mittebantur in alveolum; quia Gaviarum cinerearum ova punctis ſuis lucidis flores iſtos exprimunt: Ideò G.Laurembergius *florem Gavianum* vocavit. Dicitur & *Narciſſus Capperonius*, à Natali Capperonio, primô ejus authore.

III. In *tertia* Claſſe eſt *Crocus*, *Colchicum*, & *Ornithogalon*.

1. *Crocus* & *Crocum* foliô penè in capillamenti modum; hoc florem expellit, pereundoque provenit melius: Lutea fila (κρoκίδες, ſpicæ, ſpica

Ciliſſa,

cissa, ...) in medio. *Sativum* nitidius, sed tenuius & denegans ubique: Ejus genus *Dialeucon*, blandissimum & mediocre. *Degenerans* translatum in Lycia renovatur. *Syncerum* impositâ manu crepat veluti fragile.

2. *Colchicum* plurimum in Colchide nascitur. *Ephemerum* quia eadem die quâ sumptum interficit.

3. *Ornithogalum* flore lactei coloris, qui in ovis aut alis gallinarum nitet. *Bulbine* fortè *Athenaei*.

IV. In *quarta* Classe est *Caepa, Porrum, Allium, Scilla*, & *Moly*.

1. *Caepis* (quae κρόμμυα) omnibus radicum corpus tectum pingui cartilagine: Interiores tunicae *tallae*. Omnibus odor lachrymosus. *Setania* minima, sed admodum dulcis. *Nonfissiles* seu *Ascaloniae* velut à radice steriles; ideò deponuntur. *Schista* (*Cepola*) si folia vere detraxeris, alia iisdem divisuris subnascuntur. *Condimentoria* (*gethyum, tallacana*) penè sine

ſine capite eſt, cervicis tantùm longæ. Ex *Capitatis* optima, quæ rotundisſima. Horum & [illegible] *Monoceph*- (μονοκέφαλ[illegible]) *ſeu ſimplex*, unio, quæ nondum fruticavit, & ſimplici nucleô conſtat.

2. *Porrum*, (πράσον) [illegible] longè lateq; graſſatur coloris ſui. *Sectivum* (*tonſile*) κάρτον τμητόν, ſæpiùs ad juſcula culinaria tondetur. *Capitatum* (κεφαλωτόν) voci ſplendorem adfert. Ἀμπελόπρασον Sylveſtre eſt, & in vineis naſcitur.

3. *Allium*, (σκόροδον, [illegible]) exiliendo creſcit. Bulbus (κεφαλή) ex tenuisſimis tunicis ſeu membranis, mox pluribus nucleis ſeparatim veſtitis [illegible] ἄγλιθες, [illegible]) conſtat. *Ulpicum* quod & *ampeloscorodon*, *aphroſcorodum*, *Punicum*, celebratum inter pulmentaria ruris, grandius alliô. *Alum* ſeu *Ophioſcorodon* in arvis ſpontè naſcitur, adverſus improbitatem alitum. *Urſinum* ſylveſtre eſt, odore molli, capite

præ-

prætenui. Μωλύζα seu μαιύζα in nucleos non dividitur. *Elaphoscorodon* seu *cervinum* simile angvino, sed cui vis acris. *Scorodopraso* media allii & porri qualitas.

4. *Scillæ* (quæ σκίλλα, σκῖνος seu χῖνος) in Sole retorridi ortus: Pericardium τῆς νῦν μυξώδης cautis prior intelligitur quàm folium. Flos ἀνθέρικος, virgæ specie, tresque ἀνθήσεις facit, tria sationum tempora ostendens. Theophrastus κατὰ μέρος ἄνθησιν ποιεῖν dixit, ita ut ab ima caulis parte primùm incipiat. *Epimenideia* cibis grata. Parva & rufa *Pancratium* quibusdam.

5. *Moly* morbos sedare creditum; effoditur aliquot diebus inter difficultates saxeas; radices triginta pedes longæ, ac ne sic quidem solidę, sed abruptæ. Est *serpentinum*, *moschatum*, *chamæmoly*.

V. *Quintæ* Classis sunt *Lilium*, *Martagon*, *Corona Imperialis*.

1. *Lilii* (quod κρίνον, λείριον *Rosa Junonis*, *Ambrosia Nicandri*) flore nulli excel-

excelsitas major; candor eximius, & ab angustiis in latitudinem sese laxantis effigie calathi, resupinatis per ambitum labris, tenuique filo & stamine, stantibus in medio crocis. ὅπλον βρωμητῶ Athen. l. XV. *armamentum rudentis asini*, de clavo in medio luteorum apicum assurgente, pudendo asini utcunque simili, dixit.

2. *Martagon* quibusdam *Hemerocallis*.

2. *Corona Imperialis* lilii etiam species.

VI. *Sexta* Classe continentur, *Orchis*, *Satyrium*, *Dens canis*, *Ophris*, *Orobanche*.

1. *Orchidi* testiculorum figurâ, caulis cum florum nucamento acantho similis. *Cynosorchis* testiculum canis imitatur, sub qua *Ornithophora*, *Morio*, *Anthropophora*, flore hominis nudi effigiem repræsentans. *Tragorchis* seu fœtida: *Serapias* insecta fœcunda & lascivia refert. *Hermaphroditica*, *batrachites*, *melittias*, *myodes*,

andrachnites, sphegodes, monorchis, tetrorchis, chamaeorchis.

2. *Satyrium* à Satyris libidinis concitandæ ergò inventa est. *Basilico* (quod *orchis palmata, digitus citrinus* Ibensinæ) duæ radices palmarum instar junctæ cum αἰδοίου muliebris nota. Τρίφυλλον ut plurimum terna folia, flos lilii candidus, Ἐρυθρόνιον seu ἐρυθραϊκὸν radicis est cortice rubrô, semine lini majore, splendente.

3. *Ophris* flore orchidum æmulô, duobus foliis assurgit; quibusdam *Alisma*.

4. *Dens canis* purpureus maculis rubris; albus albis insignitur.

5. *Orobanche*, *Ervangina*, quia ervum strangulat: Quæ canini genitalis similitudine est *Cynomorion* dicitur, *leo herba*, *limodoron*; quæ radice dentata, *Ægoletros* Plinii, caret foliis.

CAPUT

CAPUT II.

HERBÆ LONGI-CAULIFOLIÆ FRUMENTACEAE.

HErbæ *longicaulifoliæ caules longos & prolixa folia ostentant*, præterque bulbosas (de quibus jam actum) *Frumentaceas* & *Alterius generis* exhibent.

I. *Frumentaceæ* geniculatô culmô, & foliis harundinaceis constant, semenq; panificio aut pultibus aptum in spicis aut jubis ferunt, tàm *hybernæ* quàm *æstivæ* seu *vernæ*, ut *Triticum*, *Zea*, *Hordeum*, *Secale*, *Avena*, *Vitilago*, *Oryza*, *Frumentum Indicum*, *Milium*, *Panicum*, *Sesamum*, *Erysimum Cereale*, & *Phalaris*.

1. *Tritico* (quod πυρὸς, quasi σπυρὸς pro σπόρος, Homero τρύγη, aliis σῖτος per excellentiam) genicula quaterna grana in stipula crinitô textu spicantur, tot quot flosculi fuere. Partes

culmus, *vagina*, *ſpica*, in qua *ariſta*, *uruncus frit*, *granum* & *gluma*. *Culmus* eſt calamus ſeu ſtipula: *Vagina* hujus exordium; *Spica* quod culmus extulit. *Ariſta* apex quaſi ſpicæ, acus exilis & lõga. *Vruncus* quod in infima, ad culmum ſtramenti ſummum, minus quàm granum eſt. *Frit* quod in ſumma jam matura, minus eſt quàm granum. *Granum* intimum & ſolidum. *Gluma* grani theca, & utriculus. Ex generibus *Robum* ſeu *Robus* pondere & nitore præſtat. *Siligineum* (*ſiligo*) Tritici vitium, ſpicam ſine ariſta fundit, & pondere in pane deficit. στεγγίας vel *nodos plures*, vel *granum in ſpica inordinatum* habet. Καγχρίδιας craſsioris calami hordeo decorticato ſimile. δρακοντίας draconis fortè in modum convolutum eſt. *Selinuſium* humoris avidum. *Camantias* in Theſſalia admiſsô pecore nihil patitur etiam bis deroſum. *Bimeſtre* quod quadrageſimô die quàm ſatū eſt matureſcit, & furfuribus caret:

In

In Thraciæ Æno & Moscovia tale. *Semestre* quod ante hyemem seritur. *Setanium* (*trimestre, martialem, hornotinum*) tertiô ferè à satu mense metitur, ob nimia frigora inventum, detinentibus terras nivibus, præsidium agricolis: Hesychio [illegible] sunt κάθαρει πυρὸι, puta triticea. *Ramosi* multiplex & in alias fissa spica, & grana sæpè centum; unde & *Centigranii* nomen. *Loculare* pluribus folliculis veluti loculis involvitur. *Hexastichum* (*sexangulum*) rufum, cujus spica rigidissima sex ordinibus distingvitur. Ejusdem generis *Far*, sive *Adoreum*, quod vel *Clusinum* candoris nitidi, vel *vennuculum* rutilum, *Halicastrum* semen trimestre dicitur.

2. *Zeæ* culmus numerosus, granum multiplici veste tectum, ideò minùs offenditur, poteitq; in lolium transire. *Dicocco* vulgò *Speltæ* (*far, semen*) grana geminis utriculis duo simul juncta: Multiplici folliculô nisi molâ evolvuntur. In *Mono-*

cocci(*Zea* hæc *Mnesithei*) singulis utriculis singula semina: Spicarum duplex ordo, aristæ cum armis. *Affines*, si non ejusdem generis, *Olyra*, *Arinca*, *Typha*, *Zeopyrum*, & *Briza* Galeni. *Olyræ* spißior quàm far & minor spica, ponderosior tamen & alba, daturq; juvencis. *Arinca* cum præcedente eadem Plinio Galliarum propria, Italiæ copiosa. *Typha* (cerealis nempe) simplici culmô assurgit, omnium levißima, & triticô flavior. *Zeopyrum* (γυμνόκριθον) naturam hordei & tritici gerit. *Briza* Galeni, Macedonum, & Thracum, Typhæ Græcorum quæ in Asia nascitur simillima.

3. *Hordeum* (κριθὴ ἀλφὶ) nascitur & ex tritico, multi laboris glumâ liberare, omnium frugum mollißimum, & minimè calamitosum, antiquißimumqve in cibis. Seritur seculo seu sacculo, & à prima statim maturitate rapitur festinantius. *Bosmoron* seu *Bosporon* silvestre est, & excussum areis protinus torretur, ne seratur alibi.

alibi. πολύστιχοι pluribus verſibus ſpicatur. ἑξάστιχον ſex complectitur. *Cantherinum* quia ſ[illegible] caſtratum naſcitur, cum Zeopyro idem. Δίστιχον (*Galaticum*) binorum eſt angulorum. *Achilleum* (Ἀχιλληΐς Hippocr. [illegible] Theophr.) magnum & plenum, ſpicamqve erectam gerit, rubigini maximè obnoxium. Ετεόχειρος incurvum naſcitur. *Cauſticum* ſemine lini neutiquam majus cauterii locô.

4. *Secale* (*Rogga*, *Farrago*) panis in his oris materia. *Luxurians* (φυλλομανής) onerata fertilitate procumbit. *Farrago* Plinii ex recremento farris prædenſo ſeritur, ad miſtâ aliquando & viciâ.

5. *Avenæ* (quæ βρόμος, βρῶμος, αἰγίπιλος) panicula jubæ inſtar tremulis ſtaminibus explicata, fructus in cacuminibus velut locuſtæ bipedes, in quibus ſemen exqve eo pulsGermaniæ populis. *Nudæ* glumæ paleaceæ, nec pertinaciter hæret granum. *Ve-*

fca vulgaris eſt. *Piloſa* ægilops recurvis ariſtis quibusdam.

6. *Uſtilago* (ἐρυσίβη, *Rubigo*, *Ærugo*) non frumentum, ſed cerealium ſpicatorum morbus eſt, ſecales inprimis & avenæ, à rore ſole acri inuſto procedens. *Frequentior* in tritico & hordeo. *Nulla* vel *minor* in expoſitis vento ſegetibus, locis πεῤῥηνεμίμοις καὶ μετεώροις.

7. *Oryzæ* folia in juba ramulatim diviſa, ſemen utrinque impari exortu alternatim provenit; cortex villoſus, ovi figurâ, ariſtæ horribiles. Reſidet in aquis magnâ parte temporis. *Boſmora* cum hordeo Boſmoro eadem. *Plinianæ* folia carnoſa, porracea, radix gemmeæ rotunditatis.

8. *Frumentum Indicum* triplex eſt. 1. *Milium Indicum* granulis ſemen cannabis æmulantibus. 2. *Manigette* ſemine avellanæ magnitudine in Guinea naſcens. 3. *Mays*, cui caulis arundinis ſaccarinæ inſtar far-

ctus;

ctus, paniculæ in triginta ſæpè ſpicas conicas procumbentes dividuntur. Aliâ parte flos, aliâ fructus, & is à latere ex culmorum geniculis.

9. *Milium* (κέγχρος Dioſc. ἔλυμος Straboni, πάνταλος vel πασπάλας Hippoc. πιςὸν Setho) tantæ feracitatis eſt, ut ſingula grana ternos ſextarios quandoque reddant. Comæ ſeu jubæ (φόβαι) è vagina graminea prorepentes, granum complexæ fimbriatô capillô curvantur: Delectatur teporibus, & quadraginta à flore diebus maturatur. *Aureo* luteum vel album ſemen: *Nigro* nigrum & deterius, caulis glaber. *Sabæo* regnum Sabo in Guinea patria: panisque exinde. *Arundinaceo* ſeu *Indico* Plinii (*Melica Sorgum Inſubrum*) arundinis facies, granum amplum, prægrandes culmi, *lobas* vocant; ex uno grano terni ſextarii gignuntur.

10. *Panico* (quod ἔλυμος & μελίνη Dioſc. μελίνος Theophr: *Melfrugum* Diocli) cacumen languidè nutat, pau-

latim extenuatus culmus penè in surculum, prædensis acervatur granis, cum longissima pedali *phoba*. Est & *Mammosum* è pano parvis racemato paniculis, cacumine geminô. *Panus* est φόβη juba panici seu tota illa ἀπόφυσις pano similis, fucô nimirum & lanugineô subtegmine obvolutô. *Panicula* sunt parvæ παραφυάδες quæ in glomerosi panici pano sunt, ut in uva racemi.

11. *Sesamum* (σήσαμα, *Sesama* Plin. *Sesima* Varr. *Sisamum* Pallad.) congestitiâ humô provenit. Flos cucullatus, siliquæ villosæ, triquetræ, præsepiolis distinctæ, gradatim exeunt, in quibus semen pingve flavescens. Inspergebatur panibus.

12. *Erysimum Cereale* in Asia & Græcia Sesamo simile. Quod hederaceum folium rubescensque gerit, & granum suis *apludis* explicitum, triquetrum & glandem fagineam referens, τριγόπυρον & φηγόπυρον, & *frumen-*

tum

tum Saracenicum vocatur. Veteribus vel ignotum, vel neglectum.

13. *Phalaris* (Galeno φαλαρίς) unicuique culmo ſpicæ ſingulæ iniident turbinatæ, foliaceis glumis, ſquamatim ſcandularum ritu compactiles, è quarum ſinu tremula floſculorum pallidulorum filamenta promuntur.

CAPUT III.

HERBÆ LONGICAULIFOLIÆ, DIVERSI à FRUMENTACEIS GENERIS.

HErbæ *longicaulifoliæ*, *diverſi* à frumentaceis *generis*, quinqve continentur claſſibus.

I. In *prima* eſt *Gramen*, idqve tàm ſui *generis*, quàm qvod *multorum*.

Sui generis eſt multiplex. 1. *Caninum*, (*Cynagroſtis*, *Dens canis*, *Gramen officinarum*) quô ſibi canes faſtidium deducunt. 2. *Nodoſum*, à tubero-

rosis radicum nodis. 3. *Tremulum*, à propendentibus tremulis laminulis: cujus species *Panis Leporinus*. 4. *Paniculatum*, à panicula culmis insidente, aliquando pendula, crispa, arundinacea, ad quod *Hippagrostis* Gesneri albicans & lanuginosa, & πόα Theophrasti refertur. 5. *Spicatum*, aquaticum gramen anatum est, & fluitat; spica est nunc *cristata*, quæ galli cristas imitatur, nunc *squamata*, nunc *varia*, nunc ex *utriculo progressa*, nunc *clavæ imaginem* gerens, hinc *typhoides*, nunc *phalaris*, nunc *phalaroides*, quò fortè *Stelephuros* & *Cynops*, referenda) nunc *caudæ vulpinæ* similis, hirsuta & lanuginosa in se, hinc ἀλωπέκουρος. 8. *Sparteum* (λινόσπαρτον Theophr.) sponte nascens, & quod non queat seri, juncusque est propriè aridi soli, uni terræ (*Hispaniæ*) dato vitio. Evellitur ocreatis crurib⁹, manibusqve tectis manicis, convolutum osseis ligneisqve conamentis. *Vulsum* & examinatum in

acervo

acervo biduo, tertio resolutum, spargitur in sole. *Perfusum* in folio ac *siccatum*, stans compendium opere fatetur. *Demersum* alitur etiam, veluti natalium sitim pensans. 7. *Junceum* (χοινάγρωστις) enodes cauliculos juncorum instar profert. 8. *Cyperoides* foliis vel culmis, vel spicâ, vel radicibus Cypero respondet. 9. *Arundinaceum* (καλαμάγρωστις) Camelos in regione Babylonis necat. 10. *Dactylon* (ἴσχαιμον) digitis medetur, & sangvinem sistit. Cui *crus galli* Apuley, cacumine instar pedis galli diviso, junge. Taceo *Nemorosum*, *Echinatum* &c.

2. Gramen *Frugum vitium* est quoque diversum. 1. *Lolium* (αἶρα τὸ θύαρος Diosc. ζιζάνιον Constant. *Æra* Plin.) quod ex tritico etiam per imbres provenit, & pabulum subtrahendo fruges enecat. Ab elato in cerebrum, vini modô temulentia. 2. *Phœnix* (*hordeum murinum*, *Phœnicea herba* Plin.) hordeaceô est foliô,

seminibus, quæ phœnicea, mures inter tegulas naſcuntur. 3. *Holcus*, ariſtis in cacumine tenuibus, culmo quale hordeum reſtibili, & in ſaxis ſiccis naſcitur. 4. *Panicum ſylveſtre*, cui ſpica nunc ſimplex, nunc aſpera, nunc diviſa, ipſum aliquando ariſtis armatur, aliquando non. Affines *Miliaria herba* Plinii, quæ milium necat; & *Herba alba* ejusdem, quæ arva occupat, pecori mortifera. 5. *Herba Bromos* Dioſcoridis (*feſtuca, feſtucago, Avena Græca* & *murium*), avenæ ſimilis, ſemine in glumis ferè vacuis evanidô, inter hordeum & Zeam frequens. 6. *Ægilops* Dioſcoridis hordei præcipuè vitium eſt (σιτόσπελος, σιφῶν, βρῶμος, *feſtuca Ægilops* vocata Plin.) juba avenæ, utriculi lanugine ſericâ flaveſcentes, qui in capillaceas ariſtas abeunt: Semen iisdem armatur.

II. Claſſe *ſecunda* ſunt *Juncus*, *Nardus*, *Cyperus*, *Sparganium*, *Uva marina*, & *Equiſetum*.

1. *Juncus*

1. *Juncus*, (σχοῖνος, θρύον) ad juncturas utilis est. *Aromaticus* (μυρεψικὸς, *Odoratus* Plin. σχοίνανθος Actuar. *Squinanthum* Varroni, *Palea de Mecha*, & *pastus Camelorum* aliis) suaviter roseâ fragrantiâ olet; in ungventa ideò receptus, & à pecore consumitur. Flos spicatim hæret deciduus, inque eo papposi flosculi. *Teuchites* ex Nabathæa vasis affertur, laudatissimus. *Oxyschænos* Dioscoridis pungens est, infestô acumine. *Oxys* acutus, sed sterilis, *Carex* aliis. *Holoschænos* crassior multò & carnosior aliis. *Marisci* ad texendas segetes usus. *Scirpus* fortè Plinii fragilis palustrisque ad tegulum & tegetes, mapalium etiam apud Mauros, è quibus detractô cortice candelæ luminibus & funeribus serviunt. Μελαγκράνις *atriceps* levis, cui semen nigrum.

2. *Nardus* (νάρδος, ναρδόσταχυς, *Nardum*, *Nardispica*) à Naardo urbe Syriaca Euphrati conterminâ nomen sumsit. *Indica* Officinarum *spica* est.

Gan.

Gangitis, quæ ad fluvium Gangem in locis aquaticis provenit, ſpicis ſibi invicem circumvolutis. *Syriaca* (*Indica* Plinio) in monte quodam partim Syriam partim Indiam ſpectante naſcitur. *Sampharitica* (*Hircul⁹ Ozænitis*, fortè *Pſeudo nardus Plinii*) admodùm puſilla, ſed magnis ſpicis, & hircum olens natali, ſolo nomen debet.

3. *Cyperus* (Dioſc. κύπειρος, Theophr. κύπειρος, Aegin. κύπερις, Heſych. ἐρυσίσκηπτρον) radice quæ olivaris poculum puſillum imitatur; anguloſus eſt, cacumine niger & pingvis. *Eſculenti* radicibus exigui bulbuli, & in his Meſpili coronæ æmulatio. Fortè μαλιναθάλλη Theophr. *Anthalium* Plinii, *Mamiras* Aegin. *Margaritæ Ægyptiæ* Ariſt. ὁλοκωνῖτις Hippocr. βυλβοκάστανον Tralliani. Aliis χαιροκάστανον, *Dulcichinum*, *Traſi*, & *Tragi*.

4. *Sparganio* (ξιφίδιον, βοῦλος Dioſc. βούτομος Theophr. *Platanaria* Geſn.) caulis medulla in tenuiſsima fila deduci

duci potest, capitula multorum seminum congestio, pilulis Platani æmula. Folia pro fasciis olim nutricibus. Valdè carpentium digitos secat, & libenter à bobus præciditur.

5. *Uva marina* (*Hippuris* Dioscor. *Laucon*, *Ephedra*, *Anabasis* Plinio *Polygonatū* aliis) ventoso tractu juxta arbores nascitur, & scandens eas dependet comis seu cirris junceis nigris geniculatis. *Oreon* vel potiùs ὀρεῖον aut ἀγρεῖον aliis *seminalis* & *limnopeuce*. μονοκλόνον est, sangvinemq; maximè sistit, hinc *sangvinaria*. Affinia 1. *Tragon Dioscoridis* (τράγιον cid. *Scorpio*, *Traganon*, *Tragion* Plin. *Tragoriganum* Oribas.) quod Asia fert, in maritimis sine foliis, racemis rubentibus, aculeato cacumine, ad cibi & medicinæ usum. 2. *Osteocollon Hieroclis*, & *Absyrti*, (*Tulcuition*) cui raumli pensiles cirrosi, folium nullum, flos in acervum spicatum congestus, è fusco nigricans, vis ossa ferrumi-

ruminandi. De coctô falinantur veterina.

6. *Equifetum* (ἱππουρις Democr. ἐφέδρον, ἀνάβασις, χεριδραινον χοιριόστροφον, ἱπποδενδρον aliis σαλπίγγιον Conftant. *Equifelis, & Equifetis* Plin. *Equifeta, Equinalis, Herba Caballina, Colus Columbina, Hippofeta, Equi cauda* nonnullis) capillus afper equinæ fetæ fimilis, dolores lienis curforum extinguens. Capitulum ante germinationem primô vere, colo in torulos tornato æmulum, ceu penfo involutum: Hinc in acutum faftigiatur, capillamenta quæ profert. Σχοίνιον arvenfe eft longioribus fetis, caules pyxidatim inferti.

III. In *Claffe tertia*, reponuntur, *Arundo Inodora, Aromatica* & *Indica, Papyrus, & Typha.*

1. *Arundo inodora* (κάλαμος, γίγγρας *Harundo*, cortex περικαλαμίτης; paniculas *phragmitides*, florem ἀνθήλη vocant) inter aqvaticos frutices princeps, fundofior noftratibus fubeft natura.

naturâ cartilagine bibulâ, qvæ cavô corpore intus, superne tenui inarescit lignô, fissilis. Gracilitas nodis distincta, levi fastigiô tenuatur in cacumina crassiore paniculæ comâ: Recisa fœcundius resurgit. *Syringia* tota cava, cui nihil cartilaginis vel carnis, chartis inservit. πλόκιμος (textilis) storeis, tegetibus & spiris texendis. Πλότιμος, *Plotia*, subtilior in Insulis fluitantib. nascitur. *Characias* (*Vallatoria, Vallaris,*) crassior firmiorqve, pali vicem præstat. *Phragmites*, (βελλειὲς, κωμήτης *arundo sepiaria*) gracilior, flexilis & candicans, in comithydibus nascitur, tegulis domorum & sepimentis: durantqve ævis tecta. *Auletica* seu *Tibialis*, & *Tibiaria* in Orchomenio lacu crescit, tibiis apta: Parte qvæ Pelicania vocatur, qvâ etiam in paludem influit Cephisus, optima, Biennio permanente lacus inundatione, fit *Zeugitis* (*aucupatoria*, Plin. *armamentaria* Hermol. *jugalis* Dalech.) ad ζεύγη seu laqveos

qveos pro avibus captandis idonea. Maturius eodem reciproco, *Bombycia*, ex qva genus tibiæ bombyx. *Spadonia* seu ἐυνοχία gracilior fœminarum nullâ lanugine, aliis modicâ. Δόναξ seu κύπειρος, *piscatorius calamus*, fruticosissima crassa & concava, nonnisi in aqvaticis nascitur. *Laconica* versicolor est. *Epigea* seu *Chamæcalamus*, χαμαικαλάμης, obliqva & juxta terram graminis modô se spargens, svavissima in teneritate animalibus. Νάσις farcta νασοκάλαμος, μεσοκάλαμος, ex cujus exilioribus stolonibus sagittæ. *Sagittalis* ergò βελοποιεῖος, cui plurima medulla pondusq;volucre,& contra flatus pervicax libra. *Cretico* longissima internodia, obseqviumqve qvo libeat calefacto.

2. *Arũdo aromatica* est *Calamus aromaticus*, *qui Indicus*, *Erythræus*, *Arabicus*, *Alexandrinus*, μυρεψικὸς, ἐυώδης ἐυώδμος. & *Syriacus* dicitur caulis fistulosus, crebris geniculis, qui assulosè frangitur, inest fistulæ araneũ seu spongia; odor

odor nonnisi è terra evulso. *Matthioli* dubius.

3. *Arundo Indica* diversorum generum est, ex qvibus, *Tabaxifera* (*Mambu*, *Spodium*) tàm crassa aliqvando, ut fissis internodiis lembi vice vectitet navigãtes. Liquor in ejus singu'a internodia dulcis, & crassus, albus aliquando, nonnunquam nigricans & cinereus, qui *Tabaxir* & *Saccar Mambu*. *Saccarifera*, quæ medullâ fungosâ, candidâ, & melleæ dulcedinis farcitur: Cui in sal dulcissimum coctione coactæ *Sacchari* (*Saccaron*, σάκχαρον, σάκταρον, σάχαρι) nomen. *Nativum* gummium modô candidum, ex arundinis oculis dùm turgent, vel Solis aspectu elicitur; dentibus, ubi concrevit fragile, & magnitudine nucis avellanæ amplissimum. *Factitium* ex arundinum cannis & radicibus exprimitur. *Maderense* ex Madera in panes quasi redactum adfertur. *Canarium* ex Canariis candidum. *Finum* è Canario despu-

despumato cum lixivio fortissimo decoquitur, purissimum. *Melisseum* (*Mallanum*, *Meliseum*, *Cibarium*) ex insula Melita suppeditat, in cibis vulgare. *Thomæum* insula S. Thomæ foris in flavum vergens, ideò ignobilissimum. *Miscellaneum* partim pulveratũ, partim in grumos crassiores redactum. *Candum* (*Gandidum*, *Cantium*, κάνδιον, καντὸν, κά τι, καντυοτόν, *lucidum*, *crystallinum*) è cannis aliquando tale nunc arte paratur album, subrufum, vel violaceum. Angulosum est, & fractum in partes tales dissilit.

4. *Papyrus* & *Papyrum* res Arundini cognata. *Nilotica* seu *Ægyptiaca* in quiescentibus Nili aquis ubi evagatæ stagnant nascitur. Caules qui papyri, & bibli triquetri, coma ex multis confarctis capillamentis, thyrsi modo fastigiatur: Paraturq; ex illis *charta*, texuntur navigia, vela, tegetesque, nec non & vestis, etiam stragula, & funes. *Syriaca* seu *Siciliana*

liana(*Sara* Theophr. *Papyrum*) in cacumine coma ex numerosis junceis triangulis constans: in fummis flocci rufi. Ex radice *Saripa*. Chartæ olim varia genera. *Hieratica* vel grossis tantùm voluminib⁹ dicabantur. *Augustæ* in epistolis authoritas: Martiali *salutatrix*. *Liviana* à conjuge Augusti suum quoque precium tenuit. *Fanniana* à sagace Fannii officina tenuabatur curiosâ interpolatione. *Amphitheatrica* in Amphitheatris Ægypti à concursu populi vacuis conficiebatur. *Saitica* ab oppido Sai nomen, malleo non sufficit. *Tanitica* seu *Tæniotica* à loco, pondere non bonitate venalis. *Emporetica* inutilis scribendo involucris chartarum sagestriumq; in mercibus usum præbet. *Claudia* Augustæ prælata. *Vitia*, scabrities, rebellis contumacia, lentigo, tænia.

5. *Typha palustris* (τύφη) ἀφροδίσιος est; flos ipse ex tenui spica muscosus, quâ decidente, panicula compactæ lanuginis,

lanuginis, & tornatæ clavæ ſimilis exoritur, in pappum tandem eva-neſcens.

IV. *Claſſis* quarta *Aſphodelum* & *Phalangium* continet.

1. *Aſphodelus* (*Haſtula regia*, *Albucum* ſeu *Albucus*, *Heroion*, *Eri-neon*, *Halymum*, [illegible]) de clariſſimis herbarum eſt: Radix napis mo-dicis ſimilis, neque alia numeroſior, octoginta acervatis ſæpè bulbis. Regii ſceptri effigies dum floret; & olim in tumulis ferebatur.

2. *Phalangio* (φαλαγγίτιον, [illegible], [illegible], *Phalangites*) flores candidi liliacei, ſemen ad dimidiatæ lentis figuram, ſed longè gracilius, radix colorem mutat. Vis contra phalan-giorum morſus.

V. *Quinta Claſſe* reponuntur, *Xy-ris*, *Iris*, *Acorus*, *Galanga*, *Zingiber*, *Zedoaria*, *Coſtus*, *Curcuma*, & *Crocus Indicus*.

1. *Xyridi*, (quæ ξυρὶ Aegin. ἶρις ἀγρία Theophr. κακὸς & κακτος Dioſcor. aliis *Gla-diolus*

dicitur, Iris ſylveſtris, Spatula fœtida officinarum) folia cultri raſorii ſimilitudine, mucrone acutiſſimo: Semen in folliculis fabis ſimile, rotundum & rubens.

2. *Iris* Theophr. ἶρις & ἰρίς, Dioſcor. καθαίρων, & [illegible], aliis [illegible], *radix conſecratrix, lilium cœleſte, radix Marica* vel *Naronica*, & *violacea*: Folia gladiolo ſimilia; flores diverſi coloris ſpecie, ſicut arcus cœleſtis. Noctu hiat, ſolis contactu contrahitur: Radici ſiccæ commendatio, cruda fœteſcit. *Chamæiris* minor eſt.

3. *Acorus* (qui Gr. ἄκορον, Plin. *Acoros*, aliis *Aphrodiſia*, *Veneria*, *Piper apium*, *Radix nautica*, *Singeniana* vocatur) τῶν κορῶν, ſive aciei pupillarum medetur. Radix obliqua & in ſummo terræ ceſpite: Iridis folia anguſtiora, & longiore pediculô. Primæ in Colchide, juxta Phaſin amnem: Recentibus vis major quàm vetuſtis; ſiccantur tribus digitalibus fruſtis. In Chio ſubrubens,

venis intrinſecus nervoſis & candidis. *Adulterinus* ſeu *Pſeudoacorum*. *Acorus officinarum* eſt.

4. *Galanga* radice nobis nota. *Minor* intorquetur in nodos nonnihil, adnatis in transverſum & obliquum brachiata intus flava, foris rufa à foliorum veſtigiis cincturа. odor cyperi, ſapor piperis. Naſcitur in China. *Majori* ſubſtantia alba venoſa, cirri graciles & nervoſi, foliorum veſtigia candicant. Patria Java.

5. *Zingiber* (Dioſc. σιγγίβερις, Æginꝫ ζιγγίβερις, Aet. ζιγγίβερι, Gal. ζιγγίβερι quibusdam γιγγίβερ, Plin. *Zimgiberi*, & *Zingiberi*) radix nota: Folia arundinacea, ſed in breviorem exilitatem faſtigiata bis terve annô funduntur. *Copioſum* in maritimis & India; *rarum* in mediterraneis & Arabia: *Minus mordicans* viride & in humidis. *Fuſcum* immaturius altero: *Recens* panis modô editur.

6. *Ze-*

6. *Zedoaria*, Græc. *ζαδῶρα*, *ζάδουρ* Aet. *Zadura*, *Zaduar*, *Zadena*, *Zadar*, *Zaduaria*. *Zingiber sylvestre*, quia id foliis, sapore, & facie æmulatur. *Longa*, Arab. *Zurumbet*, radice est candidâ, intus ex cinereo in fuscum vergente, pingui, & mediocriter acri. *Tuberosa* foris nigricat. *Geravvar* Sinensium interius flavet, & quia rara & non nisi à circulatoribus emitur, cara.

7. *Costus* (*Costum*, *Costarium*) si *Arabicus*, candidus est, tuberibus aspersus, intus pallescens, odore eximiô, gustû acri: Si *Indus Dioscoridis*, crassus, levis, niger ceu ferula. Si *modernus* violam redolet: Si *Syriacus*, gravis est colore buxi, odore feriens, in frusta transversim dissectus ex Oriente venit. Est & *lignosus corticosus* officinarum, tàm *Amarus* ex Comagena, radice Helenio per omnia simili, & si vetus est livente vel fuscâ, lineis in cortice transversis quàm

Dulcis, qui centaurio magno cognatus est.

8. *Curcuma*, Diosc. κύπειρις Ἰνδ. *Crocus Indicus*, in India Orientali nascitur, Zingiberis effigie, commanducatumq; croci vim reddit.

CAPUT IV.

HERBÆ NERVIFOLIÆ ET SIMILES.

HErbæ *nervifoliæ, nervis quasi per foliorum longitudinem scalptratim exarantur*; suntque *quatuor* classium.

I. *Prima Classis* continet *Helleborum*, & *Helleborinen*.

1. *Helleborus*, (qui & ἐλλέβορος, *Elleborus*) *veratrum* mentem vertere, & cibum corpori eripere creditur. *Niger* (radice nempe) quem *Melampodion*, *Ectomon*, *Polyrhizon* vocant, foliis platani, sed minoribus nigrioribusque, & pluribus divisuris scissis; ubique nascitur: Est flore & viridi, & roseo. *Albus*, λευκὸς quem quidam

[illegible] nuncupant) folia gerit betæ ſylveſtris, aut plantaginis: Non facilè colligitur, caput gravans, niſi allium præſumatur. *Eleaticus* inter vites naſcitur; vinum id mirè provocat urinas. *Parnaſium* & *Ætolicus* duri, & ſummæ difficultatis: *Oeteus* optimus. Cognata, *Enneaphyllon Plinii*, cui longa folia novem, cauſticæ naturæ; *Polyrhizos* ejuſdem, de quo nihil: *Conſiligo Plinii*, cujus radix ſuum & pecoris omnis remedium, præſens pulmonum vitio, vel trajecta auricula; effoditur lævâ ante Solis ortum.

2. *Helleborine* flores foliacei albicantes, ſiliquæ oblongæ ſtriatæ. Eadem fortè *Epipactis Plinii* exiguis foliis, jecinoris vitiis utiliſsima.

II. Claſſe *ſecunda* repoſuimus *Gentianam*, *Plantaginem*, *Holoſteum*, *Coronopum*, & *Pſyllium*.

1. *Gentiana* Genty Illyriorum Regis inventum, foliô Fraxini, ſed magnitu-

gnitudine lactucæ, caule tenerô, inani, ex intervallis foliatô, radice lentâ, aquosâ, montibus sub Alpinis plurimâ. In nothis Dioscoridis *Centauriam radicem*, *Aloën Gallicam*, *Narcen*, *Chironium*, *Aloitin*, *Cimpanalem*, *Cicendiam* appellant. Est & *Cruciata*, fullonibus inserviens.

2. *Plantago* (quæ & ἀρνόγλωσσον, ἀρνεῖον, πεντάνευρον, *Cynoglossum*, *lanceolata* à spica, *Cauda ichneumonis*, σελήνιον Theophrasti tempore, πολύνευρον, ἑπτάπλευρον spicata Themisoni Medico debetur. *Minori* folia lingvæ agninæ similia, caulis in terram inclinatus. *Major* septenis foliis laterum modo includitur. Est & *trinervia*, *lanuginosa*, *bulbosa*, *stellata*.

3. *Holosteum* (quod & ὁλόστιον, ἀλόστιον,) tenuis usque in capillamenti speciem herba, longitudine quatuor digitorum, foliis angustis, adstringens gustu: Usus ad rupta, in vino. Affinis *Myosuros*, seu *Cauda muris*, cui flosculi in cacumine colliculi musscosi

cosi herbacei, clava mucronata, ex granulis multis compactili, instar caudæ muris.

4. *Coronopus*, κορωνόπους, *Cornu cervinum* (*Ammona*, *Allectum*, *Aphris*, *Attersipse*, καπιατοσαν, πιάδια, ... in nothis Dioscoridis) foliis est ita fissis, ut cornicis pedem referat: Radix cœliacis præclarè facit.

5. *Psyllium*, ψύλλιον (aliis *Cynoides*, *Crystalium*, *Sicelion*, *Cynomyia*, seu *musca canina*, *Cynops*, *oculus canis*, *Canaria*, κατάφυσις, κυνοκεφάλιον, ψυλλο-κονίδιος, *Pulicaria*) *Plinianum* majus sarmentosum est; folia canino capiti non dissimilia: Radix perennis. *Dioscoridem* ... folia coronopo non dissimilia, hirsuta: Semen pulicibus simile in capitulis gerit.

III. Classem *tertiam* occupant *Polygonatum*, *Lilium convallium*, & *Hippoglossum*.

1. *Polygonatum*, πολυγόνατον, vulgò *sigillum Salomonis* appellatur, multinode est; radix crebrò geniculata, impres-

impressis pluribus sigilli instar vestigiis: Flores ad singulorum foliorum exortus, sed iis numerosiores. Est & *latifolium*, & angustifolium, ramosum, vel non.

2. *Lilium convallium* vulgare, (aliis *vernum*, *Oenanthe Athenæi* Dalechamp. πόθος *Theophrasti* Anguil. *Callyonymum* Ges.) folia ferè plantaginis, sed minùs striata, bina aut terna; Flores parvæ nolæ effigie, oris in sex lacinias dissectis, staminibus ex herbido luteis; semen in globosis conceptaculis. Est & flore ex albo rubente.

3. *Monophyllum* (*Henophyllum*, *Unifolium*) cùm prodit unum habet; acqvisitô cauliculô bina, tria rariùs.

4. *Hippoglosson* folia habet figurâ sylvestris myrti, concava, spinosa & in his ceu lingvas, foliô parvô exeunte de foliis, seu (ut *Aetius*) propagines parvarum lingvarum sub summis corymbis producit. Fructus vel

vel pediculo, vel folio insidet. Dicitur & *Laurus Alexandrina*, seu Ἀλεξάνδρειος δάφνη Alexandri, quia eâ in certaminibus Paris Alexander coronabatur, *Idæa*, à monte Ida, *Danae*, *Chamædaphne*, seu *laurus humilis*, *Hypoglotton*, *Daphnitis*, *Carpophyllon*, *Hypelate*, ζελίαι, quia in ultimis Idæ radicibus nascebatur, *Stephane*, ὑποφυλλόκαρπος, quia folia sunt myrti, in extremo acutiora, ἐπιφυλλόκαρπος, quia fructum in folii dorso gerit.

CAPUT V.

HERBÆ ROTUNDIFOLIÆ CUM COGNATIS.

Herbæ *rotundifoliæ* vel *folia rotunda* habent, vel *ad rotunditatem accedentia*, vel *aliud quid simile*: Duplicisque sunt *classis*.

I. In *prima* Classe est *Pyrola*, *Bestoria*, *Limonium*, *Potamogeiton Nym-*

phaa, Dracontium, Arum, Colocasia, Arisarum, Asarum, Tussilago, Petasites, Cacalia, Lappa, Tribulus aquaticus, Sagitta.

1. *Pyrolæ* arboris pyri folia, flor. πενταφύλλων thyrsus, capitula angulosa, in quibus minutus pulvisculus: Æternô virore, penè atrô, adversum brumæ rigores perstat.

2. *Bistorta* (quæ aliis *Colubrina*) convoluta serpentis instar in se radix. Affines *Dracunculus* Plinii radice subrutilâ, & draconis convoluti modò; & *Molybdæna* seu *plumbago* ejusdem, quòd plumbum oculi vitium tollat, foliis lapathi, radice hispidâ.

3. *Limonium* (λειμώνιον, νευρωειδὲς, *beta silvestris*) in pratis, ἐν λειμῶσι, & palustribus provenit; semine austerô.

4. *Potamogeton* (ποταμογείτων, *fontalis & fontinalis*) palustria & aquosa incolit; caulis floribus & semine spicatus, hinc σαχυίτης: Pediculi longi.

& ad

& ad exortum membranâ digitum longâ; variat foliô.

5. *Nymphæa* (νυμφαία, *Heracleon*, *Nenuphar* officinis, Bœotis *Madon*) nascitur in aquosis, foliis magnis in summa aqua, flore lilio simili, & cùm defloruit, capiti papaveris: Radix clavæ similis, hinc *rhopalon* vocant. Est & *tenui* foliô, veluti equinis setis, thyrsô longô, *Myriophyllon*, dicta.

6. *Dracontium*, δρακόντιον, foliis est rumicis: Cauli versicolores draconum maculæ sed purpureæ eminent.

7. *Arum*, Syris λοῦφα, foliis Dracunculi: *Vulgatum* communiter nullis maculis notatur, aliquando lituris nigricantibus vel purpureis.

8. *Colocasia* (κολοκασία ἢ κύαμος Αἰγύπτιος Strab. *faba Ægyptia* veterum, *faba Pontica*, *Culcas*, *Arum Ægyptium*, Herod. κρίνον, *lilium*. Diod. Sicul. κιβώριον) in Ægypto & alibi magnâ copiâ provenit palustribus locis. Longitudo scapo quatuor cubitorum amplissima, ni genicula abessent, molli calamo

mo similis; folia latissima etiamsi arboreis comparentur: Caput (quod κωδεία Theophr. κιβώριον Nicand. θύγχοι Diosc. & κιβώτιον, ut loculi capitis κ'ἄλεροι) papaveri, colore roseô; in eo fabæ non supra tricenas. Radix, quæ κολοκάσια, perquàm lauta cibis: Caulis, qui Theophr. κύαμος; Straboni ῥάβδος, cùm coctus est, araneolus in mandendo.

9. *Arisarum*, herba similis Aro, minor tantùm, minoribusq; foliis, & utique radice, quæ tamen olivæ grandis magnitudinem implet. *Alba* geminum caulem; *altera* unum tantum emittit.

10. *Asarum* (ἄσαρον, *Nardus silvestris, Sanguis Martis, Cercera, Perpensa,* θέπαι, βάκχαρ, σέκκινεμ) ex coronariis est: Radix odorata; folia circinatæ rotunditatis pubescentia; flores hirsuti se sanguli, hyoscyami cytini; semen acinosum.

11. *Tussilago* (quæ βήχιον, *farfara, farfugium, ungula caballina,* & *asinina,*

mina, lactuca ustulata, & chamæleuce dicitur) folia habet majuscula quàm hederæ, sine caule, sine flore, sine semine, quia ista quàm primùm amittuntur. Ubi nascitur, subesse aquas credunt: Hocque signum aquilegis. *Usus* in tussi vetere. Appellant & Petrinen, Pithion, πανόματοι, χαμαίλευκα φυτον, πήγανον; Ægyptiis est ..., Bessis ἀσᾶ, aliis *populago* potiùs quàm pustulago.

12. *Petasites* seu *Galerita* foliis est galeri formâ, quæ marcescente caule floribus in pappos abeuntibus succedunt: Radix præsentaneum in pestilentibus remedium.

13. *Cacalia* (quæ & λεοντική, & Galeno *Cacanum*) folia candida & prægrandia: Flos bryoniæ similis, semen margaritis minutis, quod in florum umbilico prominet, excussisque nudum nitidumque dependet.

14. *Arcii* seu *Lappæ* genera duo; *unum* verbasco simile, quod ἄρκειον & ἀρκτεῖον vocant: *Alterum* foliis cu-

curbitæ, quibus nullum latius, & grandes lappas fert, quod Diosc. ἀρκεῖον, Plin. *Personata*, *Persolata*, seu προσωπὶς, & προσώπιον. *Minor* ξάνθιον est, quia capillos flavos reddit; & quia strumarum est pernicies, χοιραδῖτις, & *strumaria*, nominatur.

15. *Tribulo aquatico*, qui Diosc. τρίβολος ἔνυδρος. fructus triplici & quadruplici cuspide armatur, & non nisi in palustribus nascitur. Thraces foliis equos saginant, ipsi nucleô vivunt, panem facientes prædulcem, & qui contrahat ventrem. Vicina *Buramea Damocratis*.

16. *Sagittæ* foliorum forma tricuspis, superneque in unam, infernè in duas desinunt; natales inter ulvas: *Magopistana* Græcis. Cognata *Phleum Theophrasti*, & *Pistana Plinii*, quæ fortè minor.

II. Classi *secundæ* debentur *Cymbalaria*, *Nasturtium Indicum*, *Balsamina*, *Aristolochia*, *Cyclamen*, *Gramen*,

men Parnassi, *Saxifraga*, *Chelidonia minor*, *Nummularia*.

1. *Cymbalaria* (officinis *Umbilicus Veneris*) in antiquis atque uliginosis maceriis & saxis prodit: Folia cum angulis, floribus calcar breve, rictus pallidus; semina in capitulo globoso crispa. Affinis *Capnos prima Plinii*, seu *pedes gallinacei*, nascens in parietinis, ramis tenuissimis sparsisque, flore purpureo: Succô caliginem discutit.

2. *Nasturtium Indicum*, saporem nasturtii nostri habet.

3. *Balsaminæ* poma oleo injecta & insolata vulnera mirificè consolidant. Rotundifolia repens Momordica est; lutea *Noli me tangere*, aliis *Herba impatiens*, *Catanance*, *Chrysæa*: Siliquæ maturæ levissimô contactû dissiliunt. Non multum abludunt *cucurbita Sompho*, *Æschinomene Plinii*, & *Pseudoapocynon*.

4. *Aristolochiæ* nomen puerperæ dedisse videntur. *Rotundæ* tubera radi-

radicum rotunda, floribus tubulus in palam desinens, utriculi turbinati: Ipsa *Melocarpon*, *Chamæmelon*, *Opelis*, *Ephesia*, *Adrariza* dicitur. *Longæ* radices longæ, folia falcata, fructus pyriformis, vocaturq; *Teuxinon*, *Dactylitis*, *Jontitis* &c. *Clematitis* longissimæ tenuitatis, vitis novellæ, flos palæ effigiaturâ, canali intus lanuginosô, capitulum orbiculatum pro *basi*: Radium spissandis unguentis præbet; *sarmentitia* alias *pixionos*, *Dardanos*. Quæ *Polyrhizos* & *Pistolochia*, densis est radicis capillamentis, junci plenioris crassitudine: fructu turgidô & quidem maturuit, câ (quâ pediculo insidet) parte dehiscit. Effodere omnes mensibus tempestivum; ita desquamatæ terreno servantur.

5. *Cyclamen* (κυκλάμινος, κυκλάμινον, *tuber terræ*, *umbilicus*, *rapum terræ*, *panis porcinus*, ἰχθυόθηρον, κίσσανον, ἢ κισσάμενον, officinis *arthanita* & *archanita*) est & *rotundô* foliô, & *hederaceo* in quo maculæ albicant: Flos colossinus

finus in coronas admittitur. Æſtivum, *Sphæritis* Bononienſibus. Autumnale, *Petrhæam* ſorte *Plenii*, circa vepres naſcens, & tantùm colore commendatum, qui eſt roſæ ſylveſtris, mirumque in eo inflexu cacumen, & non niſi retorto folia naſci, verſicolore calyce.

6. *Gramen Parnaſſi* in Parnaſſo monte provenit foliô hederaceô, ſed non anguloſô: Quod in *Cilicia*, κίσσαν incolæ appellant, cujus virentis esû boves inflammentur. Quod *albô & ſimplici flore*, vocatur *Enneadynamis Polonorum*, & *unifolium paluſtre*.

7. *Saxifragam* ſunt qui σαξίφαγον, σαξίφραγγον, λιθοτρίβον, & σαξίφραγγον dicũt, quòd calculos renales & frangere & pellere credatur. Eſt quæ *bulbos* ad folia gerit. Rotundifolia aurea nomen *Chryſoſplenii* ſortita eſt.

8. *Chelidoniæ minori* (quæ πυρὸς ἄγριον, *triticum* ſylveſtre, & *Scrofularia minor*) folia hederæ rotundiora & ſubpinguia: Radices in granorum

tritici

tritici modum, acervatim strumarum instar congestæ.

9. *Nummularia* folia nummi speciem referunt, ipsa hirundinis instar terræ affixa hæret: In medendis vulneribus mirifica, sed ovibus noxia, degustatâ eâ, ulceribus pulmonis tabidæ intereunt. Hinc *Hirundinaria*, *Centum morbia*, & *Serpentaria* nomen. Affines fortè *Mommulus* Plinii, qvam vix boves comedunt nedum equi: & ἐρευθέδανον Theophrasti, *Rubia* Gazæ.

CAPUT VI.

HERBÆ CRASSIFOLIÆ.

HErbæ *Crassifoliæ* à foliorum constitutione tales dicuntur, dualbusque includuntur classibus.

I. *Prima Classi* assignata *Sedum*, *Umbilicus Veneris*, & *Aloe*.

1. *Sedi*

1. *Ἀειζ.* folia ſemper virent, nec unqvam intermoriuntur, idque in tegulis [illegible], quòd vulgus tales domos fulmine non feriri credat: Hinc vocatur ἀείζωον, *ſempervivum*, Apul. *vitalis*, Macro *Acidula*, vulgus *Jovis barba*, Opil. *Sedastium*, quod in tegulis ſeritur, aliis *Sedum*. Quod *majus* eſt, alias *Buphthalmon*, *Zoophthalmon*, Apul. *Semperflorium*, *Stergethron*, quia amatoriis convenit, *Hypogeſon*, quia in ſuggrundiis ferè naſcitur, *Ambroſia*, *Amerimnon*, *Oculus*, *Digitellus*, *Anaſtaſia* dicitur: Folia carnoſa, pingvia, largô ſuccô, alia in terram convexa, alia ſtantia, ita ut in ambitu effigiem imitentur oculi; conſervari in vaporario cupit. *Minuſculum* ter floret, & vocatur *Erithales*, *Eriſithales*, *Trithales*, *Chryſothales*, *Iſotes*; visque ei (ut priori) refrigerandi. Eſt & *muſcoſum*, *ſerratum*, *tridactylites*, &c. Affinis ἀνδράχνη ἀγρία, Romanis ἰλλέκεβρα, *Illecebra*: cujus vis excalefactoria.

2 *Co-*

2. *Cotyledon* (*acetabulum*, *Umbilicus Veneris* Plin. *Herba coxendicum* Manl. *Scatum cœli*, *Scatellum*, & *Scatuncellus*, σκυτάλιον, κυμβάλιον, κἦπος ... γῆς ὀμφαλὸς, ...) nascitur plerumque in saxis, & vetustis ædificiorum parietibus. Cava folii capacitas acetabulum refert: Flores herbacei, comosi, concavi. Est & aliud foliis pinguibus, lingulas velut referentibus & circa radicem velut oculum cingentibus. Affinis *Onobleum* Hippocratis.

3. *Aloë* (*aliâs* Ἀμφίλιον, *Semper-vivum marinum*, *sedum amarum* Columellæ, *Gentiana*) foliô est scillæ similitudine, pingvi, crassô, retrorsum pandô; *spinulæ* parvis intervallis prominent: Vivit & in *aëre* suspensa, & semper durat; gaudet maritimis; *succus* amarus. Emisit quædam cum *strepitu* caulem : *Americana* muricata est, ex eaque vinum, acetum, oleum, mel, carbatinæ, fila, acus, &c. parantur.

II. Classis

II. Claſſi *ſecundæ* aſſignatur *Radix Rhodia*, *Telephium*, *Scorpioides*, *Portulaca*, *Cepæa*, *Crithmum*, *Kali* & *Tragum*. Alia, ut ſaxicula ſaxifraga, ophioglоſſum, lunaria, (quibus etiam folia talia) *alibi* occurrent.

1. *Rhodia Radix* tuberoſa eſt, & fracta roſeum odorem habet; virgis numeroſum foliorum agmen, colore glaucô: Flores in umbella; ſiliquæ reflexæ & rubentes; rupes ſaxoſæ & præcipites ſolum.

2. *Telephium*, τελέφιον, & foliis, & caule portulacæ ſimile eſt; ulceraq: telephia ſanat. Foliis cum faba ſimilitudo, undè *fabariæ* nomen, ut fabariæ inverſæ *vulgari*; quia radix ima innumeris tuberibus ſabarum magnitudine, ſcatet; & *herba S. Johannis*, à ſuperſtitione, quæ eò die committitur: Dicitur & *Anacampſeros*.

3. *Scorpioidi* ſeu *ſcorpio* ſemen caudæ ſcorpionis ſimilitudine eſt, & præſentiſſimum hujus veneno remedium.

medium, Affinis *Clymenum* Dioscoridis.

4. *Portulaca* foliis portulas imitatur, & porcis accommoda eſt, hinc χοιροβότανον, Græcis etiam ἐγκλυστεῖν τῶν ζινίκια, & τραχύλη, quia vulneribus ſyderationem minantibus ſubvenit: Duorum eſt generum. *Hortenſis* teneritudine quadam in ortu luxuriat, ramulique & folia ſubacida, ſpumosâ quadam fuligine, & aurâ ſpumeâ albicant; inde ἀνδράχνης & ἀδράχνης nomen: Floſculi ſtellati; ſemen in pericarpiis pullum. *Agreſtis* folia ungvi digiti minimi ferè paria, atrovirentia; flores muſcoſi.

5. *Cepæa*, κηπαῖα in hortis non naſcitur; portulacæ ſimilis eſt: Floſculis albis ex purpureo candicantibus, vel luteis

6. *Crithmo*, ſeu κριτάμον folia portulacæ albicãtia, craſsiora, longiora, ſalſoque guſtu: Flores candidi, ſervantur in muria. Plinio videtur eſſe *Batis* & *Batis marina*.

7. *Kali*

7. *Kali* multiplex est: *vulgari*, *Majori* semen cochleatum, sapor salsus & ingratus, ex eoque *sal Alkali*; vocatur & *Soda*, *Alumen*, quod *Borda*, semen splendens. Dasum & *villosum*, & *geniculatum* quibusdam *Salicornia*.

8. *Tragum* (quod τράγος, κάκτος, & τράγανος) foliô carere scribunt.

CAPUT VII.

HERBÆ ASPERIFOLIÆ CUM AFFINIBUS.

HErbæ *asperifoliæ asperum*, *lanuginosum*, *vel hirsutum folium habent*, & ad *duas* Classes reducuntur.

I. In *prima* Classe est *Heliotropium*, *Auricula muris*, *Echium*, *Onosma*, *Anchusa*, *Lycopsis*, *Buglossa*, *Borrago*, *Cynoglossum*, *Cerinthe*, *Lithospermon*, *Symphytum*, *Pulmonaria*, *Consolida media*, *Brunella*, & *Bellis*.

1. *Helio-*

1. *Heliotropii* seu *solaris herbæ* folia cum Sole se circumagunt, etiam nubilô die; tantus sideris amor est! Ramuli cum floribus scorpionum caudæ modô inflectuntur; hinc σκορπίεϱος dicitur. *Majori* (Plinio *Helioscopium*, vel *Heliostrophium*) flos albus, & subfulvus; prohibet alligatum conceptum. *Minus* semine verrucarum (hinc *verrucaria*) pensili. *Tricocco* siliquæ tricoccæ superficie verrucosâ, in quibus semen cinereum. *Herba Clytiæ* Camerario.

2. *Auricula muris* (μυὸς ὦτα, & μυὸς ὦτα vocant) foliis auriculas animalculi hujus repræsentat; & succô contra aurium dolores valet: Ramuli floribus onusti caudarum scorpionum instar contorquentur; hinc *echium scorpioides*.

3. *Echium*, alii *Dorida*, Pauli ἐχίδιον Rom. *Alcibiacon*, *Alcibiadion*, vel *Alcibion* appellant, spinosâ in foliis pinnatis distinguitur lanugine; semen

men viperæ capitulo simile: contraque viperarum ictus valet: Alcibias inventor.

4. *Onosma* quidam ... vocant, Hippocrati est ..., longa & in terra jacentia folia ..., ad similitudinem Anchusæ, sine caule, sine flore, sine semine: Prægnans si vel supergradiatur, abortum facere dicitur.

5. *Anchusa* radici, quæ papyri modô finditur, unde Hippocr. ...δίας, succus sangvineus & quô manus inficiuntur; Genera tria: ὀνόκλεια seu κάλυξ foliis est lactucæ hirsutis & spinosis; χοιροσπίλεθρον Paulo, i. e. jugerum porcinum. Ονοχειλὲς, quæ & Αλκιβιάδιον, priore minor est; In nothis Dioscoridis alii *Catanchusam*, *Lybycam*, *Archibellion*, *Arcebion*, *Rhexiam*, *Euchrisam*, *Onophyllon*, alii *Porphyrida*, *Mydusam*, *Salycem* & *Noniam* nuncupant: Radix contra viperarum morsus. *Tertia* huic similis

milis flore rubrô seu puniceô, & ipsa ad eosdem usus.

6. *Lycopsidi* radix etiam rubra, à caulis foliorum, quæ lactucæ similia, sed longiora, crassiora, aspera, & florum, qui purpurascentes, implexa hirsutie, pedem lupinum imitante, fortè nomen. Caret aliquando caule.

7. *Buglossa*, βούγλωσσον foliis asperis lingvam bubulam imitatur; Εὐφρόσυνον, quia vino indita animi lætitiam augere creditur. Est & sativum *lati* vel angustô foliô, sinuatô aliquando.

8 *Borrago* est fortè *Buglossa veterum*. Officinarum quidem latifolia: ut earundem Buglossa est angustifolia. Qvidam *Cirsium* esse volunt.

9. *Cynoglossum* seu *lingvam canis*; alii *Phrygiam*, *Pyrgiam*, *Hemionium*, *Splenion*, *Caballion*, alii *Scolimon*, *Pygrin*, *Leucrion*, nisi malis *Teucrion*, *Lingvam Macedonicam*, *Sublabium*, *Phyton*, *Cabaliatium*, appellant. Imitatur foliis lanuginosis caninas lingvas.

lingvas, ad instarqve canum fætet. Caulis aliquando nullus, post tertium annum aliquis: Gratissima topiariis operibus. Est & [illegible] seu fructu umbilicatô, & alia lappas minutas ferens.

10. *Cerinthe* seu *Cynoglossum montanum*, Plinii fortè λευκογραφὶς est, folium incanum, albis maculis inscriptum, etiam subviride; locum cui affricatur dealbat: Caput concavum, mellis succum habens; floris avidissimæ apes.

11. *Lithospermum*, quod aliàs *Argonychos*, *Diospyros*, *Heracleos* seu *Heraclium*, *Leontion*, seu *Leontica*, *Tantalitis*, *Gonoleta*, *Columba*, & *Milium Solis* audit, foliis est oleæ, sed longioribus & mollioribus. Singulæ juxta folia veluti barbulæ, & earum in cacuminibus lapilli, candore & rotunditate margaritarum, magnitudine ciceris, duritie lapideâ, nec quicquam inter herbas majore miraculô aspicitur. Datur *arundinaceum*,

ceum, erectum, *repens*, Germanicum, quod *Passerina, lingva Passerina*, & *Passerina linaria* vocatur.

12. *Symphytum* seu *Consolida* singulari conglutinandi facultate pollet, ita, ut & carnes dùm coqvuntur, injectum compingat. Πικτὸν foliis est buglossi, in caule ad nationes secundum genicula. Omnibus praeter florem lanugo, quae pruritum excitat. Πετραῖον, *petraeum*, quod & *Alum Gallicum*, & *Inula rustica*, in petris nascitur, ramulis origano similibus, cacuminibus thymi, surculosum, salivam ciens, radice longâ rutilâ. *Tuberosum* à radice tali vocatur.

13. *Pulmonaria*, seu *Symphytum maculosum*, foliis est ut plurimum maculis albis latis adspersis, quae primùm molli lanugine pubescunt, adultò vere insignem magnitudinem acquirunt, infima imprimis & hispida, lanugine rigescente redduntur: flosculi aliquando reflexi, caudam scorpionis aemulantur; medetur

detur pulmonibus. Fortè *Callia Plinii* alterum Genus.

14. *Consolida media*, verticillata, est qvibusdam *Chamæcissos Plinii spicata*, tritici modô, ramulis qvinis ferè foliosa: aliis *Anonymos eiusdem*, quæ non inveniendo nomen invenit. Affertur è Scythia, in vulneribus præclara, ex aquâ tusa & imposita. *Pratensis cærulea* qvibusdam est *Bugula*, vel *Arthetica Pandectarii*.

15. *Brunella* ex consolidæ speciebus faucium & lingvæ ardoribus confert: *Polycnemon* fortè Dioscoridis. *Vulgari*, quæ major, folium non dissectum: Flores verticillati & cucullati spicam deformant.

16. *Bellis* seu *Bellium* indicta Græcis planta & disciflora; quæque ad consolidam mediam refertur; in pratis nascitur, flore albô, rubente, coeruleô, luteô, & pastillicantibus; sæpè qvinqvagenis qvinis barbulis coronatur. Diutiùs in nimis humidis detenta in viridem colorem degenerat.

generat. Fortè *Anthemidis foliatæ* species Theophrasti, quæ & *Nigella foliosa*.

II. *Secundâ Classe* habentur *Pilosella, Gnaphalium, Leontopodium*, quæ & inter Corymbiferas referri possent.

1. *Pilosella* copiosis pilis vestitur; quidam ad Myosotydem, alii ad Holostium referunt. Est hispida, repens, erecta, μακρόκαυλος, montana, saxatilis. *Phlomodes* ipsô foliorum exortû holoserico vellere vestitur.

2. *Gnaphalium*, γναφάλιον, & *Chamæzelon* folia pro tomentô præbet. *Meristimi*, quod vulgi *Cottonaria*, seu *Bombax humilis*, folia concerpta in floccos xylinæ lanæ abeunt, olei in lucernis bibula, capitella in umbellæ ferè formam villosa. *Vulgare*, aliis *Filago* & *Tomentum*, putatur esse *Impia Plinii*, quæ à nullô animalium attingitur, incana roris marini aspectû, thyrsi modô vestita atque capitata unde alii ramuli, sua capitella gerentes, assurgunt: & *Italorum Centum-*

Centunculus, seu *Centuncularis*, jacens in arvis, rostratis foliis, ad capitis penularum similitudinem Vicinum, *Lagopiron Hippocratis*, & *Baccharis* Dioscoridis.

3. *Leontopodio*, quod & *Cemen* seu *Eccemon* vocant, foliola arcta, & ad radicem lanatiora; capitula in summis caulibus quasi perforata. Semen spissâ lanugine, ut vix reperiri possit, obducitur; Radix ad amatoria amuletum. A Plinio descriptum *Leuceoron*, *Doriipetron*, & *Thorybetron* dicitur; Semen potum Lymphaticam somnia facit.

CAPUT IIX.

HERBÆ MOLLIFOLIÆ, ET HIS CONGENERES.

HErbæ *mollifoliæ* duabus constant *classibus*.

I. *Classe primâ* continentur *Malva*, *Althea*, *Alcea*,

Corchorus, *Geranium*, *Sanicula*, *Pes Leonis*, seu *Alchimilla*, *Cannabis*, *Eupatorium*, *Potentilla*, *Herba Moluccana*, *Caryophyllata*, *Dentaria*, *Epimedium*, *Pæonia*, *Leontopetalon*, *Chrysogonum*, & *staphis agria*. Haud paucas & inter *olera* habes.

1. *Malva*, μαλάχη, vulgaris est χερσαία & lentore naturali alvum solvit, foliis substratis celeriùs *parturientes* solvuntur; Veneriqúe nasci creditur. *Malopen* Plinius vocat, quæ septimô mense arborescit, & spectaculi gratiâ in hortis seritur Rosea; sequiturque pronô vertice solem.

2. *Althæa*, ἀλθαία, ἱβίσκος, δενδρομαλάχη, ἀναδενδρομαλάχη, *Aristaltħæa* & *Bismalva*, ex sylvestrium malvarum genere est; foliū grande, sinuosum, incanum, radix alba, quæ aquæ injecta eam sub dio addensari facit: Cui Cytini flos, *Sida* vulgò. Est & arborescens, & *vesicaria*, & hirsuta, Theophrasti flore luteô *Abutilon* nonnullis.

3. *Alcea*,

3. *Alcea*, ἀλκία. ejusdem quoqve generis est; radices dysentericis & ruptis auxilio. *Vulgaris* quibusdam *Herba Simeonis*; *Cannabinæ* pentaphylli folium: Est & *hirsuta*, & vesicaria.

4. *Corchorus* (*Melochia*, *aliis Judaicum*) Alexandrinorum cibus, convolutis foliis ad similitudinem mori; siliquæ longæ striatæ: Edunt & Judæi cum carne cocta.

5. *Geranium*, seu *rostrum Ciconiæ*, & gruini capitis & rostri ciconiæ imaginem summô capitulô exhibet, Malvaceũ imprimis, quod alii *Oxyphyllon*, *Mertysiga* vel *Merthriida*, seu potiùs *Myrrhida*, *Cardamogon Origanon*, *Hierobricas*, *Pulmoniam* &c. nominãt: Est & Anemones foliô qvod *Polonitin*, *Trican*, *Geranogerontem*, & *Echinastrum*. Inter ea qvæ Myrrhidis vel Cicutariæ folium gerunt, est & *Moschatum* seu σχανδικόφυλλον, & *Rupertianum*.

6. *Sanicula*, quæ & *Diapensia*, *Sanicula*, *Ferraria*, *Pelium*, &c. aliquibus; folia quinque partita, rigidula, rotunda ferè; flores in umbellis albi conferti quinquefolii, quos lappæ excipiunt. Vis in sanandis vulneribus.

7. *Pes leonis* à foliorum forma dicitur; Quia Alchimistarum præconiis celebrata est, *Alchimilla* audit; Quia ros foliis insidet, *Drosera*, *Drosium*, & ψιάδειον; quia flores (qui racematim congeruntur) stellati, *Stellaria*: Folia malvæ, incisa, rotunda, & antequam erumpunt facta & convoluta, infrà hirsuta.

8. *Cannabis* in sylvis primùm nata est, nigriore foliô & asperiore, *Hydrastina* & *Terminalis* cognomentô. Ex sativâ, quæ κάνναβις, κανάβιον, ἀστέριον & χοινόστροφον, quia funium materia, unô eôdemque semine & fœcunda & sterilis nascitur, quarum illa floret nullô post se relictô semine, hæc sine flore:

flore semen oleaginosum fundit. Cortex in fila ductilis.

9. *Eupatorium*, Εὐπατόριον, ἡπατώριον, ἡπατῖτις, *Agrimonia* Græcorum intellige, quod *Eupatoria Plinii*, & *Argemone* in pratis virens, Mithridatis Eupatoris inventum, caulis lignosi, nigricantis, hirsuti, foliis per intervalla quinque e folii aut cannabis, serræ modô incisis, nigris & ipsis plumosisque, semen subhirsutum, & vestibus adhærens. Barbari *Ferrariam*, *Concordiam*, *Marmorellam*, *Scelam*, *Involucrum majus*, *Olibardam* &c. vocant. *Cannabinum* seu Abensinæ, S. Kunigundis herba est. *Aquaticum* foliô tripartitô divisô, pilosô & serratô, floribus cum squamis striatis purpurantibus. *Verbesina* & *Hydropiper* qvibusdam.

10. *Potentilla* (quæ & *Agrimonia sylvestris*, *Argentina*, & *Argentilla*, *Anserina*, *Argemone*, *Ingvinaria Plinii*, *Stephanomelis ejusdem*, *Talictrum* quorundam) adeò agrimoniæ simi-

lis, ut non nisi reptatu viticulorum discernatur. Folia splendoris argentei, hirsuta inferiùs: Herba anserum deliciæ, & vis in medicando nobilis.

11. *Herba Moluccana*, pauperum remedium, chirurgorum jactura, quia insignis vulneraria; nasciturque in Moluccis.

12. *Caryophyllata* radix, quæ rufa, vere eruta caryophyllum aromaticum olet: Folia hirsuta Agrimoniæ similia; echinata post flores glomerataque capitula, longis aristis horrescunt. A viribus, *Herbæ benedictæ* & *Sanamundæ* nomina. Affines *Lagopus Dioscoridis*, *Geum Plinii*, cui radiculæ nigræ tenues benè olentes; & *Argemonia* cujus, radix thus redolet.

13. *Dentariæ* radix qvæ candidissima ex pluribus sqvamis qvasi dentibus componitur; *Coralloïdes* exindè, & *Alabastrites*; semen in siliquis. Est *Heptaphyllos* tàm siliqvata qvàm baccifera;

cifera; *Pentaphyllos*, cui folia vel ſcabra, & tactu aſpera, vel molliora: *Enneaphyllos*, cum corniculis oblongis toroſis & mucronatis; *Triphyllos*. Affinis *Ceratia Plinii*, quæ uno folio, radice nodoſâ & magnâ.

4. *Epimedium* & *Epimenidium*, caulis non magnus, hederæ foliis denis atqve duodenis, nunqvam florens, radice tenui nigrâ graviodore. Cognatum & *Epipetron* ſeu *Epimetrum*, quod nunqvam floret.

15. *Pæonia*, qvæ & γλυκυσίδη, vetuſtiſſima inventu eſt, nomenqve authoris retinet. Siliqvæ ſummô caule, ſeu cornicula villoſa lucente lanugine pubeſcentia, & criſtâ ſanguineâ incurvâ ſupernè donata, in qvibus granorum utrinque ſeries; hinc *Pentorobon*. *Mas* vocatur Ὀρϐέλιον, ὀρϐὰξ, *Hæmagogos*, παιωνία, *Aglaophotis*, qvòd grana nocte luceant; *Baaras* fortè Joſephi, *Theodonion*, *Selenion*, *Propheti Selenogonum*, *Phtiſis*, *Caſta*: *Fœminæ* radicibus balani circiter o-

cto aut sex adhærent. Est & *Leucanthemos* Bellon. *Psiphetida*, Bello ψιφέκλας & *Ochranthemos* & *Polyanthos*.

16. *Leontopetalon* (aliis *Rhapeion*, *Leucetion*, *Leontium*, *Doris*, *Lychnis agrestis*, *Pardalum*, *Thorybetrum*, *Papaver cornutum*, *Papaverculum*, *semen leoninum* & *Doristeri*) foliô est brassicæ, alis in caule multis, semine in cacumine in siliqvis ciceris modô, radice nodosâ.

17. *Chrysogonum* præcedenti in multis simile; cauliculi in terram repandi ab origine fili modô tenues: Foliâ figuram crucis positu efficiũt; *Jacobea maritima* qvibusdam, *Tormentilla* aliis.

18. *Staphis agria*, σταφὶς ἀγρία, τρίφυλλον, σήπιον, ἀσταφὶς, φθειρόκτονον, φθείρειον, ἀνάνθρωπον, πολυειδὲς, ψευδοπαθὶς, ἀρσενότης, φθειρόκοκκον, *Astaphis agria*, *Staphis*, *Herba pedicularis*, *Peduncularia*, *Pituitaria* vocatur. Folia vitiginea, divisurâ digitatâ, pilosâ; floribus cœruleis foliola hirsuta qvinqve; semen ru-

rugoſum urens: Vis contra pediculos.

II. Claſsis *ſecunda* habet *Quinquefolium*, *Heptaphyllum* ſeu *Tormentillam*, *Fragariam*, *Trifolium*, *Medicam*, *Lotum*, & *Melilotum*.

1. *Quinquefolium* (πεντάφυλλον, *Quinquepeta*, *Pentapetes*, ſive *Chamæzelon*, πεντάτομον, πενταδάκτυλον, ψευδοσέλινον, καλλιπέταλον, ξυλοπέτηλον, ξυλόλωτον, πεντάκτινον, ἀσφάλτιον, Θυμιατῖτις, πεντάπτερον, *Pſyllitrum*, *Solota*, *Thebeotis*, *Therumbron*, *Theoneſtron*, *Serpentina*, & *Herba Mercurii*) nulli ferè ignotum eſt. Ramuli ſarmentitii; folia in ſigulis pediculis quinque ſerrata & dura: Radix cùm effoditur rubra inareſcens nigreſcit.

2. *Heptaphyllum* ſeu *Tormentilla* ſeptena, quandoque quina habet folia; radicis (quæ intùs rubet) pulvis dentium tormentum ſedat. Ramuli ſurculoſi ſeni vel octoni; ſternit macilentiora prata.

3. *Fragariæ* (quæ & *Fragula*, & τρίφυλλον μονοειδὲς) folia tria hirſuta, venoſa;

nosa; fructus, qvi *fraga*, & *mora terrestria*, modò ruber, modò albus, modò inter rubrum & album medius, herbaceus, luteus, parvi aliqvando pruni magnitudine. Est & non fragifera.

4. *Trifolium* τρίφυλλον singulis germinationibus tria profert folia. *Menyanthes*, seu *Asphaltion*, majore est foliô, & bitumen olet. *Oxytriphyllon* (qvod & *Oxys*, *Panis Cuculi*, *Lujula*, *Alleluja*, *Alimonia vulgi*, *Trifolium acidum*, *Acetosella*, *Oxalis minima*) satis magnô cordatô hirsutô, & ex viridi flavescente; in folliculo pentagono semen rufum. Copiosi flores crebras anni pluvias portendunt. *Hepatico*, (quod *Herba Trinitatis*, *Triada*, *Taura*, *Trinitas*, *Hepatica Nobilis*, *Epimedium*, *Balaris*, *Trifolium aureum*) folia triquetra, superiùs albis maculis respersa, flos stellatus, coeruleus. *Siliqvatum*, μηδικὴ Dioscoridis est, externa olim Græciæ, à Medis advecta per bella

Persa-

Perſarum; ſimilis trifolio in pratis naſcenti: Folia progreſſu contrahuntur; ſemen lentis magnitudine ſiliqvulæ modô intortum. Unô ſatu ampliùs quàm tricenis annis durat. Eſt & *peltatum*, *ſcutellatum*, *cochleatum*, *turbinatum*, *hiſpidum*, *echinatum*, *ſpinoſum*, &c.

5. *Lotus*, λοτὸς, (*Sativa*, urbana, τρίφυλλον & τριπόδιον, aliquibus μέλι σίτων dicta) naſcitur in hortis; flores glomerati odoris pertinaciſſimi, quem ſepties mutare creduntur: Folia terna pingviuscula, in capitulis oblongis echinatis; ſemen tempeſtatum prænuncia. *Sylveſtris* (λύβιον) alis multis, ſemine fœnugræci, at multò minore, guſtu medicatô. *Ægyptia* caulis in paluſtrium genere *Lotometra* audit. Ἱεραγρίζων eſt pentaphyllos, ſiliquâ cornutâ, & *lotopiſos*. Affinis *Vulneraria ruſtica*.

6. *Melilotus* ubique naſcitur, laudatiſsima olim in Attica, placet maximè foliis pingviſsimis; flosculi

in

in spica, odore mellitô: Coronas ex eo factitatas indicio est nomen *Sertulæ Campanæ*, quod occupavit.

CAPUT IX.
HERBÆ STELLATÆ CUM AFFINIBUS.

H*Erbæ stellatæ vel folia vel etiam flores in crucis modum gerunt*, duabusque *classibus* comprehuntur.

I. *Primæ Classis* sunt *Rubia*, *Aparine*, *Asperula*, *Mollugo*, *Gallium*, *Cruciata*.

1. *Rubia*, (quæ & ἐρυθρόδανον, seu ἐρευθέδανον, τεύθριον δεξικαιος, θάψον, βοτάνη χειρὸς ζῶσα, κιννάβαρις, ἔρβα ῥώβια, *Sophobi manus piceaus*, *Rubia tinctorum*, *Roxa*, *Falma*, *Ena* & *Crocum vasicum*) sarmenta uncinulis crebris hamata: Folia circa articulos in orbem quina & aspera, cum hispidis crenulis; *flores* stellati pentaphylli; radices miniatæ Cognata *Alyssum Plinii*, & foliis tantùm

tantùm ramisque minoribus diſtat, fortè & *Lappago* ejusdem.

2. *Aparine* (quæ & *Aſperuge*, ἀμπελόκαρπον, ὀμφαλόκαρπον, φιλάνθρωπον, φιλατήριον, ſeu φιλαιτέριον, φιλίστιον, φιλάδελφον, ἰξὸν, *Spargula*) inter Lappagines numeratur, viticulæ aſperæ, quibus ſcandit; folia radiata, quæ veſtibus adhærent, poſt floſculis quadrifoliis lappulæ didymæ.

3. *Mollugo* ſimilis aparines, foliis mollioribus; florum exilium ſpecioſâ fæturâ.

4. *Gallium* (qvod & γαλλίερον, γαλάτιον,) ramulô & foliô aparine ſimillimô, ipſoqve rectô; *floſculus*, in racemos digeſtus, ſtellatim diſponitur: Cogit lac vice coaguli. Cognata *Juncaria* cui folia lini, flores copioſi, paleacei, candicantes; & *Arenaria*, vix palmaris, cui folia tenuisſima verticillos imitantur, hirſuties per coliculum.

5. *Cruciata* tàm hirſuta eſt qvàm glabra, foliorum in crucis forma ſitu

tu, *Ingvinaria* Plinii nonnullis in vepribus nafcens, qvæ, ut profit ingvinibus, in manu tantùm habenda eft

II. *Claſſis ſecunda* habet *Rutam* & *Thalictrum*.

1. *Ruta*, πήγανον & ῥύτη Græcis. *Sativa* folia terna, fubcœrulea, virofi odoris; *flores* ftellati qvinqve carinatis foliis, umbone pyramidatô, calyce qvadripartitô, in qvo femina. *Sylveſtri* folia longiora & tenuiora, flores candidi, feu lactofi: *Harmalæ* & *Moly* nomen; femini *Beſaſa* horrida ad effectum, & ad omnia acrior. Eft & qvæ *pedicularis*, *capraria*, *muraria*, &c. dicitur. *Rutula* folia carnofa, fed caro in latitudinem diftenditur, non in rotunditatem craffatur.

2. *Thalictrum*, θάλικτρον, θαλίετρον, egregiè viret, dùm germina protrudit; Cauliculus rutæ crasfitudine, in qvo folia Coriandri, fed pingviora.

CAPUT

CAPUT X.

HERBÆ CAPILLARES.

HErbæ capillares radicibus plerumq; sunt numerosis & capillaceis, foliô sæpè tenui, multiplici, & capillorum aliqvando in modum formatô, eæque trium classium.

1. *Primâ classe* habetur *Phyllitis, Hemionitis, Ophioglosson, Asplenium*, sive *Ceterach, Lunaria minor, Adiantum*, seu *Capillus Veneris, Trichomanes*, sive *Polytrichum*, *Ruta muraria*, sive *Salvia vita*, *Polytrichum aureum*, & *Ros solis*.

1. *Phyllitis* (qvæ & σκολοπένδρειον, *Lingva cervina*) non nisi foliosus cespes est; caule, flore, semineqve destituitur: Folia oblonga sena vel octona, linguæ exertæ instar, quæ ima parte falcatæ Lunæ modô corniculantur, infernè pulverulentis areolis (luteis ceu lumbricis) virgata. Est & *polyschides*, & *crispa*.

2. *Hemio-*

2. *Hemionitis* (quæ & ἡμιόνιον, σπλήνιον, *Mula*, *Mularia*) foliis Medicorum ſplenia imitatur, quæ curvatæ in cornua Lunæ modô ſinuantur: Caule, floribus & ſemine vacua.

3. *Ophioglossum* (aliis *lingva ſerpentina*, *Vulneraria Enophyllum*, *Lancea Chriſti*, *Luciola*, *Echioglossum*, *Monophyllum* vocatur) folium unicum, pingvius & carnoſum, ſinuatum aliquando: Ligula bifurcata ex ſinu in argutam cuſpidem deſinens, limæ aurifabrorum effigiaturâ; ſeminis locô pollex, in lingvæ inſectionibus. Cognatæ, Plinii *Ceratia*, unicô foliô aſſurgẽs, radice nodosâ: *Lingva*, ſeu *Lingulaca*, quæ circa fontes ſolùm naſcitur.

4. *Aſplenion* (qvod & σπλήνιον, ἡμιόνιον, σκολοπένδριον, *Pteryga*, *Pterim*, *Lonchitim*, *Aturium*, *Teucrium*, *Phrygiam*, *Phrygitim*, *Philtrodotem*, nonnulli nuncupant, Officinæ *Ceterach*) naſcitur in parietibus è calculis ſilicibusqve confectis, ſine caule, flore & ſemine:

ſemine : Folia polypodii modô inciſa, ſupernè hirſuta & flaveſcentia, infernè viridia.

5. *Lunariæ* folia Lunæ modô falcata. *Vulgari* (quæ & *petræa*, *Taura*, *Ruta Lunatica*, *Jecoraria*, *Clavis Diaboli*, ἡμιονῖτις, *Lunaria botryitis*) nullus flos; ſeminis locô pulvis impalpabilis, ex qvô ſato fortè nulla herba. Vicinæ, ſi non eædem; *Tragum ſecundum Dioſcoridis*, foliô ſcolopendrii, in montibus. Σεληνῖτις, cui plurimi racemuli, utrinque thyrſulo hærentes. Επιμήδιον foliis hederæ denis aut duodenis; radicibus gravi odore, guſtû fatuô, ſine ſemine & floribus. *Acinos*, quæ & Epipetron, quæ nunqvam floret; & *Epimetrum*, quæ fortè cum ſuperiore eadem.

6. *Adianto*, (quod & *Polytrichum*, *Callitrichon*, *Ebenotrichon*, *Argion*, κόριον ἔναγρον, *Calliphytum*, *Saxifragum*, *Cincinnalis*, *Capillus Veneris*, *Terræ capillus*, *Terræ Supercilium*, *Crinita*, *Philophtetela*, appellatur) foliola corian-

Coriandro ſimilia, in ſummô fiſſa; æſtate viret, brumâ non marceſcit, aquas reſpuit, perfuſum merſumve ſicco ſimile eſt: Tanta diſſociatio deprehenditur in frutice aliàs topiario.

7. *Trichomani* (qvod & *Polytrichum Officinarum, Capillaris, Pterion, Eupteron, Pinnula, Filicula*, radix capillata) folia, qvæ largisſimè & furiosè qvaſi effundit, lenticulæ paluſtris, rudimentum pennæ ſatis exprimunt, infernè rufô pulviſculô adſperſa; explet rarâ cute fluentem capillum, renasciqué facit.

8. *Ruta muraria* (quæ & *ſalvia vitæ, herba Cincinnalis, Coriandrum putei, Capillus porcinus* & *Empetron*) inter ſaxifragas numeratur. Occupat rimoſas parietinas; folia rutæ, ſed minora ſtriata, pulvisculô infrà rufô aut fuſcô adſperſa, inciſuris tamen coriandri inſtar diviſis; ſine flore & ſemine quibusdam. Miraculum ad Enterocelas. Eſt & *ramoſum*.

6. Poly-

9. *Polytrichum aureum* ramulos habet capillorum inſtar tenues; color aureus: *Majus* cubitale ſæpe & inſtar cirrorum inflexum, agyrtarum præſtigiæ. Ex *ſcoparii* radicibus, quæ verſus terræ ſuperficiem foliolis ſquamis vel pilis rutilis comantur, purgandis veſtibus ſcopæ.

10. *Rori ſolis*, (quæ & *Rorella, Rorida, ſalſirora*, & *Sponſa Solis, Lunaria* quibusdam, & *Artemilla*) folia vel oblonga, vel circinnata, modicè auriſcalpii inſtar concava & tenuiſſimorum ſtaminum corollâ, velut ciliô fimbriata. Acetabula, ſole etiam fervidô, rore ſemper madent, qui extremis digitis, dùm adhuc natali ſolo adfixa hæret, aut inde confeſtim evulſa ſolis radiis feritur, attactus, mox velut in exigua filamenta ſericea vel candidiuſcula deducitur, quæ confeſtim concreta, ita poſteà ſemper perdurant.

II. *Claſſi Secundæ* debentur *Filix, Lonchitis*, & *Polypodium*.

1. *Filici* (quæ πτέρις, πτέριον Græcis, aliis *Avia*) folia lateribus pennata; bienniô moritur, si frondem agere non patiaris, Circa solstitium non renasci fama est. *Mas* qui πτέρις simpliciter, βλῆχνον, seu βλῆχρον, nisi βλῆθρον velis, πολύῤῥιζον, foliô est sine caule, sine flore, sine semine, odor subgravis; Theophrasto floret sub solstitium. *Fœminæ* quæ θηλυπτέρις, νυμφαία πτέρις, folia non singulari (ut mari) pediculô hærent, sed è numerosis altioribusq; propaginibus exeunt. Est *pinnulis* dentatis & non dentatis, *ramosa* vel nō, saxatilis corniculata, nigris maculis punctata: Est & florida. *Dryopteris*, quæ & *Osmundula* & δρυοπτερὶς filici similis in quercubus muscosis nascitur, tenui foliorum incisurâ, radice subdulci & hirsutâ, Psilothrum cum radicibus tusa. Quæ Dalechampio describitur, sessiles & pensiles in adversa foliorum parte quasi vermiculos habet, qui forte flores.

2. *Lon-*

2. *Lonchitis* duplex *Mari* (qui & *Xiphion*, & *Phasganion*) folia porri rubentia ad radicem, capitula personis Comicis similia, parvam exerentibus lingvam; semen triangulum lanceæ cuspidi simile, inde nomen. *Asperæ* τῇ τραχέιᾳ, folia lanceæ in acutum desinunt. *Struthiopteris* aspectû & crispô foliorum habitû Struthiocameli pennas imitatur: *Longina* & *Calabrina* quibusdam.

3. *Polypodium* (quod aliis *Filicula*, *Scolopendron*, *Filicularis Herba*) filici est simile, & in quercubus, salicibus, muscosisque petris post imbres erumpit: Radix pilosa, acetabulis cavernosa, qvæ ceu polyporum cirri. *Sylvatica* quæ in antiquis & cæduis quercubus, gustû amarior.

III. *Tertiæ Classi* conceditur *Muscus*, *Lichen*, & *lenticula palustris*.

1. *Muscus* (qui βρύον σπλάγχνον, Atticis *Splagnum*, & *Hypnon*, Plinio *Sphagnos* seu *Sphacos*, Aegin. ὀρχάδια) villosâ substantiâ est, caudicibus annosis,

ſaxis madidis aut aquis paluſtribus innaſcens. *Terreſtris* eſt, vel *repens*, iſque pennatus, denticulatus, clavatus, quò ſimilis Sabinæ herba *Selago* ſpectat; vel *ramoſus*, iſque ſcoparius, ſpicatus, polytrichoides, ſtellaris, pygiodes; vel *Coralloides*, qui cornutus ut plurimum. Sub *arboreo* continentur *Uſnea* Officinarum, capillaceus cum orbiculis, cum capitulis cavis, nodoſus, pulmonaceus & criſtæ modô adnaſcens.

2. *Lichen* λειχὴν, *Muſcus ſaxatilis*, βρύον, in lichenis remediis omnibus præfertur, inde nomine inventô; naſcitur in ſaxoſis, foliô unô ad radicem latô, caule unô parvô longis foliis dependentibus. *Latifolius* eſt *Hepatica fontana*: Eſt & *ſtellatus*, *umbellatus*, *cauliculô calceatô*, &c.

3. *Lenticula paluſtris*, φακὸς ὁ ἐπὶ τῶν τελμάτων, muſcus eſt lenticulæ folio ſimilis, qui in aquis pigris ſtagnantibus reperitur. *Quadrifolia* fortè Theophraſti λέμνα altiùs aquis immer-

mergitur. *Ægyptiaca*, στρατιώτης, seu ποτάμιος στρατιώτης Dioscoridi in Ægypto tantùm & inundatione Nili nascitur, aizoo similis, nî majora haberet folia.

IV. In *quartam classem* reposita *Muscus marinus*, *Fucus* sive *Alga*, *Androsace* & *Alcyonium*.

1. *Muscus marinus*, βρύον θαλάσσιον, in saxis tectisque ad mare nascitur, capillaceus, gracilis, sine caule. *Coralloides* est *Corallina Officinarum*.

2. *Fuci marini* (qui *Alga*, & φῦκος θαλάσσιον) quinqve Theophrastus posuit Genera: *Zostera* seu *Prason* foliis latis, colore viridi; *Capillaceum* fœniculi modô, quod super ostrearum tectis provenit; *Pelagicum* seu tinctorium spongiariorum, quod in Creta Insula juxta terram crescit; *Gramineum* foliô simili, caule calamaceô; & *Lactucaceum* foliô herbidô, lactucæ non dissimili.

3. *Androsaces* herba est alba tenuibus cirris amara, sine foliis, folli-

culos in cacumine habens, & in his ſemen: Naſcitur in maritimis, maximè Syriæ.

4. *Alcyonium* fit in mari, ſeu ex Alcyonum nidis, ſeu ex ſordibus ſpumarum craſseſcentibus; ſeu ex limo, vel quadam maris lanugine. Unum eſt *Cinereum* odoris aſperi; Alterum molle, odore Algæ: Tertium candidioris vermiculi; Quartum *Mileſium* penè purpureum, pumicoſius, ſpongiæ putri ſimile.

CAPUT XI.
HERBÆ DISCI-
CORYMBIFERÆ CUM
AFFINIBUS.

ET ſic herbas à *foliis* denominationem ſortitas pertexuimus; ſequuntur *à floribus* ſumptæ, inter quas primæ *Diſcicorymbiferæ, quæ florem majorem vel minorem, in Diſcum, capitulum vel umbilicum aggeſtum*, ſeu ille *minutiſ-*

ſimis

ſimis ſtraminibus ſtipetur, ſeu *non-ferunt*, ſuntq; *trium* claſsium.

I. In *primâ claſſe* ſunt *Tanacetum*, *Parthenium*, *Chryſanthemum*, *Buphthalmum*, *Chamæmelum*, *Cotyla*, & *Bellis*, quæ inter aſperifolia repoſita eſt.

1. *Tanacetum*, fortè *Parthenium* μικρόφυλλον Hippocratis, *Artemiſia* λεπτόφυλλος Dioſcoridis, & *Athanaſia* quibusdam. Caules hirſuti cum medulla fungoſa; folia ex viridi in flavum, pennata, odoris vehementis; Eſt & *odore* Camphoræ & inodorum. *Africanum* quod & *Flos Africanus*, & fortè *Argemone* Dioſcoridis, *Argemonia* Plin. *Othonna* utriusque, aliis *Lycoperſicum* Galeni, *Petilius Flos*, & *Caltha* Plinii, ex Africâ in Germaniam delatum eſt: nec ita ignobile.

2. *Parthenium*, vulgare puta, παρθένιον, quaſi *Virginalis*, *Matricaria*, ἀμάρακος Galeni, τραγάνθης, λευκῶπις, ὀικάνθη, ὀνανθέμον Græcis, *Matronaria*,

 Ama-

Amarella, Amarusca, Taigetes, Oculus Solis, Matronella Botanicis: Quidam *Anthemida, Leucanthemon, Chrysocalida, Malobathron, Florem campestrem* &c. appellant. Folia artemisiæ laciniosa ex viridi luteola, odore gravi; flores in medio melini, exterioribus candidis: Locus ruderata.

4. *Chrysanthemo*, quod & Ὀφθαλμὶς, flores lutei aureô fulgore splendentes, oculique imitantur orbem.

4. *Buphthalmum*, βούφθαλμον cum Parthenio ferè idem, nisi quòd flos major, & boum oculis similis: Folia fœniculi.

5. *Chamæmelum*, χαμαίμηλον, ἀνθεμὸν, ἄνθεμις, *Chamomilla*, mali odorem habet; Λευκάνθεμος cui flores in medio aurei, orbiculatô ambitû candidi: χρυσάνθεμος, cui melini; ἠράνθεμος cui purpurei. *Vulgari*, quod primum Dioscoridis, folia tenuia, odore suavi; flores in ambitu albi; umbo apicellis luteis constat. Dicitur Græcis

Ἀνθεμὶς,

Ἀνθεμὶς, μελάνθεμον, καλλίας, λευκωλία, Δοικαλλία, τροχίσκος ἡλιακὸς, Ἀπαρίτης, Ἀνθέμιον, Εὐάνθεμον, Αννεμισιον, *Rotula Solis, Herba Superba, Proserpina herba, Ovalida, Amolacia, Aulitica herba, Malium.*

6. *Cotula,* est *Chamæmelum inodorum*; si fœtet, *fœtidum,* & *Parthenion leptophyllon* Hippocratis; κυνάνθεμις & κυνοβοτανὴ quibusdam.

II. In *secundâ classe* sunt *Abrotanum, Artemisia, Ambrosia, Botrys, Absynthium.*

1. *Abrotanum,* sunt qui *Abutonon, Absynthium, Heraclium, Cholopæon, Procampylon, Cynanchiten, Thelitamnon, Dulcem Ancona,* appellant. Odore jucundè gravi, æstate floret; flos seu corymbus aurei coloris: Vacuis spontè provenit, Alsiosum admodum; sole tamen nimiô læditur: Ubi convaluit ritu vitis fruticat. *Mas* sarmentosus, gracilibus ramulis: *Fœmina* arboris specie caudicans, *Siculum* aliàs. Quæ foliis tereti-

bus, *Chamæ cyparyssus Plinii* eſt, *Centonia* aliis.

2. *Artemiſia*, Ἀρτεμισία, Artemiſiæ inventum πολύκλωνος, τοξιτέσια, ἐφεσίας, σόζουσα, ἀνακτόρειον, λεία, λυκόφρυξ αἷμα ἀνθρώπου βασίλικον λάχανον, χαρισελοχία, τοξότις, λύσας καὶ λύκας, ξαθεσίη, Θεβισις, γόνος ἡφαίστου, τοξάβολον, αἷμα κρόνου, ὕπνος, & παρθένις à Græcis; à Latinis *Canaparia*, *Olus Regium*, *Herba regia*, *Rapium*, *Sirium*, *Pythagoræ Pexaſis*, aliis *Valentia*, *Bricumum*, *Bemaſtrum*, *Amarantium*, *Amantina*, *Armoſia* &c. vocatur. Abſynthii modô fruticoſa eſt, majoribus foliis pingvibusq́ue: Flores candidi, graveolentes. Eſt πολύκλωνος, & Μονόκλωνος, & πολυσπερμος.

3. *Ambroſia*, Deorum quaſi βρῶμα, eximiæ fragrantiæ gratiâ; *Hippocratis Conyza* quibusdam. *Maritimæ* virgulta ſubhirſuta rubentia: folia lanuginoſa albicant, & ſvave olent; ſpica ex corymbis; echini poſt hos parvi muricati.

4. *Botrys*, βότρυς, Cappadocibus *Am-*

Ambrosia, aliis *Artemisia*, semen ramulis racematim adnatum habet. *Vulgari* flosculi numerosissimi vitium botros æmulantes, qui expansi ex minutissimis ochreis fibris compositi conspiciuntur.

5. *Absynthium*, ἀψίνθιον, βαθὺ vel βαθύπικρον; intensæ amaritudinis est. *Pontico* seu *Romano* folium & flos minora, odor ferè aromaticus. *Marino* seu *Seriphio* sarmenta exigua, semina pauca, natales in Taphosiri Ægypti. *Santonicum* in Santonibus provenit; semen *sanctum*, *Zinæ*, & *Zedcariæ*, *sementina* vocatur. Est & *insipidum* & *inodorum*.

III. Classi *tertiæ* debentur *Helichrysum*, *Conyza*, *Aster Atticus*, *Tripolium*, & *Alisma*, seu *Damassoniũ*.

1. *Helichrysum* (quod ἑλίχρυσον, ἠλίχρυσον, ἐλειόχρυσος, χρυσάνθεμον, ἀμάραντον, *Heliochrysum*, *Elichrysum*, *Aurelia*, *Coma aurea*, *flos aureus*) provenit in palustribus; folia ferè Abrotani: Ad Solis repercussum aureæ lucis in or-

lem veluti dependentes corymbi, qui nunquam marcescunt; qua de causa Deos coronant illô. Orientale est fortè *Chrysocome* Dioscor. & Plinii, cui & *Chrysitis*, quæ palmi altitudine est, comantibus fulgore auri corymbis; in petrosis opacisque nascens: Sunt qui *Chrysospermon*, *Dapsin*, *Jovis barbam*, & *Arcophtalmon*, quasi ursi oculum vocent.

2. *Conyza* (κονύζα, κνύζα, Plinio aliquando *Cunila*, & *Cunilago*, aliis *Pulicaria*, vel potiùs *Culinaria*) pulveris quasi glutine obseritur; caninus odor, inde κυνζηματῖτις. *Mari*, quæ *Baccharis*, μεγάλη, πλατύφυλλ☉, & ramosior, folium imbricatum seu crispum, flos quoque magis splendet; stramenta imbricum vice adtecta. *Fœmina*, quæ λεπτόφυλλον, tenuius, constrictius, & angustius, hinc ἄφυλλ☉; odor acutior: Affinis *Amellus* Virgilii.

3. *Aster Atticus*, ἀστὴρ Ἀττικὸς, quibusdam *Bubonium*, *Asteriscon*, ἀλίβιον,

herba

herba inguinalis, *Hyophthalmon* vocatur: Cauliculus foliolis duobus aut tribus oblongis; in cacumine, capitula stellæ modô radiata. *Luteus* foliolis ad florem rigidis, *Oculus Christi* dicitur.

4. *Tripolium*, τριπόλιον, ter de die florem mutare in colore dicitur, ita ut manè candidus, meridie purpureus, serò puniceus conspiciatur: Sed revera purpurei cæruleive sunt, & in pappos evanescunt; tres unô die occurrere posse, vix dubium.

5. *Alisma*, nonnulli Ἀλκέαν, Δαμασώνιον, Ἄκυρον, & λύρον vocant: capitula thyrsi specie: Flores tenues, subpallidi; folium uni laciniosum & angustum, alteri majus.

6. *Virga aurea*, quibusdam *Solidago*, & *Consolida*, *Panax Chironium* Theophrasti & Plinii, *Panax Pharnacium*, & *Panax Chironium* foliô lapathii, *Cuniculago* Plinii Panaces dictum, *Leucographis* deniqve ejusdem audit. Folia aliquando maculata,

formâ virgæ; flos coloris lutei. Vires consolidare vulnera. Majoris nomen *Doria*.

IV. Classe *quartâ* sunt *Anemone, Pulsatilla, Adonis*, quibus *Ranunculos* addemus.

1. *Anemones*, seu *Herbæ venti* (cujus flos se nunquam nisi fiante ventô aperit) duo genera: *Sylvestris* prima, altera in cultis nascens; utraq; sabulosis, pluresque hujus species. Aut enim puniceum florem habet, aut purpureum, aut lacteum: Papaveris hic, & in medio capitula. Inter Coronarias olim.

2. *Pulsatillæ* (quæ *anemones* alterum *genus*, *Limonia*, & *Leimonion* Plinio, *Phemion*, *Fremium* Gazæ) feminum tremuli pappi, levissimô flatû hùc atqve illùc agitantur; hinc & ὀείγερον. *Purpureæ* flos foris hirsutus, intùs glaber, in medio rotundum capitulum, apicibus & fibris luteis cirratum; cui delapso, comosum

ſum ſtaminum holoſericorum mollitie, argentei coloris ſuccedit.

3. *Adonidis flos*, ratione capituli cum Ranunculis convenit; & quia flammei igneique eſt coloris, φλὸξ Græcis dicitur. *Hortenſis*, flore minore atro rubente, quibusdam *Eranthemum*, & Adonium.

4. *Ranunculo* (qui βατράχιον, σέλινον ἄγριον, ſeu Apium agreſte, & in limitibus humidis opacisque naſcitur hoſpes ranarum) quatuor genera. *Unum* pingvioribus, quàm coriandri foliis, ad latitudinem Malvæ accedentibus, caule albô gracili. *Alterum*, folioſius, pluribus inciſuris. *Tertium* minimum, flore aureô, gravi odore. *Quartum* ſimile huic, flore luteô. Omnibus vis cauſtica.

CAPUT XII.

HERBÆ CORONARIÆ, ET SIMILES.

HErbas *Coronarias* vocamus, quarum vel olim vel nunc in coronis

nis usus, quanquam & superiùs quorundam meminerimus cum similibus; tàm *odoratas*, quàm inodoras, sive illæ sint galeatæ, spicatæ, calcariformes, verticillatæ, campaniformes, sive alterius speciei; continenturque *sex* Classibus. *Consolidam* regalem cum sociis ad siliquatas retulimus.

I. Primâ *Classe* reponitur *Viola Martia*, *Leucojum non bulbosum*, *Viola matronalis*, *Viola lunaria*, *Lychnis*, & *Saponaria*.

1. *Viola Martia* (ἴον πορφυροῦν, ἴον μέλαν, μελάνιον, & inter Dioscoridis spuria δασυτόνιον, πελλαστήνιον ἄγελον, κυβέλιον, πετιάλις) nigricantis est purpuræ, latioreque & carnosô foliô statim à radice exit. *Tricolor* φλὸξ fortè, καὶ φλόγιον Theophrasti; aliis *Pensea*, *Jacea tricolor*, & *Herba Trinitatis* vocatur: Floret Martiô; Januariô mense nonnunquam.

2. *Leucojum non bulbosum* Diosc. *Viola alba*, florum prima ver nun-

cian-

ciantium; tepidioribus verò locis etiam hyeme emicat: Cinericia & cana folia ostendit; florem cœruleum, album, purpureum, luteum, quod *μήλινον*, *Keiri*, & *Cheiri*. *Tusculana*, quæ & marina, minùs odorata est. *Calathiana*, quæ autumni munus, folium minutum, forma calathi.

3. *Viola Matronalis*, Plin. *Hesperis*, à Matronis in hortis colitur, noctuq; magis olet; folia acria & calida: In flore albedo cum maculis purpureis nonnunquam confunditur.

4. *Viola lunaria* siliquæ latæ, planæ, & propemodum rotundæ, lunam plenam adumbrant, & per siccitatem splendent. *Major siliquâ longâ* nonnullis *Bulbonaca* & *Raphanitis* audit: Folium latum, asperum & crenatum.

5. *Lychnis*, *λυχνὶς*, *ἀθάνατος*, *ἀκυλώνιον*, *βαλλάρια*, *lucerna*, *genicularis*, & *vallaria* dicitur. *Coronaria* flos violæ albæ, sed purpureus. *Sylvestris* sativæ omni-

ex

ex parte similis. *Segetum major* quæ est *Nigellastrum*: Quæ *rubra* foliis perfoliatæ, *Thamecnemon*, *Vaccaria*, *Glastum*, & *Myagrum* audit. Viscosa rubra, *Muscipula*; cui calix ventricosus, flore muscosô κρουνόφιλο & *Otites*. Sociæ fortè πόθο, *Silene*, *Jovis flos*, & ἄνθεμον φυλλῶδες Theophrasti, *Melandryum* & *Condurdum* Plinii; quarum hæc herba solstitialis flore rubrô, illa in segete ac pratis, flore albô, odorata.

6. *Saponaria* (quæ στρούθιον, *Lanaria* & *Radicula*) floret æstate grata aspectu, verùm sine odore, spinosa, & caule lanuginosô: Succus saponis vicem lavandis pannis præbet fullonibus, multùm candore mollitieqve conferens.

II. Secunda *Classis* continet *Caryophylleos flores*, (*Armerios* Galli appellant) quibus à Caryophyllorum odore nomen; hique varii coloris, *altiles silvestres*, *simplices*, *plenô flore*, *proliferi* & *barbati*, *laciniati*, *saxatiles*, &c.

les. &c. Forte Διὸς ἄνθος Theophrasti. Abblandiuntur iis *Cantabrica*, à Cantabris in Hispania inventa, caule junceô pedali in quo flosculi oblongi velut calathi: Nascitur ubique. *Betonica*, seu *Veronica altera* Dioscoridis, *Herba Tunica*, & *Saxifraga* Galeni.

III. Classe *tertiâ* dabimus *Antirrhinum, Linariam, Linum, Polygalam, Onobrychin, Glaucen, Stœchadem Arabicam, Lavendulam*, & *Rorem marinum*.

1. *Antirrhinum*, ἀντίῤῥινον, (quod & ἀντίῤῥιζον, ἀνάῤῥιον, βουκράνιον, λυχνὶς ἄγρια, ἀμέθυστον, πιθήκιον, κυνοκεφάλιον, *Canis cerebrum, herba Siminima, Venusta minor, Opatis, Osyritis* quibusdam vocatur) foliô est Leucoji lutei: Flos rictum leonis exprimit, foliô surrectô bifidô, labellô antequam in lacinias dividatur trifidô, fimbriâ villosâ; pericarpia simiæ aut vituli calvariam mentiuntur. Cognata *Leo herba* Columellæ inter flores. *Phyteuma* Dioscoridis.

scoridis, seu *Orontium* Archigenis, quod icterum levat.

2. *Linariæ* folia lini, in thyrsum digesti flores, quibus corniculum in postica parte, in antica Antirrhini rictus. *Scoparia*, Plinii fortè *Osyris* est, ex cujus semine (quod nigrum primò, pòst rubescit) seu smegmata, seu scopæ, seu κόσμηθρα, καὶ καλλωπίσματα fiunt.

3. *Linum*, λίνον, nota herba omnibus, & insignis inter mortales usùs, tamque parvô semine nascitur, quod orbem terrarum ultrò citroque portat, & ventos optat in mari. *Subtile* provenit, si spissum macrô solô severis. *Grossiore* stupâ, si pingvi & soluto. Degenerans in lolium mutatur. *Carbasus* miræ tenuitatis genus est. Ὠμόλινον crudum & nondum maceratum. Λευκόλινον aquâ dealbatum.

4. *Polygala*, seu πολύγαλον lactis abundantiam facere creditur: Flos galeatus. *Vulgaris*, quæ & flos *Ambarvalis*, & *Crucis*, circa festa ambarvalia seu

lia ſeu Rogationum viget. Affinis *Chamæmyrſine* quorundam.

5. *Onobrychis*, ὀνοβρυχὶς, quaſi aſini palmes, ὀνοβρυχίλιον, folia habet lentis ferè longiora: flos puniceus. *Arvenſis* vocatur etiam *Avicularia* Sylvii, & *Speculum Veneris*.

6. *Glauci* (quod & ἰυγάλακτον) folium lenticulæ, flores violæ albæ purpurei: Naſcitur juxta mare, & intermiſſam lactis ubertatem reſtituit.

7. *Stæchas Arabica*, ϛιχὰς, & ϛοιχὰς, in Inſulis Stæchadibus copiosè provenit; in ſpicas piloſis ſquamulis imbricatas faſtigiatur: Floſculi purpurei, ex quorum cacumine folia purpureo violacea. *Cretica* habitior.

8. *Lavendula*, fortè Theophraſti ἴφιον, ſeu ἴφυον, & *Pſeudonardus* Plinii, quibusdam *Cneorum*, ſive *Caſsia alba* illius, non ignota planta eſt. Quia ſpicata, *Stachys* dici poſſet.

9. *Roſ-*

9. *Rosmarinus*, λιβανωθὸς ϛεφανωματικὴ, λιβανωτὶς, *Zea*, *Campsanema*, herba in viridariis obvia, thuris odore: Albedine aliquando asperguntur folia, quæ rorem mentiri videtur. Non facilè fert hyemem cui rugosiora folia: Faciliùs resistit, si sæpiùs summos ramulos decerpseris.

IV. Ad *quartam Classem* spectant, *Hyssopus, Satureja*, seu *Thymbra, Thymus, Epithymum*, & *Cuscuta*, *Serpillum*, *Polium*, *Ageratum*, *Pulegium*, *Dictamnus, Origanum, Tragoriganum, Sampsuchus*, sive *Amaracus, Marum*, sive *Majorana, Clinopodium*, & *Acinos*, *Erinus*, *Ocymum*, sive *Basilicum*.

1. *Hyssopo* (qui Græcis ὕσσωπος, aliis *Laver*, & *Cassiala*) virgæ subhirsutæ in his folia lavēdulæ similia verticillatim posita: flores sæpiùs cœrulei, spicati cum labello, semen in vasculis oblongis, odor gratus. *Veterum* in notabilem magnitudinem excrescebat.

2. *Satureja*

2. *Satureja*, Diosc. θύμβρα, Theophr. θύμβρος, aliis *Cunila* dicitur. *Virgulta* rubescentia geniculata, subhirsuta; folia foraminulis non perviis erosa: Flosculi in quatuor lacinias divisi, ex albo purpurascentes; fragrat, hyemis impatiens: condimenti locô adhibetur, & coitus marcescentes stimulat. *Montanæ* adnascitur Cuscuta, inde *Epithymbrum*. *Creticam* moderni Græci τρέμβι & θύμβρι vocant.

3. *Thymus* θύμος, θρύμβη, θρύμβρον, in sacris olim, quæ accensô igne fiebant, primùm in usu, necnon contra animi deliquia. *Capitatus*, κεφαλωτὸς (qui & ματζακόθρυμβος, & θύρσιον) caput instar massucæ seu clavæ in summo capitatæ habet, hocque purpurascens. *Vulgaris* foliô tenuiore, *Pepolina* nonnullis.

4. *Epithymum*, ἐπίθυμον, thymo innascitur, nullâ evidente radice, cui capitula, seu corymbi, & palliola, id est

id est pileoli, qualibus Romani in in valetudine utebantur, à quibus ἐρράχιοι ὡς τρίχες, seu capilli filaque exeunt.

5. *Cuscuta* (quæ modernis Græcis κάσουτα, nonnullis *Androsace* Dioscoridis, *Cadyta* Plinii, seu herba in Syria, non tantùm arboribus, sed & spinis se circumvolvens, *Podagra lini*, λινόδεσμον) flores per capreolorum mæandros, nullô ordine, glomerati, rubescentes albicantesve. Quia stamineis claviculis herbas circumplectitur, geniô quoque suô eas defraudat, alienæ quadræ assecla.

6. *Serpyllum* (ἕρπυλλος, *Polium*, *Meronopum* quibusdam) serpit & radicatur quacunque sui parte terram attigerit, cauliculis novas statim fibras facientibus, quod de *sativo Dioscoridis* & *Sylvestri Theophrasti* sumendum est. *Sylvestre Dioscoridis* (quod & ζυγίς, συζυγὶς, *Cicer erraticum*, seu rusticum) stat, & Ciceris modô ramulos erigit, illosq; conjugatos.

7. *Polio*

7. *Polio* (πόλιον Græcis) canefcens lanugo: Reddit culices ubi multum fruticat; folium pulpofum. *Montano* (quod & θεύτερον) capitulum in cacumine corymborum fpecie parvum, canis hominis fimile.

8. *Ageratum*, ἀγήρατον, & *herba Julia* ferulacea eft, origano fimilis, flore bullis aureis, qui diutifsimè non marcefcit; indè nomen.

9. *Pulegium* (quod γλήχων, γλίχων βλῆχον ἢ βληχρὸν, & πλήχων, *Galiopfis*, *Pantagathon*, *Dimoron*, *Pulejũ* & *Pulleũ*) pulices incêsô flore fugat, balãti pecori tempore ejus pafcuofa; demifsis cauliũ fibris radicatũ luxuriat: Folia origani minora, fapore fervidô; florũ verticili purpurafcẽtes fpicatá ferie. Mafculo *Leucãthi* & *Albiflorii* nomina.

10. *Dictamnum* (quæ nonnullis γληχωνάγρεια, *Embactron*, *Belotoce*, *Dorcidion*, *Ustilago ruftica*, *Labrum Veneris*, *Artemidefium*, *Eubolion*, &c.) extrahendis fagittis cervi vel capræ monftravere, percufsi eo telo, pa-

 circinata,

ctuq; herbæ ejecto. *Cretico* folia ferè circinata, & tomentum caneſcens, odor validus, flores purpuraſcentes tubuli formâ. *Pſeudodictamnus* non ejusdem efficaciæ, qui verticillatus eſt & inodorus, καλλιχιμάθεια dicitur Angvillaræ. Cognatæ, *Fraxinella*, *Natrix* Plinii, & *Tragium* Dioſcoridis. *Fraxinellæ* ſeu *Dictamno albo vulgi* folia undena ad coſtam ligata Fraxini more; florum ex albo purpuraſcentium thyrſo odor gravis, & granula atropurpurea. *Natricis* Plinii radix evulſa, virus hirci redolet. *Tragio* Dioſcoridis folia, rami & fructus lentiſco ſimilia, odor gravis.

II. *Origanum* (ὀρείγανος, ἀπάργανα Heſych. ὀρίγτιον Archig.) montibus gaudet, & viſum exacuit. *Vulgari* folia hirſuta, aromatica; floſculi quaſi in umbella carnei, partim reflexi, partim ceu labellum dimiſsi. *Heracleoticum* primæ dignationis, *Cunila gallinacea* Plinio: Cujus umbella veluti diviſa; ſemine galli gallinacei delectantur. *Onitis*, ſeu *Onopetalium*,

& ὀνόφυλλον foliô afinis in pabulo gratum, hyſſopo ſimile: Semen velut corymbi cohærentes.

12. *Tragoriganum*, ſeu τραγορίγανος caprarum deliciæ, foliô & ramulis origano aut ſylveſtri ſerpyllo ſimile eſt. Specioſius latioribus foliis; gracilius exilioribus, quod πράσιον vocant, pro locorum varietate.

13. *Sampſuchum*, σάμψυχον, à Cyzicenis & Siculis ἀμάρακον, à modernis Græcis μαντζουράνα vocatur. Herba ramoſa, vehementer odorata, per terram repens, foliis hirſutis, quæ coronis nexilibus inſeritur.

14. *Marum*, ſeu ὑσώβελον, ſurculoſa, flore origani, ſed odoratiore; foliis multò candidioribus: *Majoranam* eſſe volunt.

15. *Clinopodium*, κλινοπόδιον (quod & *Cleonicium*, *Zopyron*, *Ocymoides*) ſerpyllo ſimilis, orbiculatô florum ambitû ſpeciem pedum lecti prebet, ex intervallis Marrubii modô diſpoſitis.

16. *Acinus*, ἄκινος, & ἄκονος surculis est tenuibus, Ocimo similis, hirsutior tamen, & benè olens. Diversa ab hac *Aconos*, quam *Acinöen*, *Acineam*, *Epipetron*, nunquam florentem, *Achinen* & *Chenopum* appellant, spinosa, brevis & lata, quæ spontè æquinoctiô nascitur.

17. *Erinus*, quæ Græcis *Erinéos*, ocimi est similitudine cauliculis quinis; flos candidus, semen nigrum.

18. *Ocimum*, ὤκιμον, ὤζιμον, βασιλικὸν, *herba regia*, *pabulum* celerrimè provenit, & lætiùs si cum maledictis & probris feratur; soli expositum, in serpyllum transit. Flos vel candidus, vel purpurascens, odore caryophyllorum, vel citri. Cognatum *Pycnocomon*, cui à foliorum conferta densitate nomen, ; flos ocimi.

V. Classe *quinta* habentur *Mentha*, *Sisymbrium*, *Calamintha*, *Melissa*, *Marrubium*, *Galeopsis*, *Urtica*, *Alysson*, *Sideritis*, *Euphrasia*, *Melampyrum*,

pyrum, *Betonica*, *Serratula*, *Behen*, *Scrophularia*, & *Stachys*.

1. *Mentha* (quæ κακὴ βοτάνη, *herba mala* Oppian. Schol.) nomen ſvavitas odoris in ἡδύοσμον apud Græcos mutavit, cùm alioqui *Mintha*, μίνθη diceretur; fœminarum purgationes μινύθει: Semel ſata diutinâ ætate durat. Æſtate viret, hyeme flaveſcit; nec expedit tangi ferrô: Creditur conceptum impedire, quia genituram denſari non patitur. *Sativa* ſorymbifera, *Ovaria* Geſnero. *Criſpa* verticillata eſt, ut pleræque. Sylveſtri *Menthaſtri* & *Calaminthæ* nomen; odor magis viroſus. Proceriſsima *Balſamita* eſt, aliis *Coſtum*. *Cattariam*, quâ catti delectantur, *Nepetam* appellant.

2. *Siſymbrium*, σισύμβριον, *Mentha aquatica*, ἕρπυλλον ἄγριον, *ſerpillum ſylveſtre*, quaſi σισυρόμβριον, quia radice eſt fibris capillatâ, menthæ hortenſis ſimilitudine, ſed latioribus foliis. Flos verticillatus dilutâ purpurâ rubeſcit,

beſcit, quadrifidum calathum imitatus. *Sylveſtre* quibusdam *Thymbraeum*, & *Cardamine.*

3. *Calamintha*, καλαμίνθη, ſeu *utilis mentha*, nidore ſerpentes ſubſtrata fugat. Quæ pulegii odore eſt, *Nepeta* Romanis. *Montana* flores purpuraſcentes, patulô hiatû, ex calice longo.

4. *Meliſſa* (quæ μελισσόφυλλον, ſeu *Apiaſtrum*, μελισσοβότανον, μελίτταινα, *Melitis*, *Melittaeum*, *Meliphyllon*, *Erithra Temele*, *Citrago*) flore adeò gaudent apes, ut ſcopis ejus examina facillimè contineantur, nec fugiant, ſi perungantur alvearia: Redolet malum Citri vulgaris.

5. *Marrubium* amari ſucci, & inter primas herbas commendatum. *Albura* quidam πράσιον, nonnulli *Linoſtrophon*, *Philopeda*, alii *Philochares*, εὐπατώριον, τριπήδιλον, καμηλοπόδιον, κυνοσπάσιον, *Aſterion*, *Ulcemariam*, *Labeoniam*, *Athyrbeſiam* vocant; folia ex viridi albicantia & hirſuta: Flores bifidam

bifidam criſtam ſurrigunt, labellô utrinque demiſsô. *Nigro* (quod *Cardiaca, Lycopus*, βαλλώτη, & μέγα πράσιον) folia Meliſſæ atrovirentia, rugoſa, fœtida: Flores Lamii rubri. *Paluſtre* glabrum, Geſnero *Lancea Chriſti*.

6. *Galeopſidi* (quæ & γαλίοψις, γαλεόβδολον, *Galephos, Lamium, Urtica mortua, Urtica labeo*) flores purpuraſcentes galeati, muſtelæque faciem & rictum exprimunt: Tota caule & foliis urticæ ſimilis; innoxia tamen illa, & dùm teruntur, gravem odorem reddunt. Albâ lineâ notata, *Milzadella* vulgò, fortè *Leucas* Dioſcoridis. *Peregrina Scutellariæ* & *Caſſidæ* nomine venit.

7. *Urtica*, ἀκαλύφη, κνίδη, herba nota, acetabulis in flore purpuream lanuginem fundentibus, quæ pruritum & puſtulas igni ſimiles excitat. Quæ acrior, in ſylveſtri, *Canina*, caule mordaci, fimbriatis foliis: Quæ odorem fundit, *Herulanea*. Aculeata quæ fatua.

8. *Alyſſon*, ἄλυσσον, herba Marrubio ſimilis, orbes in ſurculorum ſummitatibus ſpinoſos habens: Flos ad cœruleum vergit; demorſos à cane rabido juvat. *Dioſcoridis* foliis eſt rotundis, & fructû duplicium ſcutulorum effigie.

9. *Sideritis*, σιδηρῖτις, *ferruminatrix*, vulnera (imprimis quæ ferrô facta) conglutinat. *Heraclea* foliis eſt Marrubii, & in locis, ſub quibus petræ, naſcitur. *Crateva* Coriandro ſimilibus. Hirſuta procumbens, *Herba Judaica* dicitur: Erecta, *Tetrahit*. Affinis, *Ladanum ſegetum* Plinii,

10. *Euphraſia*, (quæ & εὐφροσύνη, *Ocularis*, *Ocularia*, *Ophthalmica*, *Oculorum lumen*, ὀφθαλμοδυλία, *Luminella*) à duobus plus minùs ſeculis inventa, oculos, caliginem diſcutiendo, delectat: Floſculi lactei, purpurantibus ſtriis picti, aſpersâ flavedine, labellô in tres lacinias divisô. Pratenſis rubra *Odontites* vocatur.

11. *Me-*

11. *Melampyrum*, μελάμπυρον, *Triticum nigrum*, ex tritici mutatione naſci creditur: Eſt & purpuraſcente comâ, & cœruleâ. *Bœoticum* lanugine aſpergitur.

12. *Betonicam* (quæ κέστρον, à remedior. copia & varietate, ψυχότροφον, quia frigidis locis & vallibus gaudet, δορσιοβότανον, κεγκόλύκιον, ἱερὰ βοτάνη, *Vettonica*, *Roſmarinus*, *Serratula*) Vettones in Hiſpania invenerunt: Folia quercûs cujusdam ſimilia, crebris & tortuoſis venis in rugas contracta; coma ex floribus in rufo modicè purpuraſcentibus. Laudatiſsima ante cunctas, tantumque gloriæ habet, ut domus (in qua ſata ſit) tuta exiſtimetur à piaculis omnibus.

13. *Serratulæ* folia argutô ſpinularū mitium agmine ſerrata, extremis ſurculis, capitula crebra, ſquamoſa, atrorubentia inſident, è quibus flores carnei vel purpurei coloris.

14. *Behen* tàm album quàm rubrum, affinis eſt & capitulô ſquamosô luteô & flore ſerratulæ.

15. *Scrophularia* (quæ & *Millemorbia*, *Ficaria*, *Ferraria*, ſive *Caſtrangula*) radix eſt nodoſa, fœtida, & ſcrophulis remedium. Eſt & non fœtida, & quæ *ruta canina* dicitur. Affinis *Climenos* Plinii, à Rege appellata, hederæ foliis, ramoſa, articulis præcincta, odore gravi. *Chryſippea* ejusdem, ab inventore nomen habens.

16. *Stachys*, *στάχυς*, verticillatô florum ambitû, & orbiculis ſpicarum caules cingentibus coronatur; Marrubii ſimilitudinem habet, longioribus foliis pluribusque & odoris jucundi, colorisque in luteum inclinati: Pellit menſtrua.

VI. Claſſe *ſextâ* habentur, *Salvia*, *Horminum*, *Verbaſcum*, *Blattaria*, *Æthiopis*, *Verbaſculum*, ſeu *Primula Veris*, *Sanicula Alpina*, ſeu *Auricula Urſi*, *Digitalis*, *Ephemeron*,

1. Salvia

1. Salvia (aliis *Corſalvium*, σάλβια) multis, ſed fœcunditati imprimis ſalutaris, hinc *herba ſacra* Agrippæ. *Majori* (quæ fortè Theophraſti σφακὸς) folia ex arenti & cinereo ſqualore ſemper retortida, quæque attritorum ex lana veſtimentorum ſcabritiem referunt, à Ciſti foliis non abludentia; inde ἐλελίσφακος, χέρσιον, & *Ciſſion* vel *Ciſthion* vocatur: Quia tusſientibus prodeſt, βήχιον; quia cervis placet, ἐλαφόβοσκον. Flores in ſpicam digeruntur cucullô hirſutô Eſt & *auriculata*, & *Abſinthites*, flore rubente, & *Baccifera*, quæ Græca, Cretica, & φλασκομήλία.

2. *Horminum* (ὅρμινον, Gazæ *Geminalis*, Æg. ὅρμιον) Venerem ſtimulat. *Sativo* folium marrubii hirſutum, circa caulem eminentiæ ſiliquis ſimiles; ſemen cuminaceum. *Sclarea*, & *Gallitrichum* dictum (aliis Plinii *ſcopa regia*, *Alectrophos*, *ſcordium alterum* ejusdem, *Baccharis* Dioſcoridis) vehementer olet: Semina ex

ſtriatis & glutinoſis pyxidulis quaterna, alterâ facie gibboſa, anguloſâ alterâ, lubrici lævoris. Luteum glutinoſum, *Colus Jovis* quibusdam.

3. *Verbaſcum*, φλόμος, φλόμις, φλομίτις, ſi *ſylveſtre* virgas habet ξυλώδεις, folia ſalviæ ſimilia, flos luteus, verticillatô circa virgas ambitû, χρυσοειδὴς: Eſt & *Angerathi* dictum. *Mas latifolium luteum*, quia denſâ lanugine obtegitur, vocatur *Thapſus barbatus*, & *Lanaria*: Quia funalibus caule inſervit, *Candelaria*, & *Candela regis*. *Lychnitis*, ſeu *Thryallis* foliis ad lucernarum lumina aptum eſt. Creticum laciniatum Bellus *Arcturum Creticum* appellat. Datur & *criſpum* ſinnatum, *ramoſum*, pulverulentum, &c.

4. *Blattaria* ſimilis verbaſco, quæ ſæpè fallit pro ea capta, foliis minùs candidis, cauliculis pluribus, flore luteô; undè *Chryſogonum* dixeris: Abjecta blattas in ſe contrahit. At

Chry-

Chrysogono Dioscoridis folia quercûs, flos verbasco coronario par.

5. *Æthiopis*, αἰθιοπὶς, ex Æthiopia eximia venit; fuliginosa, & velut cinere aspersa: Folia verbasco similia, multa, hirsuta; radici siccæ cornu durities. Amnes & stagna ejus contactû siccari, tactu clausa omnia aperiri, somnium.

6. *Verbasculum*, seu *Primula Veris*, φλομίδες, primô vere floret. *Pratensis* odorata quæ est, flores simplices septe[illegible]ummum duodenos ex oblongis calycibus gerit: *Dodecatheon* Plinii. Est & flore multiplici, tàm hortensis, quàm silvestris.

7. *Sanicula Alpinæ* seu *Auriculæ Ursi* vis sanandi vulnera: Folia auriculæ Ursi figurâ. Columna *Alpinam luteam* Alisma seu *Damasonium* Dioscoridis & Plinii facit, *Alceamque* nuncupari: Floret in Alpium jugis, etiam sub ipsa nive, & concamerata ejusdem induratæ crusta. *Montanæ latifoliæ*, cui in cacumine calyx, ex

quo plures pediculi, singulis flos unus, *Cortusæ* nomen: *Montanæ* flore *calcari* donatô; *Pingvicula*, vel *Liparis*, *Cucullata*, *Crias Apuley*, ἴσυγρον, seu *viola humida* aut palustris.

8. *Digitalis* floribus digitale refert. *Purpurea* foliô asperô: flos nigris punctulis insignitur, ruber, incarnatus; intùs punctatus: Aliquando flores in rotundam spicam, in gyrum coli effigie, in summo dispositi rufescunt, ex luteo intùs guttis purpureis asperis.

9. *Ephemerô*, quæ ἶρις ἀγία, caulis & folia lilii, flos cœruleus, amarus; semen supervacuum: Unô die aut non multò plus durat.

CAPUT XIII.

HERBÆ UMBELLIFERÆ, CUM CONGENERIBUS.

HErbæ *Umbelliferæ* ferunt *flores* umbellatim, seu quasi in umbellis;

lis; folia plerisque ferulacea: Suntque *quatuor* Classium.

I. Prima *Classe* continentur *Cuminum, Fœniculum, Anethum, Meum, Pyrethrum, Ferula, Thapsia, Turpethum, Peucedanum, Daucus, Pastinaca angustifolia, Gingidium, Chœrefolium, Scandix, Cancalis, Apium, Sison,* & *Sion.*

1. *Cumino* (κύμινον) semen nudum & γραμμώδη, canaliculatū; *domesticum* intelligē, quod fœcundū sub arboris umbra libentiùs acquiescit, nec effodi sed evelli optat: *Sylvestri* pusillum & acerosum; ejusque alterum genus, quod (*Rusticum* vocatur) è singulis floribus erecta sursum cornicula promit. *Æthiopicum* (quod Hippocrati *regium*, Cassio Basso *Carnabadium*, quibusdam *Ammi*) dulce est: *Galaticum* acre ac vilius. Est & capitulis *globosis* in insula Lemno; *Lago Chimeni*, seu leporis cubile incolis.

2. *Fœni-*

2. *Fœniculum* (*μάραθρον, μάραθον, μαλάθρον, μαλατρίσπερμον, νήρεα*) nobilitavere ſerpentes, guſtatu ſenectam exuendo, oculorumque aciem ſuccô ejus reficiendo; unde intellectum eſt hominum quoque caliginem præcipuè relevari: Reddit ſatum magno cum fœnore ſemen. *Hippomarathrum*, Gazæ *Equifolium*, à magnitudine ita dicitur, & ſilveſtre eſt, atq; duorum generum. *Myrrhineum* quia myrrham olet, & *Hipposelinum Theophraſti* Nicandri ſcholiaſtæ, quia hujus radix lachrymam myrrhæ ſimilem fundit. Dulce rotundius *Romanum* eſt & *Florentinum*, quod tertiô annô in commune tranſit: In rotunditate oblongum *Bononienſe*, & dulciſsimum; laudatiſsimum in Iberia è lachrymis.

3. *Anethum* (*Anicetum*, *Polgidon* Ægin. *Enemion*, *Herba Toloſana*) fœniculo perſimile eſt, caule fiſtulosô ſtriatô, flores lutei in umbella: Citò creſcit,

crescit, & appetentiam excitat; caules ἀνθόξυλα.

4. *Meum* (*Meu*, μῆον) Anetho compar, & non nisi à Medicis olim in Italia, & iis admodùm paucis, serebatur. *Athamanthicum* nobilius ab Athamante Rege inventum, vel quod in monte Phtiotidis Thessaliæ Athamanthe crescit. Quod foliis anethi est, *Tordylium* Cordo, aliis *Radix Ursina*.

5. *Pyrethro* (quod πύρεθρον, Romanis *Salivaris*) radix fervoris ignei, umbella πορχοειδὴς: Elicit salivam mansum. *Officinarum*, flore est Bellidis.

6. *Ferula* calidis nascitur locis, atque trans maria, geniculatis nodata scapis: Nulli fruticum levitas major; ob id gestatu facilior, baculorum usum senectuti præbet. Germen olim in Italia cibus: Conditur quippe, duratque in urceis vel anni spatiô. Νάρθηξ dicta assurgit in altitudinem. *Narthecia* (ναρθήκιον, *ferulago*) semper humilis est. Ex his *Corymbia*, quæ

quæ in caulem aſſurgere permiſſa, ut corymbi, racemi, ſeu umbellæ naſcentes conditura inſervirent.

7. *Thapſia* (θάψια) in Thapſo inſula primùm inventa eſt; natura ferulæ ſimilis, inani caule, nec excedente baculi longitudinem, foliis fœniculi: Radix inciſa lacte madet, fodientibusque etiam nocet; ſi minima aura aſpirat, intumeſcunt corpora, faciemque invadunt ignes ſacri. Quidam *Hypopion*, *Pancranòn*, *Scammonion*, *Thelypterida* & *ferulam ſylveſtrem* vocant. Foliis libanotidis fœtidiſsima, Cluſio eſt *Tuero*.

8. *Turpetum* (vulgò *Turbith*) turbat violenter corpus. *Arabicum* radix eſt herbæ folia, ferulæ minora ferentis, & quæ ſuccô lacteô turget: Hinc alii *Pityuſœ*, alii *Alypi*, quidam *Tripolii*, radicem voluere. *Indico* folia & flores Altheæ ſimilia; caulis juxta radicem gummoſus. *Pſeudoturpetum* ex Gargano Apuliæ adfertur.

9. *Peu-*

9. *Peucedanum* (πευκέδανον, *Pinastellum, Sataria herba, Agriophyllon*) folia pino ſimilia gerit. Caulis tenuis, longus, fœniculo ſimilis, juxta terram folioſus: Radix ſuccoſa, & gravis odoris. Laudatiſsimum in Arcadia, mox Samothrace. Germanicum, *fœniculum porcinum* ſeu *ſuarium*, & *cauda porcina* vocatur.

10. *Daucus* (δαῦκος, δαῦχος, *Daucum*, & *Daucium*) flatus diſcutiendo tormina ſedat. *Cretenſi* fœniculi ſimilitudo, folia candidiora, minora & hirſuta. *Alteri* folia coriandri, capita rotunda. *Tertium* genus ſtaphylino ſimile, quod *paſtinacam erraticam* appellant. Omnia hyeme & æſtate intacta quadrupedi, niſi poſt abortus. Eſt & *Tiburtinus, petraus glaucifolius, coriophyllus, cyanopus, coniophyllus, &c.*

11. *Paſtinaca*, σαφυλῖνος, ab uvæ nigricantis colore nomen ſortitur; paſtinum unicâ furcâ refert. *Sylveſtri* (quæ nonnullis Theophraſti δαῦκος, aliis

aliis καρῶτα, ἀσταφυλῖνος, κέρας, ſeu cornu fingens, *philtron*, *Cera* (ſeu *Cara*) caules & folia hirſuta, in umbellæ candidæ medio, exiguum quid purpurei coloris. Tenuis Dioſcoridis eſt *Daucus officinarum*: Hirſuta fructû echinatô λαυσιόκαυλον Thalii. Tenuifolia ſativa radice luteâ vel alba, *Daucus domeſticus* Galeni: Radice atro rubente, acetariis dicata.

12. *Gingidium* (aliis *Lepidium*, *Viſnaga*, *Hippuris*, *Turicla*, *Viſacutum*) ſtaphylino ſimillimum, ſed tenuius & amarius: Syria in hortis operoſiſsima olim ſerebat. Crudum, coctum, & ſale aſſervatum editur.

13. *Chærephyllo* (quod & *Chærefolium*, Plinii fortè *Cærephyllum*, quod *Pæderota* vocant, vel *Anthriſcus*, Theophraſti ἐνθασικὸν, Dioſcoridis ὀρεοσέλινον, folia aversâ parte hirſuta, nonnihil ſubindè rubentia: Flores in umbella quinque foliis cordatis, conſtant. Affinis *Perchepiere*, ſeu *Saxifragia Anglorum*.

14. *Scan-*

14. *Scandix* olus ſilveſtre, plebis cibus & quotidianum pulmentum. Cui ſemen roſtratum, vocatur *Pecten Veneris, herba Scanaria, Acus paſtoris, Acula,* (quia ſemen magnæ acui ſimile) ἀγριοκάντζικα, flores albi, emicantes, ſummatim ab eodem capitello complures, acuminatis roſtellis, inter ſe disjunctis, quæ pectines (quibus linum mulieres concinnant) referunt. Τζιλιμονίδια, *Aniſomarathrum Apulum*, κάντζικα, σκανδίκι, eſt ſcandix Cretica minor, purgamentum vulvæ, quia Venerem excitat.

15. *Caucalis*, καυκαλὶς, *Pes gallinaceus* ſeu *pulli*, eſt inter ſpontè naſcentia, quibus pleræque gentium utuntur in cibis, maximeque Ægyptus: folium fœniculi, hirſutum, flos candidus, cordi utilis: Eſt & cui ſemen nodoſum, echinatum. Arvenſis echinata magnô flore quibusdam *Lappula Canaria Plinii.* Daucus ἀκανθόκαρπος, *Echinophora* πυκνόκαρπος: lappæ ſunt

ſunt longæ, magnæ, echinatæ & ſulcatæ.

16. *Apium*, σέλινον, varium eſt. *Hortenſe* κηπαῖον, *Petroſelinum* vulgô, *mas* Plinio, cui proprium quod colorem mutat, rami largis portionibus per jura innatant, & in condimentis peculiarem habent gratiam, *Criſpum* culturâ evadit: acervatim ſatum melius provenit. *Helioſelinon*, Ἑλειοσέλινον (quod & *paludapium*, *pedinon*, *hydroſelinum*, *apium ruſticum*, *apium Officinarum*) ſativô grandius, molli foliô, naſcitur in lacunis, vis privata contra araneas. Ὀρεοσέλινον in montoſis provenit, capitula (χλωνάρια, κεφάλια) in ſummô papaveri ſimilia, ſemen acre, cumino: foliô cicutæ, nonnullis *Multibona*, *Macedonicũ* (*Petroſelinum Macedonicum* & *Eſtreaticum*) in Macedonia prodit, præruptis locis, ſemine acri & aromaticô, quod tomentô albicante obductum eſt. *Hippoſelinum* (ἱπποσέλινον, ἀγριοσέλινον, aliis γείσφον σμύρνιον, *olus atrum*) majus

&

& candidius sativô, caulis scripturis veluti notatus, coma ceu libanotidis florum plena, in corymbos cogitur antequam deflorescat. *Petroselinum Cilicium*, plurimum in Amanô monte gignitur, odore Myrrhæ. Hinc σμύρνιον, & quidem κατ' ἐξοχὴν, σμυρνοβότανον, σμύρνα τρωγλῖτις, dicitur. Lacteô succô turgens *Olsenichium* Cordo; *Thyssellinum* fortè Plinii. *Buselinon* differt brevitate caulis sativo, & & radicis colore rufo. *Macero* est Petroselinum Alexandrinum, antiquorum *Hipposelinum*.

17. *Sison*, (σίσων, *Sinnus*, *Sinnon*, *Sinon*, *Amomum Officinarum*) exiguum, fuscum, & striatum semen est, & in Syriâ nascitur, apio simile, ferventis gustûs.

18. *Sion Dioscoridis* est frutex rectus, pingvis, foliô hipposelino similibus, sed minoribus & aromatici odoris. Nascitur in aquis ab iisque præterlabentibus succutitur, quod σίειν est, *Crateva Sio* folia rotunda, multò

multò quam mentæ majora, nigra, & ad erucam accedentia, foliis oblongis, *Laver* vocant.

II. *Classi secundæ* assignantur, *Elaphoboscum*, *Sisarum*, *Angelica*, *Imperatoria*, *Laserpitium*, *Panax*, *Spondylium*, *Libanotis*, *Carvi*, *Coriandrum*, *Anisum*, *Ammi*, *Pimpinella*, *Myrrhis*, *Cicuta*, *Cicutaria*, *Seseli*, *Ligusticum*, *Bulbocastanum*, *Oenanthe* seu *Filipendula*, *Pedicularis* seu *Fistularia*, & *Barba Capræ*.

1. *Elaphoboscô* (qvod & *Pastinaca latifolia*) pascuntur cervi, & serpentibus resistunt. *Sativæ* flores lutei, qui quinque foliolis reflexis umbilicum medium viridantem circumambientibus constant, semen foliaceum. *Sylvestris*, *Baucia Officinarum*, aliis *Branea leonina*.

2. *Sisarum*, (*Siser*, nonnullis *Pastinaca latifolia*) Tiberius Princeps nobilitavit, flagitans omnibus annis à Germaniâ, cui ad Geldaibam generositas præcipua. Inest longitudine

dine nervus, qui decoctis extrahitur, amaritudinis tamen magnâ parte relictâ.

3. *Angelicam* (quæ & *Spiritus Sancti radix*) ad Smyrnium quidam, alii ad Laserpitium referunt. Folia è vulgis prodeunt, convoluta in pilam quasi, ubi se explicaverunt, multô gibbô extuberant. Umbellæ antequam enascantur instar utriculi tumidæ; ruptô, erumpunt, quandã conferti racemi speciem referentes. Ex radice quæ odorata & acris, flavus liquor. *Bohemica* minor & nigricans tardiùs corrumpitur. *Erratica* dicta (vocata etiam *Angelicæ vitium, Herba Gerardi, Corchorus* & *Ægopodium*) semel plantata restibili proventu luxuriat. Aquaticæ *Archangelicæ* nomen.

4. *Imperatoriæ* ob raras facultates vocabulum, & media quasi inter Panax & Laserpitium natura. *Majori* (quę, *Struthium, Ostrutium, Astrantia,*

& *Magistrantia*) radix carne albâ, lingvam vehementer vellicans.

5. *Laserpitium*, σίλφιον, καυλὸς, autoritate clarissimum in Cyrenaica regione repertum. Radix multa & crassa, σίλφιον vocant, aliis μαγύδαρις. Caulis (qui nonnullis μάσπετον) ferulaceus, folia apio maximè similia. Haud paucis *Maspetum*, semen foliaceum, φύλλον dictum. Succus (qui *Lasar*, λάσαρ, λάσαρον, λασάριον) duobus modis capiebatur, è radice atque caule, & hæc duo erãt nomina ῥιζίας & καυλίας, vilior ille ac putrescens. *Medicus* deterior & virosi odoris. *Cyrenaicus* blandissimi, & qui madorem totô corpore ciet.

6. *Panax* (πάναξ, πανάκη, πάνακες) ipsô nomine omnium morborum remedia promittit. *Syriacum* cui flos serior, fundit succum, qui *Opopanax*, & ex semine in eo invento nata planta, ab Heracleo diversa. *Chironium* (*Chironia* schol. Nicandri *Centaureum*) ab inventore nomen accepit; folium

folium in *Theophrasti* Lapatho simile, majus tamen & hirsutius. Fortè *Helenium* in *Dioscoridis* amaraco; Flos utrinque aureus. *Æsculapio* quod Ἀσκλήπιον, folia fæniculi sed hirsutiora, odorata; flores aurei, odoris anethini; radici cortex salsus. *Herculeum*, ἡράκλειον, ab Hercule inventum, Herculeum morbum debellat, folia ficûs vel cucumeris. Succus *Opopanax* excisô caule messibus radice in autumno excipitur. Est apud Plinium & *Bucolicum*, quod è Macedonia affertur, armentariis spontè erumpentem succum excipientibus.

7. *Sphondylium*, σφονδύλιον, foliis est platani, semen candidum, acerosum & grave olens. Vulgare hirsutum, nonnullis *Branca ursina*; sæpè in caulis summo folia breviora.

8. *Libanotis*, λιβανῶτις radice thuris refert odorem. *Fructifera* (quæ nonnullis ζέα & καμψάνεμα) semen incisuras inter angulos habet; hinc *Cachrys*. *Sterilis Dioscoridis* neque se-

men neque florem profert, in saxosis emergens. *Theophrasti* cum erica nascitur foliis lactucæ sylvestris amaræ: Radix infernè superneq; purgat.

9. *Carui* (κάρος, κάρον, κάρωον, καρ-βάδιον, *Cuminum Æthiopicum* & *pratense*) gentis suæ nomine appellatur, culinis principale, in quacunque terra seri vult, ratione eâdem, quâ olusatrum, laudatissimum tamen in Cariâ, proximum in Phrygiâ.

10. *Coriandri*, (quod κόριον, κορίαννον, *Coliandrum*) folia & caules cimices redolent. *Minus testiculatum* inodorum est. *Sylvestri*, quod fœtidissimũ, semen in singulis pediculis duplex, atq; unum alteri junctum.

11 *Anisum*, (Ἄνισον, Ἄνησον, γλυκάνισον, *Anesum*, *Anicetum*, *Absynthium dulce*, *Fœniculum Romanum*, *Cuminum dulce*) majore & minore semine apud Bohemos habetur.

12. *Ammi* (quod & ἄμι, ἄμμιον, & ἄμιον, *Ammium Alexandrinum*, *Syriacum*, *Cuminella*, *Cyminella*, *Murtiola*)

κύμινον

κύμινον αἰθιοπικὸν καὶ βασιλικὸν quibusdam. Plæriquе alterius naturæ in totum putant, quoniam ſit exilius & candidius origani odore: Noſtrum nigreſcit. *Majus* cui lata folia, ſemen minus odoratum, *Bubonium Hippocratis* nonnullis, *Bupleuron Plinii*, (quod in ſponte naſcentium olerum numero Græcis, capite anethi, laudatum in cibis) aliis.

13. *Pimpinella* (quæ & *Bipinella*) veteribus indicta, apud recentiores, nomen, à foliorum binis ordinibus, pennatim ſive plumatim digeſtis, quæ etiam *Bipennulæ* & *Pampinellæ* vocantur, ſortita eſt. *Saxifraga major umbellâ candidâ*, aliis *hircina*, & *Petrafindula*, grana ad radicem rubea quibusdam in locis profert, ad Carmeſini tincturam. *Sangviſorba*, ſeu *Sorbaſtrella*, Myrepſo πιμπινέλε, quibusdam *Sideritis*. 2ª *Dioſcoridis* fluxus ſangvineos ſiſtit. *Ex Minoribus hirſuta*, fortè *Siſſitieteris Plinii*, à convictu in Perſide nominata, quia

hilarantur illâ. Eandẽ *Protomdia*, qui primatum apud Reges obtineant; *Acasignetem*, quoniam secum ipsa nascitur, nec cum ullis aliis herbis, & *Dionysonymphaden*, quoniam vino mrèconveniat, vocant.

13. *Myrrhis* μύῤῥις (quam alii *Smyrizam*, alii *Smyrnizusam* & *Cicutariam* vocant) simillima est Cicutæ caule, foliô & flore, minor tantùm & exilior, cibo non insvavis. *Majori* folia albis maculis resperfa; semen magnum, longum, angulosum, sulcatum.

14. *Cicuta*, κώνειον, vocatur & *Angynon*, *Ethusa*, *Dolia*, *Apolegusa*, *Amaurosis*, *Paralysis*, *Aphron*, *Creidion*, *Catechumenion*, *Abioton*, *Apseudes*, *Agenmoron*, *Timoron*, πολυκνώδινος, *Dardanis*, & κατάπυξις, à noxa nempè; venenum enim est, & publica Atheniensium pœna invisa, ad multa tamen usus non omittendi. Caulis levis & geniculatus ut calami, nigricans, in cacuminibus ramosus, folia coriandri,

dri, teneriora, gravi odoratu: floribus murium fœtor, & inde capitis gravitas. *Minor* petroselino similis, est, fatua, quia minus fœtida. Hùc & *Cicutaria* spectat, ex cujus generibus latifolia fœtidissima est. *Palustri tenuifoliæ* affine videtur Plinii *Phellandrion*, quod in palustribus foliô apii nascitur; & *Silaus*, qui cubitalis, glareosis & perennibus rivis nascitur; coquiturque ut olus acidum, seu oxylapathum.

15. *Seseli*, σίσελι Plinio aliquando *Sil*, quô cervæ ante partum purgantur, faciliore ita utentes uterô, quadruplex est: *Massiliense*, μασσαλεωτικὸ; foliis fœniculi, sed crassioribus. Ferulæ foliô est *siler montanum* Officinarum: *Æthiopicum* hederæ, sed minoribus & oblongis. *Peloponnesiacum* cicutæ, sed latioribus. *Tordylion* est Creticum, Plinio semen Silis, aliis herba per se, quam est *Syreon* vocarunt.

16. *Ligusticum*, λυβίςικον Galeno in monte Apennino Liguriæ provenit; in colis *Panace*. Ubique ſvavius ſativum. Radix & caulis Heracleotico Panaci ſimilia. Officinæ *Seſeli* appellant.

17. *Bulbocaſtanum*, βυλβοκαςάνιον, ἀγελοκάςανον, ἀγριοκαςανὶς, *Chamæbalanos*, *Nucula terreſtris*, *Nux Opilionum*, quia iis in cibô; radicem gerit bulboſam, Caſtanearum ſapore. Sunt qui *Bunium*, βούνιον Dioſcoridis (quod nonnullis *Aton*, *Adine*, *Anemoſphoron*, Galeno *Arctium*) faciunt, cui folia Apio ſimilia, ſed tenuiora, flos anethi, ſemen odoratum. *Pſeudobunium* bunii foliis eſt, fruticans palmi altitudine, laudatiſsimum in creta.

18. *Oenanthe*, Οἰνάνθη, quaſi flos vinoſus, vel quia odore & colore non multum à vite abit, vel quia cum ea floret: quia verò idem candidus, λεύκανθ@ audit. Radix in multa rotunda capitula exit, quæ velut ex filô quôdam pendent: hinc *Filipendula* nomen.

nomen: Folia ſtaphylini. Cognatum *Plinii Molon* ſcapô ſtrictô foliis mollibus parvis, in extremâ radice caput allii: Quibusdam *Syron*.

19. *Pedicularis* φθειριον devorata ingentem pediculorum copiam pecoribus creat; quia fiſtulis & ſinuoſis ulceribus proficua, *Fiſtulariam* vocant. *Pratenſis lutea*, ἀλεκτορόλοφος ſeu *Criſta* Plinii cenſetur, folia gallinaceæ criſtæ ſimilia, ejusdemque multiplicis & denſæ modô, florum congeries faſtigiatur. Hæc & *Mimulus* Plinii nonnullis, herba in pratis peſsima.

20. *Barba capræ* à floribus quæ eam æmulantur dicitur. Prima, Plinii *Melandryon* cenſetur. Naſcitur in pratis & ſegete, flore albô odoratô. Altera *Rhodera* Gallis, caule virgæ ficulneæ modô geniculato, foliis urticæ in mediô exalbidis, flore argenteô.

III. *Claſsis tertia* continet *Valerianum* & *Nardum*.

1. *Valeriana* à facultatibus inditum nomen, ideò etiam *Theriacaria*, Paracel. *Terdina*, dicitur. Dioscoridi est φȣ̃, καὶ νάρδος ἀγρία, Plinio *Cretica*, quia radices odore Nardum æmulantur, cum quâdam gravitate virosâ, caulis geniculatus in purpura albicans, in medio cavus. *Hortensi*, quæ *Phu* Dioscoridis olusatri foliô, affine *Carpesium* aromaticum quiddam plus spirans; *Ponticum* melius, post *Laërtium*. *Rubrum* sunt qui volunt esse *Narcissum* Virgilii & Columellæ, vel *Condurdum Plinii*, herba solstitialis, flore rubro, quæ suspensa in collô comprimere dicitur strumas. *Campestris inodora major*, vel fortè est *Bupleuron Hippocratis*, apud Plinium, foliis multis longisque, capite anethi, laudatum in cibis ab Hippocrate; vel *Chalceum* Plinii à foliorum colore, *Polypremon Cassiani*, *Locusta* quibusdam, & *Lactuca agnina*.

2. Nardus

2. *Nardus montana*, νάρδος ὀρεινή, Θυλακῖτις & πυξίς (Galenus πυρῖτις legit) in Cilicia & Syriâ provenit, foliis Eryngii, sed non aculeatis; radice aliquando olivari, aliqvando oblongâ. *Celtica*, κελτική, *Gallica* Plinio, quæ & ἀλιούγγια, *Saliunca*, & σπείρη cum radicibus in manuales fasciculos colligitur. Similis huic *Hircului*, ab odoris gravitate nuncupatus, candidior & sine caule. Angvil. *Nardus Sampshoritica*.

IV. *Classis quarta* exhibet *Millefolium* χιλιόφυλλον, cui à multitudine foliorum nomen. *Majori*, quod ἀχίλλειος, ἀχίλλειον, σιδηρῖτις Dioscoridis, & ab inventore *Achillea*, umbella floribus candidis & aurum æmulantibus, odore multô, fortè *Tanacetum minus*. *Minori* (quod στρατιώτης aut χιλιόφυλλον *Millefolium strationes*) flores parvi & candidi. *Aquatico* (quod μυριόφυλλον) folia plurima fœniculo similia. *Lenticulatum* (quod *Lenticularia* & *Meon aqvaticum*) vesicas in

exteriore foliorum parte habet subvirides, florem luteum galericulatum.

CAPUT XIV.

HERBÆ CAPITATÆ CUM SIMILIBUS.

HErbæ *capitatæ flores in capitelli modum ferunt*, suntq; *non spinosæ vel spinosæ.*

I. Non spinosæ sunt *Succisa* seu *Morsus Diaboli*, *Scabiosa*, *Jacea*, *Stœbe*, *Cyanus*, *Tragopogon*, *Scorzonera*, *Caltha*, *Helenium* & *Verbena*. *Reliquas* ut *Doronicum*, *Behen album*, *Centaurium majus*, *Bellidem* &c. suis locis invenies.

1. *Succisæ* seu *Morsus Diaboli* radix præmorsa apparet, quâ crassiores & plures fibræ coëunt, bubonibus & carbunculis imposita mordicat. Folia extremis marginibus ruboris cujusdam vestigiô tinguntur. Est *glabra*, & hirsuta. Cognatæ

Pycno-

Pycnocomon Dioscoridis, & *Nigina Plinii*, quæ tribus foliis longis intubaceis, illita cicatrices ad colorem reducit.

2. *Scabiosa*, quæ Aëtii ψώρα, vel ψῶρα quibusdam, scaber habitus, si vulgata, scabieique & apostematibus medetur. Est *pratensis*, *arvensis*, tàm hirsuta, flore niveô globosô, capite geminô prolifera, quàm squamatis capitulis; *montana*, *capitulô globosô*, *stellata*, *arborescens* &c.

3. *Jacea* scabiosæ est simillima, adeò ut nomen ejus aliquando sortiatur. Capitula variant. Sunt cum squamis, vel cilii instar propendentibus, vel pennatis, vel fibrosis vel argentea. Est & cum capite magno strobili. Affinis fortè *Hyosiris Plinii*, intubo similis, sed minor & tactu asperior.

4. *Stæbe*, στοιβὴ, vulgaris notitiæ Dioscoridi herba: quod ipsi innascitur ἐπιστοίβην vocant; usus in tomẽtis, semen & folia astringunt.

5. *Cyano*, flos cœruleus communiter, rarò albus; si in hortos transferas, purpureus, violaceus, imò plenus. Quia in Segetibus plerumq; nascitur, *Lychnis agria*, & *Flos frumenti* vocatur: quia folia antequam excaulescat, pedibus aviculárum admodum similia, *Gruis pes*. Dioscorides *Baptisecúlam*, *Athanaton*, *Acylonium*, *Ballaryon*, *Corymbion*, *Taurion*, *Sceptrum*, *Malojon*, *Apocathemenes*, *Genicularem*. & *Bellariam*, cognominat. Columna *Papaver Heracleum* esse statuit.

6. *Tragopogoni*, quod τραγοπώγων, τετραπώγων, κόμης *Barbula hirci*, è magni super caulem calycis summô prolixa erumpit lanugo, aruncos spirillos caprarum imitans; flos quãdoq; purpureꝰ, aureus non rarò, cœlô oriẽte fatiscit, meridie recluditur, pluviâ ingruente contrahitur, tandem perit & in canescentem pappum abit. Turget tota succô lacteô qui post horam in luteum mutatur.

7. *Scor-*

7. *Scorzoneræ* ab Hispanis nomen; quasi *Viperariam* aut *Serpentariam* dicas, quia contra viperarum & serpentum ictus valida. Est *latifolia* & angustifolia; UtraqueTragopogonis genus.

8. *Calthæ* aureus flos, sive simplex, sive plenus, inde *Cerinthe* & *Chrysanthemum* dicitur. Intortum & in circulum actum semen, inde *flos annuli*: Singulis ferè mensium Calendis florere conspicitur; inde *Calendula*. *Palustris* flore simplici quibusdam *Farfugium*, & *Populago*. Affinis *Gromphæna Plinii*, quæ alternis viridibus roseisque per caulem foliis in posca sangvinem rejicientibus medetur.

9. *Helenium*, ἑλένιον, ab Helena contra serpentes inventum, in Insula Helena laudatissimum, ἑλεῖ pulchritudine suâ multos: *Panax* fortè *Chironium* Theophrasti; Dicitur & *Enula* vel *Inula Campana*, quia quæ in campis lætis provenit, hortensi præ-

præfertur. *Symphytũ* ab adnatis illis, quæ in radice liliorum more συμφύονται; *Medica* à regione; *Nectaria* à dulcedine; *Oreſtion* ab Oreſte; *Rubus* & *Verbaſcus Idæus*, ob ſimilitudinem: *Terminalium* & *Cleonium* incertas ob cauſas. *Vulgari* folia verbaſci lannginoſa, flos Buphtalmi effigie, aureus, cui ſquaroſum capitulum ſubeſt. *Indicum maximum* dicitur *Flos ſolis Peruvianus*, *Herba* & *Corona ſolis*.

10. *Verbena* imprimis *Vulgaris*, (quæ *Verbenaca recta*) cui folia quercus ſimilia, infernis duabus inciſuris profundioribus, flos cœruleus, plurimas ſortitur appellationes. Nuncupatur ἱερὰ βοτάνη, *Sacra herba*, quòd in expiationibus ad amuleta ſit perutilis. Περιστερεῶν ſeu *Columbaria*, & τρυγόνιον ſeu *Turturina*, quia columbis & turturibus familiaris, & quidem ὄρθιος recta. *Sagminalis* quia inter ſagmina primum locum habuit; Κολλῆτις & ἀριστέρεων, quia vulnera conglutinat

tinat & firmat. *Demetrias* seu *Cerealis*, quia juxta fruges lubens nascitur. *Licinia*, quia virgæ ejus virides in calathos & alia texi & implicari possunt. *Lustrago*, quia lustrationibus adhibebatur. *Militaris*, quia eâ coronati fœciales ad hostes mittebantur. *Vertipedium*, quia eâ pavimenta verrebantur. *Crista Gallinacea*, quia folia ceu cristatus Galli apex incisuris divisa. *Chamelygos*, quia virgas in terram dejicit, & ad ligandum præbet. *Sideritis* seu *Ferraria*, quia ei foliorum formâ similis. *Curitis* seu *Hastaris*, quia ut hasta plurimum nobilitatis Romanæ habet. *Persephonion*, quia contra maleficia veneficiorum facit. *Philtrodotes*, quia philtra amolitur. *Petonomon* à volucrum pastu. *Tenuifolia*, περισσέρεων ὄπτιος.

II. *Capitatæ spinosæ* cum similibus sunt *Carduus*, *Carduus Cirsium* dictus, *Cnicus*, *Attractylis*, *Acarna*, sive *Acorna*, *Chamæleon* seu *Carlina*, *Acanus*,

nus, Silybum seu *Carduus lacteus, Carduus Sphærocephalus, Acanthion, Acantha* seu *Branca Ursina*, *Scolymus* & *Cinara, Carduus spinosissimus, Dipsacus, Eryngium, Carduus stellatus, Euphorbium* & *Anteuphorbium, Tragacantha, Potcrion, Drypis, Anonis* seu *Resta bovis.*

1. *Carduorum* nomine herbæ aculeatæ veniunt. Carduum generatim Latini interpretantur, quod Græcis est σκόλυμος. Sunt autem tàm pratenses & palustres, quàm arvenses seu avenarii & vinearum. Sunt & molles lappæ vel Cirsii capitulô. Hùc spectant, λειμώνια Theophrasti, Gazæ, *Beta Sylvestris* perperam aculeatis foliis. *Erisithales Plinii*, flore luteô, foliis acanthi; & *Ceanothus* Theophrasti, spina cui radix nec arundinosa, nec geniculata.

2. *Carduo* qui *Cirsium* (κίρσιον) dicitur, cauliculus tener duorum cubitorũ in imo triangulo similis: Folia bovis lingvæ, in extremô aculeata,

in

in cacumine capitula purpurea, quæ in lanuginos solvuntur.

3. *Cnicus* (qui & κνίκος, κνῆκος) *Cnicon* à flore Croceô, vel quia mordet ac pungit. *Sativus* Officinarum *Carthamus* est à purgando, cui folia brevibus spinulis crenata, angustâ cervice ramis adhærent, capita inter folia squamata, flos croceus, rariùs albidus, cujus usus εἰς τὰ προσοψήματα, qui Græcis κρόκος & κνηκάνθιον, aliis *Crocus Campestris*, & *Crocus Saracenicus*. *Sylvestris* hirsutior est sub *Cardui Benedicti* nomine, cui folia laciniata, hirsuta, spinulis armantur, flos luteus spinulis rubentibus ramosis, quas multa lanugo intercedit, obvallatur, semen in capitulis floccis appensum. Sylvestris spinosior *Heracantha* nonnullis. Plinius in *Cnici* historia, & Cnicum cum κίκι seu ricino, & cnicum utrumque confundere videtur.

4. *Attractylis* Ἀτρακτυλὶς & *Ardactylis*, nomen invenit, quòd ex ejus

scapo

scapo longô & lævi, ἀτρακτυς fusos rusticæ mulieres cõficerent; Vel quod non secus ac colus capitata & villosa esset. Sunt qui *Cnicum primum Sylvestrem* Dioscoridis esse volunt; sunt qvi contradicunt. Et erat certè Atractylis, nisi candidior esset, & nisi sangvineum funderet succum, quâ de causa *Phonos*, φόνος (sed & ἀνδρογενὴς, ἅιμυρος ob humoris copiam, & ἄφεδρος) vocatur à quibusdam, odore etiam gravis, serò maturescente semine, nec ante autumnum.

5. *Acarna* (ἄκαρνα seu *Acorna*) aspectû Cnico urbano similis est, si totam plantæ formam spectes, colore flavicante & pingviore succô. Minor caule non foliosô *Leo*, *Phœnix*, & *Carduus ferox* appellatur. Sunt qui ἄκαρναν laurum esse, & ideò ab *Acorna* diversam, scribunt.

6. *Chamæleon.* χαμαιλέων à foliorum varietate, eò quòd cum terrâ colorem mutat. hîc viridia, illic albicantia, alicubi cœrulea, nonnunquam rubra,

rubra inveniantur, & *Carlina* seu *Carolina*, quia ab Angelo contra Pestem Carolo M. commendata, dicitur; quanquam non omnibus hæc appellatio placeat. *Albus* seu *Candidior* serpit in terrâ nullô caule echini modo spinas erigens, floribus capillorum figurâ, qvi in pappos evanescunt. Dioscoridi ἰξία, qvia quibusdam in locis viscum, seu ad radices, seu sub alis foliorum gignit, maximè circa canis ortum, qvomodo thura nasci dicũtur. Theophrasto ἰξίνη, Plinio per errorem *Helxine*, rara visu, cujus Lachryma *Mastiche Acanthiæ* appellatur. ῥιζόφυλλος qvia radice est foliosa, ex qva velut malum extuberat contectum suâ fronde: Gazæ *Carduus Pinea*, sed malè. Diversa ab ἰξίᾳ Nicandri, cujus in l. 6. præfatione mentio, qvia hæc radix venenata: Sed fortè & *Ixine Columnæ* à Carlina. *Niger* umbellam gerit, floribus spinosis tenuibus hyacinthi æmulis, & versicoloribus.

Quia

Quia jumenta anginæ modô necat, ἐλέφοιον, quia caninum refert odorem. *Cynosoron* (malè Cynozolon & apud Auctuar. κυνόζυλον) appellant. Sed & Carlinæ *apri radicis* vocabulum, quia radix sues cum polenta necat.

7. *Acanus* inter φυλακάνθα recensetur à Theophrasto, undè reliqua spinarum genera, ἀκανώδη seu *Acanacea*, fortè quòd τό κύημα seu conceptus id cui flos inhæret, aut etiam fructus ἄκανθος sit vel ἀκανθώδες, spina vel spinaceum quid, ut Spigelius explicat.

8. *Silybum* seu *Carduus lacteus* est spina lata, Chamæleonti albo similis. Vulgaris albis maculis notatus *Leucographis Plinii* quibusdam.

9. *Carduus Sphærocephalus*, à rotunditate capitis, seu fructu pilæ modô rotundô, ita dicitur! Cui affines (si non iidem) 1. κροκοδείλιον, qvod chamæleontis nigri figuram habet, radicem odore nasturtii acri. 2. χάλκειος Gazæ *Aeraria*, cui nulli in foliis aculei.

lei. 3. Τετράλιξ aculeata, qvæ æſtate floret, à Tetralice Athenienſium, qvæ Erica, diſtinguenda. 4. Ἄκανθα λευκὴ ſive *ſpina alba* foliis Chamæleontis albi, aliqvantulum hirſutis & aculeatis; capitulô ſpinosô, echini marini æmulo. 5. Ἄκανθα Ἀραβικὴ, Spinæ albæ ſimilis, nonnullis *Sylveſtris Cinara, Donacitis, Spina regia*, & *Carduus ramptarius*.. 6. Ῥύθρος, quæ ſupernè cacumine tantum ramos ſpargit. 7. *Onopordon*, quod ſi comederint aſini, crepitus reddere ſolent.

10. *Acanthion*, Ἀκάνθιον folia gerit albæ ſpinæ ſimilia, aculeata per extremitates, & araneosâ lanugine obducta, è qua collecta etiam veſtes bombycinis ſimiles in Oriente fiunt. Tomentoſum latifolium *Onogyros* fortè Nicandri.

11. *Acanthus* topiaria herba, latô longoque foliô, crepidines marginum, aſſurgentesque pulvinorum toros veſtiens. Caulem prope verticem

cem ex intervallis foliola quædam ceu alveoli circumdant, oblonga hyacinthina, quæ quia Columnarum Corinthiarum capitulis insculpebantur, herba ipsa non καμολάρια sed μαρμοράρια; qvia similitudinem cum anterioribus ursorum pedibus habent, *Branca Ursina* vocata; quia mitræ Phrygiæ aut pileolo incurvo similia, κιτλάρια; Caput thyrsi specie, in gracilitatem coni instar fastigiati. *Lævis* propter nigricantia folia *Melamphyllum*: ab Acantho puero in florem hujus herbæ converso παιδέρωτα nuncupavere.

12. *Scolymus*, σκόλυμος, quia famem arcet, duplex est: 1. *Dioscoridis* foliis inter Chamæleontem & Leucacantham, sed nigrioribus & crassioribus. Caulis foliis obsitus, in qvo capitulum spinosum, Plinio *Carduus*, qvales apud Carthaginem Magnam Cordubamq; precipuè, sestertia sena milliareddebant; Tralliano Ἀρτύτικη, unde *Articoca*. Galeno κίναρα, seu à Cinere

à cinere qvô ſtercorari amat, ſeu à nocumentô. Capitellum qvô ve-ſcimur ἐγκέφαλον & σπόνδυλος Galeno; qvia id verticilli figurâ, qvæ in columnis ornamenti locô conſpicitur Sylveſtris fortè Theophraſti κάκτος. Siciliæ propria, cujus caules ejusdē nominis, desqvamati cibô θησαύρισοι, *muriâ conditi* edebantur. Rectus, qvem *pternica* dicebant, ejusdem ſvavitatis, ſed vetuſtatis impatiens. *Pomum* palmæ cerebro ſimile, *Aſcaliam* vocabant; Ignotus hucusqve quibusdam. 2. *Theophraſti*, Gazæ *Carduus*, aliis *Limonium*, qui floret ſerò & diu. Radix veſcenda, decocta, optimaqve poſtqvam defloruit, ſicceſcens lacteum emittit ſuccum, carnoſa & in cibo grata, ἡ τοῦ ὄγκου κύησις οὐκ ἀκανθώδης: Pappi in quos flos abit, πάππος Nicandro. Non multū à Cinara abludit, cujus quoq; radices eſui idoneæ; ſed nec ab *Aſcolymbro* Bellonii, qvi *Scombrovoli*, ſeu

Scombri Carduus Cretensibus, Italis *spina borda.*

13. *Carduus spinosissimus* est ὀνόπυξος Theophrasti, Gazæ *Buxus asininus*, qvia asinis in cibo gratissimus. Est *sphærocephalus* latifolius, segetum, seu *avenarius*, lanceolatus, vertice corticosô, &c.

14. *Dipsaco* (δίψακος *sitibundus*) folia lactucæ, bullæ spinosæ in dorsi medio, caulis spinis horridus, cujus genicula bina folia amplectuntur, concavô alarum sinû, in quo aqvæ ex rore & imbribus colliguntur, undè nomen traxit. Vocatur & *Labrum* seu *Carduus Veneris*, à carinato foliorum positu, qvæ pelvis vel lavacri specie: *Virga pastoris*, qvia virgis longis pastores aculeis detractis utuntur; Carduus *Fullonius* seu *Fullonum*, qvia eô rudes pannos velut echinô poliunt. Affinis *Galedragon Xenocratis*, palustris & spinosa, capite ovo simili, in qvo crescente æstate vermiculos nasci tradunt.

15. *Eryn-*

15. *Eryngium* ſeu *Iryngus Officinarum*, Græcis ἠρύγγιον & ἤρυγη, Plinio *Erynge*, quia multis capitibus dotata eſt, dicitur. Folia circa caulium eminentias in ſpinas aculeantur, in cacumine globoſa capitula, ſpinarum acutisſimarũ ambitũ ſtellatim circumvallantur. Ex *cognatis* πελονῖτις Tralliani.

16. *Carduo ſtellato* nomen à ſpinis acutis & durisſimis, quæ folia in modum radiantis ſtellæ ambiunt. Luteus foliis Cyani, *ſpina ſolſtitialis* haud paucis.

17. *Euphorbiam* Rex Iuba Medici ſui nomine & fratris Muſæ appellavit, cùm inveniſſet; ſpectatur foliis acanthinis. Vis tanta eſt, ut è longinquo ſuccus, qui Euphorbium, excipiatur. Inciſæ conto ſubditur excipulus, ventriculo hædino: Humor lactis videtur effluere; ſiccatus cùm coit, thuris effigiem habet. *Anteuphorbium* acrimoniam ejus retundit.

18. *Tragacantha*, τραγάκανθα, *Hirci ſpina* radice ſupra terram eminet, inter folia numeroſa aculei recti, candidi, qvos ipſa occulunt. Succus ſponte conſiſtit, ſpiſſaturq́; lachrymæ modô.

19. *Poterium*, ποτήριον, quia potrix herba riguum ſolum poſtulat, totum ſpinis horreſcit, & tenui lanosâ lanugine obducitur, rami lori modô lenti & flexiles, radices reciſæ propè terram lachrymam fundunt, gummi ſimilem. Jones νευράδα vocant, qvia nervis inimica eſt: alii *Phrynion*.

20. *Drupis*, δρυπὶς, ſpina umbellæ eſt, foliis vidua, vulnerat aculeis attrectantes, inde nomen.

21. *Anonis* ἀνωνὶς, qvòd nullam utilitatem præbeat, ita dicitur. Spinæ in ramis, annuô foliô rutæ ſimili, totô caule foliatus, in modum coronæ. Muriâ conditur anteqvam ſpinas producat. Vocatur & Ὀνωνὶς ſeu Ὄνωνις qvòd aſinis opituletur. *Reſta bovis*

bovis & *Remora aratri*, qvia ramorum & radicum implexû arantes boves in opere ſiſtit. Πολύγονος, quia fœcunda & vivax, γλαυκίζουσα, quia revera Sole ſplendente talis. Aculei σκολοποειδεῖς, quia pali ſpiculi inſtar ſolidi ſunt.

CAPUT XV.

HERBÆ SILIQVATÆ ET HIS SIMILES.

HErbæ à *fructu* denominatæ *ſiliqvatæ* ſunt, qvia ſiliqvas ferunt, eæqve vel *legumina*, quæ manu leguntur, ὄσπρια & χέδροπα Græcis, ſeu hæc capreolis ſint donata, ſeu illis careant; vel *Olera* & *Oleracea*, de qvibus alibi; ſeu *Aliæ herbæ*. Apocynon & Aſclepiadem vide inter ſcandentes.

I. Legumina capreolis donata ſunt *Faba*, *Smilax hortenſis*, ſeu *Phaſeolus*, *Ochrus* ſeu *Ervilia*, *Lathyrus* ſeu *Cicercula*,

cercula, *Vicia*, *Aphaca*, *Arachus* ſive *Cracca*, *Arachidna*, & *Lentes*.

1. *Faba*, κύαμος, à feracitate notũ & maximo olim in honore legumẽ, ſola ex iisdem unicaulis qvadraginta diebus floret, alternisq; diebus ſiliquatur, & ſola frugum etiam exeſa, repletur creſcente Lunâ. In Fabariis ſpontè naſcitur, quod de vulgari ſumendum, quæ Dioſcoridi κύαμος ἑλληνικὸς, aliis πύανος, unde Atheniensium Feſtum πυανέψια, Feſto *Fabulum*. Fabæ tunica Scribon. *fabæ concha*, *Valvulus*, à valvis ſimili operculaturâ, *operculamentum* Columellæ, Græcis λέμμα, πίτυρος, θήκη, λόβος, λέβηρις, κέλυφος. *Umbilicus fabæ*, ubi bifores fabarum valvæ committuntur. *Scapus*, fabalis ſtipula Ovidio, Culmus, *ala*. Fabæ *hilum*, nigrum quod in ſummo eſt. *Fabaginum acus*, κυρήβια, qvisqvilia & purgamenta. Lomentum farina fabacea quâ eruguntur corpora, aggravaturq; pondus illâ ex omni legumine. Qvæ cõ-

fracta

fracta eſt, *faba freſa* vocatur, ἐρεγμὸς; cum corticibus ſuis elixa, *Conchis*. Auſpiciorum causâ adhibita, *Refrina*. Incoctilis ἀτέραμνος. *Ægyptiæ* ſpinoſus caulis, caput papaveri ſimile, colore roſeô, fabæ non ſupra tricenæ.

2. *Smilax hortenſis*, σμίλαξ κηπαία, hederæ eſt foliis, cauliculis clavicularum inſtar, propinqvis fruticibus ſeſe implicans, ut operis topiarii attegias opacent. In ſiliqvulis, quæ λόβια, ſemina renibus ſimilia. Appellatur & δόλιχος, & φασήολος, ab effigie ſiliqvarum & fructus, qvi lintrem exprimit. Alii λόβον & λόβιον vocavere; ἐξαιρέτως, quia ex omni ſiliquarum indumento tectarum genere, hæ ſolæ unà cum ſiliquis manduntur.

3. *Piſum* qvod à Piſa (locô in qvo olim copioſisſimè proveniebat) nomen ſumſit, legumen notisſimum, ſemina ſiliquis incluſa, nullô ſeptô interdiſtingvūtur, ſed ſe qvaſi contingunt, flos papilionaceus.

Græcis ὁ πίσσος, τὸ πίσον, & λέκυθος improprie. Nam ex farinâ leguminū, pulmentarium λέκυθον dicitur. Eſt & *Umbellatum*, cui flores copioſi, coronæ inſtar in ſuperficie nectuntur; & *qvadratum*, cuius fructus, dùm virent, rotundi, exſiccati, anguloſi evadunt: *Veſicarium* fructu nigrô, albâ maculâ notato, *Caput Monachi*, & *Piſum Cordatum* qvibusdam.

4. *Ochrus* (ὦχρος ſeu *Ervilia*) à luteô ochræ colore, qvem interior fructûs medulla refert, ita appellatur. *Piſum minus* audit, qvia caule, foliô, capreolô, & ſiliqvâ piſum refert.

5. *Lathyrus*, λάθυρος qvaſi λάθυρος dicitur, tanquam ἀφροδισιαστής, qvia Venerem excitat, Columellæ *Cicercula*, Piſo eſt ſimilis quoad fructum, poſt flores candidos ſiliqvæ latæ ac compreſſæ, fructus anguloſi, qvod de ſativo ſumendum eſt.

6. *Vicia* à vinciendo denominatur, quia capreolis vitis modô ſerpit, ad

ad scapum lupini aliumve calamū, qvem vincire solet. Asianis βίκιον, Atticis σάραχον, aut κύαμον vocari scribit Galenus.

7. *Aphaca*, ἀφάκη, in arvis nascitur, lente altior, siliqvis lentium majorib9, in quibus semina terna quaternave nigra, lente minora.

8. *Arachus*, ἄραχος, sive *Cracca*, frugum & frumentorum vitium, dùm humidiore statu segetes præoccupat, ac tenellas pertinaci vinctu, crebrisqve circumvolutionibus deorsum trahit. Semine à præcedentibus differt: Exqvisitè arachi rotunda, nigra; Aphaces & viciæ aliquādo latiora.

9. *Arachydna*, ἀραχύδνη, Cicerculæ species, radice squamis contecta, ex minusculis aliquot constante. Nec folium nec qvicqvam aliud supra terram habet, quia in vasculis parvis, postqvam defloruit, semen continetur.

10. *Lens* quasi lenis dicta, vescen-

tibus æquanimitatem adferre creditur. Caulis in latus ſpectat, ſiliqvæ in latitudinem funduntur, Græcis φακὸς & φακὴ, ſeu qvòd oculorum acié hebetet; ſeu qvòd ſemen ideam maculæ faciei vel oculi referat; ſeu qvaſi ἀσκὸς, quòd ſiliqua granulis compreſſis lanegulam efformare videatur. *Tragica* Archagato, quia feralibus & defunctiſ apponitur. Qvia *pauperum cibus*, dives haud lente gaudet amplius.

II. *Legumina capreolis carentia* ſunt, *Orobus, Cicer, Lupinus, Fœnum græcum*.

1. *Orobus*, ὄροβος, quia boves ſaginat, Latinis *Ervum*, frutex exiguus, foliô anguſtô, in ſiliqvâ cylindracea, ſeu qvæ volvi poteſt; ſemina ejusdẽ figuræ, ſeipſa invicem contingentia. Eſt *pallidus, candidus, rufus, &c.* Tralliani καθαρτήριον vocabant, quia ejus maximus in expiationibus & luſtrationibus uſus.

2. *Cicer* caule eſt omnium leguminum

minum lignoſisſimô, ἐρέβινθος Græcis, ſeu quia ſemina in vaſculo quaſi flatu diſtento bina fert, teſticulorum ad inſtar; ſeu quia Venerem excitat. Viri αἰδοῖον apud Suidam dicitur ἐρέβινθος. Neptuni ἔυρημα, quia nonnihil ſalſus in ramis, foliis & fructu ſapor, & juxta mare ſatum melius. *Columbinum* candidum eſt; *Venereum* rubrum, quod & *Orobinũ Arietinum*, capiti arietino ſimile, nigrum & cœteris majus. Plinius columbinum & Venereum pro eôdem ſumit.

3. *Lupino* ſiliqva circumſepta, principium, quo ſiliquis ſemen adhæret, concavum. Tellurem adeò amat, ut quamvis frutectosô ſolo conjectum inter folia vepresqve, ad terram tamen radice perveniat. Circumagitur cum ſole quotidiè, horasqve agricolis etiam nubilô demonſtrat. Dicitur *Lupinus*, quia ſicut lupus terram in fame appetit, ita lupinus terram amat. Græcis θέρμος, ſeu qvia omnium leguminũ

calidissimus; seu qvia multô calore ad germinandum indiget: Athenæo θερμοκύαμος, & λυπηνάριον, Lacones λυπιλαΐδας, λυπιάδας vocant; *Tristis* Virgilio, qvia amara. *Lupinum*, *aurum* est apud Plautum *Comicum*: Nam in scena nummis ex lupino factis pro aureis utebantur. *Virides* à nullo animali læduntur: *Macerati* amarorem deponunt.

4. *Fœnum Græcum* foliis est coluthea; viride inodorum, siccatum eleganter olet: Columellæ *Siliqva*, Plinio *Silicula* & *Silicia*; Nicandri schol. βούκερας, & βύκερας, aliis καλλίκερως, αἰγόκερως, à siliqvarum figura. κεραΐτης quasi cornuta herba, & τῆλις, qvòd cornua ejus in longum extendantur.

III. *Aliis ab his* herbis *triplex* classis.

1. *Primâ classe* continentur *Hedysarum* seu *Securidaca*, *Ferrumeqvinum*, *Polygala*, *Ornithopodium*, & *Tribulus*.

2. *He-*

1. *Hedysarum* ob svaveolentiam ita vocatur, frutex minutis foliis ciceri similibus, siliqvæ corniculorum modô aduncæ, in qvibus semen fulvum ancipitem securim referens: Hinc πελεκῖνος, *Securidaca*, seu ut Turnebus vult, *Securiculata* & *Securinæ* nomen. Nascitur inter triticum & hordeum. Est & *Siliqvis planis* utrinqve dentatis, & siliquis *articulatis*, flore variô.

2. *Ferrum eqvinum*, vel à soleæ eqvi forma, vel qvia eqvi, si diu hanc plantam calcaverint, soleas excutere credantur; Siliqva aliqvando simplex aliqvando multiplex. Est & *enneaphyllon*.

3. *Polygala*, πολύγαλον, palmi altitudinem pe:i:, in caule summo foliis lenticulæ gustû adstrictô; quæ pota lactis abundantiam facit, inde nomen. Altera Bauhini *Coronilla* Lobelio.

4. *Ornithopodium* ignotum veteribus; dicitur ita, qvia siliqvæ ad-

uncæ

unıę parvæ aviculæ pedem referunt. Affinis *Stella leguminosa*, à fructu stellato.

5. *Tribulus* τρίβολος, terrestris nempe, foliô est ciceris, viticulis gracilibus, cubitalibus, & freqventibus nodis distinctis; integumentô fructûs aculeatô, hinc appellatio, & τριάκανθον Theophrastus vocat.

II. *Classe secundâ* continentur *Onobrychis*, *Astragalus*, *Galega*, *Glycyrhiza*.

1. *Onobrychis* ὀνοβρυχίς, vel quia asini eâ depastä rugiunt, & fremunt, vel quia sursum, unà cum scaturiginibus erumpit, ἄνω βρύχει: Foliis est lenti similibus, flore phœniceô, radice parvâ. Est & *spicata*, & semine *clypeatô*. Fructum echinatum quæ habet, *Caput gallinaceum Belgarum* vocatur.

2. *Astragalo*, qvi etiam Græcis ἀστράγαλος propter seqventê causam, folia & ramuli Ciceri similia, flores purpurei; radix balani instar, cum ad-

adnatis appendicibus præduris, & cornuum inſtar inter ſe implicitis, (quam *glandulam*, *pinum tritium*, *ficum terræ*, *talum*, & *nonariam* vocāt) ſemen eſt ἀςραγαλοειδὲς, alo ſimile.

3. *Galegæ* folia pinnata, cum molli in extremitate ſpinula; flores ex albo violacei jubam efficiunt: Siliquæ teretes oblongæ. Vocatur & *Ruta Craparia*, *Fœnum græcum ſilveſtre*, Fracaſtor. *Gallica*, Cæſalp. *Caprago* & *Gralega* aliis *Regallicum*, Galeni herba: Sunt qvi *Onobrychin*, *Polemonium*, *Glaucen*, & *Polygalam* eſſe volunt.

4. *Glycyrhiza* frutex exiguus, folia lentiſci pingvia, flos hyacinthi, fructus platani pilularum magnitudine, aſperior; ſiliqvæ lentium modô rufæ, radix longa buxei coloris, dulcis: Et ab hac γλυκύῤῥιζα, quaſi γλυκεῖα ῥίζα, γλυκεῖα, γλυκύφυτον, γλυκύῤῥιζον in neutro, & γλυκύμη nominatur. Dicitur & Σκυθικὴ ῥίζα, σκύθιον, ſeu (ut alii) σκύθικον, σκυθάριον, qvia in Scythia ad paludem Mœotim plurima; ἄδιψος, qvia famen

famen ſitimq; ſedat, *Thapſus* forte, qui & σκυθικὸν ξύλον, Cratino *Hipponicū*, Theocriti ſchol. χρυσόξυλον, ſeu *aureum lignum*, quod lanas & capillos luteô imbuebat colore: Hodiè elicitur ſuccus ex ea, ſed tingere non in uſu.

III. Claſſis *tertia* ſibi vendicat *Conſolidam regalem*, *Fumariam*, *Chelidoniam*, *Aquilejam*, & *Nigellam*.

1. *Conſolida regalis* (quæ & *flos regius*) non ita ignota herba eſt; flores ſpicatim & ordine digeſti, cū calcariformi corniculo à tergo, hinc *Equitis calcar* & *flos equeſtris*: Siliquæ ſubnigræ, rotundæ. *Delphinium* fortè Dioſcoridis, quia non folia (qvod mendum eſt, ſed flores, inprimis antequam completi, ſpeciem qvandā delphinorum incurvâ & repandâ figurâ (ut olim pingebātur) referunt. Eſt in iis & folium qvoddam implicatum cum occultis in albo characteribus, qui ex virgulis cœruleas literas AI, vel AJA exprimunt. Altera Delphinii ſpecies *Romanum*, & *Buccinium* dicitur.

2. *Fu-*

2. *Fumaria*, Græcis καπνός, καπνιον, καπνίτης, καπνογόριον, *fumus terræ*, quia ſuccus oculis inſperſus lacrymas fumi inſtar movet, duplex: *Non bulboſa*, qvæ fruticoſa, prætenera, foliis coriandri, hinc κόριον, κορυδάλλιον, cinericii coloris, flore purpureô, valvulis rotundis minutulis; naſcitur in ſegetibus hordeaceis. Eſt qvæ viticulis plantis aliis adhæret: *Corydalis* quibusdam *Split* lutea eſt. *Bulboſa*, vulgo *Capnos fabacea*, *Capnos prima Plinii*, quam *pedes gallinaceos* vocant, in parietinis & ſepibus provenit, radice cavâ, vel non. Radice cava major, Aetio *phragmites*, & *Capnium*, *Capnos Chelidonia*, & *Leontopetali genus* nonnullis.

3. *Chelidonium*, χελιδόνιον, Gazæ *Hirundinaria*, officinis *Chelidonia* & *Celidonia* viſui ſaluberrimam *hirundines* (χελιδόνες) monſtravere, vexatis pullorum oculis eâ medentes, & qvę hirundinum adventû floret, diſceſsû marceſcit, ut Plinius prodidit. *Majus*

jus dicitur *Pandionis radix*, à Rege Athenienſium Pandione, cujus filia Progne in hirundinem mutata; *Pæonia*, propter pares vires; *Philomedion*, vel potiùs *Philomelion*, à Philomela Prognes ſorore; *Othoniũ*, ob Othonna, quã ſuccũ Chelidonii qvidã credidere: Recentioribꝯ ἰλύδριον, Chymicis verò *Celidonum*, ob quintam eſſentiam, quam vehementer deprædicant. *Minus* quidam *ſylveſtre triticum* nuncuparunt; Siliquatum utrumque.

4. *Aquilegiæ* flos ex corniculis quinq; campanarum inſtar dependens intùs flavis pilis inſtruitur; dicitur & *Aquilina*, ob aduncos mucronum flores, aquilinorum ungvium inſtar; *columbina*, à forma florum, quorum quina folia in Stellæ modũ radiant, quina alia ex inferiori parte, corniculis cavis ſurſum reflexis, gracilitate cervicem & roſtella columbarum referunt: *Iſopyrum Dioſcoridis*, à flore ita congeſtos apices ha.

habente, ut ignis speciem repræsentet, Aniso simile; aliqui *phaseolum* vocãt, quoniam folium floris in phaseoli pampinos torquetur. An sit *Pothos*? dubium.

5. *Nigella*, μελάνθιον, *Melanspermon*, nigri seminis ferax est, quod & angulosum, acre & odoratum: Capitulum in cacumine ceu papaveris oblongum, in quo loculamenta. *Hispanica* capitula habet pentagona; *Citrina* capitata est, flos triplici aut quadruplici novem aut decem foliorum serie constat: *Arvensis* cornuta est; non est *Anthemium*.

CAPUT XVI.

HERBÆ LACTARIÆ.

Lactariis nomen à succo inditum, Lac enim ex foliis fundunt, & sunt, præter *Oleraceas* quasdam, *Tithymallus*, *Pityusa*, seu *Esula*, *Apios*, seu *Tithymallus tuberosus*, *Peplus*, seu *Esula rotunda*, *Peplis*,

Peplis, Chamæſyce, Lathyris, & *Hippophaës*.

1. *Tithymallus*, τιθύμαλλος & τιθύμαλος à lacteo ſucco quô turget nomen accepit; ideò omnes ſpecies vetus Nicandri ſchol. ἐυγλάγεας lactoſas dixit: Vocatur & *lactuca caprina*, quia ex eo non minus lac ac ex lactuca, & capris in delitiis; & *lactuca marina*, quia locis mari viciniſ feliciter provenit. *Paralius*, qui & *Tithymalis*, ad mare naſcitur, & quia caput orbiculatum in cacumine habet, κόκκον vocāt, ζιθομαλίδα μήκωνα. Χαρακίας, qui & *Mas*, vallis & ſeptis muniendis aptus eſt, inde *baltheus* dictus: *Amygdaloides* quibusdam, quia folia oleæ longiora amygdalum referunt, aliis κωμήτης, κωβιὸς, ὀξύπορον, & radix γαλάκτις. *Myrtites*, μυρσίτης ſeu μυρσινίτης, folia fert myrto ſimilia, ſed ſumma parte aculeata: Idem & καρυίτης à fructu, qui non pariter matureſcit, ſed pars annô ſequente, & Nux ſeu κάρυον vocatur; Romani *Mutilaginem caprariam* dixere *Helioſco-*

lioscopii coma cum Sole circumagitur; folia portulacæ, caput anethi. *Cyparissias* à foliorum similitudine, caule gemino aut triplici; nascitur in campestribus: Positu, ortu, effigie æquabili, circinatoque habitu cupressum refert. *Dendroides*, seu *Dēdritis* arboris naturam imitatur; comosissimus ex omnibus, in petris nascens: *Cobion* & *leptophyllon* quidam nominant. *Platiphyllon* alii *Corymbitem*, alii *Amygdaliten* à similitudine vocant, ut Plinius ait; nec ullius sunt latiora folia: Pisces necat usus, ipse verbasco similis.

2. *Pityusa*, πιτύυσα, πιτύουσα, quasi πιτυοίεσσα, quia folia piceæ sunt similia, aliis *Esula* vocabulo duabus syllabis sublatis ex præterito luxato, ex tithymallorum genere est: Semen latum instar lenticulæ; radix lactaria, quæ recentioribus τυρπὲν. Plantam κλῆμα, κράμβιον, πιτυάλιον, κανοπικὸν vocari, scribit *Dioscorides*.

3. *Apios* juncos duos vel tres in terra

terra spargit, rubentes, foliis rutæ, quæ oblongiora, angustiora, herbacea: Radix exsiccata ficum imitatur, hinc ἰσχὰς; extremum in pyrum turbinatur, hinc ἄπιος. Apii dimidium id, teste *Aetiô*, quod ad radicem est, & si edatur, *supernè* purgat, *Chamæraphanus*, seu *Raphanus* ἄγρια *silvestris* (alii *Chamæbalanon* legunt) dicitur: Intus habet mammam candidam, plenam succi lactei; dicitur & *Tithymallus tuberosus*, & λινόζωστις, Græci recentes χαμαιπύδια vocant.

4. *Peplus*, quæ & *Esula rotunda*, ex una radice tenui fruticat, foliô parvô ceu rutæ, sed latiore: Quia ramulorum rotundô quasi amictû velum efformat, ac tellurem operit, *Peplus* dicitur; nisi velis à Xerampelina seu purpurea foliorum superficie (hujus coloris peplū) derivare; hinc & συκῆ. Quia semen papavere candidô minus, & succum emittit, Hippocrates μηκώνιον ἀφρῶδες dixit.

5. *Peplis*, quæ Hippocrati πέπλιον, & nomi-

nomine & effigie peplum refert; ἀνδράχνη ἀγρία, ſeu *Portulaca ſilveſtris*, quia foliis hortenſis portulacæ rotundis & infernè rubẽtibus veſtitur: θάμνος ἀμφιλαφὴς *Dioſcoridi* quia uberiore,& undecunq; comosâ concinnaq́ve, & in ſpeciem pepli collectâ ſobole fruticat; ſemen ferventis guſtûs. *Montana* eſt folio Numulariæ.

6. *Chamaſyce*, χαμαισύκη, ſeu σύκη lentis folia habet nihil ſe attollentia, in aridis petroſisq́; naſcens: Neq; florem neque caulem promit.

7. *Lathyris*, λαθυρίς, nonnullis, τιθύμαλος, fructum triplici loculamentô diſtinctum habet, rotũdum ceu capparum, in quo tria minuta ſemina intercurſantibus tuniculis diſtincta: Hinc *Lathyridis* nomen; niſi mavis à foliis duobus, quæ ſummam caulis partem amplectuntur, & cavitatem ſatis magnam oſtendunt, deducere. Vulgò *Cataputia*, ſeu quia in pillulis, & quaſi catapotiis ſemen; ſeu quia grana in catapotiis ſumta purgant: Indè

Inde & χολοκόκκου grani, & χολοκοκκαίας fruticis appellatio.

8. *Hippophaës*, ἱπποφαὲς, in labulosis maritimisqve nascitur, foliis oleagineis, inter quæ spinæ candicantes, siccæ, angulosæ: Flores hederæ modô racemosi, candidi, & ex parte rubentes; radix succô madet, qui aut per se conditur, aut pistillis farinæ.

CAPUT XVII.

HERBÆ SCANDENTES, CONVOLVULI, Et Similes.

HERbas *scandentes* vocamus, qvas ἀναδενδράδας, & προσπλοκάυλους *Græci* dixere, quæ non nisi alterius ope ac fulcrô sustinere se commodè possunt: Sunt verò vel *Non Pomiferæ*, vel *Pomiferæ*.

I. *Non Pomiferæ* in *tres* classes abeunt.

1. Prima *Classe* exhibentur *Scammonium*, *Convolvulus* seu *Smilax*, *Soldanella*,

danella, Smilax aspera, China, Bryoma, Lupulus, & *Vitis vinifera.*

1. *Scammonia,* qvod Græcis σκαμμώνιον & σκαμμωνία, rami pingves, crassi & densi, folia triangula, flores in modum calathorum concavi; radix succi plena gravis odoris, ex qua lachryma de qua postea. Venenatum evadit, si juxta Tithymallos proveniat.

2. *Convolvulo* nomen, quia viticulosis & sarmentosis cauliculis, sursum & deorsum arboribus, fruticibus, vicinisque sepimentis obvolvitur: Putatur esse *Smilax lævis* Dioscoridis. Est maior, cujus flos omnium plantarum flores albedine vincit, minor, albus, cœruleus, argenteus &c. Ad eum referendæ 1. Ἐλξίνη Dioscoridis foliis hederæ sed minoribus, quæ in segetibus nascitur; multis *Hedera Cissampelos*, aliis *Orobanche Theophrasti*, nonnullis *Scammonea tenuis Plinii.* 2. *Jasione,* cujus flos Theophrasto calathi figurâ

gurâ, in angustum adeò terminatur, ut exiguô quô contineatur spatiô indigeat: Unum in flore folium, sed ita implicatum, ut plura videantur. 3. Μιλακόκισσος *Damocratis* apud Cassianum Bassum, cui molliora folia, cauliculus quô se implicat, & natale inter arundineta solum 4. *Centunculus* Plinii, qui Græcis Clematis, rostratis foliis, ad similitudinem capitis penularum in arvis jacet: Dodonæus impiæ herbæ genus censet. 5. *Granum Nil Serapionis* & *Arabum*, quod Bauhinus *convolvolum cœruleúm* hederaceô angulosô foliô vocat; quidam *Ligustrum nigrum* Columellæ, *Pothon cœruleũ* Theophrasti, vel *volubilem lanuginosam* Mesuæi credunt.

3. *Soldanella* ex smilacum lævium genere est, *Soldana* aliis, Discoridi κράμβη θαλάσσια, brassica marina, qvia intra primas maris aquas provenit; folia rotunda lacteô succô madent, sapor eis asper, & medicamenti instar

ſtar ad eliciendas alvos : Putatur esſe illa quam Theophraſtus *Breſſicæ* (ῥαφάνου) tertiæ agreſtis nomine, Plinius *Raphani genus ſylveſtre* dixit; Belgis *Convolvulus marinus.*

4. *Smilax aſpera*, σμίλαξ τραχεῖα, Theophraſto σμίλαξ ſine addito, ſarmenta rubi modô aculeata gerit; Gazæ *Hedera Cilicia*, quia primùm è Cilicia profecta, ſed in Græcia frequentior, *Nicephoros* Plinio. Cui fructus rubent, frequentibus ſpinis horridula eſt; folia aliquando albis maculis aſperguntur : Cui nigreſcunt, paucioribus armatur aculeis, folia nullis. Alterum inquit *Plinius*, immortalitati proximum in convallibus opacis ſcandit arbores comantibus acinorum corymbis; contra venenata omnium efficaciſſimum. Hùc *Salſaparilla*, ſeu *Rubus viticula* referatur.

5. *China* in China copioſè naſcitur, ſarmentis ſmilaci aſperæ haud abſimilis, multa hæc, tenuia, ſpino-

ſa, quibus arbores ſcandit. In Occidentali India provenit alba.

6. *Bryoniæ* etiam à ſcandendo nomen, folia hederacea hirſuta, viridantia, aut areis candidis diſcurrentibus undulata, ut in Cretica; radix alba, grandis, Raphano ſimilis initiò: acini ſambucinis pares, quibus ſuccus croceus. Dicitur & ἄμπελος λευκὴ *Vitis alba*, quia ſarmenta, folia & tortiles pampini ſativæ viti ſimilia; *Chelidonium*, à ſimilitudine quadam foliorum; *Melothron*, μήλωθρον, à coriorum concinnatione; Ἀρχέζωστις, *princeps cingulum*, quia propinquos frutices cingit; ὀφιοστάφυλον, ſeu *uva anguina*, quia in ſepibus (ubi angues plerumq; latent) provenit; *Dentaria*, quia dentes impoſita extrahit; ψίλωθρον, quia eius acinis pelles confici poſſunt; *Colubrina*, quia per dumeta ſerpit. Fructus ſub *Ceraſorum Diaboli* nomine venit, & *Uva taminea*. Nigra racemoſa, quibusdā *vitis ſylveſtris Dioſcoridis*, cui flos capil-

pillaceus & muscosus; vel *salicastrū Plinii*, quod potiùs Amaræ dulci convenit, censente Bauhino. *Indica* alba, est *Mechoacanna*; nigra, *Jalapa*. Potest & radix *Quymbaja* (Rhabarbari instar purgans) à provincia ita dicta hîc reponi; ut & radix *Mattalista*.

7. *Lupulus* haud ignota hactenus herba, cujus tantus in conficienda cerevisia usus; *Salictarium* vocant, quia salices subit; *Reptitium*, quia scandendo reptat; *Bruscandulam*, quasi bryon scansile; modernis Græcis βρυάνη. Affinis *Radix Caroli Sancti*.

8. Sed nec *Vitis vinifera* quenquam latet; quæ & *cultiva* Latinis, Græcis ἄμπελος οἰνόφορος, ἡ ἥμερος vocatur. Quæ arboribus maritatur, *Arbustiva* est, & ἡ ἀναδενδράς; quæ nec maritatur, nec associatur, *vidua*; quæ in tecti modum longè lateqve fornicatur, *compluviata*; quæ pedamentis canteriisque transversa jugatur,

Jugata & *Canteriata*; quæ palis perticisque firmatur, *Pedata*, & *ſtatuminata*; quæ in quincuncem diſponitur, *ordinaria*: Adde *pergulanam*, *luxuriantem*, ὑλωμανῆ, *lachrymantem*, ſeu δακρύρρυτον, & *ſyderatã*, quæ ἀστρόπληξ. Cum radice quæ pangitur, dicitur *Viviradix*, μόσχευμα; vetula humi depreſſa, quò ex una plures emergãt, *Propago*, κληματίς. Ex partibus ſunt *Palmes* ſeu *ſarmentum*, κλῆμα, ἀγκαλὶς, prælonga luxuriantis virga; qui in bifurco medius proſilit, *focaneus* audit; qui nihil parit, *Orbus*; qui aliquid profert, *fructuarius*, *racemarius*; qui primô annô frondem ſine fructu fundit, pampinarius: Sarmento annotino quod putatur ad fructificandum, *reſecis*, palmitis *ſubſidiarii*, *præſidiarii*, *vinarii*, & *cuſtodis* appellatio. *Malleolus*, novus palmes eſt, plãtationi idoneus, qui & *malleolaris virga*. *Sagitta*, noviſsima ſurculi pars, cacumine teli hujus ſpeciem gerens. *Spadones*, ſurculi qui nihil ferunt. *Soboles*, virgæ quæ è radicibus

cibus aut caudicis lateribus prodeunt, quasi nepotum partû gravidis; rustici *suffragines* vocant. *Flagellum*, summa palmitis pars, & *Cyma*. *Capreolus*, qui & *crinis*, *clavicula*, *viticula*, annulus vitis, ἕλιξ, coliculus viteus cincinni in modum contortus, quo locum serpendo capit. *Pampinus*, οἴναρον, folium quô vitis vestitur. *Gemma*, à qua ineunte vere oriens uva sese ostendit. *Uva* σταφυλὴ, scapô & acinis constat, cujus semen *vinaceus*, *vinaceum*, nucleus, γιγάρτοι, καὶ γίγαρτον. Ramus unde acini dependent, βότρυς, βοτρύχιον, *botrus* & *botryo*. Στέμφυλα membranosi acinorum colliculi, & vinacea cum scapis. Ex uvis, *Duracina* crassius collum aciniqve duri: *Escaria* ex his albæ nigræqve. Tument mammarum modô *Bumasti*. Prælongis *dactyli* seu dactylites porriguntur acinis. Est & illa naturæ lascivia, ut prægrandibus adhæreant parvi, mites & svavitate certantes; *leptoragas* vocant. *Fabrilibus* fu-

mus fabrilis gratiam affert. *Passae*, quae ad solem expanduntur. Vitium *genera* innumera atque infinita. 1. *Amineis* principatus propter firmitatem senioque proficientem vini ejus ubique vitam. Ex his *Germana* minor acinô melior deflorescit. *Gemellis* uvae semper geminae nomen dedere; sapor asperrimus, sed vires praecipuae. *Lanatam* lanugo vestit; quae prima ex Amineis maturescit. 2. *Nomentanis* proxima dignitas, rubente materiâ; hinc *rubellinae*, & *rubellae*, quia plus faecis adferunt, quàm reliquae *Feceniae* dicuntur. 3. *Apianis* apes dedere cognomen, praecipuè earum avidae. 4. *Graecula* praetenerô acinô, uvâ parvâ. 5. *Eugeniam* Taurominitani colles cũ generositatis cognomine misere Albano agro. 6. *Picata*, quae & Allobrogica, per se in vino picem resipit. 7. *Biturica* acino rarior, densô uvarũ partu, contra tenorem unum algoris aestusque constans. 8. *Helvolae* colo-

re

re sunt inter purpureas nigrasque mediô: quia sœpius varian. 9. *Variana* à quibusdam appellantur. 10. *Preciis* materies plurima, uvaque ollis utilissima. 11. *Balicham*, quæ aliis *Basilica*, Dyrrachini celebrant, Hispani *Cocolobiu*, seu Cocolubem. 12. *Albuelis* summis arboribus fertilior est, *Visula* imis. 13. *Inerticulæ* è nigris, justiùs *sobria*, & *amethystos*. temulentiam sola non facit. 14. Helvenacum fertilitas commendat, ex quibus *longa* major, minor *Arcum* & *Emarcum* vocatur, foliô circinatô. 15. *Spionia*, aliis spinea, imbribus autumnisque pingvescit. 16. *Venicula* seu *Venucula* inter optimè deflorescentes: Campani *Surculam*, alii *Staculam* vocare malebant. 17. *Talpana* nigra candidum facit mustum; à colore talpæ. 18 *Oleaginæ* oleæ similitudo; novissima uvarum. 19 *Orthampelos* indiget arbore aut palis ipsa se sustinens. 20. *Columbinæ* racemosissimæ, & magis purpu-

reæ, cognomine *Bimammiæ*, quando non racemos, sed uvas alias gerunt. 21. *Tripedaneis* nomen à mensura. 22. *Sarpulæ* à passo acino. 23. *Unciali* ab acini pondere. 24. *Pucina*, vel potiùs *Picina* nigerrima. 25. *Stephanitis* coronariô naturæ lusû, acinos foliis intercursantibus. 26. *Forenses* celeres proventu, vendibiles aspectu, portatu faciles. 27. *Alopecis* caudas vulpium imitatur. 28. *Asininisca* ab asini colore denominatio. 29. *Narbonica* vitis unô die deflorescens.

2. *Secundæ Classi* dicantur *Clematitis*, *Clematitis Indica*, *Clematitis dephnoides*, *Periclymenum*, *Apocynum*, & *Asclepias*.

1. *Clematitis altera Dioscoridis*, κληματίτης seu Sarmentaria, κλήματα subrubicunda vitigineis flagellis similia emittit, qvibus per arbores repit; folium acre in gustu & exulcerans. Theophrasto Ατραγύνη, ex qva igniarium optimum; aliis ἰτογήτις; qvibusdam

dam *vitis sylvestris Plinii*, qvæ uvas rubentes cocci modô fert, cutem in facie mulierum purgantes: Sarmenta aliqvàndo brachiorum craſsitudine: *Flammula repens* dicta, contuſa & applicata veſicas flammæ inſtar excitat.

2. *Clematitis Indica*, vulgò *lignum colubrinum*, adverſus animalium virus & morſus efficax: Adfertur ex India.

3. *Clematitis prima veterum* appellatur *daphnoides*, qvia folium lauro figurâ & colore ſimile exhibet; πολυγονοειδὴς à multitudine nodorum ſeu geniculorum, & σμυρνοειδὴς, μυρσινοειδὴς nothâ appellatione: Sarmenta parva junci craſſitudine; naſcitur pingui ſolô. Affines, ſi non eædem, *Clematis Ægyptia Plinii*, qvam Ægyptus maximè gignit; Sarmenta longa, ut nomine ejus veniant qvibus ſtatura procera; Et *Vinca pervinca*, qvæ ſemper viret, in modum lineæ, (*linea* Plinio virgæ prætenues) niſi

mavis lauri legere; dicitur & *Violæ mortuorum*, qvia eâ nonnullis in locis virgines ad sepulturam coronantur.

4. *Periclymenum*, περικλύμενον, (qvod alii *Æginen*, nomenclaturâ à capris factâ *Clymenon*, *Carpathum*, *Splenium*, *Hepatitim*, *Myrsinen*, *Calycanthemon*, vocant) advolvit se in arvis & sepibus vicinis fruticibus; folia hederacea inter hæc germina, super qvæ fructus hederæ similis, semen durum avelli difficile, ut Dioscorides d. scribit. Nostrum est *perfoliatum*, & non perfoliatum: Sed an nostrum potiùs sit κυκλάμινος ἕτερος (qvam κισσάνθεμον & κισσόφυλλον vocant) Dioscoridis, & *Cyclamenos* Plinii? ambigitur. Cæterùm *Clymenum Dioscoriaus* caule est qvadrangulô, supra qvem folliculi in se invicem propendente, & cum semine implexi, velut in polyporum cirris; foliis plantagini similibus: Qvia sterilitatem inducit, ἄγονον.

§. Apo-

5. *Apocynum* inter filiqvaras etiam poni poterat ut & seqvens; ἀπόκυνον vocant, qvia canes interimit, hinc & κυνάγχην, κυνάγχιον, κυνόμοργον, κυνόκτονον, κυνοκράμβην, seu *brassicam caninam* & *rusticam*, qvia filiqvas profert similes fortè brassicæ marinæ, & similiter succô eôq; luteô turget: παρδαλιαγχὴς dicitur qvia pantheras necat; herba est valdè graveolens, virgulta fractu invicta, folia hederæ, fructus filiqvâ digiti longitudine; vocatur & περίπλοκα.

6. *Asclepias*, folia hederæ habet, ramos longos, radices numerosas, tenues, odoratas; floris virus grave; semen securidacæ: Nascitur in montibus. Qvæ albô & muscosô flore est; foliis laurô acutioribus; corniculis tenuibus oblongis; *Vincetoxicum*, *Hirundinaria*, & *Hederalis* nominatur.

3. Tertiâ *Classe* habemus *Hederam*, & *Hederam terrestrem*; reliqvas qvæ in Bauhino, ad *Rotundifolias* retulimus.

1. *Hedera*, κισσὸς, & κιττὸς, ſeu à Ciſſo Liberi patris puſione, ſeu à Curculione, ſeu ab edendo, qvia importuna arborum amaſia & veluti aſſentatrix cortice rimoſo impacta, maceries vetuſtiores demolitur, & radicatis propagationibus arbores amplexa enecat & exedit: ἴψος eadem, qvia ſemper altum petit; χενόσιρις, ſeu planta Oſiridis. *Laſciva*, propter arctiſſimos amplexus; *Comans*, qvia eâ in Anthеſteriis Athenienſes coronabantur: ποιητικὴ qvia eâ inſigniti Poetæ. *Corymbia*, Athenienſibus *Acharnica*, in riguis naſcitur. Denſus acinus & grandior, racemis in orbem circumactis, qvi *Corymbi* vocantur. *Rigens* ſine adminiculo ſtat, ſola omnium generum ob id vocata *Ciſſos*. *Helix*, qvæ Gazæ *clavicula*, ſecundùm ſarmentoſos funes, claviculas capreolosqve viticeos exerit, qui humi panguntur. Si *herbacea* plurima eſt, & facillimè augetur; ſi verſicolor, *Thraciam* nominant,

nant; si *candida*, tantâ crassitudine augetur, ut ipsa arbor fiat. *Dionysia*, qvæ *Nysia* & *Bacchica*, maximi inter nigras corymbi: Bacchus ex India in Græciam primus attulisse dicitur. *Erythranus*, vel potius *Erythrocarpus* & *Chrysocarpus* sumtæ ab acinorum colore differentiæ: Aurei huic coloris grana, qvæ *Mamma* Plinio, qvia hisce similia, cum parvo ἀκρογωνίῳ qvod papillam refert.

2. *Hedera terrestris*, χαμαίκισσος Dioscoridi, Plinio *Hedera à terra se non attollens*: Geoponicis μαλακόκισσος, qvasi mollis hedera; aliis *Chamæclema*, qvasi Clematis humilis repens. Est *Vulgaris*, *Montana*, & *Saxatilis* magnô flore Lobel, *Asarina*.

II. *Pomiferæ* scandentes, fructum pomorum instar ferunt, ut sunt *Cucumis*, *Melo*, *Pepo*, *Anguria*, *Cucurbita*, *Colocynthis*, & *Cucumis asininus*.

1. *Cucumis*, qui & *Cucumer*, à curvore Varroni quasi *Curvimer*; Græcis σικυς, ἥμερος nempe, σίκυος, σικύον, & apud

apud Phrynichum σικύδιον, quia ad spargendos diffundendosque caules & ramos validè incitatur. Maroni *Terræ filius* Heraclidi Tarentino ἰδύμαιος, quia ἀπὸ [illegible] ovenit; Recentioribus Græcis ἀγγέριον, & vulgari sermone τετράγγουρον. Cartilaginei generis est extraque terram, crescit qua cogitur formâ, & vivit haustus in stomacho in posterum diem: In fistula a flore demissô, mirâ longitudine crescit. Tria Græci genera fecere, *Laconicum*, quod aquâ gaudet, *Scytalicum*, fortè quia sarmenta loris similia & Bœoticum. Habetur & totus albus, flexuosus seu tortilis, *anguinus* dicitur. & *erraticus*.

2. *Melo* Cucumeris genus est, à malorum figura dictus Theophrasto *Sycion*, Plinio *Cucumis mali* cotonei effigie. Galeno *Melopepo*, ut Matthiolo videtur. Fructus omnis ventricosus nonnihil pilosus, canaliculatus, & torosus, diversæ figuræ & magnitudinis. *Hybernus* laquearibus

ribus appenſus matureſcit: *Gymnoſpermo* qui Neapoli habetur, adeò tenuis in ſemine cruſtula, ut excorticatum videatur; *Reticulati* caro facilè putreſcit, ſi pluviâ tangatur.

3. Cucumis vocatur *Pepo*, πέπων, cùm magnitudine exceſsit; quaſi mollis, à ſole excoctus & maturitate: Radix in farinam tuſa in ſmegmata adjicitur. Eſt vel oblongus, vel cõpreſſus, rotũdus, clypeatus, & anguloſus. Athenæus σικύονα σπερματίαν vocat, quam appelationem Heſychius *Melopeponi* tribuit. Abſtinebatur, tẽpore Galeni à carne intima in peponib. in *Melopeponibus* mãdebatur.

4. *Anguriæ* voce primus Aetius uſus creditur: *Citrulli* à citro colore obtinuit nomen, *Pepo* Dioſcoridis, Plinii & Galeni haud paucis, ſed variatis. Sunt virides, ſunt & maculis albis aſperſi, caro aliis rubet, & dulcior, aliis candida, nonnullis lignoſa: Semen nigrũ, fulvum, rubrũ, aliquando nullum.

5. *Cucurbita* à concurvatu, quòd fa-

facilè (si quid obstiterit, quò minùs extendatur) incurvescat: Dioscoridi κολόκυνθα ἐδώδιμος, *escaria* & sativa, ad differentiam Colocynthidis, de qua pòst. Crescit quâ cogitur formâ, plerumque & draconis intorti figurâ: Libertate verò pensili concessâ jam visa est novem pedum lõgitudinis. Semina quæ proxima collo, *proceras* pariunt, quæ in medio, *rotundas*, quæ in lateribus, *crassas* brevioresque. Cibis in muria servatur, usque ad alios ferè proventus. *Cameraria* cameras, testudines, topiarias hortorum scenas scandit & operit; libraturque mirè tenui pediculô pondus immobile auræ. *Plebeja* humi repit. Est & *Lagenaria*, & *Capitata*, atque *verrucosa*: In India *Calabassi* vocantur. Menodoro Indica σικύα est, Hellespontiis longa, ut κολόκυνθα globosa. Megapolitæ habuere quam *Sicyoniam* cucurbitam dicebant.

6. *Colocynthidi* striata & aspera flagella, folia hirsuta, & albicantib⁹

in-

inferiore parte punctis notata: Fructus, poma pugno æqualia. Græcis κολοκυνθὶς, aut κολόκυνθα ἀιγὸς, σικυώνη, συκόνη, σικυώνη σπογγὸς, ob pulpam fungosam, σικύα πικρὰ ob ingentem pulpæ amaritudinem; hinc *fel terræ*, & *nex plãtarum* Mesuæo: *Colocynthis Alexandrina* à solo natali. In Germania sata, rarissimè perfectionem attingit, Thymbra. ἀυτογενὴς *Tutrastra*, *Cucurbita sylvestris*, *Cucumerulus* Latinis, &c. Est qui Officinis usitatam *Samphon* esse putat.

7. *Cucumis asininus*, σίκυς ἄγριος, solô fructû, qvi multô minor, oblõgis glandibus similis, differt, *Dioscoride* prodente: Theophrasto sativo penitùs incomparabilis est. Succus virosus cum lubrico semine levissimô etiam attactû extruditur.

Caput XIIX.

HERBÆ NOXIÆ, ET HIS SIMILES.

HErbas *Noxias* voco, qvæ vel *soporẽ* inducunt, vel *stuporẽ*; & *Narcoticæ* dicuntur: Vel, tãqvam

qvam *cordi infestæ*, vitam adimunt; & *Deleteriæ* audiunt. Suntqve duarum *Classium*.

1. Classe *primâ* exhibentur *Solanum*, *Mandragora*, *Hyoscyamus*, *Nicotiana*, *Papaver*, *Hypecoum*, & *Argemone*; qvò & plures aliæ (ut *Ricinus*, *Staphis agria*, *Helleborus*, &c,) referri possent qvas alibi vide.

1. *Solanum*, qvod vulgo *Solatrum*, à nigredine fortè florum, & secundùm Macrum *Maurella*, hinc & Germanis Nachtschatten / noctis umbra, Gazæ *vesicaria*; specie pro genere sumptâ. Græcis στρύχνος & τρύχνος, qvia dolores à calida causa contractos, refrigerat; scholiastæ Theophrasti Ἀγελομελίτλανα, qvadruplex est. 1. *Hortense*, qvod στρύχνος κηπαῖος, Anguil. *Caculus* & *Cacubalum* Plinii, fructum mitem & acinosum, seu uvæ similem fert, inde bacciferum: Est & scandens, γλυκύπικρος, *Dulcamara* dictum, qvibusdam *Salicastrum* Plinii, & *Melotron* Theophrasti.

2. *Ve-*

2. *Vesicarium*, qvod φυσαλίδα, qvia acinos cocci granô in folliculis orbiculatis, & vesicis similibus gerit, calculisq; prodest: Peculiari nomine ἁλικάκαβον, & *Callion* (à pulchritudine fructûs, qvi cerasum mentitur) vocant. 3. *Somniferum*, cujus radicis cortex somnum infert, sed mitius qvàm opium; Apulejo *Hypnotice*. Est & *verticillatum*, cui acini in folliculis hirsutis, per maturitatē nunc rubri, nunc ex rubro crocei. 4. *Maniacum* seu *furiosum*, quod pomiferum: Radicis drachma, lusum & jocos; duæ, species vanas spectraqve; tres, legitimam & perpetuam insaniam gignunt; quatuor, repræsentant mortem. Vocant etiā θρύον (malè θρύορον vel ὀρύορον) qvod pigmentum, pharmacum & venenum significat; πέρσιον & περισσὸν (perperam πέριον) qvia excessû interimit: ἔνορον, & ἄνυδρον, qvia montibus & locis siccis delectatur. Species ejus *Stramonium*, cui fructus spinosus,

qvo

qvo μελανοκέρασος, *Bella donna* Cæsalpini, & *Lycoperſicũ* gravisſimè olens.

2. *Mandragora*, μανδραγόρας, qvaſi τῆς μάνδρας τὸ γέρας *ſtabulorum honos*, qvia ad mandras pecorum provenit: Appellant & ἀντίμηλον, *antimalum* qvòd pomo adverſetur, κιρκαία, ſeu *Circæa* & *Circejum*, à Circe venefica, qvia radix inter Venerea. Qvæ à Theophraſto deſcribitur, diverſa eſt à Dioſcoridis, qvia illi ferulaceus caulis, huic nullus: *Bodæus* illam *ſolanum* primum Dioſcoridis, & *Belladonnam* eſſe putat. Hanc Pythagoras ἀνθρωπόμορφον vocavit, qvia radix hominis figuram repræſentat. *Nigra*, qvæ *fœmina*, θριδακίας, qvia folia lactucam referunt, mala ſorbis, ὔοις, ſimilia; ſunt tamen, qvi οἰῒς, ovis, legere malunt. *Candida*, qvæ *mas*, μώριον (al. νώριον) qvia fatuitatem inducit: Poma duplô qvàm prioris majora, colore in crocum inclinante, jucundè cum gravitate qvadam olentia. Qvæ de media inter

ter utramqve ſcribuntur, in vetuſtisſimis Dioſcoridis exemplaribus non extant. Qvi in negotio dormitant, ſub mandragora dormire dicuntur.

3. *Hyoſcyamus*, ſeu *faba ſuilla* vel *porcina*, qvia aprieius paſtu reſolvuntur, præſentaneô mortis periculô, niſi aqvâ copioſâ ſtatim foris & intus ſe polluant: Folia lata hirſuta; florum ſecundùm caulem continua ſeries, Punicæ cytinorum inſtar. Vocant & Διοσκύαμον, *Jovis fabam*, qvia dolores ſopit; πυθώνιον, ſeu qvia ab Apolline inventus, ſeu qvia mentem qvaſi Apollinis æſtu percellit: *Symphoniaca*, fortè qvia mente (ab aſſumtione ejus) laborantes, variâ vocum flexione canunt; *Altercum* & *Alterchangenum*, qvia mentem cum multa verborum altercatione abalienat; ἐμμανὲς, furorem & inſaniam inducens; ἀεγαλικὸν, qvia non ſine periculo effoditur. *Nigro* ſemen nigrum, in foliis pedum

dum anſerinorum diviſiones; flores patentibus calathis ſimiles, calyces ventricoſi, ſuperius aculeati & operculati. *Luteus* à fructûs forma *Priapeium* Geſnero, fortè quia priapiſmum ſedat. *Candido* molliſſima & lanuginoſa folia.

4. *Nicotianæ* Nicotius Regis Galliæ Conſiliarius nomen indidit, cujus & operâ innotuit, qvia primus ſeu ſemen ſeu plantam ex Luſitania in Galliam transmiſit; Dicitur & *Tabacum* ab inſula, in qva copioſè creſcit; *Petum*, ſed Braſilianorum Petum eſſe, negat Lerius. *Sana Sancta* Indorum Herba *panacea*, *Medicea*, *ſancta*, *ſanctæ crucis*, ob admirandas virtutes, Herba *Reginæ*, *Prioris*, *Bugloſſum Antarcticum*, &c. Scripſit de ea integrum tractatum *Neander*.

5. *Papaver*, μήκων ὀξύτονον, haud ignota in hortis planta, & in tutela Veneris: Græcis μήκων, qvia eô veſcentes ad obeunda munia ſunt tardi,

tardi, ſtupefactis membris; niſi mavis, caliginem inducere, ut Cicūta, qvæ κώνειον. *Folium* Theocriti Scholiaſtes dixit τηλέφιλον, & πλαταγώνιον, *Athenæus* θεῖον, à ſono qvem colliſum edit: Caput κώδεια, κώδια, qvia ſacculi repræſentat figuram; hinc κεφαλάγονον, qvia ſemina in capitulo. *Sativum*, θυλακῖτις Dioſcoridi, ſemine candidô, utriculô parvô: *Erraticum*, μήκων ῥοιὰς, *rhœa* Plinio, medium inter ſativa & ſylveſtria genus; celeriter florem amittit; flos puniceus, rubens. πιθῖτις, & qvibusdam ῥοιὰς, ſuccum lacteum è ſcapo fundit: *Sylveſtre* eſt, & nigrô ſemine. *Corniculatum*, κερατῖτις παράλιον, marinum, ἐπιτηλὶς, ſiliqvam fert, corniculi in modū inflexam, ceu fœnu græci; capitulum dolii formâ. *Spumeum*, ἀφρώδης, totum album ſpumeum eſt, *Heracleumq́*, vocatur, qvòd humores morbum (qvô Hercules laborabat) producentes vomitû tolleret. Eſt & *criſtatum*, & *ſpinoſum*, fortè

γλαύκιον Dioſcoridis, qvod ſuccus herbæ foliis ferè papaveris corniculati, qvæ crocei coloris ſuccô copiosô prædita ſunt.

6. *Hypecoum*, ὑπήκοον, & ὑπόφεαν, naturæ eſt cum papaveris ſucco ejdem: Naſcitur in triticeis ſegetibus arvisqve, foliô ceu rutæ, ramulis exilibus.

7. *Argemone*, ἀργεμώνη, oculorum ἄργεμα & nubeculas expurgat, in totum papaveri ſilveſtri ſimilis: Caput papaveri rhæadi ſimile, ſed oblongius, & ſummis partibus latum. Eſt & altera, qvam ἀνεμώνην, ἄρσελαν, σαρκοκόλλαν, Romani *Artemoniam* vocant, qvæ viridis impoſita oculorū inflammationem mitigat.

II. Claſſe *ſecundâ* ſunt *Aconitum*, & *Doronicum*.

1. *Aconitum*, ἀκόνιτον, ab Aconis Maryandynorum pago, ubi copioſum, appellatur; vel qvia in nudis campis, qvas aconas vocant, provenit, nulla juxta ne pulvere qvidem nutriente. Aliis nomen inditum placet,

cet, qvòd vis eadem in morte esset, qvæ cotibus ad ferri aciem deterendam, statimqve admota velocitas sentiretur. Qvod foliis Cyclamini aut Cucumeris, θηλυφόνον, & κάμμορον (qvasi κακόμορον, perniciosum, dicitur; in σκιώδεσι nascitur, & βήσσαις seu convallibus Idæ montis, sylvis opacis: Et qvia tactis fœminei sexûs animantium genitalibus eodem die mortem infert, nomine tale. παρδαλιαγχὲς, qvia pantheras interficit; μυοκτόνον, qvia procul & ex longinqvo mures; θηρφόνον, qvia animalia impositâ verendis radice; *Scorpion*, qvia radix Scorpionum modô incurvatur. Qvod foliis est effigie platani, crebris divisuris, κυνοκτόνον, & λυκοκτόνον vocant.

2. *Doronici* vox Arabibus debetur, qvi *Doronigi*, seu *Duringi* dicunt: Qvidam *Scorpium* esse credunt, quia radix modò Scorpium, modò caudam ejus refert. Arabum à vulgo dicto diversum, & sine noxa usurpatur.

CAPUT XIX.

OLERA ET OLERACEÆ.

O*Lerum* nomine veniunt *herbæ vescæ sativæ*, vel *condimentis dicatæ*, & *hisce similes*; Græcis λάχανα: Singulari ferè constant radice; translatione meliora fiunt; aqvas & fimũ amant; & à bestiolis infestantur. Sex ipsorum *Classes*.

I. In *prima* Classe sunt, *Rapa*, *Rapunculus* & *Campanula glabra*, *Trachelium* seu *Campanula hirsuta*, *Rapistrum*, *Napus*, *Raphanus*, *Lepidium*, *Iberis*, *Dracunculus esculentus*, *Eruca*, *Sinapi*, *Reseda*, *Luteola*, *Erysimum*, *Hydropiper* seu *Persicaria*, & *Capsicum*.

1. *Rapis* à rapiendo nomen; recentioribus Græcis ῥαπὶς & ῥαφὶς, veteribus γογγυλίδες, γογγύλαι, à rotunda orbiculariq; figura: Lacedæmoniis γαστέρες seu ventres, sed apud Hesychium pro γαστὴρ γαστερὶς legitur; aliis *Zaceltis*, ζακελτὶς, qvia insignes flatus exci-

excitat, vel qvia obliqvis admodùm conſtat nervis venisq;. *Rotunda* rapa maſculini ſexûs ſunt, & ſi denſa ponantur, maſculeſcunt; ſi rara, effœminantur: Latiora & concava, fœminini. Biennio ſata convertuntur in napum; ſemen trium annorum producit braſſicam. PropèMagneſiam olim inuſitatæ magnitudinis: Flores nolas imitantur, poſt vaſcula.

2. *Rapunculus*, γογγύλη ἀγρία Dioſcoridis. ſeu *rapum ſylveſtre* qvibusdam, ſed perperam: Capitula in qvibus ſemen, non ſunt duplicia; appetitur vere in acetariis. Eſt & *ſpicatus* foliis in ſpica, modò maculis nigris ad umbilicum notatis, modò non; & *umbellatus*. Hortenſis latiore foliô, *pyramidalis* dicitur; Creticus, *Petromarula*, ſeu *lactuca petræa Cretica* Belli. Affines *Erinus* Nicandri & Dioſcoridis, qvi aliqvibus ὠκυμοειδὴς ὑδρηρὸς, qvaſi *herba aqvatica*, & ἄκιμον; folia & caules lacteô

bus ῥαφανὸς, quia ſatum ſtatim oritur: Latinis *radix* & *radicula*, quia cæteras amplitudine ſuperat, ſeu paucis cedit. *Lævifolius* dulcior eſt; *Corinthius* in amplitudinem adoleſcit, nudâ ferè radice, ſolum enim hoc genus ſupernè tẽdit: *Liothaſius*, qvi & *Thracius*, frigorum patientiſſim9; *Bœotius*, Plin. *Syriacus* dulcis & rotunditate brevi notabilis: *Cleonæus* prælongus, *Algidenſis* fortè Plinio: Sylveſtris Italis olim *Armoracia*, nunc *raphanus ruſticanus*. Eſt & aqvaticus foliis in multas lacinias diviſis.

7. *Lepidium*, λεπίδιον, acrimoniâ cauſticâ exulcerat, & ſic vel notas ferrô fronti ſervorum inuſtas delet, nec non λεπίδας ſeu ſqvamas & maculas faciei abſtergit: Folium laurinum, in qvo vis, radix tunditur. Eſt latifolium, glaſtifolium, & *Dentellaria* dictum, quod quibusdam *Molybdæna* Plinii, vel *Enneaphyllos*, *Sarcophago* Cretenſibus, *Phocalida* in Lemno, *Maurenia* Lesbiis. 8. *Ibe-*

8. *Iberis*, ἰβηρὶς ἢ καρδαμαντικὴ Dioſcoridis, foliô eſt naſturtii, odore in radice ejusdem, unde καρδαμίνη & ἀγελοκάρδαμον: Flos æſtate lacteus; ſemen tàm parvum, ut aſpici vix poſſit. Inventor Damocrates è primis medentium: A regione in qva medicus amicus ſanatus eſt, nomen. Naſcitur circa vetera monumenta parietinasq́;, & inculta itinerum. Paulo cum Lepidio idem, ſed malè.

9. *Dracunculus eſculentus*, ad differentiam ejus qui in cibum non venit, ita dictus, Sethi *Tarchon*, Græcis & Mauris indictus: Aliqvi ad *Drabam*, alii ad *Chryſocomen* Dioſcoridis referunt. Hortenſis *Tragum vulgare*, Cluſio, cujus in acetariis uſus: Foliis ſapor acris aromaticus, radici amburens & aceti & ſalis guſtû.

10. *Eruca* vellicando lingvam quaſi erodit. Tanta in condiendis obſòniis ſvavitas, ut Dioſcorides εὔζωμον appellaverit, qvamvis ita dici potuerit, qvòd ſemen generet & Vene-

Venerem excitet: Siliqvata omnis. Luteam latifoliam *Barbaream*, s. *S. Barbaræ herbam*, & *scopam regiam* vocant. Maritima Italica siliqvâ hast cuspidi simili, est *Cakile Serapionis*, ut qvidã volunt, seu *raphanus marinus* propter odorem, saporem & acrimoniam. *Creticæ* siliqva articulata; *Monspeliacæ* qvadrangula echinata.

11. *Sinapi* nota herba. Nullâ culturâ provenit, meliùs tamen plã-tâ translatâ. Qvin è diverso vix est sato semel liberare locum, qvoniam semen cadens protinùs viret. Græcis σίναπι qvasi oculos lædens, semen acerrimum sapore, ignei effectûs, Atheniensibus νάπυ, seu qvasi νάφυ, qvia sine natura non est, seu qvasi ἀφύη, qvia ob pusillam molem non esse aut vix esse creditur. Tralliano σιναπίδιον, Nicandro νάπεια. Apii folio Plinius gracile vocat. Optimum olim Ægyptium, aliàs *saurion*. Est & hirsutâ siliqvâ.

 12. *Re-*

12. *Reseda* circa Ariminum olim nota herba, dolores sedat, dùm collectiones & inflammationes omnes discutit, sapor Erucæ, *Lutea Maxima* siliqvæ sunt Campanulaceæ.

13. *Luteolâ*, qvæ Plin. *Lutea*, Vitr. *Luteum*, Virgil. *Latum* panni elnci, & telæ lineæ candidæ quidem colore luteô, virẽte verò, qui antè cœruleô tincti, inficiuntur: Cæruleo subtrita pro Chrysocolla inducebatur, vilissimô genere atq; fallacissimô. Est & salicis foliô & Cannabinę.

14. *Erysimo*, qvod Dioscoridi ἐρύσιμον, Romanis *Irio*, folia multipliciter secta, & summa ob caliditatem attrahendi facultas. Cauliculi in lori modum sequaces, siliquæ in cacumine corniculorum figurâ, semẽ fervidi gustûs. Similis huic lævis, laciniata, floribus luteis, quæ *Herba S. Alberti* vocatur.

15. *Hydropiper*, ὑδροπέπερι, *aqvaticum piper* à locô & sapore nomen

acce-

accepit: Latinis *Persicaria*, à foliorum formâ, sed urens; Angvillaræ *Crataogonon*.

16. *Capsicum*, seu *Piper Indicum*, *Piperitis*, saporem habet piperis, & vehementer comestum semen mordet, imò adurit. Dicitur & *Siliquastrum*, Indis *Axi*: Differentiæ variæ.

II. *Classe secundâ* exhibentur, *Nasturtium*, *Thlaspi*, *Bursa pastoris*, *Myagrum*, *Draba*, *Alliaria*, & *Cochlearia*.

1. *Nasturtium* nomen accepit à narium tormento, & indè vigoris significatione proverbium id vocabulum usurpavit, velut torporem excitantis. Græcis κάρδαμον & κάρδαμις, seu quia oculorū pupillas coeuntibus simul palpebris absc ōdit, qvod est κόρας μύειν: seu qvia vescentes eô acumine mentis subtiliores evadere creduntur. Nicandro apud Athenæum σαύρη, Hippocrati σαυρίδιον, nisi meliùs vel Iberis vel Thlaspi hoc vocabulum imponatur Antiquissimis

Persis pro obsoniô. Optimum Babylonicum InArabia miræ magnitudinis; Aristophanes Milesium laudat. Recentioribus est hortense pratense, aqvaticum, montanum. Est & *crispum* cui crispa folia.

2. *Thlaspi*, θλάσπι, θλάσπι, & θλάσποσις à semine (quod ἐντεθλασμένον) nomen habet. Sunt qui θλασπίδιον quasi fructû clypeatum, μυΐτην, μυόπτερον, δάσμοφων, σί-τερον, ταυρίδιον Hippocratis, σαύρη Nicandri à notissimo insecto qvod frequens in eo invenitur, *Capsellam*, *pedem gallinaceum*, *sinapi agreste*, *&c.* vocant. Vulgatius est foliis angustis, id quod latioribus, est Persicũ, *Sinapi Crateva*; fortè *raphanus rusticanus*. Est a vense, montanum, *Alysson* dictum, *Umbellatum*, *Clypeatum*, biscutatum villosum. Thecæ aliqvando in longam spicam disponuntur, aliquando magis in summô compactæ.

3. *Bursa pastoris*, qvæ & *pera pastoris*, species est Thlaspi, & à marsupio-

piolis compressis ita dicitur: Viget totâ æstate. Folia alteri sinuata, alteri integra, cum loculis oblongis. Minor *Paronychia vulgaris* Dodonæi. Dicitur & *Herba Cancri, Capsella, Crispula, Sangvinaria* seu *Sanguinalis*, qvia sanguinis eruptiones sistit; nisi sagminalem vocare malis.

4. *Myagrum*, μύαγρος, glutine suô muscas prætervolantes captat, Ferulaceum est, foliis rubiæ simile, semine oleosô, tosto & torrefactô, virgæ oblinuntur, ut lucernarum vice sint. Nostrum qvibusdam *Sesamum*, ob seminis similitudinem & olei ubertatem: Aliis *Erysimum Theophrasti* & *Galeni*.

5. *Drabæ*, qvæ apud Oribasium *Braba*, quia inter plantas obsonio dicatas βρώσιμον, aliis *Arabis*; virgulta & folia lepidii, sed molliora & candidiora, in cacumine sambuci umbella, flores candidi. Cordus sub *Dryophoni* nomine à Plinio describi putat.

6. *Alliariæ*, folia compreſſa vel comminuta, porri ſectivi cum naſturtiô odorem profundunt: Nonnullis *Thlaſpidium ſecundum Crateva*, aliis *Alectorolophos* Plinii.

7. *Cochlearia*, formam cochlearis parvi nec valdè profundi foliis refert, ſcorbuticorum levamen. Aliqvibus *Telephium*, nonnullis *Britannica Plinii*, qvæ ſcelotyrben & ſtomacacem curet.

III. Claſſis tertia ſolam *Braſſicam* continet, olus notiſsimum, Chryſippo, Pythagoræ & Catoni laudatum, à ſcapo ſuo præſecatur, ut in cibum cedat. Græcis ῥάφανος, qvia ſemen vetuſtioris raphanum producit; κράμβη, qvia κόρας oculorum hebetat, humidioribus ſuccurrit, vel κόρῳ adverſatur; μάντις & ἱερὰ vates & ſacra, qvia per eam jurabatur. ξυλοκράμβη Pelagonio. Coliculos, qvos primâ germinatione producit κύματα qvaſi κυήματα, *Cymas* fœmininô genere, πρωτοτόμους καύλους, à prima cœ-

ſura

sura & sectione, & *hapsosiles* caules nimirum ἁπαλὰς vocant. *Crispa* à similitudine apii σελινοειδὴς, σελινίτια, σελινὰς, à locis *Appiana*; Nicandro ἔλη, Theophrasto ἑλοφύλλ@ dicitur: *Sabellica*, cui à Sabellis mediis inter Marsos & Sabinos populis nomen, in admirationem usq; crispa, qvorum crassitudo caulem ipsum extenuat. *Caulodes* est *Lea* ἐλέας, λειόφυλλ@, latis foliis è caule exeuntibus, *Cumanæ*, quæ specie sesisle folium, caput patulum. Ex *Capitatis* κεφαλάτοις est *Tritiana*, bis computabili impẽdiô tædioq;, cui plurimum capitis viridis, & quia venter tumet, γαςέρ vocant. *Lacuturria*, seu *lacuturris*, tempore Plinii ex convalle Aricina, ubi qvondam lacus & turris subiit, cui caput prægrande, folia candida innumera. *Pompejana* à Pompejanis populis Neapoli vicinis, seu *Cypria*, qvæ procerior, caule à radice tenui inter folia crassescit, & diu hyemem in cellis tolerat, fortè *Cauliflo-*

lisera & *botrytis*, semen Alepô defertur. κράμβη Plinii minutis caulibus est, tenuioribus foliis, & omnium tenui succô vehementissima Nunc habemus inter Capitatas *patulas*, capite oblongô, non penitùs clauô qvæ *Sabandæ* vulgò, *polycephalas*, quæ ex pluribus capitibus conglobantur, *gongylodes* seu *raposas thyrsutas* qvibus brevis caulis, qva foliorum comæ subest, in rapum esculentum extuberat: Hinc *Caulorapi*, & *rapitu colis* vocabula. Ex non capitatis est qvædam spinosa; ex *crispis*, est alia *Asparagodes* seu *epiphyllitis* qvæ vel tota viret, vel costæ & venæ rubent, alia *fimbriata*, pumila tota nivea, oris fimbriatis purpureis, maculis aspersis. Est & *perfoliata*.

IV. Classe qvartâ continentur *Isatis* seu *Glastum*, *Lapathum*, *Acetosa*, *Spinachia*, *Rha*, *Centaurium majus*

1. Isatis lanarum infectoribus inservit, & tingit cœruleo; sativa nēpe cui plantaginis folia. Trusatilibus

libus molis premunt, ut herbaceam saniem excludant, &c. Dicitur & *Glastum* (qvidam *Gvastum* legunt, qvia & nunc *gvesdum* vocatur) qvia firmis & nitidi coloris fundamentum præstat. *Vitrum* à colore hyalino. *Indicum* in Officinis *Nil* Ibensinæ. Hoc Britannorum conjuges nurusqve totô corpore oblinebãtur. In *Sylvestri* folliculi multi lingvarum figurâ dependent.

2. *Lapathum* λάπαθον, ventrem λαπάζει inanit, si folia in decocto exhibeantur. Latinis *Rumex*, qvod ab eo succus, non aliter atq; mammæ (quã Rumam veteres dixere) à sitientibus exugi soleat: nisi similitudinem nomen imposuisse malis. Macer *Paratellam* vocat: Galenus *Betam sylvestrem* appellari posse scribit. Tota qvippe formâ perfectum betæ proximum conspicitur. *Oxylapathum* ex sylvestribus, acutiora habet folia, & non nisi in paludosis nascitur; ὀξυλάπαθον Theophrasti

sti quibusdam, sed perperam, *Breve* ab Horatiô vocatum, est Plantagini proximum & parvum. *Hydrolapathum* quod & *Hippolapathum* & *Bulapathum* à magnitudine vocant, in aqva nasci traditur. Ex Latifoliis sylvestris est *Unctuosum*, qvod *Bonus Henricus* vocatur, & *Tota bona*; est & *Rhabarbarum Monachorum*, qvod isti Rhabarbarum esse credebant.

3. *Acetosa*, ὀξαλὶς, à sapore acido vocatur, aliis ἀναξυρὶς ὀξυλάπαθες, si mēdum non subest in scholiis ad Theriacam Nicandri; Græcis Barbaris λύμιξ, & λάπαθον ἄγριον: Latinis propriè *Rumex*, propter supra allatam causam, & *lapathum Cantherium*, quia fortè ea equi delectantur. Est *bulbosa*, tuberosa, rotundô foliô hortensis, quæ *Romana* & *Ovilla*, *Vesicaria*, βυκεφαλήφορα & *lanceolata*.

4. *Spinacha* est lapathum hortense. Nomen à seminibus duris & spinosis: Aliis *Seutlolapathum*, qvod mediæ inter lapathum & betam

tam naturæ : alii *Seutlomalache*: Græcis recentioribus à raro in medicina usu σπανάχια, *Hispanicum* aliàs *Olus*, quia fortè prima indè origo. Est & semine non spinosô.

5. *Rha* (Dioscoridis intellige) qvod aliqvibus *Rheum*, ῥᾶ vel ῥῆον, & ῥήϊον in iis, quæ supra Bosphorum regionibus provenit, & à Rha fluviô Tanai vicino, qui in Mæotidem paludem influit, nomen mutuatum est. Radix nigra, intus rubicunda, sine odore. Et hoc est *Rha Ponticum*, seu *Rheon Ponticum*, *Rhæopenticum*, seu *Rheuponticū*, & fortè Plinii *Rhacoma*, quod ex his, quæ supra Pontū sunt, Regionibus adfertur. Radix trita vini colorem ad crocum inclinantem, reddit. Rhabarbarum hodiernum nomine duntaxat veteribus cognitum, in sola enim Sinarū regione provenit; & indè per Usbecken in Turciam, hinc ad nos transportatur. Radici circulares Zonulæ, color croceus, cum crispô linea-

linearum rubentium diſcurſu, & tuberum vallecularumq́ue inæqvalitas. *Thracicum Alpini*, eſt ruffô floris colore, lapathi majoris foliô eoq́ve glabrô.

6. *Centaurium majus*, Chironi Cẽtauro appellationem debet, inde *Chironium*. & ex incertâ causâ *Narce*, folia juglandis nucis, oblonga, viridi braſsicæ colore, in ramulorũ faſtigiis capitula ſqvamoſa, aliqvantulum turbinata, in quibus lanoſi pappi & ſemina ſplendentia.

V. In *Claſſe quinta* habentur, *Beta Blitum*, *Atriplex*, *Halimus*, *Amaranthus*, *Parietaria*, *Mercurialis*, *Phyllon*.

1. *Beta*, figuram litteræ β dùm ſemine turget, referre videtur: Græcis τεύτλον & σεύτλον, quia facilè excreſcit, Hortenſiorum leviſsima. *Sicucula*, quæ Officinis *Cicla*, candida eſt, pauciorumq́ue ſeminum caulis carnoſus. *Verna* & *Autumnalis* à tẽporibus ſativis nomina ſortitæ ſunt.

Sylve-

Sylveſtris illa, quæ Plinio *Neuroides* & *Limonium*, undecim ſæpè caulium, ignota Dioſcoridi. Eſt & rubra tàm vulgaris, quàm radice rapæ, quā *Scuſtoſtaphylinum, rubram Romanam*, & *Erythroriton* vocant. *Creticæ* ſemen aculeatum.

2. *Blitum* βλίτον, βλῆτον, iners videatur ac ſine ſapore, aut acrimonia ulla. Undè convicium fœminis apud *Menandrum* faciunt mariti, idémq; recentiorib⁹ μνόον, hinc ſtolidi βλίτοι, & βλὰξ piſcis inutilis. Floſculi & ſemina latis membranis includuntur, in faſtigiis ramorum racemoſa, folium lingvam refert. *Polyſpermo* flos omnium florum minimus.

3. *Atriplex* olim *Atriplexū*, Græcis ἀδράφαξις & ἀτράφαξις, Jonibus ἀνδράφαξις, quia ἄδρως αὔξει & octavo à ſatu die proſilit, confeſtimque incremento proficere conſpicitur; & fidem celeris augmenti facit, ereptum in confinio cæteris herbis alimentum. *Hortenſis* alba duplex gerit ſemen inſol-

in folliculis & absq; iſtis. Ex ſylveſtribus, latifolia pes anſerinus audit; fœtida *Garoſmum* & *Vulvaria*: Eſt & mori fructû baccifera. *Maritima*, χρυσολάχανον, quia folia marceſcentia è luteo vel flavô Xerampelino coruſcant.

4. *Halimus*, ἅλιμος & ἅλιμον, olus maritimum ſalſum, & indè nomen; flos muſcoſus racematim in ſummis ramis cohæret. Aëtio vocatur ἅλμυρος, recentioribus θαλασσοῖς κράμβον, Cretenſibus, *Halimatia*, Gaza *Auronem* vertit. Sativam Tholoſani *herbam Colicam* vocant. Sylveſtris in ſepibus ibidem à nobis viſa. Solino Alimos in Creta naſcitur mirabili effectu, qvod eâ admorsâ interdiu nulla fames ſentiatur, ut ei indè nomen impoſitum ſit, qvòd famem arceat.

5. *Amaranthus*, ἀμάραντος ſpica purpurea veriùs qvàm flos aliqvis, & ipſe ſine odore. Mirum in eo gaudere decerpi & lætiùs renaſci. Alexan-

xandrino palma qvi decerptus asservatur; mirumqve postquam deseruere cuncti flores, madefactus aqvis vivifcit, & hybernas coronas facit, summa ejus natura in nomine est, appellata qvoniam non marcescat, Theophrasto φλὸξ, Gazæ *Flamma*. *Maculosus* rubrô virente, & luteô in foliis colore tingitur, & quia psittacum æmulatur, *Herbam papagalli* seu Psittaci vocant; alii *Celosiam*. Vicina *Thecombrotiron* Plinii, pavonis picturis simile, odore eximiô, Persarum Regibus contra omnia corporum incommoda in usu, & ejusdem *Symphonia*, vel *Gromphena*, de qvâ superiùs.

6. *Parietaria*, in parietinis exit, unde *Muralis herba* Celso. Folia hirsuta, semen in capitulis lappaceis, Græcis ἑλξίνη, qvia semen asperum tenaciùs vestibus adhæret, περδίκιον Galeno, qvia ea perdices delectantur, Aliis *Sideritis*, ob aliqvam cum siderite similitudinem. *Heraclea* ab Her-

Hercule; ἐλῖτις quia convolutum & implicatum ſemen habet; *Vitraria* vel *Urceolaria*, qvia detergendis vitreis urceolis inſervit, ὑγιείη ἄγρια, *ſanitas agreſtis*, qvia ad plures morbos utilis, & paſsim in ſepibus occurrit, ſed melius ἰξίνην ἄγριαν dices, qvia ſemina viſci inſtar veſtes, qvibus adhæſerunt, ad ſe trahunt; κλυβάτις, κλυβάδιον, & κλυβιόδιον, quia glutinoſum (ceræ inſtar ſaccũ) habet, & accedentem detinet.

7. *Mercurialis*, Mercurii inventum, hinc ἑρμοῦ βοτάνιον & πόα. Vocatur & λινοζωστις & παρθένιον, cenſeturqve φύλλον Theophraſti eſſe. Sylveſtrem marem κυνίαν & κυνοκράμβην dicit Dioſcorides; folia hederæ ſimilia, certis interſtitiis candicant. Habetur nunc *Teſticulata*, ſeu *Mas*, cui ſemen juxta folium ceu bini teſticuli unà cohærentes: *Spicata* ſeu fœmina, cui flores muſcoſi in ſpicis racematim cohærent.

8. *Phyllon*, φύλλον, planta ad generatio-

rationem apta, qvæ in petris naſcitur, foliis acidi & ſalſi guſtûs, ſalſuginoſis & ſemper binis: Aliis ἐλαιόφυλλον, ad diſcrimen Mercurialis, qvæ etiam *Phyllon* appellatur; & βρυώνια vel à foliorum eruptionis argumento, vel à muſci ſimilitudine. θηλυγόνον muſci modo in ſaxoſis montibus provenit, foliô oleæ, ſed magis herbaceô: Theophraſtus *Arrhenogonon* vocat.) Ἀῤῥενογόνον (Theophr. θηλυγόνον) racemoſum qviddam defloreſcentibus oleis non disſimile habet. Hujus potu mares, illius fœminas gigni produnt.

VI. *Claſſe ſextâ* exhibentur *Lactuca, Sonchus, Lampſana, Endivia, Cichorium, Dens Leonis, Hieracium, Chondrilla, Senecio,* & *Jacobæa.*

1. *Lactuca*, notiſsimum olus qvod lac fundit, caulis non niſi perfectis foliis emittitur, regerminatus ſuavior. Antiqvis Græcis θρίδαξ & θριδακίνη, qvia folio eſt ficulneô, ſuccô candidô turgente; recentioribus

latiusqve esset. Geoponicorum autor habet δικάρδιον duplicis cordis, quô nomine quod intus spissum & coactum venit; φρυγιατικὸν, ἐριγίτανον, nuda nomina Est & maculosa.

2. *Sonchus*, σόγχος, salubrem τῶν χέω, qui æstuosas stomachi lancinationes lenit, & nutricibus lac auget, Latinis *Cicerbita, Lactucella*, *Lacteron*, quòd caule dissecto lac copiosum defluat. *Hypocharis*, ὑποχοιρὶς Theophrasti, Gazæ porcellina, quia minùs aspera & mitior: Est fortè tertium sonchi ejus à Dioscoride descriptum, tenerum, molle, arborescens. Est & hirsuta.

3. *Lampsana*, λαμψάνη, *lapsana* soncho affinis est, sylvestre olus (*Cyma sylvestris* Plinio) & qvod plus quàm lapathum alit, Malè *Chara* seu *Cera*, cujus radix Cæsariano militi alimẽtum, creditur. Domestica quibusdam *Napium*, & in Prussia *Papillaris*.

 4. *In-*

4. *Intybus* seu *Endivia*, σέρις, à caule tubæ specie cavo, (σαρωνίδες arbores cavæ) & qui aqvâ tacta qvasi recenter sata foret, virescit; flos stellatus. Dicitur & τρώξιμον, quia ejus olim in qvotidiano cibo usus, qvod vocabulum nunc in *Taraxacon* abjit: Ægineta tamen & Trallianus diversa faciunt. *Sativus* Erraticus est *Scariola*: radicibus multis & longis sub terra vagatur, *Ambagiam* vocavere, Celsus *Ambuberam*, Ægyptii *Cichoriam*, Brunfelsius *Solseqvium*. Sylvestris latiore foliô *Hedypnois*. Rusticus, Gazæ *Amarago* & *Ampulla*.

5. *Cichorium*, κιχώριον, sylvestris seris est, *Pieris* qvoqve dicta, qvia amara; *Panchreston*, qvia freqventi in usu. Habes in hortis *spinosum*, qvod non lactescit, semen thecæ includitur: in pratis *vesicarium* caule hirsutô.

6. *Dens Leonius*, κιχώρη & *Caput Monachi* à specie, *Taraxacon* Officinis

nis; Latiore foliô eſt ἀφάκη, qvia celeriter floret, ac florem, qui pappo marceſcit, alio ſubnaſcente protinus perdit.

7. *Hieracium*, qvod ἱεράκιον, *Hieracia*, *Accipitrina*, accipitres ſcalpẽdo eam oculosq́; ſucco tingendo, obſcuritatem eùm ſenſere, diſcutiunt: Dicitur & συγχίτης. Multum variat, ut in *Bauhino* videre eſt.

8. *Chondrilla*, herba Cichorio ſimilis, ideò κιχώρειον καὶ σέρις quidam vocarunt: Apud Plinium eſt *Condrillon* ſive *Condrille*, & alibi *Condrylla*, qvæ meliùs per jota ſcribitur. Continet grumos, χόνδρους, in ramulis imis, magnitudine fabæ, qvos Maſtiche ſimiles ait Dioſcorides. Omnis ferè papposa; ex *luteis* alia *juncea*, viſcoſa, *bulboſa*, verrucaria, tota hirſuta, &c.

9. *Senecio*, ἠριγέρων, qvaſi *vernus ſenex*, appellatur, quia flores capillorum ritu caneſcunt, & in pappos

abeunt. Diutiùs floret, dùm novos flores prioribus amisſis, reſtituit. Dicitur & *Carduncellus*, & *herba Carderina*, qvia ea cardueles aves delectantur.

10. *Jacobæa* & formam & vires cum ſenetione easdem obtinet, floretqve circa S. Jacobi feſtum.

CAPUT XX.

HERBÆ MISCELLÆ.

HErbas *miſcellas* eas voco, *qvæ non ita exactè & commodè prætenitis claſſibus inſeri potuere*, & *qvinqve* claſsibus includuntur.

I. *Primâ claſſe* exhibentur *Lyſimachia, Veronica, Teucrium, Scordium, Chamædrys, Alſine*, & *Anagallis*.

1. *Lyſimachia* qvæ Græcis λυσιμάχιος & λυσιμάχιον Lyſimach⁹ Agathoclis F. Rex inventor, ipſa celebrata Eraſiſtrato

ſtrato tantarum virium, ut jumentis diſcordantibus jugo impoſito, aſperitatem cohibeat, qvod eſt λύειν τὰς μάχας; hinc λύτρου nomen. Quia folia Salici ſimilia, vocatur *Salicaria*: Odor gravis ſuffitæ, adeò ut & muſcas enecet. Species ejus *ſiliqvoſa*, qvæ à ſiliqvato & præcoci fœtu, qui auctu & incremento florum eruptioni antevertit, *Filius ante Patrem* vocitatur; à flore leucoio ſimili ſupra ſiliqvam nato ἐπιλόβιον & χαμαινέριον, quia fructus ſiliqvæ nerii ſeu rhododendri æmulus. Vix *Onagra* Dioſcoridis, & *Oenothera* Plinii, ſeu *Onuris*, ut quibusdam placet.

2. *Veronica*, nec Græcis nec Latinis veteribus fortè nota erat, etſi ſint, qvi Teucrium vel Betonicam Pauli eſſe velint, vulgatiſsimam nēpe & ſupinam: Floribus eſt ſpicatis ſubcœruleis aut candidis, ſemen loculamentis includitur.

3. *Teucrium*, τεύκριον Teucer Ajacis

frater invenit: vocatur & *Chamædrys*, ob ſimilitudinem. *Hermion* vel potius *Hemininitis* & *Hemionium*, de qva inter capillares, & qvia lienem exinanit, *Splenion*, conſtatqve ſic inventam, cùm exta ſuper eam projecta eſſent. Spargit juncos tenues, folia curva, aſperis locis naſcitur, auſterô ſapore, nunqvam florens Plinio, neque ſemen gignit. *Peregrinum* folio ſinuoſo, *Pæderota* fortè Pauſaniæ. Affinis *Chamærops*, myrteis circa caulem geminis foliis, capitulis Græculæ roſæ: & *Scutellaria* qvæ Teucrii facie.

4. *Scordium*, σκόρδιον, qvod Plinio *Scorodotis*, ſive *Scordion*, allium σκόροδον aliqvanto redolet, eidemqve ſimilem acrimoniam obtinet. Dicitur & μιθριδάτιον ab inventore Mithridate, *Theriaca agreſtium* à viribus, & forte apud Nicolaum & Myrepſum σκοροδοπράσον, ut ſuccus Cyrenai-

renaicus σκορδολάσαρον, folia Chamædryos ſed maiora, flos ſubruber. Eſt & lanuginoſum, & qvod *ſalvia ſylveſtris*, nec non *ſphacelus* & *ſcorodonia* audit.

5. *Chamadrys*, χαμαίδρυς, χαμαίδροψ, quaſi humilis qvercus, folia ejus gerit, & reſpectu quercûs qvaſi humi repit, hinc & *quercula minor* Plinio: vocatur & *Teucrium* propter ſimilitudinem, & *ſerratula* & *ſerrata* à foliis ſerratis, à qva ſerram inventam dixere; item *Triſſago* ſeu *Trixago*, quia eſt θαμνίσκος, ἀπὸ θαμνίσκος; & *Linodrys*. Sunt qvi ἱερὰ βοτάνην putant,

6. *Chamapitys*, χαμαιπίτυς, qvaſi humilis picea, folia gerit, qvæ piceam olent; hinc πιτυίνη & χαμαίζηλος πίτυς. Dicitur & *Ajuga* qvandoqve *Abiga*, propter abortus, *Iva Arthritica* qvia iſchiadicis doloribus opem ferr: ὁλόκυρον in Ponto; Athenienſibus mediæ ætatis *Ionia*; Euboicis *Sideritis*. Apuleius vocavit

Orozolon Bryon agrion, *fisculam*, *Mammalem* a 11 *Cupressinam*. Lutea vulgaris sive folio trifido, est *Peristereon* Crateva si Angvillaræ judiciô standum: Est & *Moschata*.

7. *Alsine* ἀλσίνη opaca & nemorosa loca, qvæ Græcis ἄλση, incolit, & trita, odorem cucumeris reddit. Appellatur & μῦς ὦτος, *muris auricula*, qvia folia huic similia. Sunt & qvi *Myoton*, *Anthyllion*, *Myortocon*, *Myotosplenon* vocant. Scandens baccifera fortè *cacubalum* Plinii. Vulgaris, *Morsus Gallinæ*, cui viticuli hirsuti, flores stellati, semen in pericarpiis. Est & qvædam, qvam *spergulam* dicunt.

8. *Anagallis*, ἀνάγαλλις reprimit & æqvè reponit sedem prociduam; γάλλος is cui amputata virilia. Marcello *Magia* (vulgò *Macia* legitur) qvia revera herba Magica in limine vestibuli suspensa, maleficia arcere creditur, Plinio *Corchorus*, qvia eius succus

succus τὴν κόρην, seu oculi pupillam purgat,& sic oculorum caliginem discutit. ἠμυόεντα dixit Nicander, qvia semper in terram declinat. Aliis est σαυρῖτις,qvia σαῦραι seu lacertæ inter anaga'ides freqventes; earumqve morsum apud veteres curabat: Vel qvia vim extrahendi spicula obtineat; σαυρωτὴρ cuspis hastæ est. Fœmina dicta est ἀηρῖτις, qvia flori cœruleus aëris color; hancqve vitant pecora, ac si deceptâ similitudine degustavêre, statim eam in remedio qværunt, qvæ *Asyla* vocatur, à Romanis *Ferus oculus*. Mas, cui flos phæniceus audit *Phænicion*, & *Corallium* Æginetæ. Aquatica major foliô subrotundô est *Berula*, seu *Beccabunga*.

9. *Elatine*, ἐλατίνη, minor est Helxine, folia tamen hujus (cissampelon intellige) pusilla, pilosa, rotunda ; nascitur in segetibus, gustu amara : Νεφριτικὴ in veteri codice, qvasi calculis medeatur.

II. Classi secundæ debentur, *Perfoliata, Bupleurum, Centaurium minus, Gratiola, Hypericum, Coris, Symphytum petræum, Polygonum,* & *Anthyllis.*

1. *Perfoliatæ,* quæ fortè Dioscoridi & aliis indicta, caulis singula folia penetrat & dissecat, hinc διάφυλλον Schvvenckfeldio: Sunt qui *Cacaliam* Dioscoridis suspicantur; sunt & qvi *Cotyledonem* dicerent, nisi radix obstaret. Quidam *Seseli Æthiopicum* esse censent.

2. *Bupleurum,* in sponte nascentium numero habuere Græci, capite Anethi, laudatur in cibis ab Hippocrate, in Medicina à Glaucone & Nicandro. Affinis *Buprestis,* βούπρηστις, si'non eadem, Theophrasto inter olera, qvæ primis imbribus post æqvinoctium germinat. A Plinio confunditur cum Bupresti animalculo.

3. *Cen-*

3. *Centaurium minus*, κεντάυριον τὸ μικρὸν, ad majoris differentiam, de qvo inter olera, appellatur. Qvia minutiora folia illo habet, ideo λεπτὸν audit; qvia λιμνῶα seu paluſtria loca incolit, λιμναῖον; qvia ad fontes provenit λιβάδιον; qvoniam omnia mala medicamenta potum è corpore ἐξάγει exigit, Gallis *Exacon*; quia ſummè eſt amarum, *fel terræ*, Theophraſto πάναξ λεπτόφυλλον. Folia veluti rutæ, flos lychnidis è puniceo colore in purpuram vergit. In hortos translatum eodem anno perit, nec unqvam renaſcitur. Eſt & *ſpicatum* album.

4. *Gratiolæ* ſeu *Gratiæ Dei* nomen à recentioribus propter ſingulares in medendo vires impoſitum eſt; purgat & conſolidat. Radicibus plurimæ fibræ, hinc *Centauris* quibusdam, & certè Centaurii minoris ſpecies eſt, inter cujus appellationes & *Multiradicis* titulus.

Alii

Alii *Papaver spumeum* Dioscoridis esse volunt: alii *Eupatorium Mesues*, sed falsò.

5. *Hypericum*, ὑπερικὸν, frutex surculaceus, venustâ facie; folia soli obversa innumeris foraminibus scatere videntur, indè *perforatæ* & *porosæ* nomen; Semen resinā pineā odore imitatur, inde *chamæpytyos*; flos digitis tritus, sanguineum succum emittit, inde ἀνδρόσαιμον. Dicitur & κόριον, fortè qvòd Coriandrum semen aliquo modo imitetur. Calyculi in qvibus semen, qvia nucis pineæ specie, κανάρια, κεράτια, vel βολάρια, sunt in rotundo oblongi, hordei magnitudine. Præter vulgatum hypericum occurrit apud Dioscoridem Ἄσκυρον, qvasi minimè asperū, quod & ἀσκυροειδὲς & Ἀνδρόσαιμον, cujus fructûs attritu digiti cruentantur; & Ἀνδρόσαιμον, qvod alii *Dionysiada*, alii etiam *Ascyron* appellant ab Ascyro superiori differens. Folia

trita

trita vinoô ſuccô manant. triplo, vel qvadruplo majora qvàm rutæ.

6. *Coris*, κόρις, quam aliqui *hypericum* vocant, frutex eſt foliô ericæ ſed minore, pingviore & rubente, origanus, acris & odoratus. *Monſpelienſis* ſemen oculi pupillæ, qvæ κόρη, ſeu anteriori humori cryſtallino ambitu ſphæricô haud abſimile fert.

7. *Symphytum petræum*, in petris naſcitur, nobis *Alum*, Venetis *Cotonea* ſeu *Cydonia*; capitula veluti Thymi: Totum lignoſum odoratum, ſalivam ciens, ideò ἄδιψον.

8. *Polygonum*, πολύγονον, multa γονάτια ſeu genicula habet, hinc *Centinodia*; qvia ſangvinem fluentem ſiſtit, *ſangvinalis* & *ſanguinaria* vocatur: quia ſeparata cogit, *Symphytum*; qvia oſſa fracta ferruminat, *oſteocolla*; qvia folia plura χιλιόφυλλον, *Millefolium*, & *Myriopetalum*, ut apud Abſyrtum habetur. *Mas* non

non attollitur à terra, ramuli graminis instar humi serpunt, folia rutæ, semen sub singulis foliis turgescit, inde *Calligonon* & *polycarpon* dixere. Alii *Polygonaton*, *Theudalida*, *Carcinethron*, *Clema* seu *Viticulam*, *Cynochalen*, *Heracleam*, *Asphaltion*, *Cnopodion*, &c. vocaverunt. Latifolium est *herba proserpinaca* Apulejo.

9. *Anthyllis*, Ἀνθυλλὶς, Dioscoridi duplex: *Una* lenticulæ foliis mollibus subsalsa gustanti; hinc *Salsola* & *Salsago*. *Altera* Chamæpityos foliis, & ramusculis, sed brevior & hirsutior, odore gravi. Cordus constantis primum velut tritici granis cacumine sibi insertis meminit, quæ salsis locis, non procul à lacu salsiusculo Statforti nascitur, Maritima Alsine folia est *Centumgrana* Cæsalpini. Hùc *Paronychia* Dioscoridis pertinet, & *Gramen secundum* Plinii.

III. Ad *classem tertiam* refero *Fungos*, *Agaricum*, *Tubera*.

1. *Fungi* sunt γεγενεῖς, seu αὐθομάτως nascuntur, terræ, arborum, lignorum putridorum &c. humiditates superfluæ. Græci μυκήτας ab ensis capulo, cui pediculus similis cum insidente pileo & ζυμάνας, qvòd ex terrâ qvodam sui tumore enascantur, eiusque extuberationem referant, appellavere. *Boleti*, βωλῖται, colore sunt rubricæ, qvâ pictores aurum operibus suis inducunt, omnium præstantissimi, *Volva* Plinio in qva ceu in ovo est luteum; *Elvela* Ciceroni; *Ammanitæ* qvibusdã seu *suilli pileo* lato, infra colore nigro virescente, qvibus secundæ debentur; *Pezicæ*, esculentæ, dimidium fungum & orbem referunt, & ad Fagorum radices proveniunt. *Favaginosi*, porosi sunt & favis mellis similes. Αἰγειρῖται qvi & *Turini* sub populo nascuntur: ad qvos *Galucci* refer-

referri debent. *Capreolinis* pileus latus orbicularis flavescens. *Leporini* seu *Gallinacei* angulosi, & velut in lacinias secti. *Piperitides*, instar piperis lingvam vellicant. *Digitati* spectabili magnitudine, ut unus sufficiat, qui in castaneis reperiuntur. *Petrosi* è lapide fungoso Neapoli nascuntur, si aquâ irrigetur. Ex noxiis sunt *Sambucini*, auriculæ Judæ vulgò. *Igniarii* ungvis eqvini figurâ, qvi in caudicibus nascuntur, qvibus attrita silicis ignem excipiunt. *Prateoli*, pileô infernè subruffô aut nigricante. *Muscarii*, qvi muscas interficiunt. *Phalli*, qvi fœtidi & penis imaginem referunt. *Lupi crepitus*, qui maturi confracti pulverulentum fumum effundunt. Sunt & *cancellati*.

2. *Agaricum*, ex Sarmatiæ provincia olim Agaria dicta petebatur.

tur: Fungus candidus, qvi in arboribꝰ, larice imprimis, naſcitur. Mas criſpior & amarior: fœmina præfertur, qvæ qvidem rectas intùs habet pectinum venas, & qvaſi diviſuras. Eſt & ſaxatilis, ſeu *lac lunare*.

3. *Tubera* radicibus adnumerari voluit Galenus, Græcis ὕδνα, ab imbribus, & οἰδνα à tumore: Undiqꝫ terra circumdantur, nullis fibris nixa, aut ſaltem capillamentis, nec utiqve extuberante locô, in qvo gignuntur aut rimas agente. Fruteċtoſis & ſabuloſis locis naſcuntur, exceduntqve ſæpè magnitudinem mali cotonei, etiam librali pondere. Sed de his pluribus in *Hiſtoria Plantarum* ſi DEUS voluerit.

Gratia Tibi Domine Jeſu.

Index

Index I. Capitum.

h. 8.

